

πνευματολογία

Geestelijke woorden

Een verhandeling aangaande de Heilige Geest

Beschreven in V boeken

door

John Owen

doctor in de Godgeleerdheid

Uit het Engels vertaald door

Simon Commenicq

Uitgegeven te Leiden, bij D. Donner,

Volgens de uitgave van 1746

BOEK IV en V.

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2004

πνευματολογία

Vierde boek

Hoofdstuk 1.

De natuur van heiligmaking en evangelieheiligheid uitgelegd

1. Wedergeboorte, de weg waardoor de Geest levende leden vormt tot Christus' geheimduidend lichaam.
2. Voortgezet door heiligmaking, 1 Thess. 5: 23, geopend.
3. God, de enige Auteur van onze heiligmaking en heiligheid.
4. En dat als de God des vredes.
5. Heiligmaking beschreven.
6. Naarstig naspeuren van haar natuur en die van heiligheid, bewezen noodzakelijk te zijn.
7. Heiligmaking tweevoudig.
 - A. Door uitwendige opdracht.
 - B. Door inwendige reiniging.
8. Heiligheid, het Evangelie en zijn waarheid eigen.
9. Niet te onderscheiden voor het oog van vleselijke rede.
10. Moeilijk verstaan van gelovigen zelf.
11. Gaat over tot de eeuwigheid.
12. Heeft in zich tegenwoordige heerlijkheid.
13. Is alles wat God van ons vordert, en in welke zin.
14. Ons beloofd.
15. Hoe wij met het gebod tot heiligheid moeten voordeel doen.

§ 1. In de wedergeboorte of bekering van Gods keurlingen, welker natuur en wijze in het vorige beschreven hebben, bestaat het tweede deel van het werk van de Heilige Geest, ter voltooiing en volmaking van de nieuwe schepping.

In het eerste deel bereidt Hij een natuurlijk lichaam voor Gods Zoon, waarin Hij zou gehoorzamen en lijden volgens Zijn wil, en door dit tweede bereidt Hij een geheimduidend lichaam, of leden die geestelijk leven, door hen te verenigen met Hem, die hun Hoofd en Leven is, Kol. 3:4. *Want gelijk het lichaam een is, en vele leden heeft, en al de leden van dit ene lichaam, vele zijnde, een lichaam zijn, also is ook Christus, 1 Kor. 12: 12.* De Geest laat dit werk in zijn begin, waarvan wij gehandeld hebben, niet steken, maar tot Hem behoort ook het te vervolgen, te bewaren en te voltooien. Dit doet Hij in onze heiligmaking, welker natuur en uitwerksels wij nu moeten naspeuren.

§ 2. De apostel Paulus hebbende, 1 Thess. 5: 1-22, beknopt aanbevolen vele bijzondere gewichtige Evangelieplichten, en daarbij gevoegd vele beweeg en drangreden te harer waarneming, besluit al zijn bevelen met een vurig gebed, vs. 23: En de God des vredes zelf heilige u geheel en al, en uw gehele ziel, en geest, en lichaam worde onberispelijk bewaard, tot de komst van onze Heere Jezus Christus of gelijk ik de woorden liever lees: *En God zelf, de God des vredes, heilige u geheel door, opdat uw gehele geest, en ziel, en lichaam onberispelijk worde bewaard.* De

reden van dit gebed is, omdat al de genaden en plichten die hij hun bevolen had, behoorden tot hun heiligmaking, die wel hun plicht, doch volstrekt niet in hun macht, maar een werk van God in en op hen was; opdat zij dan daartoe werden bekwaamd, en zijn bevelen metterdaad opvolgden, bidt hij dat God hen dus door en door heilige, en hij verzekert dat dit in en voor hen zou worden vervuld uit de getrouwheid (en bijgevolg macht en onveranderlijkheid die hij insluit) van Hem, die ondernomen had het uit te werken, vs. 24, *Hij die u roept, is getrouw, die het ook doen zal*. Deze verzekering, niet spruitende of afgeleid uit iets dat de Thessalonicensers alleen eigen was, maar enkel uit overweging van de getrouwheid van God zelf, raakt eveneens alle metterdaad geroepenen. Die allen zullen onfeilbaar worden geheiligd geheel door en onberispelijk bewaard tot de komst van Jezus Christus. Omdat dit dan het grote voorrecht van de gelovigen is en hun eeuwige veiligheid daarvan afhangt, moeten wij vlijtig naspeuren haar natuur en noodzakelijkheid uit deze en dergelijke Schriftuurplaatsen.

§ 3. In deze plaats wordt:

1. Bevestigt dat God de enigste Auteur is van onze heiligmaking. God is de eeuwige Bron en enigste fontein van alle heiligheid; niets ervan is in enig schepsel, als dat lijnrecht en onmiddellijk van Hem komt; niets ervan was in onze eerste schepping. God schiep ons in zijn beeld. Die denken, dat wij nu onszelf kunnen heiligen of heilig maken, verbreken hoogmoedig ons voornaamste afhangen van Hem. Men kon even wijs en redelijk zeggen, dat wij ons wezen en leven niet van God hebben, dan dat wij onze heiligheid, zo wij enige hebben, niet hebben van God. Hiertoe zijn ook te brengen de hovaardige gevoelens van ene heiligheid, af te leiden uit de grondbeginsels van de natuur. Ik weet wel dat elk zal voorgeven, dat heiligheid van God is, Pelagius zelf ontkende dit nooit. Maar velen met hem willen dat ze van God is in een weg van de natuur, niet in een weg van bijzondere genade; dit laatste, beweren wij, en alles wat van onszelf is, of enigszins afgeleid uit onze natuurlijke bekwaamheden, is in die weg uit God niet. Want God als de Auteur van de genade, en het beste van de verdorven natuur, staan tegen elkaar, gelijk in het vervolg zal blijken; en daarom wordt
2. De Auteur van onze heiligmaking hier zo zinrijk uitgedrukt, *αυτος δε ο Θεος*, God Zelf; zo die het niet doet, niemand anders kan het doen; het is voor allen anderen weg, macht of middel volstrekt onmogelijk; het kan gewrocht worden door God zelf; en die doet het van Zichzelf uit zijn vrije genade; door Zichzelf, of Zijn Eigen macht; om Zichzelf, of Zijn Eigen heerlijkheid; en wel
3. In het bijzonder aangemerkt als *de God des vredes*.

§ 4. Alleen de apostel Paulus noemt God met die Naam, doch hij dikwijls, Rom. 15:33 en 16: 20, 2 Kor. 13: 11, Fil. 4: 9, Hebr. 13:20. Zo het hier te pas kwam, kon men tonen dat vrede insluit alle geschiktheid, rust en gelukzaligheid, en alles wat die inhouden. Uit dien hoofde past die naam God alleen, als de enigste Bezitter en veroorzaker van vrede. Alles wat tegen vrede strijdt is kwaad en uit de boze; ja alles wat kwaad is, is kwaad omdat het tegen vrede strijdt. Wel dan wordt God genoemd *de God des vredes*. Doch ik mag deze dingen hier niet uitbreiden, al vervatten de woorden, al drukken ze zo uit het gehele werk van onze heiligmaking, en haar uitwerkseel heiligheid, dat ik ze uitkies ten grondslag van mijn gehele gesprek over dit onderwerp. Laat ons nu dan maar opmerken, hoe deze bijzondere eigenschap van God zeer eigenlijk betreft het werk van onze heiligmaking. Waarom Hij wordt gezegd ons te heilige als *de God des vredes*.

- (1) Omdat ze is ene vrucht en uitwerksel van de vrede met God, die Hij voor ons heeft gemaakt en bereid door Jezus Christus. Want God was in Christus, de wereld met zichzelf verzoenende, doende de vijandschap teniet die door de zonde inkwam, en leggende de grondslag van eeuwige vrede. Hierom wil Hij ons heilige of heilig maken, hetwelk Hij zonder dit niet meer zou doen, als Hij de engelen die gezondigd hebben, weer heilige zal, voor welke geen vrede gemaakt, geen verzoening gedaan is.
- (2) God bewaart door het heiligmaken van onze natuur en personen, de vrede met Hem zelf in oefening, die Hij heeft gemaakt en teweeggebracht door het middelaarschap van Christus, zonder hetwelk zij niet kon worden gehouden noch bewaard. Want in de plichten en vruchten daarvan bestaan al de daden tot God, die een staat van verzoening, vrede en vriendschap vereist. Heiligheid onderhoudt het gevoel van vrede met God, en verhoedt de geestelijke breuken die de overblijfsels van onze vijandschap zouden veroorzaken. Hierom is God als de Auteur van onze vrede, de Auteur van onze heiligheid, God, ja God zelf, de God des vredes heiligt ons. Hoe dit geschied onmiddellijk door de Heilige Geest, de Geest van liefde en vrede, en waarin de natuur van dit werk bestaat, moeten wij in het vervolg nader verklaren. Hij wordt hier gezegd ons *te heiligen*, *ολοτελης*, dat is, algemeen en volkomen; het werk voortzettende tot volkomenheid. De uitdrukking duidt aan twee zaken.
 - A. Dat onze gehele natuur het onderwerp is van dit werk, niet enig vermogen of deel ervan.
 - B. Dat het werk zelf oprecht en algemeen is, meedelende al delen van ware heiligheid aan onze gehele natuur, en dat het wordt voortgezet tot volkomenheid en volmaaktheid. Deze beiden drukt de apostel uit in de volgende woorden, als het einde en het oogmerk van zijn gebed voor hen en het uitwerksel van het werk van de genade waarom hij bidt. Want:
 - a. Hij stelt het onderwerp van deze heiligmaking te zijn onze gehele natuur, die hij verdeelt in *onze gehele geest, ziel en lichaam*; en
 - b. Het einde van dit alles is *de onberispelijke bewaring van ons in de vrede Gods, tot Christus' komst*, van deze beiden aanstonds breder.

§ 5. Heiligmaking, als hier beschreven, is dan Gods onmiddellijk werk door zijn Geest op onze gehele natuur, voortkomende van de vrede voor ons gemaakt door Jezus Christus, waardoor wij, naar zijn beeld veranderd, geheel in vrede met God en onberispelijk worden bewaard, of in een staat van genadige aanneming bij Hem, volgens de voorwaarden van het Verbond, tot het einde toe.

§ 6. De natuur van dit werk en zijn uitwerksel, onze heiligheid, met de noodwendigheid van die beide, moeten wij om vele redenen uitvoerig naspeuren. Het gewicht van de waarheid zelf en de tegenstand er tegen, maken dit noodzakelijk. 't Is ook nodig, zo wij zullen verklaren, de eigenlijke werkingen van de Heilige Geest, want al draagt Hij deze Naam niet oorspronkelijk van dit bijzondere werk, alsof Hij werd genaamd heilig, enkel omdat Hij is de Auteur van heiligheid in allen, die ze deelachtig worden, hetwelk wij reeds hebben afgekeurd; al die Christenen genoemd worden, stemmen doorgaans toe, in woorden ten minste, dat dit is zijn onmiddellijk, eigenlijk werk, of dat Hij is de enigste Heiliger van allen die geloven. Ik houd dit dan vooralsnog voor toegestaan, al praten sommigen onder ons, die hoog opgeven van hun prediken voor heiligheid (wat ook hun daden zijn) en anderen beschuldigen dat zij de noodzaak ervan verzwakken, op zulk ene wijze, alsof Hij met de heiligheid, die

zij voorstaan, niets bijzonders te doen had. Want het is langer niets nieuws te ontmoeten opgesierde, vergulde redeneringen over heiligheid, gemengd met spottende verdenkingen van het werk van de Heilige Geest hierin. Wij moeten dan op dit zijn werk bijzonder acht geven, zo wij niet willen zijn van het getal dergenen die zelf toestemmen en hun kinderen leren, dat de Heilige Geest al Gods uitverkorenen heiligt, en die evenwel verachten het werk van heiligheid in zichzelf, en allen bespotten die hun aandeel aan het voorstaan, als een uitwerksel van de heiligmaking des Geestes. Want met zulke vruchten van heimelijke Godverzaking is de wereld overladen. Evenwel blijft het onze voornamelijk plicht in deze wereld recht te weten wat het in heeft, waarlijk heilig te zijn.

§ 7. Wij moeten vooraf zeggen, om dubbelzinnigheid te ontgaan, dat de Schrift meldt van tweevoudige heiligung, en bijgevolg van *tweevoudige heiligheid*.

- De eerste is gemeen aan personen en zaken, bestaande in de bijzondere opdraging, toewijding of afzondering van iets tot de dienst van God, door zijn eigen instelling, waardoor het heilig wordt. Dus werden oudtijds de priesters, Levieten, ark, altaar, tabernakel en tempel toegewijd en geheiligd. In alle heiligheid is waarlijk ene bijzondere opdraging en afzondering aan God. Maar de gemelde zin zegt alleen deze toewijdende afzondering, zonder verdere uitwerksels.
- Doch daar is ten tweede een andere soort van heiligmaking en heiligheid, in welke deze afzondering voor God niet de eerste zaak is die geschied of beoogd wordt, maar een gevolg en vrucht. Deze is wezenlijk en inwendig, door het meedelen van een grondbeginsel van heiligheid aan onze natuur, gepaard met haar oefening in daden en plichten van heilige gehoorzaamheid aan God. Deze speuren wij hier voornamelijk na, én in het vervolg, hoever gelovigen in en door dezelve eigenlijk worden afgezonderd en toegewijd aan God. Tot dit alles zullen wij de weg banen door de volgende aanmerkingen.

§ 8.

1. Deze gehele zaak van heiligmaking en heiligheid gaat bijzonder gepaard met en is bepaald tot de leer, waarheid en genade van het Evangelie; *want heiligheid is niet anders dan het inplanten, schrijven en verwezenlijken van het Evangelie in onze ziel*; daarom genoemd *οσιότης της αληθείας*, Ef. 4:24, *de heiligheid der waarheid*, die de Evangeliewaarheid voortbrengt, en die bestaat in gelijkvormigheid aan dezelve en het is *αληθεια η κατ' ευσεβειαν*, Tit. 1: 1, de waarheid, die volgens godzaligheid is, die verklaart de godzaligheid en heiligheid die God vereist. Het gebed ook van Christus zelf om onze heiligmaking, komt hiermee overeen, Joh. 17: 17, *Heiligt ze in (of door) Uw waarheid, uw Woord is waarheid*. En Hij heiligde Zich voor ons ten slachtoffer, opdat wij werden geheiligd in de waarheid. Dit is alleen de Waarheid die ons vrij maakt, Joh. 8:32, dat is, van zonde en wet, tot rechtvaardigheid in heiligheid. Het behoort noch tot de natuur, noch tot de wet dit voort te brengen of uit te werken. De natuur is geheel verdorven en strijdt hiertegen. De wet is ja tot enige einden gegeven door Mozes, maar alle genade en waarheid kwam door Jezus Christus. In de wereld is, was, of zal nimmer de minste drup van heiligheid zijn, als die, voortvloeiende van Jezus Christus, wordt medegedeeld door de Geest, volgens de Evangeliewaarheid en belofte. De uitwendige daden en uitwerksels, of ten minste sommige mogen er naar zwemen, iets mag heiligheidlivrei in de wereld dragen, dat is maar de vrucht van 's mensen eigen poging om overtuigingen te stillen; maar heiligheid is niet van diezelfde soort of natuur. Velen misleiden zich hiermee en de verdorven rede beoogt al de heerlijke Evangelieverborgenheden, met alles wat er

toebehoort, te vervalsen; zij werkt om de gehele verborgenheid der godzaligheid van haar hoogste kroon, de persoon van Christus, God geopenbaard in het vlees, tot het laagste en minste uitwetsel van zijn genade te bederven, te ontoren en te vervalsen. Zij wil, dat de Heere Christus in zijn gehelen Persoon maar een bloot mens zij, in zijn gehoorzaamheid en lijden een voorbeeld, zijn leer bepaald en vatbaar voor vleselijke rede, en de heiligheid die Hij meedeelt door de heiligmaking van zijn Geest, een zedendeugd de mensen gemeen, als de vrucht van hun naarstigheit.

Hierin erkennen sommigen, dat mensen worden geleiden bestierd met groot voordeel door de Evangelieeer, en ertoe aangezet, door bewegingen van de Heilige Geest zelf tewerk gesteld in de verkondiging van die waarheit maar dat er iets anders, iets uitnemender, iets verborgener in is, willen zij niet toestemmen.

Doch deze lage en vleselijke inbeeldingen zijn zeer onwaardig Christus' genade, de heerlijkheit van het Evangelie, de verborgenheit van het herstel van onze natuur, het helen van de wond, die ze ontving door de komst van de zonde en Gods gehele oogmerk in ons te herstellen tot een staat van gemeenschap met Hem. Zedelijke deugd ja, is de beste zaak die uit mensen spruit. Zij overtreft ver in waardij, nut en vergenoeging, al de eer, machten, voordelen en vermaken van de wereld. 't Is te verwonderen wat onderwijzingen, verheffingen, lofredenen, geleerde heidenen dienaangaande hebben gegeven, hoewel de wijsten van hen steeds erkenden, dat er iets in was, dat zij konden hoogachten, maar niet begrijpen nochtans gaven sommigen van hen zulke uitmuntende bewijzen, dat zij ze oefenden in hun leven en omgang, dat de voorbeelden van hun rechtvaardigheit, bescheidenheit, matigheit, moedigheit in alle toestand, opstaan tot schaamte en verwijt van vele naamchristenen; immers zij zullen dat doen op de laatste dag, en hun verdoemenis verzwaren.

Doch te onderstellen dat deze zedelijke deugd, wat ze ook zij in haar natuur, of hoe hoog geacht van mensen, die heiligheit van de waarheit is, die gelovigen ontvangen door Christus' Geest, is die te vervalsen, omver te werpen, en van de mensen zielen af te drijven van ze na te jagen. Sommigen, die hoog opgeven van vriendschap en hoogachting voor haar, haten, verachten en smaden alles wat ze waarlijk is, en vergenoegen zich met de blote naam of doden romp van deugd, die alleszins minder is gelijk zij ze beoefenen dan de rechtvaardigheit van heidenen; en dit moet ons temeer doen naspeuren haar ware en rechte natuur, opdat wij onszelf tot ons verderf niet bedriegen met valse schijn.

§ 9.

2. Wij moeten naspeuren de natuur van Evangelieheiligheit, als ene vrucht of uitwetsel in ons van de Geest van de heiligmaking, omdat ze geheim en verborgen is, en het zij gezegd met of zonder verlof van sommigen, onbegrijpelijk voor vleselijke rede. Wij mogen er enigszins van zeggen, gelijk Job van de wijsheit: *Van waar komt zij, en waar is de plaats des verstands; want zij is verholen voor de ogen aller levenden, en voor het gevogelte van de hemel is zij verborgen. Het verderf en de dood zeggen: haar gerucht hebben wij met onze oren gehoord. God verstaat haren weg, en Hij weet haar plaats. Tot de mens zei Hij: zie, de vrees des Heeren is de wijsheit, en van het kwade te wijken is het verstand*, Job 28:20-23, 28. Dit is de wijsheit, welker wegen, woning en paden, zo verborgen zijn voor de natuurlijke rede en van de mensen verstand. Geen mens kan door zijn bloot licht en beleid recht kennen en verstaan de ware natuur van Evangelieheiligheit; geen wonder dan, dat velen haar leer versmiden als geestdrijverij; zij is van de dingen van Gods Geest, ja het voorname uitwetsel van al zijn werkingen in en tot ons. En deze dingen van God kent niemand, dan Gods Geest, 1 Kor. 2: 11. Hij alleen bekwaamt ons om te kennen

de dingen die ons vrijwillig van God geschonken zijn, vs. 12, hetwelk deze is, zo wij nu of in eeuwigheid iets van God ontvangen zullen. Geen oog heeft gezien, geen oor gehoord, in geen mensenhart is opgeklommen, welke zaken God bereid heeft voor die Hem liefhebben; deze zaken te bevatten is geenszins het werk van onze natuurlijke vermogens, maar God openbaart ze ons door zijn Geest, 1 Kor. 2:9, 10. Aldus zijn nog dikwijls, gelijk de joden en Farizeeën oudtijds, de ernstigste aandrijvers van en tot wettische rechtvaardigheid, die de plichten naarstig waarnemen volgens hun licht en overtuiging, die voorgeven deze de rechte zijn, en die er enige zweem naar hebben, de felste en onverzoenlijke vijanden van ware en Evangelieheiligheid. Zij kennen ze niet, en haten ze daarom, zij hebben iets anders in haar plaats omhelsd, daarom verachten en vervolgen zij ze, gelijk allen gebeurt, die dwaling van enige soort omhelzen voor waarheid.

§ 10.

3. Gelovigen zelf hebben dikwerf weinig kennis ervan, en bevatten weinig haar ware natuur, oorzaken en uitwerksels, of ten minste hun eigen aandeel en belang er in. Gelijk wij uit onszelf niet weten de dingen die Gods Geest in ons werkt, verkrijgen wij zelden in de mate die ons betaamt, dat Hij ons in dezelve onderwijst. Dunkt iemand vreemd dat gelovigen, die allen zijn toegewijd en heilig gemaakt, niet verstaan noch begrijpen wat in hen en voor hen is gewrocht, en wat in hen blijft, die overdenke wat wij kennen van onszelf, wat wij zijn en van waar onze krachten en vermogens komen, zelfs in natuurlijke zaken. Weten wij hoe de leden van ons lichaam worden gevormd in de baarmoeder? Wij liggen open om alles te onderzoeken, van alles rede te geven en te beschrijven de voortgang of voortbrenging van onze natuur van het begin tot het einde, hetzij om onszelf te vergenoegen, of om anderen te behagen en bezig te houden; want de ijdele mens wil wijs zijn, al is hij het veulen van een wilden ezel gelijk. Allerbest oordeelt hiervan David, Ps. 139: 13-16, *Gij, o God, bezit mijn nieren; Gij hebt mij in van mijn moeders buik bedekt; ik loof U, dat ik geheel vreselijk en wonderbaar gemaakt ben; wonderlijk zijn uw werken, ook weet het mijn ziel zeer wel. Mijn gebeente was voor U niet verholen, toen ik in het verborgen gemaakt ben, en als een borduursel gewrocht ben in de benedenste delen van de aarde. Uw ogen zagen mijn ongefomede klomp en in uw boek waren al mijn leden geschreven, die aanhoudend werden gevormd, toen nog geen ervan was.*

Door deze dingen vlijtig te overwegen, kunnen wij verkrijgen een vaste grondslag, om stil te staan in heilige verwondering over de oneindige wijsheid en goedheid van de oppermachtige Bouwmeester, die dit gebouw heeft gemaakt tot zijn heerlijkheid; en hetgeen wij verder ondernemen is ijdel en nieuwsgierigheid. Hoe weinig kennen wij onze ziel, en alles wat wij kennen is door haar kracht en werking, gevolgen van haar wezen. Nochtans zijn deze dingen natuurlijk de onze, zij wonen en blijven in ons; zij zijn wij, en wij zijn zij, en niets meer; 't is nochtans voor ons moeilijk dezelve te onderscheiden en grondig te kennen maar is het vreemd, dat wij duister zijn aangaande deze nieuwe natuur, dit nieuwe schepsel dat van boven komt van God in de hemel, waaraan onze natuurlijke rede geen kennis heeft. Het is nieuw wonderbaar, bovennatuurlijk, dus alleen bekend door bovennatuurlijke openbaring.

Nog geven anderen dingen voor, deze Evangelieheiligheid te zijn, die ze niet zijn, waardoor ontelbare mensen worden misleid en bedrogen. Sommigen denken, dat enige hervorming van leven, onthouding van grove zonden en het waarnemen van de gemene godsdienstplichten hun gehelen plicht in deze uitmaakt. Anderen willen met geweld zedelijke deugden, zonder zelf te weten wat zij daardoor verstaan, in haar plaats stellen. En daar is een wettisch werk, dat in zijn vruchten inwendig en

uitwendig in de werken van rechtvaardigheid en plichten, moeilijk en alleen door geestelijk licht en maatregelen van het ware kan worden onderscheiden, dit maakt nog moeilijker het recht te verstaan, en moest ons tot naspeuren aanzetten.

§ 11.

4. Heiligheid is ook niet bepaald tot dit leven, maar gaat over tot eeuwigheid en heerlijkheid. De dood heeft geen macht om ze te vernielen, of ons ervan te beroven. Want:

- (1) Haar daden zijn ja voorbijgaande, maar haar vruchten blijven voor eeuwig in haar loon. *Die in de Heere sterven rusten van hun arbeid, en hun werken volgen hen na*, Openb. 14: 13. God is niet onrechtvaardig, in te vergeten hun arbeid van liefde, Hebr. 6: 10. Elk uitwetsel of vrucht van heiligheid, ook de allerminste, zelfs het geven van een beker koud water aan een leerling van Christus, in de naam eens leerlings, zal zijn gedachtenis en loon nimmer verliezen. Al de kruimen van heiligheid zullen worden opgezameld en eeuwig bewaard, niets zal verloren gaan. Al het andere, hoe schoon het in deze wereld ook schijnt, zal verbranden gelijk hooi en stoppelen; daar de minste, de geringste, de verborgenste vrucht van heiligheid zal worden verzameld als goud en zilver, bestendig duurzaam goed, in Gods schatkamer, en zal worden een deel van de rijkdom van de erfenis van Gods kinderen in heerlijkheid. Niemand vreze ooit te verliezen enige arbeid in enige plichten van heiligheid, in de allerverborgenste strijd tegen zonde, tot inwendige heiligheid, tot uitwendige vruchtbaarheid in het doden van zonden, weerstaan van verzoeken, aankweken van genade, lijdzaamheid, matigheid, zelfverloochening, vergenoegen, alles wat u weet of niet weet, zal worden herdacht, opgenoemd en eeuwig blijven in uw loon. *Onze Vader die nu in het verborgen ziet, zal in die dag in het openbaar vergelden*. Hoe overvloediger wij in deze zijn, hoe meer God zal worden verheerlijkt in de vergelding des loons.
- (2) Maar zij blijft voor eeuwig en gaat over in de heerlijkheid in haar grondbeginsel of natuur. De liefde door welke wij nu God aankleven, en gehoorzaamheid van het geloof aan heilige oefenen, vergaat niet, eindigt niet wanneer de heerlijkheid komt, maar is een deel ervan, 1 Kor. 13:8. Sommige gaven zullen worden weggedaan als nutteloos in een staat van volmaaktheid en glorie, gelijk de apostel daar redeneert en enige genaden zullen ophouden in sommige bijzondere daden en eigenlijke oefening, gelijk geloof en hoop, zoverre zij betreffen ongeziene en toekomstige dingen. Maar al de genaden, die de heiligheid uitmaken en waarin zij bestaat, zullen in haar wezen, als vervattende Gods beeld, en wij door haar God in Christus met vereniging aanklevende, in haar tegenwoordige natuur tot volmaaktheid verbeterd, eeuwig blijven. Wij hebben dan in ons kennen ervan, ons voorname inzicht in onze eeuwige toestand van heerlijkheid en dit is een vaste grond van troost, en deels onze hoogste blijdschap in deze wereld. Het geeft stof tot onuitsprekelijke vreugde en verkwikking, dat onze zwakke ellendige lichamen, nadat ze zijn weggeroofd door dood, stof, wormen en verderving, zullen worden opgewekt en gesteld in het leven en de onsterfelijkheid, bevrijd van pijnen, ziekten, zwakheden, vermoeidheid, bekleed met hoedanigheden in gelijkvormigheid met Christus' heerlijk lichaam, die wij nog niet verstaan; dat deze zielen, die nu in ons leven en regeren, zullen worden bevrijd van al haar duisterheid, onkunde, ijdelheid, onstandvastigheid en vervreemding van geestelijke en hemelse dingen. Dit is nog alles niet. Deze arme kleine genaden die nu in ons leven en werkzaam zijn, zullen worden aangehouden, bewaard, gezuiverd en voltooid, en zullen in haar natuur dezelfde zijn als nu, gelijk ook

onze zielen en lichamen. Die liefde waardoor wij nu God aankleven als ons hoogste goed, dat geloof waardoor wij zijn verenigd met Christus, ons eeuwigblijvend Hoofd, dat vermaak in enige van Gods wegen of instellingen, waarin God wordt genoten volgens Zijn belofte, die liefde en goedwilligheid tot allen die de Geest hebben en Christus' beeld dragen, met het oprechte grondbeginsel van geestelijk leven en heiligheid, nu in niemand begonnen, zal geheel gezuiverd, verhoogd, voltooid, in heiligheid overgaan. Diezelfde heiligheid die wij hier bereiken, die genegenheden en neigingen, die gemoedsgestaltenis, die krachten en vermogens in gehoorzaamheid en aankleven van God, die hier strijden met het gewicht van haar eigen zwakheid en onvolmaaktheden, met de tegenstand onophoudelijk tegen haar gedaan van het lichaam des doods, dat geheel vernietigd wordt, zullen heerlijk worden volmaakt in onveranderlijke hebbelijkheden, onze ziel zonder verwisseling werkzaam makende in het genieten van God. Dit toont ons hoe groot belang wij hebben, dit leerstuk wel te kennen, en hoe onuitsprekelijk groter, de zaak zelf te bezitten.

§ 12.

5. In haar is geestelijke en hemelse heerlijkheid in deze wereld. Hierom wordt de kerk van de koning dochter gezegd *te zijn, geheel heerlijk van binnen*, Ps. 45: 14. Inwendig te zijn versierd met de genaden van de Geest, die haar schoon maken in heiligheid, wordt heerlijkheid genoemd, en is die; dus noemt Paulus de voortgang en aanwas van gelovigen hierin, te worden veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, 2 Kor. 3: 18, van de ene trap van heerlijke genade tot de andere. Zij is naast aan de schoonheid van Christus' gerechtigheid, op ons gelegd door Gods vrije genade, onze enigste schoonheid in zijn ogen, en zij heeft in zich ware geestelijke glorie. Zij is van de eerstelingen van de hemel; en redeneert Paulus van de Joden, zijn de eerstelingen heilig, dan is het gehele deeg heilig; wij mogen zeggen: is het gehele gewicht, gelijk hij het noemt, en de volheid van onze toekomstige genietingen heerlijkheid, dan zijn de eerstelingen in haar mate die ook. In deze heiligheid is, gelijk wij nog hopen te tonen, een straal van eeuwig licht, een grondbeginsel van eeuwig leven, en de ongeschonden natuur van de liefde, waardoor wij God eeuwig zullen aankleven. De Goddelijke natuur, het nieuwe onsterfelijke schepsel, het leven Gods, het leven van Christus, zijn er alle in begrepen. Zij vertoont aan God de heerlijkheid van zijn eigen beeld in ons vernieuwd, en aan de Heere Christus de vruchten van zijn Geest en het uitwerksel van zijn Middelaarschap, waarin Hij ziet van de arbeid zijner ziel, en genoegten schiept. Ten uiterste zijn dan te verfoeien de vleeselijke, lage, onwaardige gedachten, die sommigen verspreiden aangaande dit heerlijke werk van de Heilige Geest, willende dat het geheel bestaat in ene wettische rechtvaardigheid of zedelijke deugd.

§ 13.

6. God vordert ze onvermijdelijk van ons. Zie dit breder in het vervolg, daar wij haar noodzakelijkheid bewijzen. Nu tonen wij maar, dat God in alle gelovigen onvermijdelijk heiligheid vereist, en dat dit alles is wat Hij van hen vordert of verwacht; want zij vervat der mens gehele plicht, en dit maakt ons zeker noodzakelijk te weten wat ze is, en alles in het werk te stellen om verzekerd eigendom er aan te verkrijgen. Want welke dienstknecht, die zijn betrekking en plicht enigszins beseft, zo hij weet dat zijn meester maar ene zaak van hem vordert, zal niet trachten die te weten en te volbrengen, Sommigen zeggen, dat hun heiligheid, ze zij wat ze is, het voorname of enigste oogmerk is van het Evangelie; zo zij menen, dat ze Gods eerste

voornaam oogmerk is in en door het Evangelie, niet alleen in zijn gebiedende, maar tevens in zijn onderwijzende en belovende delen, en dat het daarvan voornamelijk en nadrukkelijk zijn naam draagt, is het ene dwaze inbeelding. Gods grote en eerste oogmerk in en door het Evangelie, is eeuwig te verheerlijken Zichzelf, zijn wijsheid, goedheid, liefde, genade, rechtvaardigheid en heiligheid, door Jezus Christus, Ef. 1:5,

7. Tot verkrijging van dit zijn grote en hoogste einde heeft Hij het Evangelie verordend, geschikt en gegeven,

- (1) Om te openbaren deze zijn liefde en genade voor verloren zondaars, en de weg tot haar mededeling door het middelaarschap van de Godmens, als het enigste middel waardoor Hij wil verheerlijkt, en waardoor zij kunnen gezaligd worden, Hand. 26: 18.
- (2) Om mensen over te halen in en door de bekendmaking van zijn waarheid, en hen te bemoedigen door Zijn beloften, om af te staan hun zonden, en alle andere verwachtingen van hulp of genoeg, en zich geheel te begeven door geloof tot de weg van leven en zaligheid, die het Evangelie hun voorhoudt, 2 Kor. 5: 18-21, Kol. 1: 25-28.
- (3) Om te zijn het middel en werktuig, om hen toe te voeren, en te schenken titel en recht tot de genade, barmhartigheid, leven en rechtvaardigheid door het, hun geopenbaard en aangeboden, Mark. 16: 16.
- (4) Om te zijn de weg en het middel ter mededeling van Christus' Geest, met genade en kracht aan de uitverkorenen, hen bekwamende om te geloven en de verzoening aan te nemen, Gal. 3: 2. 5. Om hun hierdoor te schenken vereniging met Christus, als hun geestelijk en mystiek Hoofd, en hun harten en zielen te bevestigen in haar beste werkzaamheden van geloof, toevertrouwen, vrijmoedigheid en liefde, onmiddellijk op Gods Zoon als mens geworden, en hun Middelaar, Joh. 14: 1.

Dus is het eerste en voornaam einde van het Evangelie *tot ons, verloren zondaars te nodigen en te bemoedigen om te geloven, en goed te keuren de weg van genade, leven en zaligheid, door Jezus Christus*, en zonder opvolging hiervan in de eerste plaats, heeft het Evangelie met zondaars niets meer te doen, maar laat hen over aan de rechtvaardigheid van de wet, en aan zichzelf.

Doch deze dingen verondersteld, en dat wij God verheerlijken door ze te geloven, is alles wat God van ons vordert in het Evangelie, in een weg van plicht, dat wij zouden heilig zijn, en dat wij blijven in het gebruik van de middelen, waardoor heiligheid in ons wordt bekomen en voortgezet. Want zo Gods iets anders van ons eiste, moest het wezen uit een van deze vier hoofden.

1. Om verzoening te doen voor onze zonden.
2. Om te zijn onze rechtvaardigheid voor God.
3. Om leven en zaligheid te verdienen. Of
4. Als overtollige werken voor anderen. Geen ander einde kan men bedenken, buiten de ware einden van heiligheid, waarom Gods iets van ons vorderen kan. En al de valse godsdienst, die in de wereld is, steunt op ene onderstelling, dat God iets van ons vordert ten opzichte van deze einden.

Maar,

1. God eist van ons niets, hoewel wij alle reden hadden om te verwachten dat Hij het eisen zou, om verzoening of voldoening te doen voor onze zonden, om te vergoeden het ongelijk Hem aangedaan, door onze afval en muiterij. Want daar wij de zonden tegen Hem hadden vermenigvuldigd, geleefd in vijandschap, en

weerstaan van Hem, en zware, ondraagbare schulden hadden geladen op onze ziel, wie kon denken, zo voorwaarden tot vrede werden aangeboden, of de eerste zaak van ons gevorderd, zou zijn dat wij enige soort van voldoening deden aan Gods rechtvaardigheid voor al onze gruwelijke en hatelijke tergingen? Ja, welk mens denkt natuurlijk anders? Wie bedenkt een anderen weg tot overeenkomst met God, dan die van Micha, hfdst. 6: 6, 7, *Waarmede zal ik de Heere tegenkomen, en mij bukken voor de hogen God? Zal ik Hem tegenkomen met brandofferen, met eenjarige kalveren? Zou de Heere welgevallen hebben aan duizenden rammen? Aan tienduizenden oliebekken? Zal ik mijn eerstgeborene geven voor mijn overtreding, de vrucht mijns buiks voor de zonde van mijn ziel?* Dit of iets dergelijks schijnt ene gans redelijke vraag van een schuldig, bij zichzelf veroordeeld zondaar, wanneer hij eerst gezet denkt aan een verdrag met de heilige, zonden wrekende God? En dit was de grondslag van al het wrede, kostbare waangeloof, dat de wereld zovele eeuwen in slavernij hield. Men dacht dat de voorname zaak, in Gods dienst gevorderd, was te verzoenen en te bevredigen de gramschap van de goddelijke macht, en te vergoeden hetgeen tegen God was gedaan. Hieruit sproten offeranden van honderd ossen, van andere dieren, van mensen, van eigen kinderen, ja van zichzelf, gelijk ik elders getoond heb. Ditzelfde grondbeginsel zit nog diep geworteld in het gemoed van overtuigde zondaars, en het heeft vele abdijen, kloosters, leer en armhuizen gesticht. Want in de vruchten van dit bijgeloof deelden de priesters, die het altoos rijkelijk aanzetten.

Maar het Evangelie verklaart recht anders, en biedt zondaars aan volstreekte vrije vergiffenis van al hun zonden, zonder enige voldoening of vergoeding, gedaan of te doen aan hun zijde, of door zichzelf; te weten, uit hoofde van de verzoening, voor hen gedaan door Jezus Christus. En alle aanslagen of pogingen naar werken, of plichten van gehoorzaamheid, in enig opzicht voldoende aan God voor zonden, of vergiffenis verdienende, vernielen het gehele Evangelie. Zie 2 Kor. 5: 18-21. Dus antwoordt de profeet op de gemelde vraag, dat God van dat alles niets begeert, en dat al zulke uitvindzels geheel ijdel zijn; Hij heeft u bekendgemaakt, o mens, wat goed is, en wat eist de Heere van u, dan recht te doen en weldadigheid lief te hebben, en ootmoedig te wandelen met uw God, vs. 8, welke laatste uitdrukking vervat onze gehele verbondsgehoorzaamheid, Gen. 17: 1, waarvan de twee eerste in het bijzonder treffelijke bewijzen zijn.

2. God vordert niets van ons bijwijze van rechtvaardigheid tot onze rechtvaardigmaking voor het toekomende dat God dit zou doen, hadden wij ook met recht mogen verwachten. Want ene rechtvaardigheid moeten wij hebben, of wij kunnen van Hem niet worden aangenomen. Hier staan ook velen verlegen en besluiten dat men dwaas en onvoegzaam denkt aan vrede met God, zonder enige eigen gerechtigheid, uit hoofde van welke men kan worden gerechtvaardigd voor Hem; en zij willen liever, dan die bevassing af te slaan, laten varen alle andere gedachten van vrede en aanneming. Zij, onkundig van Gods rechtvaardigheid, zoeken hun eigen gerechtigheid op te richten, en onderwerpen zich aan Gods rechtvaardigheid niet. Zij willen niet berustende toestemmen, dat Christus is het einde der wet tot rechtvaardigheid een ieder, die gelooft, Rom. 10: 3, 4. Doch geenszins eist God dit van ons in het Evangelie; want wij worden om niet gerechtvaardigd uit zijn genade, door de verlossing die in Christus Jezus is, Rom. 3: 24. *Wij besluiten dan, dat de mens gerechtvaardigd wordt door het geloof, zonder de werken van de wet,* vs. 28. Zie Rom. 8: 3, 4. Het gehele Evangelie zegt

niet, dat God vordert ene rechtvaardigheid in ons, uit hoofde van welke wij zouden worden gerechtvaardigd voor Hem. Want de rechtvaardiging door werken, die Jakobus meldt, bestaat in het bewijzen en betonen van ons geloof door dezelve.

3. God vordert niets van ons, waardoor wij hopen of verdienen voor onszelf leven en zaligheid. *Want wij worden zalig uit genade door geloof, niet uit werken, opdat niemand roeme*, Ef. 2: 8, 9. *God maakt ons zalig, niet door of om de werken van de rechtvaardigheid die wij gedaan hebben, maar volgens Zijn eigen barmhartigheid*, Tit. 3:5. Zodat, al is aan de ene zijde de bezoldiging der zonde de dood, omdat in rechtvaardigheid tussen zonde en straf evenredigheid is, is er geen tussen onze gehoorzaamheid en onze zaligheid daarom is het eeuwige leven Gods genadegift, door Jezus Christus onze Heere, Rom. 6:23. God eist dan van onze handen niets onder dit denkbeeld of aanmerking; in onze toestand kan ook onmogelijk iets zulks van ons geëist worden. Want alles wat wij kunnen doen zijn wij tevoren schuldig uit anderen hoofde, en kunnen dus niet beogen iets toekomstigs te verdienen. Wie kan verdienen door zijn schuld te voldoen? Onze Zaligmaker bewijst zo duidelijk het tegendeel, Luk. 17: 10, dat geen de minste twijfel overblijft; wij kunnen niets Hem aangenaam verrichten dan hetgeen Zijn genade in ons werkt, en dit vernielt de gehele natuur van verdienste, die vereist dat de zaak waardoor wij iets willen verdienen bij een ander, geheel onze eigen is, en niet van die andere meer dan de onze. Geen evenmaat is er ook tussen onze plichten en het loon God eeuwig te genieten. Want zij zijn allen zwak, onvolkomen, met zonden bevekt, en dus onmachtig tot bereiking van enig einde in Gods gestrenge rechtvaardigheid, komen alle samen genomen volgens dezelve oneindig te kort, in het verdienen van een eeuwig loon. Zegt men, dat dit verdienen van onze werken niet afhangt of gemeten wordt van gestrenge rechtvaardigheid, maar geheel van Gods genadige toegeving, die vastgesteld en beloofd heeft hen zo te belonen, antwoord ik, eerst, dat dit geheel omver werpt de gehele natuur van verdienste; want die bestaat geheel en volstrekt hierin, dat hem, die werkt, het loon wordt toegerekend uit schuld, niet uit genade, Rom. 4:4. En deze twee zijn strijdig en samen onbestaanbaar. Want dat door genade is, is niet meer uit de werken, anders is genade geen genade meer en dat uit de werken is, is niet meer door genade, anders is het werk geen werk meer, Rom. 11: 6. Allen die dan trachten verdienste van ons te gronden in Gods genade, pogen te verenigen zaken die God voor eeuwig heeft vaneen gescheiden, en tegen elkaar gesteld. Ten tweede, dat, al wil God vrij, genadig en mild belonen onze plichten van gehoorzaamheid, en al is Hij uit hoofde van zijn verbond en belofte daarin rechtvaardig, verklaart Hij nochtans overal dat dit zijn doen een daad van loutere genade is, die op niets anders ziet dan op de tussenstelling en het middelaarschap van Jezus Christus. In deze zin vordert God in het Evangelie van ons geheel niets.
4. Veel minder vordert God van iemand zaken te doen die geenszins nodig tot de gehoorzaamheid Hem persoonlijk verschuldigd, door hun overtolligheid komen ten behoeve en tot voordeel van anderen. Dit gedrochtelijk verdichtsel, dat het gehele Joodse Farizeïsme de loef afsteekt, heeft de Roomse kerk verzonnen, tot een voorwendsel voor de Godsvrucht, of liever tot een dekmantel van de goddeloosheid hunner kloosterlingen. Doch zij, die zich deze werken aanmatigen, zijn zelf maar vlees, en kunnen dus uit eigen hoofde niet worden gerechtvaardigd voor God, en het is hoogmoed en vervloekte waan, anderen te willen helpen door

het verdienen van werken, welker waardij zij zelf niet behoeven, en aangaande welke op enige dag tot hen zal worden gezegd: Wie heeft deze dingen van uw handen geëist? Doch omdat God van ons niets van dit alles eist, niets ten opzichte van enige van deze einden, is ons verstand van nature zo verkeerd, dat velen denken, dat God niets anders, of niets van ons vordert, dan ten opzichte van het een of het ander van deze einden; zij kunnen in hun harten niet beseffen waarom zij enige plicht tot God zouden volbrengen, zonder enig opzicht op deze dingen. Kunnen zij iets doen tot enige vergoeding voor hun vorige zonden, ten minste in hun gemoed en geweten, iets dat hen bij God doet aannemen, en hun staat en toestand goedkeuren, dan hebben zij, dunkt hen, iets dat hun pogingen aanzet en leven geeft. Zonder dit alles is heilige gehoorzaamheid hun levenloos en onnut. Anderen arbeiden in wegen van uitwendige doding van het vlees en buitensporig meedelen in alle soorten van bijgelovige liefdadigheid, zolang zij overreed zijn, of zich kunnen wijs maken dat zij daardoor eeuwig leven en zaligheid zullen verdienen, zonder veel verplicht te zijn aan Gods genade in Christus Jezus. ja, alles wat in het pausdom godsdienst vertoont of voorgeeft, bestaat in ene onderstelling, dat God alles wat Hij van ons vordert, eist ten opzichte van deze einden van verzoening, rechtvaardigmaking, verdiensten en overtolligheid. Hiertoe gebruiken zij alles wat van Gods instellingen onder hen is overgebleven, en al hun eigen uitvindzels. Maar door deze dingen wordt het Evangelie en het geloof van onze Heere Jezus Christus vruchteloos gemaakt. ja, hierin ligt de lijnrechte tegenstand van de *φρονημα της σαρκος*, *wijsheid van het vlees*, of onze vleselijke rede, tegen Gods wijsheid in de verborgenheid van het Evangelie. God neemt op zijn eigen genade en wijsheid, in zijn handelen met ons door het Evangelie, te verzorgen ene verzoening voor onze zonden, ene rechtvaardigheid waardoor wij kunnen worden gerechtvaardigd voor Item en ons te schenken het eeuwige leven, alles in en door Hem, die ons van God is geworden wijsheid, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing. Doch tevens eist God van ons onvermijdelijk heiligheid' en algemene gehoorzaamheid, tot einden die wij in het vervolg zullen verklaren. Deze weg acht de wijsheid van het vlees, of de vleselijke rede dwaasheid, 1 Kor. 1: 18, 23. Doch zij is zo'n dwaasheid die wijzer is dan de mensen, vs. 25, dat is, een weg zo voortreffelijk en vol goddelijke wijsheid, dat mensen onmachtig zijn die te begrijpen; dus besluit de vleselijke rede hier tegenaan, dat alles, wat God van ons eist, moet geschieden ten opzichte van de gemelde einden, de ene of de andere, of die allen samen, of dat van weinig belang is of het geschiedt of niet; zij kan toch niet onderscheiden welk nut onze heiligheid of gehoorzaamheid aan God kan doen, zo ze niet dient tot enige van deze oogmerken. Want de noodzaak tot gelijkvormigheid aan God, of tot vernieuwing van zijn beeld in ons, eer wij worden gebracht tot het genieten van Hem in heerlijkheid, het gezag van zijn geboden, het eren van zijn wijsheid, die de weg van heiligheid en gehoorzaamheid heeft ingesteld tot het middel, om uit te drukken onze dankbaarheid, Hem te verheerlijken in de wereld, en te komen tot eeuwig leven, beseft de vleselijke rede niet. Maar het eerste ware zaligmakende licht, dat door het Evangelie van Jezus Christus in onze ziel schijnt, begint ons in deze uit de doling te helpen; en daar is geen groter bewijs, dat wij hebben ontvangen een Evangelische doop, of dat wij zijn gedoopt in de Geest van het Evangelie, als de klare overeenstemming van ons gemoed met Gods wijsheid hierin. Wanneer wij ondervinden zulke dringende beweegredenen tot heiligheid in ons, dat ze niet willen toelaten het minste ten onderbrengen van onze ziel, om ze niet algemeen te behartigen, enkel op het einden van het Evangelie, zonder

opzicht op de nu afgekeurde, is het een bewijs dat Gods wijsheid, die van het vlees, in ons gemoed heeft overmocht.

5. Heiligheid met haar vruchten, en ziende op haar rechte einden, die in het vervolg verklaard zullen worden, is dan alles wat God van ons vordert. Hij verklaart dit in de inhoud van het Verbond met Abraham, Gen. 17: 1, *Ik ben God de Almachtige, wandel voor mijn aangezicht, en zijt oprecht*. Ik eis van u alleen heilige gehoorzaamheid; alle andere zaken, die u aangaan, neem Ik op Mijn almachtige kracht of algenoegzaamheid; gelijk Hij elders zegt, dat de gehele mens God moet vrezen en Zijn geboden houden. Dit enkel en op zichzelf beseft, is genoeg om te overtuigen allen, die achting hebben voor God, of voor hun eigen eeuwig welzijn, van het gewicht van deze dingen voor hen.

6. § 13. God laat ons nochtans in deze niet staan enkel onder het gezag van Zijn gebod, en verwacht dat wij het zullen volbrengen in eigen kracht en vermogen Hij belooft daarnevens ons te heilige, of deze heiligheid in ons te werken. Dit te overwegen zal ons haar natuur verder ontdekken. Hij, die ze van ons eist, weet dat wij ze niet hebben van onszelf. Toen wij waren in onze beste toestand van nature, in de staat van oorspronkelijke heiligheid, met Gods beeld bekleed, bewaarden wij ze niet. En is het nu in de staat van de gevallen en verdorven natuur in onze macht onszelf te herstellen, Gods beeld in onze ziel weer te brengen, op veel uitnemender wijze dan zij van God eerst geschapen was? Wat behoefde dan het gehele uitgedachte van oneindige wijsheid en genade, tot herstel van onze natuur door Jezus Christus, zo heiligheid, waarin ze bestaat, in onze eigen macht is en wordt afgeleid van de natuurlijke vermogens van onze ziel? Geen dwazer inbeelding kan in 's mensen verstand vallen, dan dat de verontreinigde natuur bekwaam is zichzelf te reinigen, of de verdorven natuur zich recht te maken, of dat wij, die verloren hebben Gods beeld, in en met ons geschapen, dat weer zouden kunnen scheppen in onszelf door eigen pogingen. Wanneer dan God beveelt en eist, dat wij heilig zijn, beveelt Hij ons te wezen dat wij van nature en uit onszelf niet zijn; ja, om daartoe te geraken, wij van onszelf geen macht hebben. Alles wat dan volstrekt in onze macht is, is niet van die heiligheid, die God van ons eist. Want iets dat wij van onszelf kunnen doen, heeft geen noodzaak noch reden, waarom God zou beloven het in ons te werken door zijn genade. Zegt men, dat hetgeen God zo belooft te werken, Hij metterdaad niet werkt of voortbrengt, maar alleen ons overreedt en overhaalt om het te doen, men hoort door de trots van ongeloof Gods waarheid en genade, en men versiert met de roof ervan onze eigen gerechtigheid en macht. Maar God heeft dienaangaande vele beloften gegeven, zodat wij maar sommigen, in plaats van allen, zullen aanhalen Jer. 31:33, *Ik zal Mijn wet in uw binnenste stellen, en ze schrijven in uw hart; en Ik zal uw God zijn, en gij zult Mijn volk zijn*. Jer. 32:39, 40, *Ik zal hun geven enerlei hart en enerlei weg, om Mij te vrezen voor altoos, en Ik zal Mijn vrees in hun hart geven, dat zij van Mij niet afwijken*. Ezech. 36:26, 27, *Een nieuw hart zal Ik u geven, en enen nieuwe geest zal Ik binnen in u stellen, en Ik zal wegnemen het stenen hart uit uw vlees, en Ik zal u een vlezen hart geven; en Ik zal Mijn Geest binnen in u stellen, en u doen wandelen in mijn inzettingen, en gij zult Mijn rechten bewaren en doen* vs. 25, *Ik zal rein water op u sprengen, en gij zult rein worden van al uw onreinheden; vs. 29, Ik zal u ook verlossen van al uw onreinheid*.

Deze beloften vervatten onze gehele heiligmaking en heiligheid. Te worden gereinigd van alle besmettingen van de zonde zonder onderscheid, te hebben een hart geneigd en bekwaamd om de Heere altoos te vrezen en te wandelen in al zijn wegen en inzettingen, niet ene inwendige hebbelijke overeenkomst van de gehele ziel met Gods wet, is heilig gemaakt of heilig te zijn.

Dit alles belooft God lijnrecht Zelf in ons te werken en te volbrengen. In geloof aan deze beloften en tot haar vervulling, bidt Paulus voor de Thessalonicensers, als gezegd, *dat de God des vredes zelf, hen geheel door, heilige wilde, waardoor hun gehele geest, ziel en lichaam werden bewaard onberispelijk tot de komst van Jezus Christus*. Dus blijkt ook hieruit, dat alles, wat volstrekt in onze macht is, niet is van de natuur van of noodwendig behoort tot heiligheid, wat ze ook zij. De beste verstandige of zedelijke hebbelijkheden van ons gemoed, die maar zijn de natuurlijke verbetering en oefening van onze vermogens, zijn niet, kunnen niet zijn onze heiligheid; ja, de beste van onze zedenplichten als enkel en alleen zo, behoren niet tot dezelve. Wij verstaan door deze zedelijke hebbelijkheden en plichten, de krachten, vermogens of bekwaamheden van onze ziel, geoefend met opzicht en in gehoorzaamheid aan Gods geboden, als aangespoord, overreed en geleid door uitwendige beweegredenen, regelen, drangredenen en aanmerkingen. Duidelijk verstaan wij niet te zijn de heiligheid die wij naspeuren, al de kracht die wij hebben van onszelf om Gods wet te gehoorzamen, en alles wat wij doen in het opvolgen en oefenen van die kracht, op alle redenen, aandringen of voorstellen, wat ze ook zijn, die alle kunnen worden gebracht tot vrees voor straf en hoop van loon, met enig tegenwoordig genoeg van het gemoed, uit hoofde van stilheid van het geweten inwendig, of uitwendig goede naam, hetzij in het onthouden van zonden, of het volbrengen van plichten. En de rede is klaar, omdat die dingen niet worden gewrocht in ons door de kracht van Gods bijzondere genade, ingevolge van de bijzondere belofte van het verbond, gelijk alle ware heiligheid.

Zegt men, dat ze zo in ons gewrocht worden, men verandert duidelijk haar natuur. Want daardoor bleven die krachten niet langer natuurlijk, maar werden bovennatuurlijk; en die plichten bleven niet enkel zedelijk, maar werden Evangelisch en geestelijk; en dan stemde men toe alles wat wij beweren. Hetgeen men noemt *zedelijke deugd*, is dan zoverre van te zijn de gehele inwendige genade of heiligheid, dat, zo ze niets meer is, zij geheel tot dezelve niet behoort, als niet wordende in ons uitgewerkt door Gods bijzondere genade, volgens de inhoud en belofte van het verbond.

§ 14. Sta een weinig stil, lezer, en overweeg wat onze gemoedsgestalte behoort te zijn, in het najagen van heiligheid ten die opzichte; hoe wij moeten zien op het gebod aan de ene, op de belofte aan de andere zijde; op onze plicht en op Gods genade. Sommigen willen deze dingen vaneenscheiden als onbestaanbaar. Een gebod, denken zij, laat geen plaats voor ene belofte, ten minste niet zo'n belofte, waarin God op Zich neemt, in ons te werken hetgeen het gebod van ons eist. En ene belofte, denken zij, neemt weg al de invloed en het gezag van het gebod. Is heiligheid onze plicht, dan blijft in deze geen plaats voor genade; en is zij een uitwerksel van genade, dan blijft geen plaats voor plicht. Maar al deze redeneringen zijn ene vrucht van de wijsheid van het vlees, hiervoor gemeld en afgekeurd. De wijsheid van boven leert andere dingen. Onze werken en genade zijn ja strijdig en geheel onbestaanbaar in onze rechtvaardigmaking is die uit de werken, zij is niet uit genade, en is ze uit genade, zij is niet uit de werken, Rom. 11:6. Onze plicht en Gods genade strijden nergens in de zaak van heiligmaking, ja, de ene veronderstelt volstrekt de ander. Wij kunnen hierin

nimmer onze plicht voldoen zonder Gods genade; en God geeft ons nimmer deze genade tot enig ander einde, dan om onze plicht recht te volbrengen. Die loochent, dat God ons gebiedt heilig te zijn bijwijze van plicht, of belooft heiligheid in ons te werken in een weg van genade, kan met evenveel zedigheid de gehelen Bijbel verwerpen. Wij moeten dan op die beide recht acht geven, zo wij beogen heilig te zijn. Ons acht geven op het gebod bestaat dan:

ten 1ste in drie zaken.

- A. Dat ons geweten steeds zij aangedaan met zijn gebod als Gods gebod. Wij moeten dit in het vervolg uitbreiden. Daar dit niet is, daar is geen heiligheid. Onze heiligheid, is onze gehoorzaamheid, en gehoorzaamheid krijgt zijn natuur uit eerbied voor het gezag van het gebod.
- B. Dat wij zien en verstaan de redelijkheid, billijkheid en het voordeel van het gebod. Onze dienst is redelijke dienst; Gods wegen zijn billijk, en in het houden van zijn geboden is grote loon. Zo wij dus niet oordelen, zo wij hierin niet rusten, zo wij niet met verontwaardiging aanzien alles binnen, alles buiten ons, dat zich hiertegen verzet, wat wij ook bijwijze van plicht mogen uitrichten in opvolging van het gebod, wij zijn niet heilig.
- C. Dat wij hierop liefde en vermaak er in hebben, omdat het is heilig, rechtvaardig, goed, omdat de zaken, die het eist, zijn oprecht, billijk, zacht en lieflijk voor de nieuwe natuur zonder enig opzicht op de valse einden, hiervoor ontdekt.

Ten 2^e. Wij zien recht op de belofte tot hetzelfde einde.

- A. Wanneer wij wandelen in aanhoudend gevoel van onze onmacht, om het gebod op te volgen in een enige zaak door kracht in onszelf. Want wij hebben geen bekwaamheid in onszelf, onze bekwaamheid is uit God. Het hart van elk, die anders denkt, is opgeblazen.
- B. Wanneer wij aanbidden de genade, die hulp en bijstand voor ons verzorgd heeft. Want zonder de beloofde genade konden wij nooit bereiken de allerminste trap van heiligheid; en wij konden nooit verdienen de allerminste druppel van die genade; hoe moesten wij dan aanbidden en aanhoudend prijzen de oneindige goedheid, die ons dit onderstand vrij verzocht.
- C. Wanneer wij geloof oefenen in bidden, en wachten op de belofte om onderstand van genade, die ons tot heilige gehoorzaamheid bekwaamt.
- D. Wanneer wij op dezelve bijzonder zien in bijzondere verzoeking en bijzondere plichten. Wanneer wij bij al zulke voorvallen niet tevreden zijn met te zien op de belofte in het algemeen, maar op dezelve in het bijzonder geloof oefenen om hulp en bijstand, dan eerst werken wij recht.

§ 15. Om te komen waar wij wezen moeten, de Heilige Geest is de onmiddellijke, eigenlijke Heiliger van alle gelovigen, en de Veroorzaker van alle heiligheid in hen. Ik behoef, denk ik, dit niet verder te bewijzen, reeds is getoond dat Hij is de onmiddellijke Uitdeler van alle Goddelijke genade, of de onmiddellijke Werkmeester van alle goddelijke, genadige uitwerksels in ons, van welke dit de voornaamste is. Allen, die Christenen willen zijn, zullen immers toestaan, dat de Heilige Geest is de Heiligmaker van al Gods keurlingen; die meer bewijs begeert, zie Ps. 51: 10-14, Ezech. 11: 19 en 36: 25-27; Rom. 8: 9-13; 1 Kor. 6: 11; 1 Petrus 1:2; Jes. 4: 4 en 44: 3, 4; Tit. 3: 4, 5.

Doch wij moeten naspeuren de natuur en wijze van zijn werk hierin, en het uitwerkseel daardoor voortgebracht. Want dit behoort tot ons algemeen oogmerk, om te verklaren de natuur, kracht en uitwerking van alle genadige, Goddelijke werkingen van de

Heilige Geest, en het zal ons in het bijzonder kennis geven van dat werk en zijn vruchten, waarin wij zo groot belang hebben.

Vierde boek

Hoofdstuk 2.

Heiligmaking, een toenemend werk

1. Heiligmaking beschreven.
2. Idem
3. Met de natuur van het werk van de Heilige Geest daarin; hetwelk is,
4. Toenemende.
5. De weg en het middel, waardoor heiligheid aanwast in de gelovigen
6. Bijzonder door geloof en liefde, welke oefening wordt vereist in alle plichten van gehoorzaamheid; en ook
7. De genaden, welke oefening door bijkomende omstandigheden is.
8. De aanwas van heiligheid uitgedrukt, met toespeling op die van planten met ongevoelige voortgang.
9. Gods genade daarin in grote mate te aanbidden, en te onderscheiden in de overeenkomst van het werk des Geestes in heiligmaking en gebed.
10. Tegensprekingen van de toenemende natuur van heiligheid weerlegd.

§ 1. Overwogen hebbende de algemene belangen van het werk van de heiligmaking, zullen wij het nu beschrijven, en dan meer bijzonder uitleggen in zijn voornaamste delen; doch onder die duidelijke waarschuwing, dat ik hoop noch oogmerk heb om in eens te vertonen het leven, de heiligheid en schoonheid van het, of bijeen te stellen alles wat er bij uitstek toebehoort. Ik zal maar enige wegwijzers oprichten, die ons besturen in onze reis, of in het volgende naspeuren van zijn natuur en heerlijkheid. Dus eerst,

§ 2. Heiligmaking is een onmiddellijk werk van Gods Geest op de zielen van gelovigen, uitzuiverende en reinigende hun natuur van de besmetting en onreinheid van de zonde, vernieuwende in hen Gods beeld, en hen daardoor bekwamende uit een geestelijk en inwonend grondbeginsel van genade, God te gehoorzamen volgens de inhoud en de voorwaarden van het Nieuwe Verbond, uit kracht van het leven en de dood van Jezus Christus. Of korter: *Zij is de algemene vernieuwing van onze natuur door de Heilige Geest, naar Gods beeld door Jezus Christus.*

Hieruit volgt, dat onze heiligheid, de vrucht en het uitwerksel van dit werk, het werk als in ons teneinde gebracht zijnde, vervat niet alleen het vernieuwde grondbeginsel, of Gods beeld in ons gewrocht, maar ook een heilige gehoorzaamheid aan God door Jezus Christus, volgens de voorwaarden van het genadeverbond, uit het grondbeginsel van een vernieuwde natuur. Paulus drukt dit alles korter uit, 2 Kor. 5: 17, *Die in Christus Jezus is, is een nieuw schepsel.* Ziedaar in de vernieuwing van onze natuur, haar begiftiging met een nieuw geestelijk grondbeginsel van leven en werking, en daarmee overeenkomende werkzaamheden tot God.

Ik volg de eerste algemene beschrijving, en zal in het overwegen van haar delen enigszins ophalen de natuur van het werk en zijn gewrochten; en dan onderscheidener bewijzen en bevestigen zijn ware natuur, waarin het wordt tegengesproken, of in twijfel getrokken.

§ 3.

1. Het is, gelijk reeds is bewezen en elk toestemt, het werk in ons van Gods Geest. *Wij worden gezaligd door de vernieuwing van de Heilige Geest.* Dit is een wezenlijk, inwendig, krachtig en dadelijk werk, gelijk reeds is bewezen en nog verder zal worden bevestigd. Hij maakt ons niet heilig alleen door ons daartoe te overreden. Hij eist niet enkel dat wij heilig zijn, geeft ons daartoe beweegredenen, overtuigt ons van de noodzakelijkheid, port ons daardoor aan om heiligheid na te jagen en te bereiken, schoon Hij dit ook doet door het Woord en zijn verkondiging. Het ware al te schaamteloos dat iemand, die voorgeeft het Evangelie te erkennen, zou loochenen een werk van de Heilige Geest in onze heiligmaking. Daarom hebben de oude en nieuwe Pelagianen steeds een werk van Hem hierin erkent. Maar wat schrijven zij Hem metterdaad toe? Enkel het, aanporren van onze eigen bekwaamheden, ons te helpen en bij te staan in en tot het oefenen van onze eigen aangeboren kracht, hetwelk alles geschied zijnde, het werk maakt het onze, niet het zijn, en dat de glorie en lof ervan, ons, niet Hem toekomt. Doch wij hebben reeds genoeg bewezen dat de zaken, dus van God beloofd en dus uitgewerkt, wezenlijk worden gewrocht door de uitnemende grootheid van de kracht van Gods Geest; en dit zal in het vervolg nog verder blijken.

§ 4.

2. Dit werk van heiligmaking verschilt van het werk van de wedergeboorte onder anderen bijzonder in de wijze waarop het wordt gewrocht. Het werk der wedergeboorte geschiedt in een ogenblik, en bestaat in een enkele scheppende daad. Hierom is het niet vatbaar voor trappen in enig onderwerp. De een is niet meer of minder wedergeboren dan de ander; elk mens in de wereld is volstrekt wedergeboren of niet, en dat eveneens, al zijn in hun staat trappen uit andere hoofden. Doch dit werk van heiligmaking is toenemend, en laat trappen toe. De een kan meer geheiligd zijn en heiliger dan een ander, die nochtans waarlijk geheiligd en heilig is. Het wordt in eens begonnen en bij trappen voortgezet. Maar omdat dit wel te verstaan gewichtig is, en veel licht aanbrengt in de natuur van het gehele werk van heiligmaking en heiligheid, zal ik er wat bij stilstaan, en het pogen uit te leggen en te bevestigen.

A. Dikwerf wordt ons in de Schrift bevolen en beloofd toe te nemen en te groeien in heiligmaking of heiligheid. Zie 2 Petrus 3: 17, 18, *Valt niet, wordt niet neergeworpen uit uw standvastigheid; maar wast op, of neemt toe in genade.* 't Is niet genoeg, dat wij niet afnemen in onze geestelijken toestand, dat wij niet worden verminderd of afgetrokken van een bestendigen loop in gehoorzaamheid, door de kracht van verzoeking, maar van ons wordt geëist dat wij pogen toe te nemen, aan te wassen, te groeien in genade, dat is, in heiligheid. Hoog prijst Paulus in de Thessalonicenzen 2 Thess. 1:3, de grote aanwas van hun geloof en liefde in de opvolging van dit gebod, dat is, het groeien en toenemen van die genaden in hen, hetwelk hij noemt Kol. 2:19, Op te wassen met Goddelijke wasdom, of toe te nemen in heiligheid die God vordert, aanneemt, goedkeurt, door onderstand van geestelijke kracht van Jezus Christus ons Hoofd, gelijk hij daar spreekt.

B. Het werk van heiligheid is in zijn begin maar gelijk zaad in de aarde geworpen; te weten, het zaad van God, waardoor wij worden wedergeboren. Elk weet, dat zaad in de aarde geworpen, groeit en opwast. Op verscheidene wijzen gekoesterd en gevoed, moet het in zijn natuur wortelen, opschieten en vrucht voortbrengen. Dus gaat het met het grondbeginsel van genade en heiligheid. 't Is in het eerst klein, maar ontvangen in harten door Gods Geest goed en oprecht gemaakt, en daar gekoesterd en gevoed, wortelt het en brengt vrucht voort. Toch zijn deze beide, zo het eerste planten als het aanwassen, eveneens van God door Zijn Geest. Hij, die

dit goede werk begint, voleindigt het tot op de dag van Jezus Christus, Filip. 1:6.
En Hij doet het langs twee wegen,

(1) Door te vermeerderen en te versterken de genaden van heiligheid die wij hebben ontvangen en moeten oefenen. De oefening van sommigen genaden hangt niet af van enige uitwendige gelegenheden, maar zij zijn, en dat in haar dadelijke oefening, volstrekt noodzakelijk tot de minsten trap van het leven Gods; zulke zijn geloof en liefde; niemand kan of zal voor God leven, dan in de oefening van die genaden. Wat plichten mensen ook tot God volbrengen, zijn ze niet verlevendigd door geloof en liefde, zij behoren niet tot het geestelijk leven, waardoor wij voor God leven. En deze genaden zijn vatbaar voor trappen, dus ook voor aanwas. Wij lezen duidelijk van klein en groot, zwak en sterk geloof, alle waar en hetzelfde in wezen, maar verschillend in trappen. Daar is ook vurige liefde en andere, die daarbij vergeleken, maar koud is. Deze genaden dan worden in het voortzetten van het werk van de heiligmaking trapsgewijs vermeerderd. Zo baden de apostelen Christus: *Heere, vermeerder ons het geloof*, Lukas 17:5, dat is, vermeerder het licht, bekrachtig de toestemming, vermenigvuldig de daden van het, en maak het sterk tegen alle aanvallen, opdat het krachtiger werkt in moeilijke plichten van gehoorzaamheid, waarop zij bijzonder zagen, gelijk uit de samenhang blijkt. Want zij bidden om deze vermeerdering van geloof, bij gelegenheid dat Christus hen beveelt, broederen die hun misdeden, veelvuldig te vergeven, een plicht, moeilijk voor vlees en bloed. Paulus bidt ook, dat de Efëziërs mochten zijn geworteld en gegrond in de liefde, Ef. 3: 17, dat is, dat zij door het aanwassen en versterken van hun liefde, meer mochten zijn bevestigd in al haar plichten. Zie 1 Thess. 3: 12, 13.

§ 5. Omdat deze genaden zijn de bronnen en geesten van onze heiligheid, wordt in haar aanwas in ons het werk van de heiligmaking voortgezet en algemene heiligheid vermeerderd. En dit doet de Heilige Geest langs verscheidene wegen. N.l. door haar aan te zetten tot veelvuldige werkzaamheden.

Menigvuldige daden vermeerderen natuurlijk en versterken de hebbelijkheden, waaruit zij voortkomen. En in deze geestelijke hebbelijkheden van geloof en liefde is het daarenboven dus door Gods instelling. Zij groeien en bloeien in en door haar oefening, Hos. 6: 3. Het gebrek hiervan is het voorname middel tot haar verval. En door twee wegen verwekt de Heilige Geest de genaden van geloof en liefde tot veelvuldige daden.

A. Zedelijk, door haar gepast en tijdig haar voorwerpen voor te stellen. Dit doet Hij door Zijn instellingen van dienstpleging, bijzonder door de verkondiging van het Woord. Door het voorstellen van God in Christus, de beloften van het Verbond en andere gepaste voorwerpen van ons geloof en liefde, worden die genaden uitgelokt tot haar oefening. Wij hebben dit voorname voordeel door het recht waarnemen van de verkondiging van het Woord, dat door het voorhouden van de geestelijke waarheden, die het voorwerp zijn van ons geloof, aan ons gemoed en de geestelijke goederen, die het voorwerp zijn van onze liefde aan onze genegenheden, beide deze genaden worden uitgelokt tot veelvuldige dadelijke oefening. En 't is een misvatting, dat wij geen voordeel hebben door het Woord dan hetgeen wij in ons geheugen bewaren, hoewel wij dat ook moeten pogen. Ons groot voordeel ligt in het opwekken daardoor van ons geloof en liefde tot haar eigenlijke oefening; deze houdt die genaden levend, die zonder haar zouden afnemen en verwelken. Hierin neemt de Heilige Geest uit de dingen van Christus, en toont ze ons Joh. 16: 14, 15. Hij vertoont ze ons in de verkondiging van het Woord, als de eigenlijke voorwerpen van ons geloof en liefde, en brengt dus in

gedachtenis de zaken van Christus gesproken, Joh. 14: 26, dat is, in de verkondiging van het Woord herinnert Hij ons Christus' aangename woorden en waarheden, die voorstellende aan ons geloof en liefde. En hierin ligt het verborgen voordeel doen en groeien van gelovigen onder de verkondiging van het Evangelie, hetwelk zij misschien zelf zo niet beseffen. Door dit middel worden duizenden daden van geloof en liefde uitgelokt, door welke die genaden worden beziggehouden en versterkt, en bijgevolg heiligheid vermeerderd. En het Woord door geloofswerkzaamheden met geloof gemengd, gelijk Hebr. 4:2, doet ze aanwassen door Zijn inlijving.

- B. De Geest doet het wezenlijk en inwendig. Hij woont in gelovigen en bewaart in hen de wortel en het grondbeginsel van al hun genade door Zijn Eigen onmiddellijke kracht. Hierom worden alle genaden in haar oefening genoemd vrucht en van de Geest, Gal. 5: 22, 23, Hij brengt ze voort van de stam die Hij in het hart heeft geplant. En wij kunnen niet een genade oefenen zonder zijn krachtadige werking daarin. God werkt in ons het willen en het doen naar zijn welbehagen, Filip. 2: 13, dat is, geen gedeelte van onze wil gehoorzaamt, alleen en afgescheiden van Hem, maar 't is de werking van Gods Geest in ons, zoverre het geestelijk en heilig is; Hij is de onmiddellijke veroorzaker van alle goede of genadige werkzaamheid in ons. Want in ons, dat is, in ons vlees (en wij zijn in onszelf maar vlees) woont geen goed. Dus wekt Gods Geest, in gelovigen wonende, metterdaad op, en spoort hun genaden aan tot veelvuldige oefening en werkzaamheden, waardoor zij worden vermeerderd en versterkt. Over niets in de gehelen loop van onze wandel voor God behoorden wij zorgvuldiger te zijn, dan dat wij deze goede en Heilige Geest niet bedroeven, niet tergen, waarop Hij ons zou onthouden Zijn genaderijke hulp en bijstand.

Dit is dan de eerste weg waardoor het werk van de heiligmaking trapsgewijze wordt voortgezet door de Heilige Geest, onze genaden opwekkende tot veelvuldige werkingen, waardoor zij worden vermeerderd en versterkt.

(2) Hij doet het door gelovigen ondervindingen van de waarheid, wezenlijkheid en uitnemendheid van de geloofde zaken toe te voegen. Ondervinding is het voedsel waarop alle genade groeit en bloeit. Elke proef en smaak die geloof verkrijgt van Goddelijke liefde en genade, of hoe genaderijk de Heere is, vermeerderd zijn mate en grootheid. Wij moeten dan kort aanwijzen twee zaken.

- Dat de ondervinding van de wezenlijkheid, voortreffelijkheid, kracht en het vermogen van de geloofde zaken, een krachtadig middel is tot vermeerdering van geloof en liefde.
- Dat de Heilige Geest ons deze ondervinding geeft.
 - a. God Zelf vraagt aan de kerk hoe haar geloof zo zwak was, daar zij zo grote ondervinding had van Hem of van Zijn macht en getrouwheid, Jes. 40: 27, 28, *Hebt gij niet gehoord, hebt gij niet gekend? Hoe zegt gij dan, dat God u heeft verlaten?* En Paulus zegt, dat de vertroosting, die hij ondervindelijk had ontvangen van God, hem bekwaamden tot volbrenging van zijn plicht aan anderen in verdrukkingen, 2 Kor. 1: 4. Want hierin maken wij waar, of keuren metterdaad goed, als erin vergenoegt, Gods goede, en aannemelijke, en volmaakte wil, Rom. 12:2. Hierom bad Paulus, Kol. 2: 2. Ik mag wel zeggen, dat hij, die niet weet hoe geloof wordt bemoedigd en versterkt door bijzondere ondervindingen van de wezenlijkheid, macht en geestelijke aandoening van de ziel van de geloofde zaken, nooit deelgenoot was van enige ervan. Hoe dikwijls bemoedigt David zijn en anderer geloof door zijn vorige

ondervindingen, die onze Heere Jezus Christus zelf bijbrengt tot hetzelfde oogmerk, in zijn grote benauwdheid, Psalm 22:10, 11.

- b. Dat de Heilige Geest ons geeft al onze geestelijke ondervindingen, behoeft alleen dit bewijs, dat in dezelve bestaat al onze troost. Zijn werk en ambt is: *gelovigen te troosten, als de enigste Trooster van de kerk*. Hij nu troost langs geen anderen weg dan door aan het gemoed en de ziel van gelovigen geestelijk gevoelig te doen ondervinden de wezenlijkheid en kracht van de zaken die zij gelooft. Hij troost ons niet door woorden, maar door zaken. Andere middelen tot geestelijke troost ken ik niet, en dit, ik ben ervan verzekerd, feilt nooit. Geef een ziel een ondervinding, een smaak van Gods liefde en genade in Christus Jezus, en laat haar toestand zijn wat ze is, zij kan niet weigeren getroost te zijn. Hierdoor stort de Heilige Geest Gods liefde in onze harten uit, Rom. 5:5, waardoor alle genaden worden gekoesterd en vergroot.

(3) Hij doet het door onmiddellijk te werken dadelijke aanwas van deze genaden in ons. Ik heb getoond dat ze kunnen aanwassen en in trappen toenemen. Ze zijn oorspronkelijk het onmiddellijke werk en het voortbrengsel van Gods Geest in ons, gelijk getoond is. Hij dan, die ze eerst werkt en scheidt, doet ze aangroeien. Hierdoor worden de zwakken gelijk David, Zach. 12: 8. Dat is, zij, welke genaden zwak, welke geloof ziek, welke liefde kwijnende waren, worden door de onderstanden van de Geest en de aanwas die Hij ze geeft, sterk en krachtig. Tot dit oogmerk heeft de Schrift vele beloften, op welke wij in onze gedurige smekingen voornamelijk zien.

Dit is hetgeen de Schoolleraars, Augustinus volgende, *Gratiam corroborentem* noemen, dat is, de werking van de Heilige Geest, in het vermeerderen en versterken van ontvangen genade. Zie Ef. 3: 16, 17, Kol. 1: 10, 11, Jes. 40: 29. En dit is de voorname oorzaak en het middel van de trapsgewijze toeneming van heiligheid in ons, of van het voortzetten van het werk van de heiligmaking, Psalm 138:8.

§ 6. Daar Zijn genaden, welke oefening meer is bij gelegenheden, en niet altoos metterdaad noodzakelijk tot het leven Gods dat is, 't is niet noodwendig dat zij altijd zijn in dadelijke oefening, gelijk geloof en liefde moeten zijn. Te deze opzichte wordt heiligheid vermeerderd door het toedoen van de een tot de andere, tot wij worden gebracht bij verscheiden gelegenheden tot het werkdadig beoefenen van die alle. Want het bijvoegen van nieuwe oefening van enige genade, behoort tot het trapsgewijze voortzetten van het werk van de heiligmaking. En hiertoe werken mee door Gods wijsheid alles wat ons in deze wereld overkomt, al onze omstandigheden, vrienden, droefheden, verzoeken, weldaden, genietingen, ontmoetingen, alles kan dienen tot gedurig toedoen van de oefening van de een genade tot de andere, waarin heiligheid toeneemt. En maken wij geen gebruik van die alle tot dat oogmerk, wij missen al het voorrecht en voordeel dat wij door dezelve konden hebben, en stellen te leur, zoveel in ons is, Gods oogmerk, liefde en wijsheid in dezelve. Dit wordt ons bevolen 2 Petrus 1: 5-7, *En gij, tot het alle naarstigheid toebrengende, voegt bij uw geloof deugd, bij deugd kennis, bij kennis matigheid, bij matigheid lijdzaamheid, bij lijdzaamheid Godzaligheid, bij Godzaligheid broederlijke liefde en bij broederlijke liefde, liefde (jegens allen.)* En dit wordt ons geboden, opdat wij zouden ontvlieden het verderf, dat in de wereld is door de begeerlijkheid, vers 4, dat is, te hebben door en door al onze begeerlijkheid ten ondergebracht en onze ziel geheiligd. Tot dit einde zijn ons de beloften en een Goddelijke geestelijke natuur geschonken. Maar is dit genoeg, wordt van ons niets meer tot dat einde gevorderd? Ja, zegt Petrus, dit grote

werk wordt niet uitgewerkt, tenzij gij te werk stelt uw uiterste naarstigheid en pogingen, om er bij te voegen de oefening van alle genaden van de Geest, de een bij de ander, gelijk de voorvallen vereisen. Daar is een schikking in deze aaneenschakeling van genaden van de eerste tot de laatste, en een eigenlijke rede waarom de apostel eist, dat zo'n genade bij zulk een gevoegd wordt, die wij nu niet naspeuren; maar hij beoogt in het algemeen, dat elke genade moet worden geoefend volgens zijn eigen tijd en bijzondere gelegenheid. Hierdoor ook wordt het werk van de heiligmaking trapsgewijze voortgezet en heiligheid vermeerderd. Dit voegen van de een genade tot de andere met de voortgang van heiligheid daardoor, is ook door de Heilige Geest. En door drie wegen volbrengt Hij Zijn werk hierin.

- (1) Door de zaken voor ons zo te schikken en ons te brengen in zulke toestanden, waarin het oefenen van deze genaden vereist en nodig is. Al de verdrukkingen en proefwegen waarin Hij de kerk brengt, hebben geen ander einde noch oogmerk. Aldus spreekt Jakobus, hoofdstuk 1:2-4, *Mijn broeders, acht het grote vreugde, wanneer gij in velerlei verzoeken valt; wetende, dat de beproeving van uw geloof lijdzaamheid werkt. Doch uw lijdzaamheid heb een volmaakt werk, opdat gij volmaakt en oprecht was, niets ontbrekende.* Deze verzoeken zijn proefwegen van verdrukkingen, moeiten, vervolgingen en dergelijke. Maar al neemt men ze in een anderen zin, de zaak is dezelfde tot ons oogmerk. Deze allen worden ons toegezonden door Christus en Zijn Geest; want Hij zelf bestraft en kastijdt ons. Maar wat is zijn einde daarin? Opdat het geloof wordt geoefend, lijdzaamheid te werk gesteld, de een genade wordt gevoegd bij de andere, en dat ze voortzetten tot de volmaaktheid. Hij brengt ons dus in een toestand, waarin wij zeker zullen struikelen, zo wij de oefening van de een genade niet voegen bij de andere.
- (2) In deze staat van zaken herinnert Hij ons metterdaad onze plicht, en welke genaden moeten worden geoefend. Men mag twisten wat beter is: geloof te oefenen, of moedeloos te worden bij het geloof te voegen lijdzaamheid onder het aanhouden van onze proefwegen, of op onszelf te betrouwen en ongeregeld verlossing of andere genoegens te zoeken maar dan doet Hij ons horen een woord achter ons, zeggende: dit is de weg, wandelt er in, wanneer wij zouden afwijken ter rechter of ter linkerhand, Jes. 30: 21. Wanneer wij verlegen staan, niet weten wat te doen, en misschien gereed zijn om vlees en bloed te raadplegen, en ongeregelde wegen in te slaan, spreekt Hij metterdaad tot ons, zeggende: dat is uw weg niet, maar oefent geloof, geduld, onderwerping aan God, voegt de een genade bij de andere, en Hij verbindt daardoor onze harten tot onze plicht.
- (3) Hij wekt metterdaad op, en stelt alle nodige genaden op de gezegde wijze te werk. Wij stellen dan vast, dat al dit toenemen van heiligheid, het onmiddellijke werk is van de Heilige Geest, die daarin trapsgewijze voortzet zijn oogmerk, ons geheel door te heilige in onze gehelen geest, ziel en lichaam. In onze wedergeboorte en ontvangen hebbelijke genade is ons geschonken een natuur, vatbaar voor groeien en toenemen, en dat is alles; wordt die aan zichzelf overgelaten, zij zal niet vorderen, maar afnemen en kwijnen. De dadelijke onderstanden van de Geest zijn de besproeiingen, die de onmiddellijke oorzaak zijn van haren wasdom. Die hangt geheel af van gedurige invloed van God. Hij koestert en doet toenemen het werk dat Hij heeft begonnen door nieuwe en verse onderstand van genade, elk ogenblik, Jes. 27:3, *Ik, de Heere, bevochtig ze elk ogenblik.* Dit water is de Geest, gelijk de Schrift overal verklaart. God, de Vader, neemt in deze de zorg op Zich; Hij waakt over Zijn wijngaard om ze te bewaren. De Heere Christus is de Hoofdbron en het schathuis van alle dadelijke onderstanden en de Geest is de

uitwerkende Oorzaak, die ze ons van Hem meedeelt. Alleen hierdoor wordt enige genade in ons een ogenblik in het leven gehouden, in een enige plicht geoefend en ook in de geringste mate vermeerderd of versterkt. Met opzicht op dit alles zegt Paulus: *Ik leef, doch niet ik, maar Christus leeft in mij*, Gal. 2:20. Geestelijk leven, en daardoor te leven in al Zijn daden, zijn onmiddellijk van Christus.

Ik bemoei mij weinig hoe zedelijke deugd, die niets meer is, wordt bewaard en opgehouden in van de mensen gemoed en leven, al weet ik welke bevelen, bestuur en onderwijs sommigen vanouds en hedendaags tot dat einde gegeven hebben. Maar aangaande genade en heiligheid hebben wij onfeilbare verzekering, dat haar wezen, leven, aanhouding en al haar daden in enig mens, enkel en alleen afhangen van haar betrekking op de bron en oorsprong van alle genade, die in Christus is, en haar gedurige onderstanden door de Heilige Geest, wiens werk is die mee te delen, Kol. 3: 3, Joh. 15: 5, Kol. 2: 19.

In elk mens die ware zaligmakende genade, enig zaad, enig beginsel van heiligmaking of heiligheid heeft, is de Heilige Geest door zijn wakende zorg en gedurige onderstand, machtig die te bewaren, te ontwarren van zwarigheden, te bevrijden van tegenstand en te vermeerderen tot haar volle mate en volkomenheid. Dat dan de handen, die neerhangen, opgelicht worden, en de zwakke knieën versterkt; wij hebben te doen met Hem, die het rokende lemmer niet wil uitblussen, of het gekrookte riet verbreken.

En aan de andere zijde, niemand heeft ontvangen zo'n mate van genade, niemand heeft die zo bevestigd door gedurige onafgebroken oefening, dat hij ze een ogenblik bewaren of oefenen kan in een enige zaak of plicht, zonder de aanhoudende onderstanden van nieuwe dadelijke genade en hulp van Hem, die in ons werkt willen en doen. *Zonder mij*, zegt Christus tot Zijn apostelen, en in hen tot alle gelovigen, ook de allerbesten en sterksten, *kunt gij niets doen*, Joh. 15: 5. En zij, die in zichzelf niets kunnen doen om voor God te leven, kunnen van zichzelf geen genade bewaren, oefenen of vermeerderen, welke zijn de grootste zaken die wij doen of die in ons gewrocht worden in deze wereld. God heeft dan in oneindige wijsheid, de uitdeling van zijn liefde en genade aan gelovigen zo geschikt, dat zij allen leven op de gedurige onderstand van Zijn Geest, niemand zou aan de een zijde oorzaak hebben om mismoedig te bezwijken, noch aan de andere zijde gelegenheid tot zelfvertrouwen of gemoedsverheffing, *opdat zo geen vlees roeme in zichzelf, maar opdat die roemt, roeme in de Heere*. God bemoedigt in grote mate de zwakken, de bevreesden, de bezwijkenden, de ongetroosten, de neerslachtigen, zelfs door te verbinden al de heilige eigenschappen van zijn natuur in en tot hun bijstand, Jes. 35: 3-6 en 40: 27-31. Maar Hij waarschuwt ook hen, die zich sterk, standvastig en onbeweegbaar achten, niet hoog te gevoelen, maar te vrezen, Rom. 11:20, omdat de gehele uitslag van zaken maar afhangt van zijn oppermachtige onderstanden van genade. En omdat Hij heeft beloofd in het Verbond deze onderstanden ons getrouw mee te delen, geeft dat grond van geloof aan allen, en aan niemand gelegenheid tot vermetele waan.

§ 7. Maar, zegt men, is niet alleen het begin van genade, heiligmaking en heiligheid van God, maar ook het voortzetten en aanwassen ervan, en dat niet alleen in het algemeen, maar zijn alle oefeningen en elke daad van genade, het onmiddellijke uitwerksel van de Heilige Geest; wat behoeven wij dan in deze zelf zoveel moeite te doen, of zo te pogen op te wassen in genade of heiligheid, gelijk ons wordt bevolen; werkt God zelf alles in ons, en kunnen wij zonder zijn krachtdadige werking in ons

niets doen, dan blijft geen plaats over voor onze naarstigheid, plicht of gehoorzaamheid.

Antwoord.

1. Deze tegenwerping hebben wij steeds te wachten. Mensen willen niet geloven, dat Gods krachtadige genade kan bestaan met onze naarstige gehoorzaamheid, dat is, zij willen niet geloven hetgeen duidelijk, klaar en onderscheiden is geopenbaard in de Schrift en hetgeen overeenkomt met de ondervinding van alle ware gelovigen, omdat zij het misschien niet kunnen bevatten met vleeselijke rede.
2. Petrus beantwoordt deze tegenwerping geheel, 2 Petrus 1: 3, 4, *Zijn Goddelijke kracht heeft ons geschonken alles wat tot leven en Godzaligheid behoort, door de kennis van Hem, die ons heeft geroepen tot heerlijkheid en deugd, waardoor ons gegeven zijn uitnemende grote en dierbare beloften, opdat gij door dezelve deelgenoten van de Goddelijke natuur werd, ontvloten zijnde de verdorvenheid die in de wereld is door de begeerlijkheid.* Is alles wat behoort tot leven en Godzaligheid, waaronder ongetwijfeld is de bewaring en aanwas van genade, ons geschonken door Gods kracht; ontvangen wij van Hem die Goddelijke natuur, door wier kracht onze verdorvenheden worden ten ondergebracht, wat noodzaak kan er dan zijn tot enige pogingen van ons? Het gehele werk van heiligmaking wordt, zo het schijnt, in ons gewrocht door Gods kracht; mogen wij het dan staken en overlaten aan Hem, wiens werk het is, terwijl wij nalatig, zorgeloos ons gemak houden? Neen, zegt Petrus, dus moet niemand Gods genade misbruiken; zij is, of behoort te zijn de voorname beweegreden en bemoediging tot alle naarstigheid, tot de aanwas van alle heiligheid in ons want, zegt bij vers 5, και αυτο τουτο δε, maar ook om deze oorzaak, of om de genadige werking van de Goddelijke kracht in ons, gij, alle naarstigheid toebrengeende, voeg bij uw geloof deugd, enz. Onze tegenwerpers en Petrus verschillen in gevoelen in deze, hetgeen zij maken een onoverwinbare moedbeneming tot naarstige gehoorzaamheid, maakt hij de grootste beweegreden en bemoediging er toe.
3. Uit al deze volgt onvermijdelijk, dat wij gedurig moeten wachten en afhangen van God, om onderstand van Zijn Geest en genade, zonder welke wij niets kunnen doen; dat God meer is de veroorzaker van het goede dat wij doen door Zijn genade, dan wij zelf; *niet ik*, zegt Paulus, *maar Gods genade die met mij was*; dat wij zorgvuldig moeten zijn om door onze nalatigheden de Heilige Geest niet te tergen en te doen inhouden zijn hulp en bijstand, opdat Hij ons aan onszelf niet overlaat in welke toestand wij niet het minste geestelijke goed kunnen doen. Deze dingen volgen zo onvermijdelijk uit het voorgestelde leerstuk, dat, zo iemand zich aan dezelve ergert, wij het niet helpen kunnen.

§ 8. Laat ons nog maar overwegen een gelijkenis door welke de Schrift dikwerf voorhoudt het trapsgewijze toenemen van genade en heiligheid, de groei van bomen en planten, Hos. 14:6, 7, *Ik zal Israël zijn als de dauw, hij zal bloeien als de lelie, hij zal zijn wortelen uitslaan als de Libanon; zijn scheuten zullen zich uitspreiden, en zijn heerlijkheid zal zijn als des olijfbooms, en zijn reuk als de Libanon.* Jes. 44:3, 4, *Ik zal water gieten op de dorstigen, en stromen op het droge; Ik zal Mijn Geest op uw zaad gieten, en mijn zegen op uw nakomelingen, en zij zullen uitspruiten tussen in het gras, als wilgen aan waterbeken.* En op vele plaatsen meer ware deze gelijkenis niet bijzonder onderwijzende, Gods Woord zou ze zo dikwijls niet gebruiken tot dit oogmerk. Zie dit in de volgende zaken.

1. Deze bomen en planten hebben het grondbeginsel van hun groei in zichzelf. Zij groeien niet onmiddellijk van uitwendige, toevallige hulp en bevordering zij

groeien van hun eigen voortkwekende kracht en oorspronkelijke vochtigheid. 't Is in de voortgang van heiligmaking en heiligheid niet anders. Zij heeft wortel, zaad een grondbeginsel van groei en aanwas in de ziel van hem, die geheiligd wordt. Alle genade is onsterfelijk zaad, en vervat in zich een levend, groeiend grondbeginsel. Alles wat in zichzelf geen leven en kracht tot groei heeft, is geen genade. Derhalve wat plichten iemand volbrengt, daartoe geleid door natuurlijk licht, of gedrongen van overtuigingen door het Woord, zo ze niet voortkomen uit een grondbeginsel van geestelijk leven in het hart, zijn ze geen vruchten van heiligheid, en behoren tot haar niet. Het genadewater, dat van Christus komt, is een fontein van wateren, springende tot in het eeuwige leven, in allen aan wie het geschonken wordt, Joh. 4: 14. 't Is dan de natuur van de heiligheid te groeien en bloeien, gelijk het is van een boom of plant, zij hebben hun voortkwekende kracht in zich in hun geslacht.

2. Een boom of plant moet worden besproeid van boven of ze zal niet groeien en bloeien door eigen voortzettende kracht. Zij verwelkt of verflenst door droogte. En waar God deze groei meldt, schrijft Hij ze toe aan Zijn besproeien. *Ik* zal zijn als de dauw, *Ik* zal water gieten in haar ware oorzaak. Zo is het in dit voortzetten van heiligheid. Daar is ontvangen een natuur, vatbaar voor groeien toenemen; doch aan zichzelf alleen gelaten zal ze niet toe- maar afnemen en kwijnen. Dus is God de zijn als de dauw, en gietwater op hen door de dadelijke onderstanden van Zijn Geest, gelijk getoond is.
3. De groei van bomen en planten is verborgen en onzichtbaar alleen te onderscheiden in zijn uitwerksels en gevolgen. Het nauwkeurigste oog kan weinig van zijn beweging onderscheiden. *Crescit occulto velut arbor aevo*: 't is niet anders in de voortgang van heiligheid. Hij is niet aanstonds zichtbaar voor hen, in wie hij is, of voor anderen, die er op letten. God die hem werkt, tiet hem best; ons wordt het openbaar door zijn vruchten en uitwerksels. Sommigen nochtans groeien en bloeien op sommige tijden bijzonder, klaar en duidelijk, zij spruiten uit gelijk wilgen aan waterbeken. Al is hun eigenlijk groeien onzichtbaar in zichzelf, het blijkt klaar dat zij zijn gegroeid. Zulken moesten wij allen zijn. Sommiger groei blijkt op elke beproeving, bij elke gelegenheid; hun toenemen is allen openbaar. En, gelijk sommigen zeggen, dat de groei van de planten niet geschiedt door gedurig onmerkbaar voortgang, maar dat zij toenemen door schielijke voortstotingen en bewegingen, die soms zijn te onderscheiden in het openen van botten en bloesem, bestaat de groei van gelovigen voornamelijk in sommige ingespannen wakkere werkingen van genade bij grote voorvallen, gelijk van geloof, liefde, ootmoed, zelfverloochening, milddadigheid. En al degenen, die zulke genadedaden bij bijzondere voorvallen niet bevindelijk kennen, kunnen van hun groei weinig bewijs hebben. Nog hebben sommige bomen en planten het grondbeginsel van leven en groei wel in zich, maar zij zijn zo verwelkende en ongroeizaam, dat men enkel leven kan onderscheiden; en dus is het met al te veel gelovigen; zij zijn alle bomen, geplant in Gods hof, sommigen groeien, sommigen verwelken voor een tijd, maar de groei van de beste geschiedt in het verborgen,

§ 9. Uit het getoonde blijkt, dat het werk van de heiligmaking is voortgaande, dat heiligheid daardoor trapsgewijze wordt voortgezet in ons tot de volmaaktheid. Zij wordt in ons niet ineens gewrocht noch voltooid, gelijk de wedergeboorte; zij houdt niet op onder enige verkrijging of levenstoestand, maar groeit en gaat voort. Een stroom uit een levenden springader zal eer stilstaan en in de zee niet lopen, dan de loop en voortgang van de genade zal gestopt worden, eer zij in heerlijkheid

uitstroomt. Want het pad der rechtvaardigen is als het morgenlicht dat meer en meer schijnt tot de volle dag toe, Spr. 4:18. Hun pad waarin de Heilige Geest hen leidt en bestiert is gelijk het morgenlicht, dat eens opgegaan, al is het soms bewolkt, niet feilt tot zijn hoogte op te klimmen. De wijsheid, het geduld, de getrouwheid en macht, die Gods Heilige Geest hierin oefent, zijn onuitsprekelijk en worden steeds met verwondering erkend van allen die er deel aan hebben, zie Psalm 66: 8, 9 en 31: 17-25. Wie heeft ooit vlijtig onderzocht zijn eigen hart en wegen, en de werkingen van Gods genade in en tot hem, om hem te brengen tot de gestalten en mate die hij heeft bereikt, die zich niet verwondert over de waakzame zorg, en krachtige werkingen van Gods Geest daarin? Het grondbeginsel van onze heiligheid als in ons, is zwak en krachteloos, omdat het in ons is; in sommigen in zo lage trap als dikwerf voor hen zelf onmerkbaar is. Deze bewaart en koestert Hij, dat ze niet worden overmeesterd door verdorvenheden en verzoeking. Onder al Gods heerlijke werken, het naast aan die van de verlossing door Jezus Christus verwondert zich mijn ziel meest over dit werk van de Geest, in het bewaren van het zaad en grondbeginsel van heiligheid in ons, als een vonk levend vuur midden in de zee, tegen alle verdorvenheden en verzoeking. Die het bevechten.

Vele breuken maken de invallen van dadelijke zonden in en op onze loop van gehoorzaamheid, deze heelt en vult Hij, genezende onze af keringen en herstellende ons verval. Hij maakt de genade, die wij hebben ontvangen, bedrijvig, door gedurige verse onderstanden. Hij mist veel van de troost en blijdschap van het geestelijk leven, die niet nauwkeurig nagaat de wegen en middelen, waardoor het wordt bewaard en voortgezet; hierin nalatig te zijn is geen klein deel van onze zonde en dwaasheid.

Alle gelovigen zijn buiten twijfel in enige mate hiervan overtuigd, niet alleen door het getuigenis van de Schrift, maar ook door eigen ondervinding. En door niets dat in hen zelf is, kunnen zij het onderscheidener leren, dan uit de natuur en de gang hunner gebeden, met de werkingen van hun hart, gemoed en genegenheden in dezelve. Wat onbekeerde mensen ook begeren dit te bespotten, Gods Geest als de Geest van de genade, bekwaamt gelovigen om te bidden en voorbiddingen te doen volgens Gods mening. Hij is hier in de Geest van de gebeden, en Hij schrijft af en drukt uit hetgeen Hij in hen werkt als de Geest der heiligmaking. In ons te leren bidden, onderwijst Hij ons wat en hoe Hij in ons werkt. En zo wijselijk nagaan Zijn werken in ons hart door gebed, kunnen wij veel verstaan van Zijn werken op ons hart door genade. Paulus zegt, Rom. 8:27, dat Hij, die de harten onderzoekt, dat is God zelf, weet de mening van de Geest in de voorbiddingen, die Hij in ons werkt. Daar zijn heimelijke krachtadige werkingen van de Geest in het bidden, die de grote Onderzoeker van de harten best kan onderscheiden. Doch wij moeten ook onderzoeken en nagaan, zover wij kunnen, waartoe Hij ons leidt en bestiert, dat duidelijk is Zijn werk in ons. Ik zeg niet, dat de Geest in ons voorbiddingen werkt door onmiddellijke, bovennatuurlijke Goddelijke aanblazing in alles eveneens als de profeten oudtijds, die dikwijls niet verstonden de zaken die zij zelf uitspraken, maar die ze naderhand vlijtig naspeurden. Maar ik zeg, al zou de hovaardige, vleselijke wereld het tot haar gevaar bespotten, dat Gods Geest genadig in de gebeden van gelovigen hun ziel en gemoed bewerkt, en doet uitgaan in begeerten en verzoeken, die in het zakelijke ver boven hun natuurlijke uitvinding en opstel zijn. Die hiervan geen ondervinding heeft, is groter vreemdeling van deze zaken, dan ten laatste tot zijn voordeel zal zijn. Door dit vlijtig na te speuren kunnen wij weten van wat soort en natuur het werk van de Heilige Geest in ons is, en hoe het wordt voortgezet.

Want de Heilige Geest onderwijst ons en bekwaamt ons tot bidden door drie zaken.

1. Door ons te doen geestelijk inzien in Gods beloften en de genade van het Verbond, waardoor wij weten wat te verzoeken op het geestelijk beschouwen van de ontferming en genade die God voor ons bereid heeft.
2. Door ons gebrek ons zo bekend te maken, en te doen ondervinden met diep gevoel, dat, wij het zonder hulp niet harden kunnen.
3. Door te scheppen en op te wekken begeerten in het nieuwe schepsel, tot Zijn Eigen bewaring, aanwas en toeneming. En in het beantwoorden van deze dingen bestaat zijn gehele werk van de heiligmaking in ons. Want het is zijn krachtadig meedelen aan ons van de genade en ontferming, bereid in de beloften van het Verbond door Jezus Christus; hierdoor vervult Hij ons geestelijk gebrek, en zet het nieuwe schepsel in het leven en wakkerheid. Dus zijn onze gebeden een uittreksel en afschrift van het werk van de Heilige Geest in ons, door Hem zelf gegeven. Daarom wordt Hij van allen, die Hem verachten als een Geest van gebed, ook veracht als een Geest van heiligmaking. Nu moet immers een gelovige in gebed arbeiden, dat het lichaam, de kracht, het gehele aandeel aan de zonde in hem worde verzwakt, ten onder gebracht, en ten laatste vernield, dat al de genaden van de Geest dagelijks worden vernieuwd, vermeerderd en versterkt, zodat hij meer gereed en bereid worde tot alle plichten van gehoorzaamheid; en wat is dit alles, dan dat heiligheid trapsgewijze voortga in zijn ziel, dat zij worde voortgezet door nieuwe onderstanden en bijvoegingen van genade, tot zij de volkomenheid bereikt?

§ 10. Maar sommigen zeggen misschien, dat zij in zichzelf, ook in anderen, niet vinden, zoveel zij kunnen nagaan, dat het werk van de heiligmaking zo steeds voortgaat, of dat heiligheid zo groeit en bloeit waar ze oprecht is. Want in zichzelf hebben zij de genade wakkerder, werkzamer, levendiger gevonden in vorige dagen dan nu haar stromen waren frisser en sterker in de lente van de bekering, als sedert in haren voortgang. Hierom klagen zovelen over magerheid, zwakheid, dodigheid, onvruchtbaarheid, ja dus klagen vele heiligen in de Schrift en velen mogen wel uitroepen: Och! dat ik ware als in de vorige dagen, als in mijn jeugd! Op de veelheid van deze klachten besluiten sommigen, dat, of oprechte heiligheid niet zo groeiende en toenemende is als men voorgeeft, of dat zij er geen eigendom aan hebben; men zou bij naarstig onderzoek ook ditzelfde zeggen van anderen, van gehele kerken en enkele belijders; wat bewijs geven zij, dat het werk van de heiligheid in hen groeit? Blijkt niet eer dat het achteruit gaat, en steeds vervalft?

Ik zal deze tegenwerping zo beantwoorden, dat de gestelde waarheid niet lijdt en geen hersenbeeld wordt, en dat nochtans niet geheel worden neergeslagen allen die geen gehele overeenkomst met dezelve kunnen bereiken, in de volgende regelen.

A. 't Is een zaak, waartoe genade of heiligheid in zijn eigen natuur gepast is, en wat weg de Geest doorgaans of regelmatig houdt in het werk van de heiligmaking, volgens de inhoud van het genadeverbond en het is een andere, wat toevallig gebeurt door ongesteldheid, wanorde of hinderpalen in hen, waarin het werk wordt gewrocht. In het eerste opzicht is 't werk voorspoedig en toenemende, in het andere is de regel aan uitzonderingen onderhevig. Een kind dat een grondbeginsel van leven, goede natuurlijke gesteltenis, en goed voedsel heeft, zal groeien en toenemen. Maar een kind dat inwendige verstoppingen, ziekten of kwalen heeft, of dat valt en zich kwetst, kan zwak en ongroeizaam zijn. Wedergeborenen zijn als zuigelingen, zo die hebben de oprechte melk van Gods Woord, groeien zij daardoor doorgaans. Maar geven zij voet aan verzoeking, verdorvenheden, traagheden en wereldse gelijkvormigheid,

geen wonder is het zo zij kwijnend en ongroeizaam worden. Om onze gestelde waarheid te bevestigen is genoeg, dat elk, in wie een grondbeginsel is van geestelijk leven, elke uit God geboren, in wie het werk van de heiligmaking begonnen is, zo het in hem niet tragsgewijze wordt voortgezet, zo hij niet groeit in genade en heiligheid, en niet voortgaat van kracht tot kracht dat doorgaans komt door Zijn Eigen zondige nalatigheid en toegeven aan vleeselijke lusten of wereldse liefde. Wat opgegroeide en bloeiende planten in geloof, liefde, reinheid, zelfverloochening en algemene gelijkvormigheid met Christus konden velen van ons, volgens hun tijd en middelen geweest zijn, die nu zwak, dor, onvruchtbaar en sappeloos zijn, nauwelijks te onderscheiden van de wereldse doornen en distelen? 't is hoog tijd voor elke begenadigde, liever dan te klagen dat het werk van de heiligmaking niet voortgaat, af te leggen allen last en de zonde, die zo licht omringt, en door alle middelen zich op te wekken tot krachtdadig herstel van zijn eerste geloof en liefde, en overvloedige groei erin, eer zijn wonden ongeneesbaar worden.

B. 't Is een zaak, dat heiligheid waarlijk in een ziel toeneemt; en een andere, dat de ziel het overreed weet; en deze dingen kan men scheiden om vele redenen. Doch ik moet, eer ik ze noem, vooraf zeggen

1. dat deze regel wordt voorgesteld enkel tot hulp van zulken, die over hun toestand verlegen staan en niet weten of heiligheid in hen toeneemt of niet; en dat ze niet in het minste aangaat hun, die ten allen tijde bij zich kunnen opmaken hoe het met hen gaat, en op welke gronden. Want hen, die toegeven aan enige overheersenden lust, die leven in het nalaten van enige bekende plicht, of in het oefenen van enige weg van bedrog, die toelaten dat de wereld hun beste zielsgroei verslindt, en dat sleur uitteert de geestelijk kracht en het leven van heilige plichten, of enige van deze op een merkwaardige wijze, heb ik niets voor te stellen tot bewijs dat heiligheid in hen kan toenemen, al onderscheiden zij het niet. Want zij doet het ongetwijfeld niet, en hun staat te wachten, dat, zolang ze in die toestand blijven, zij meer en meer zal vervallen. Zulke mensen moeten met geweld worden ontwaakt als uit een doodsslaap, uit het vuur als vuurbranden gerukt en gewaarschuwd worden hun eerste geloof en liefde weer te krijgen, zich te bekeren en hun eerste werken te doen, opdat hun einde niet zij eeuwige duisternis en smart. Maar aangaande hen, die met God ootmoedig en oprecht wandelen, kan men reden geven hoe heiligheid in hen kan toenemen, en zij het niet onderscheiden. Al wordt heiligheid gewrocht binnen in ons en daar alleen, kunnen oprechte nederige gelovigen op sommige tijden verplicht zijn te geloven dat ze toeneemt en groeit, wanneer zij het niet gevoelig bemerken. Want 1. Omdat dit is het onderwerp van zovele Evangeliebeloften, is het een eigenlijk voorwerp van het geloof of een zaak die te geloven staat. De beloften zijn Gods uitleggingen van de genade van het Verbond, zo van haar natuur als van de wijze van haar werking. En zij zijn in niets dat er toe behoort overvloediger, dan dat de deelgenoten ervan daardoor zullen groeien en toenemen. Hoe de beloften bepaald zijn, en wat aan onze zijde geëist wordt om ze aan ons vervuld te krijgen, zal in het vervolg getoond worden. Maar haar vervulling hangt af van Gods getrouwheid, niet van ons gevoelen ervan. Daar wij die dan niet openlijk opstoppen, gelijk zo even gemeld, mogen, moeten wij geloven dat ze in ons vervuld worden, al gevoelen wij het niet gedurig.

2. 't Is onze plicht in heiligheid te groeien en toe te nemen, en wij moeten geloven dat God in alles wat Hij van ons eist, ons zal helpen en helpt, wat ook ons tegenwoordig gevoel en besef zijn mag. En hij, die op deze gronden kan geloven het groeien van heiligheid in zichzelf, al ondervindt hij het steeds niet gevoelig, is in mijn oordeel in

zo goede, ja misschien veiliger toestand dan hij, die door de krachtige werking van geestelijke genegenheden dat meest gevoelt. Want zeker zal zo'n door moedwillig verzuim of toegeven aan zonde, de groei van heiligheid niet opstoppen want die dat doet kan niet geloven, dat ze in hem groeit of voortgezet wordt, wat hij ook mag wanen. En het leven van het geloof, waarvan dit een deel is, is alleszins een veilig leven. Ook is zo'n mens niet in dat gevaar van ijdele gemoedsverheffing en zorgeloosheid daarop, als anderen kunnen zijn. Want waarin wij leven door geloof en niet geheel door gevoelens, zullen wij ootmoedig zijn en gedurig vrezen; zo'n niet in zich vindend bewijs van hetgeen hij het meest begeert, zal steeds zorgvuldig zijn dat hij het niet verder van zich drijft. Doch de redenen van deze moeilijkheid zijn:

- (1) Het werk zelf is, als getoond, verborgen en geheim, en daarom, gelijk in sommigen, ik hoop in velen het wezen en de zaak van heiligheid is, die er niets van in zichzelf kunnen vinden, en ook misschien niemand anders dan alleen Jezus Christus, die van vaardig verstand is in des Heeren vrees, kan die ook op dezelfde heimelijke wijze groeien in zijn trappen, in hen die het zo niet bemerken. Op niets in onze gehelen levensloop moesten wij zo nauwkeurig letten dan op het voortgaan of afnemen van genade; want dit te weten is voor ons van hetzelfde belang als onze plichten en vertroostingen, en 't is zo hard en moeilijk te onderscheiden, dat het niet waarachtig zal geschieden tot ons voordeel, zonder onze uiterste vlijt en geestelijke wijsheid er in op te letten. Hierom, gelijk getoond is, vergelijkt de Schrift dit dikwerf bij het groeien van planten en bomen, Hos. 14: 5, 6, Jes. 44: 3, 4. Nu weten wij, dat in bomen of planten die meest groeien en bloeien, men wel kan zien dat ze gegroeid zijn, maar bezwaarlijk hun groei zelf. Paulus zegt 2 Kor. 4:16 dat, gelijk de uitwendige mens vergaat, de inwendige vernieuwd wordt van dag tot dag. De uitwendige mens vergaat door het natuurlijke afnemen, waardoor hij steeds tot de dood en ontbinding voortgaat. Velen weten hoe moeilijk deze ongevoelige vermindering wordt opgemerkt tenzij ons enige zware ziekte overvalt, weten wij eer dat wij zijn verzwakt en vervallen door ouderdom en kwalen, dan dat wij bemerken wanneer en hoe dit geschiedt. Dus wordt de inwendige mens vernieuwd in genade door zulke heimelijke wegen en middelen, dat zijn groei en afnemen moeilijk worden begrepen. En nochtans wandelt elk, die nalatig is in dit onderzoek, met God op het onzekere, hij weet niet waaromtrent hij is in zijn weg, nader bij of verder af van het einde, dan tevoren. Schrijf die man, een onvruchtbaar en ongroeizaam Christen, die van zichzelf geen rekening vordert, hoe hij toeneemt of afneemt in genade. David hield dit werk zo gewichtig, dat hij niet wilde betrouwen op zichzelf en gewone hulpen in het uit te voeren, maar ernstig God inriep om het voor hem te doen en het hem bekend te maken, Psalm 139: 23, 24.
- (2) Verbijsterende verzoeken kunnen het gemoed van gelovigen overvallen, of verdorvenheid op hen losbreken voor een tijd, misschien lange tijd, die de ziel zeer kwetsen met inblazingen en ze zo beroeren, kwellen en ontrusten, dat ze niet bekwaam is recht te oordelen van haar genade en voortgang in heiligheid. Een schip kan zo worden geschokt in een storm op zee, dat de meest ervaren schipper niet kan onderscheiden of hij in zijn weg vordert, terwijl hij snel voortloopt. In zulke gevallen is de genade in haar oefening meest bezig om de vijand, die tegen haar opkomt, te weerstaan, en dus kan haar groeien in iets anders niet worden onderscheiden.

Vraagt men, hoe kan iemand onderscheiden wanneer de genade wordt geoefend en groeit in het weerstaan van verdorvenheden en verzoeken?

Ik antwoord, dat, gelijk stormwinden soms bomen en planten helpen tot vrucht dragen, zo ook verdorvenheden en verzoekingën helpen tot vruchtbaarheid van de genade en heiligheid. De wind valt met kracht op de boom, schudt zijn takken, breekt misschien sommige, slaat zijn botten af, rukt zijn wortelen los en dreigt hem ter aarde te werpen; doch door dit middel wordt de aarde rondom geopend en luchtig gemaakt, de boom breidt zijn wortelen verder uit, ontvangt daardoor meer en vers voedsel en wordt vruchtbaar, schoon hij misschien eerst een tijd daarna zichtbare vrucht voortbrengt. In de aanvallen van verzoekingën en verdorvenheden wordt de ziel jammerlijk geschud en onthutseld, haar bladen van belijdenis zeer verzengd, haar eerste beginsels van vrucht dragen verbroken en vertraagd; maar ondertussen breidt zij heimelijk en onzichtbaar haar wortelen van ootmoed, zelfvernedering, treuren, verborgen en gedurige werkingen van geloof en liefde uit, om de genade, waardoor heiligheid waarlijk aanwast, en dus wordt de weg gebaad tot toekomstige zichtbare vruchtbaarheid. Want,

- (3) God Die in oneindige wijsheid het nieuwe schepsel of het gehele genadeleven door Zijn Geest bestiert, doet de stromen ervan zo lopen, vernieuwt en verandert de bijzondere soorten van Zijn werkingen zo, dat wij bezwaarlijk Gods paden daarin kunnen naspeuren, maar dikwerf daarom verlegen staan, en kwalijk weten wat Hij met ons doet. Bijvoorbeeld, misschien is het werk van genade en heiligheid zeer voortgegaan en heeft zich bewezen in de genegenheden die door het vernieuwd zijn. Hierdoor heeft men grote ondervinding van gereedheid, tot vermaak en blijgeestigheid in heilige plichten, bijzonder die van onmiddellijke onderhandeling met God. Want doorgaans zijn de genegenheden levend en warm in de jeugd van de belijdenis; en haar werkingen gevoelig zijnde voor hen in wie ze zijn, en haar vruchten zichtbaar, schijnen zulken altoos vet en groen in de wegen van de heiligheid. Maar misschien vindt de oppermachtige besteller van dit alles na enige tijd goed, de stromen als het ware van genade en heiligheid te doen lopen langs een andere kil. Hij ziet dat de oefening van ootmoed, droefheid naar God, vrees, vlijtige strijd met verzoekingën, die misschien hakken naar de wortel zelf van geloof en liefde, voor zulken noodzakelijker is. Hij schikt dan Zijn bedelingen voor hen zo, door wederwaardigheden, verzoekingën, levensvoorzvallen in de wereld, dat ze nieuw werk te doen hebben, en dat al de genade die zij hebben, wordt omgewend tot nieuwe oefening. Hierop vinden zij misschien niet de gevoelige warmte in hun geestelijke genegenheden, niet dat vermaak in geestelijke plichten, dat zij tevoren hadden. Dit doet hen soms denken, dat de genade in hen is afgenomen, dat de bronnen van heiligheid opdrogen, nauwelijks weten zij langer waar of wat zij zijn. Nochtans kan het ware werk van heiligmaking in hen al steeds groeien en metterdaad voortgaan.

3. Maar wij stemmen toe, dat in velen kunnen wezen en zijn grote vervallen in genade en heiligheid, dat het werk van de heiligmaking in hen teruggaat, en dat misschien algemeen en voor lange tijd. Vele werkzaamheden van de genade zijn in zulken verloren, en de nog overige liggen op sterven. Dit getuigt de Schrift dikwerf en geeft er voorbeelden van. Hoe dikwijls beschuldigt God zijn volk van afkeringen, onvruchtbaarheid, verval in geloof en liefde. En de ondervinding bevestigt in onze dagen deze waarheid overvloedig. Zijn in velen niet openbare en zichtbare vervallen, ten opzichte van de gehelen geest en al de plichten en vruchten van heiligheid? Brengt ook de beste van ons niet wat toe tot bewijs hiervan uit eigen ondervinding? Wat zullen wij dan zeggen, is er geen oprechte heiligheid daar zulke vervallen zijn?

Dat verhoede God; maar wij moeten naspeuren uit welke oorzaken dit geschiedt, aangezien het strijdt tegen onze vastgestelde trapsgewijze voortgang van heiligheid in hen die geheiligd zijn. Ik antwoord dan hierop twee zaken:

1. Dat deze vervallen zijn toevallig en tegen de natuur, tegen de ware natuur en gestaltenis van het nieuwe schepsel, en dat ze het gewone genadewerk verstoren. Zij zijn ziekten in onze geestelijken staat, waarnaar die niet is af te meten. Bent gij dood en koud in plichten, traag in goede werken, zorgeloos over uw hart en gedachten, wereldsgezind? Deze dingen behoren niet tot de staat van heiligmaking, maar zijn vijanden ervan, het zijn ziekten en kwalen in de geestelijke gestaltenis van de mens in wie ze zijn.
2. Al is onze heiligmaking en groei in heiligheid een werk van de Heilige Geest, als haar uitwerkende oorzaak is zij ook ons werk in een weg van plicht. Hij heeft ons voorgeschreven wat ons deel zal zijn, wat Hij van ons verwacht en vordert, opdat het werk geregeld wordt voortgezet, gelijk hiervoor gezegd is. En zo wij niet recht acht geven op twee soorten van zaken, zal zijn ordentelijke voortgang worden gestopt en vertraagd. Want:
 - (1) De macht en aangroei van enige lust of verdorvenheid, en een involgen door dezelve van verzoeking, hetwelk onafscheidbaar is van het overhand nemen van enige zonde in ons, stopt lijnrecht deze voortgang. Zo wij iets zulks in ons toestemmen of goedkeuren, zo wij voet geven aan enige soort van zondige daden, bijzonder wanneer zij gekend zijn en dikwijls worden verricht, wanneer wij verzuimen het gebruik van de beste middelen tot gedurige doding van zonden, welke elke verlichte ziel verstaat daartoe noodwendig te zijn, dan is er, dan zal daar toenemen algemeen verval in heiligheid, en niet enkel in de verdorvenheid, die men spaart en toegeeft. een kwaal in enig levenkwekend of voornaam deel van het lichaam, verzwakt niet alleen het deel waarin het is, maar het gehele lichaam zelf, en bederft zijn gehele gestaltenis door onderlinge medeneiging van de delen. Enige bijzondere lust opgevolgd, bederft de gehele geestelijke gezondheid en verzwakt de ziel in alle plichten van gehoorzaamheid.
 - (2) Sommige dingen worden van ons geëist, teneinde heiligheid in ons groeit en toeneemt. Zulke zijn het gedurige gebruik van alle instellingen en middelen, verordend tot dat einde, recht verrichten van geboden plichten in hun rechte tijd, met een gereedheid ter oefening van elke bijzondere genade in haar eigen omstandigheden. Zo wij deze dingen verzuimen, zo wij wandelen met God volgens alle voorvallen, niet recht acht gevend op middelen noch plichten, noch op het recht oefenen van genade, geen wonder, zo wij ons afgezakt en kwijnend vinden. Verwondert men zich wel dat een gezond mens zwak en ziek wordt, zo hij openlijk verwaarloost alle middelen tot gezondheid, en door overdaad alle ziekten tot zich trekt? Schijnt het vreemd dat een volk ziek en flauwhartig is, dat de grijsheid zich erover verspreidt, dat het arm is en vervallende, terwijl verterende lusten, met een wonderlijk verzuim van alle krachtgevende middelen, in het de overhand hebben? Geen wonder dan ook, dat een belijdenis doend volk verachtert in heilige gehoorzaamheid terwijl zij in het gemelde verzuim blijven.

Bij het verdedigen van deze stelling voeg ik tot nuttig gebruik het volgende.

Is het werk van de heiligheid zo'n voortgaand aanwassend werk in zijn natuur, beoogt de Heilige Geest in het gebruik van de middelen het in ons voort te zetten en meer en meer te doen aanwassen tot een volkomen maat, dan moeten wij steeds alle

naarstigheïd aanwenden tot hetzelfde einde en oogmerk. Want hiervan hangt af onze groei en bloei. Van ons wordt geëist alle naarstigheïd tot de aanwas van genade, 2 Petrus 1:5, en dat wij daarin overvloedig zijn, 2 Kor. 8: 7, ja, dat wij bewijzen dezelfde naarstigheïd tot het einde, Hebr. 6: 11. Blijf tot het einde in al uw naarstigheïd, gebruikt tot verkrijging of opbouw van heiligheïd, of gij werpt uzelf in verval en stelt uw ziel in gevaar. Worden wij traag, nalatig in onze plicht, het werk van de heiligmaking zal niet worden voortgezet door de weg van genade. Van ons wordt geëist en verwacht, dat ons gehele leven wordt besteed in een loop van naarstige overeenkomst met het voortgaande werk van de genade in ons. Deze plicht, van welke het leven van hun gehoorzaamheïd en alle vertroosting afhangt, wordt of kan worden verzuimd op drie gronden.

1. Een waan of ongegrond gevoelen dat men reeds volmaakt is. Zover gaat hoogmoed en dwaze inbeelding, verdelgende de gehele natuur en plicht van Evangelieheiligheïd of gehoorzaamheïd want die bestaat aan onze zijde in onze gewillige opvolging van het genadewerk, trapsgewijze voortgezet tot de mate ons toegedacht. Is die reeds bereikt, alle Evangeliegehoorzaamheïd is geëindigd, en men keert tot zijn verderf weer tot de wet, zie Filip. 3: 12-14; daar beschrijft Paulus voortreffelijk de natuur van onze gehoorzaamheïd, en verwerpt alle volstreckte volmaaktheïd in dit leven als onverkrijgbaar; het voorgestelde einde is zaligheïd en heerlijkheïd met het eeuwig genieten van God; en de weg waardoor wij naar dit wit jagen, hetwelk onze gehele gehoorzaamheïd uitdrukt, is gedurig onafgebroken achtervolgen, voort dringen, uitstrekken, gedurig voortgaan in en met onze uiterste naarstigheïd.
2. Een dwaze onderstelling, dat nu deel hebbende in een staat van genade, wij ons zo niet behoeven te bekommeren over stipte heiligheïd en gehoorzaamheïd in alles als tevoren, toen wij over onze staat twijfelden. Maar zoverre dit gevoelen of bevatting op iemand de overhand heeft of invloed maakt, zoverre heeft hij oorzaak om zeer te twijfelen, of hij iets het minste heeft van genade en heiligheïd of niet. Want dit gevoelen is niet uit Hem die ons heeft geroepen. Geen krachtiger werking heeft de satan om ons af te houden van heiligheïd, of om de bereikte te smoren; en gedachten lijnrechter strijdig tegen de natuur van de genade, kunnen niet in 's mensen hart opkomen; dus verwerpt ook Paulus dit met verfoeiing, Rom. 6: 1, 2.
3. Vermoedheïd en moedeloosheïd uit tegenstand spruitende. Sommigen vinden zoveel moeilijkeïd in en tegenstand tegen het werk van heiligheïd en zijn voortgang, door de kracht van verdorvenheden, verzoeking en levensvoorvallen in deze wereld, dat zij bijna bezwijken, en deze naarstigheïd in plichten en het strijden tegen de zonde, opgeven. Doch de Schrift heeft zoveel moedgevingen aan deze soort van mensen, dat wij hierop niet behoeven te staan.

Vierde boek

Hoofdstuk 3.

Gelovigen, het enigste voorwerp van heiligmaking en het onderwerp van evangelieheiligheid

1. Gelovigen, het enigste onderwerp van het werk van de heiligmaking.
2. Hoe mensen gelovigen worden, zo gelovigen alleen ontvangen de Geest van heiligmaking.
3. De voorname einden waartoe de Geest beloofd is, met hun orde in hun vervulling.
4. Regelen waar te nemen in het bidden om Gods Geest, en Zijn werkingen daarin.
5. Dat alleen gelovigen geheiligd of heilig worden, bewezen en bevestigd.
6. Misvattingen aangaande heiligheid, in het denkbeeld en in de oefening ontdekt.
7. Het eigenlijke onderwerp van heiligheid in gelovigen.

§ 1. De persoon, het onderwerp van dit werk van de heiligmaking, moeten wij nu naspeuren; of wie en welk soort van mensen heilig gemaakt worden. Dit zijn allen en alleen gelovigen. Allen, die ongeveinsd geloven in God door Jezus Christus worden geheiligd, en niemand anders. Tot deze is de Evangelieheiligheid bepaald. Voor hen en hen alleen bidt Christus om deze weldaad, genade of voorrecht, Joh. 17:17, *Heilig ze door Uw waarheid; en hen aangaande bevestigt Hij, Ik heilige Mij voor hen, opdat ook zij mogen geheiligd worden door de waarheid*, vers 19. En omdat Hij in de vorige verzen onmiddellijk had gezien op zijn apostelen en daar tegenwoordige leerlingen, opdat wij wisten dat zijn gebed noch genade aan hen niet bepaald of vastgemaakt was, voegt Hij er bij: *Ik bid niet voor dezen alleen, dat is, op die wijze en tot die einden, maar ook voor allen, die in Mij geloven zullen door hun woord*, vers 20. Het gebed van onze Heere Jezus Christus was dan, dat alle gelovigen zouden worden geheiligd; dit was ook Zijn belofte, Joh. 7:38, 39, *Die in Mij geloofd, gelijk de Schrift zegt, stromen van levend water zullen uit zijn buik vloeien. Doch dit sprak Hij van de Geest, welke zij, die in Hem geloven, ontvangen zouden*. De Geest wordt voornamelijk ten opzichte van dit werk van de heiligheid vergeleken bij stromend en levend water, gelijk in het vorige getoond is. Voor gelovigen, voor de kerk, die was in God de Vader, en in Jezus Christus, dat is, door geloof, 1 Thess. 1: 1, werd gebeden, *dat de God des vredes haar geheel door wilde heilige*, hoofdstuk 5: 23.

§ 2. Eer wij voortgaan moet een tegenwerping weggeruimd worden.

I. Men vraagt misschien, wordt de Geest van heiligmaking alleen aan gelovigen gegeven, hoe wordt dan iemand een gelovige? Want hebben wij de Geest niet eer wij geloven, dan is geloof uit onszelf. En sommigen beweren, dat de gave van de Heilige Geest tot alle beloofde einden en oogmerken, een gevolg is van het geloof met zijn belijdenis en gehoorzaamheid, zijnde als het ware het loon daarvan. Zie Crell. de Sp. hoofdstuk 5. Zij geven tot bewijs, dat Petrus aanmoedigt tot geloof en bekering, met te beloven dat zij daarop zouden ontvangen de gave van de Heilige Geest, Hand. 2: 38. En het zeggen van Christus zelf, Joh. 14: 17, dat de wereld, dat is, ongelovigen niet kunnen ontvangen de Geest der waarheid zodat geloof en gehoorzaamheid worden vereist als een noodwendige bevoegdheid tot het ontvangen van de Heilige Geest en is dit volstrekt waar, dan zijn zij uit onszelf, niet in ons gewrocht door Gods genade, en dit is duidelijk Pelagiaans.

Antwoord. Op deze vraag, aangaande het eigenlijke onderwerp van de Heilige Geest, van welke het rechte verstand van vele Schriftuurplaatsen afhangt, was veel te zeggen. Maar om niet te lang te zijn, beantwoord ik ze alleen met de volgende hoofdzaken.

1. Dat de Heilige Geest wordt gezegd te zijn beloofd en ontvangen ten opzichte van het einden waartoe Hij is beloofd, en de uitwerksels die Hij, ontvangen zijnde, werkt. Want al is Hij zelf maar een, een en dezelfde Geest, en al is Hij zelf beloofd, uitgegeven en ontvangen, gelijk wij getoond hebben, heeft Hij evenwel vele en verscheidene werkingen. En gelijk Zijn werkingen verscheiden zijn, of van verscheidene soorten, is ook ons ontvangen van Hem, zoveel de wijze aangaat, verscheiden, en gepast tot het einden waartoe Hij ons wordt meegedeeld. Dus is Hij in de enen zin beloofd aan en ontvangen door gelovigen, in de anderen is Hij beloofd en ontvangen om mensen gelovigen te maken, of om hen te doen geloven. Op de eerste wijze kan er enige geloofswerkzaamheid zijn in een weg van plicht, in de andere zijn wij enkel lijdelijk, en ontvangen Hem alleen in een weg van genade.

§ 3. De voorname einden, waartoe de Heilige Geest is beloofd en ontvangen wordt, kan men brengen tot vier hoofdzaken.

1. Wedergeboorte.
2. Heiligmaking.
3. vertroosting.
4. Opbouw.

Daar zijn waarlijk zeer vele onderscheiden werkingen en uitdelingen van de Geest, als ten dele reeds getoond en nog verder te tonen in bijzondere zaken. Maar zij kunnen worden gebracht tot deze algemene hoofden, of die tenminste genoeg zijn om aan te wijzen de verscheidene wijzen en einden van het ontvangen van de Geest. En dit is de duidelijke schikking en wijze van deze dingen, gelijk de Schrift klaar getuigt.

1. Hij wordt beloofd en ontvangen tot het werk van de wedergeboorte aan de uitverkorenen.
2. Tot het werk van de heiligmaking aan de wedergeborenen.
3. Tot het werk van de vertroosting aan de geheiligden.
4. Tot gaven tot stichting aan belijders, volgens zijn oppermachtige wil en welbehagen.

1. Hij wordt beloofd aan en ontvangen van de uitverkorenen, ten opzichte van Zijn werk van de wedergeboorte. Ik heb reeds bewezen, dat dit Zijn werk is in ons geheel en alleen. Hiertoe zijn geen bevoegdheden van geloof en gehoorzaamheid vooraf nodig. In de orde van de natuur gaat ons ontvangen van de Geest voor het zaad of het grondbeginsel, zelfs van geloof in ons, gelijk de oorzaak voor het uitwerksel, omdat Hij het alleen in ons werkt; en de beloften, aangaande het meedelen van de Geest tot dit einde, zijn reeds uitgelegd en verdedigd. Hierdoor vervaardigt de Heilige Geest een woonplaats voor Zichzelf, en baant de weg tot al het volgende werk, dat Hij heeft te doen in en voor ons tot Gods heerlijkheid, en het voltooiën van onze zaligheid, of ons te bekwamen tot de erfenis van de heilige in het licht, Kol. 1: 12.

2. Hij is beloofd, en wordt ontvangen als een Geest van heiligmaking aan en van wedergeborenen dat is aan, en alleen aan gelovigen. Dit zullen wij straks breder bewijzen. En dit neemt de zwaarigheid van deze tegenwerping weg. 't Is geenszins onbestaanbaar, dat geloof geëist wordt vroeger dan het ontvangen van de Geest, als een Geest van heiligmaking, al heeft dat geen plaats als de veroorzaker van de

wedergeboorte. Dezelfde Geest werkt eerst geloof in ons, en bewaart het, gewrocht zijnde. Doch om de wijze hiervan op te helderen mogen wij opmerken.

(1) Dat heiligmaking hier kan worden aangemerkt tweezins.

- A. In haar oorspronkelijk en wezenlijk werk, hetwelk bestaat in het bewaren van het grondbeginsel van geestelijk leven en heiligheid ons meegegeeld in onze wedergeboorte.
- B. In de vernieuwde dadelijke werkingen waardoor zij wordt voortgezet en trapsgewijze aanwast, gelijk verklaard is.

(2) Geloof ook, of te geloven, kan in deze worden aangemerkt tweezins.

- A. In zijn oorspronkelijke mededeling, instorting of schepping in de ziel, want het is Gods geschenk of werk. In dit opzicht, dat is, in zijn zaad, grondbeginsel of hebbelijkheid, wordt het in ons gewrocht gelijk alle andere genade in de wedergeboorte.
- B. In Zijn werkingen in ons, of in dadelijk te geloven, of in het oefenen van geloof met zijn vruchten, in volstandige belijdenis en heilige gehoorzaamheid.
 - Heiligmaking in de eerste zin, ziet op geloof in de eerste zin, dat is, het bewaren van het zaad, grondbeginsel, genade, hebbelijkheid van het geloof in ons, behoort tot het heiligende werk van de Heilige Geest. En dus worden alleen gelovigen geheiligd.
 - En in de tweede zin betreft ze ook geloof in de tweede; dat is, de voortgang van het werk van de heiligmaking in ons, gaat gepaard met de werkingen en oefening van het geloof. Maar op beide wijzen is geloof een noodwendige hoedanigheid in en voor hen die geheiligd worden. Gelovigen zijn dan het evenmatige onderwerp van het werk van de heiligmaking, hetwelk wij nu maar overwegen.

3. De Geest is ook beloofd als een Trooster, of als *een Geest van de vertroosting*. In deze zin, of tot dit einde en werk, is Hij niet beloofd aan wedergeborene enkel als zodanig. Want velen kunnen wedergeborenen zijn, en niet vatbaar voor vertroosting, of die niet behoeven gelijk kinderen, die kunnen geheiligd wezen van de baarmoeder af. Hij is ook dus niet beloofd aan gelovigen volstrekt, in welke de genade of hebbelijkheid van het geloof gewrocht is; want aldus zijn er velen die nog niet zijn geoefend, noch gebracht in de toestand waarin geestelijke vertroosting hun nodig of dienstig zijn. De Geest is beloofd als een Trooster aan gelovigen, die zijn ingewikkeld in de belijdenis van het Evangelie, en die inwendige en uitwendige strijd ontmoeten uit hoofde daarvan. De eerste belofte van de Heilige Geest als een Trooster is gedaan aan de discipelen, toen hun harten waren vervuld met droefheid over Christus' vertrek. En dit is de mate van al de anderen, Joh. 16: 7. Dit blijkt klaar uit de natuur van de zaak zelf, en uit al de beloften Hem aangaande gegeven tot dit einde en oogmerk. Geheel vergeefs worden te eniger tijd geestelijke vertroosting toegepast tot enig ander soort personen. Alle mensen, die enig deel hebben in de Christen dienstpleging, en die in wederwaardigheden en angsten komen, van wat soort ze ook zijn, willen ras zaken opzoeken die hen kunnen troosten en verkwikken; en vindende in Gods Woord vele zaken, gepast tot hulp en troost van verlegenen, passen zij die toe op zichzelf, en anderen stemmen haast met hen tezamen in dit, zo hun dunkt, liefdadig, werk. Doch een ware geestelijke troost deelde immer het Woord mee aan iemand dan aan geoefende gelovigen, al kan der mensen gemoed voor een tijd een weinig worden opgebeurd, en hun genegenheden verkwikt door zaken, hun uit het Woord voorgesteld. Want Gods Woord is het werktuig van de Heilige Geest en nog heeft het geen kracht verder dan Hij het belieft te gebruiken en toe te passen. En Hij

gebruikt het tot dit einde en geen ander, als zijnde beloofd als de Geest van vertroosting, alleen aan geheiligde gelovigen. Wanneer dan mensen vallen onder geestelijke overtuigingen en beroering van gemoed of geweten, uit hoofde van hun zonde en schuld, moet het ons werk niet zijn hen te vertroosten, waardoor velen in die toestand misleid worden, maar hen voort te leiden om te geloven, opdat zij uit geloof gerechtvaardigd zijnde, vrede met God verkrijgen, hetwelk is hun eigenlijke vertroosting.

4. Gods Geest wordt beloofd en ontvangen ten opzichte van *gaven tot stichting van de kerk*. Deze wordt bedoeld Hand. 2: 38, 39. Zijn gehele werk hierin hopen wij op zijn plaats te overwegen. De regel en maat van het meedelen des Geestes tot wedergeboorte is verkiezing. De regel en mate van zijn meedelen tot heiligmaking is wedergeboorte. Die tot zijn mededeling als een Geest van vertroosting is heiligmaking, met de wederwaardigheden, verzoeken en moeiten van hen die geheiligd worden; wat is dan de regel en mate van zijn mededeling als een Geest van stichting? Ik antwoord: belijdenis van de waarheid van het Evangelie en zijn dienstpleging, met een roeping om anderen voordelig te zijn, 1 Kor. 12:7. Twee regelen moet men hierin opmerken.

- (1) Dat Hij Zijn gaven tot stichting niet brengt buiten de gemeenschap van de kerk, of belijdenis van de Evangeliewaarheid en dienstpleging.
- (2) Dat Hij gebruikt een oppermachtige, geen zekere regel in deze mededeling, 1 Kor. 12: 11, 13, zodat Hij niet in gebreke blijft aan enig waar belijder, volgens zijn roeping en gelegenheden.

§ 4.

II. De Geest der heiligmaking dan, beloofd zijnde alleen aan wedergeborene gelovigen, mogen wij in onze gebeden en smekingen om Hem, die hoedanigheden bijbrengen als drang en beweegredenen, tot verdere mededeling van Hem aan ons? Antwoord.

1. Wij kunnen eigenlijk niet pleiten met enige hoedanigheden in ons, als ware God verplicht ten haren opzichte te schenken aanwas van genade *ex congruo*, veel minder *ex condigno*. Wanneer wij alles gedaan hebben, zijn wij onnutte dienstknechten. Gelijk wij beginnen, moeten wij voortgaan met God, enkel uit hoofde van oppermachtige genade.
2. Wij mogen pleiten met Gods getrouwheid en rechtvaardigheid, als verbonden in Zijn beloften. Wij behoren te bidden, dat God niet laat varen de werken zijner handen, dat Hij, die in ons het goede werk heeft begonnen, dat wilde voltooien tot de dag van Jezus Christus; dat God, uit hoofde van zijn verbond en belofte, beware het nieuwe schepsel, de Goddelijke natuur, die Hij in ons heeft gevormd en ingeplant.
3. Op gevoel van de zwakheid van enige genade, mogen wij ootmoedig belijden onze oprechtheid daarin, en bidden om haren aanwas. Aldus riep de man: *Heere, ik geloof, helpt Gij tegen mijn ongeloof*, Mark. 9: 24. En de apostelen biddende, *Heere, vermeerder ons geloof*, Lukas 17: 5, erkenden het geloof dat zij hadden, en smeekten om zijn vermeerdering door verse onderstand van de Heilige Geest.

III. Mogen gelovigen in moeilijkheden bidden om de Geest der vertroosting, ten opzichte van hun moeiten, Hij aan zulken beloofd zijnde. Antwoord.

1. Zij mogen lijnrecht en behoren het te doen; zo zij het niet doen, is het een teken dat zij zich wenden tot gebroken bakken, die hen niet kunnen helpen.
2. Moeiten zijn van twee soorten, geestelijke en tijdelijke. Geestelijke moeiten zijn, dat, of onderwerpeijk gelijk alle inwendige duisterheden en angsten uit hoofde van zonde, of voorwerpeijk, gelijk alle vervolgingen om Christus' Naam en het Evangelie voornamelijk ten opzichte van deze is de Geest beloofd als een trooster, en op die ziende moeten wij voornamelijk om Hem, als zo beloofd, bidden.
3. In de uitwendige moeiten, die gelovigen niet andere mensen gemeen hebben, gelijk de dood van nabestaanden, verlies van goederen of vrijheid, mogen en moeten zij bidden om de Geest als trooster; opdat Gods vertroosting door Hem toegediend opwegen tegen hun uitwendige moeiten, en hun hart opbeurt tot andere plichten.

IV. Mogen alle oprechte belijders van het Evangelie bidden om de Geest, met opzicht op Zijn gaven tot stichting van anderen, omdat Hij aan zulken tot dat einde beloofd is?

Antwoord.

Zij mogen het doen, maar met de volgende bepalingen.

1. Dat zij het doen met uitgedrukte onderwerping aan de oppermacht van de Geest zelf, die uitdeelt aan elk gelijk Hij wil.
2. Met opzicht op de standplaats en toestand, waarin zij in de kerk zijn geplaatst door Gods voorzienigheid en roeping. Niet-ambtsdragers hebben geen volmacht om te bidden om leraarsgaven, om hen te brengen uit hun standplaats zonder Goddelijk bestier hen voorgaande.
3. Dat hun doel goed en recht is, om ze te gebruiken in hun bijzondere plaatsen tot stichting. Aldus behoren ouders, huisvaders en alle leden van kerken te bidden om de gaven van de Geest, waardoor zij kunnen volbrengen de plichten van hun plaatsen en betrekkingen.

Het overwegen van deze orde van het uitdelen van de Geest, kan ons besturen hoe om Hem te bidden, hetwelk ons wordt bevolen, en wij daartoe bemoedigd, Lukas 11: 13. Want wij moeten om Hem bidden ten opzichte van het einden en uitwerksels tot welke Hij beloofd is; en die zijn de genoemde, met al de bijzondere voorvallen, die tot dezelve kunnen gebracht worden. Ons oogmerk laat niet toe te antwoorden op verscheidene vragen dienaangaande, die het anders wel zouden vereisen, dus een voor allen.

V. Mag iemand, die nog onherboren is, bidden om de Geest van de wedergeboorte, omdat werk in hem uit te werken? Want is Hij als zodanig alleen beloofd aan de uitverkorenen, dan schijnt zo een, zijn verkiezing niet wetende, geen grond te hebben om zo te bidden.

Antwoord.

1. ***Verkiezing is geen hoedanigheid aan onze zijde, die wij mogen aanmerken of bijbrengen in onze smekingen,*** maar alleen Gods heimelijk voornemen aan Zijn zijde wat Hij zelf zal doen, en is ons alleen bekend door haar uitwerksels.
2. Mensen overtuigd van zonde, en een staat van zonde, mogen en moeten bidden, dat God door hen krachtadig mee te delen Zijn Geest, hen wilde verlossen uit die staat. Dit is een van de wegen door welke wij de toekomstige toorn ontvlieden.
3. Het eigenlijke voorwerp van hun smekingen hierin, is oppermachtige genade, goedheid en ontferming, als verklaard in en door Jezus Christus. Zulke mensen kunnen wel niet pleiten met enige bijzondere belofte, als hun in persoon gedaan.

Maar zij mogen pleiten om de genade en barmhartigheid in de beloften verklaard en zondaars onbepaald voorgesteld. Misschien gaat hun verwachting niet verder dan: *Wie weet, God mocht Zich wenden, en een zegen geven*, Joël 2: 14; maar zelfs die, is genoegzame grond en bemoediging om hen wachtende te houden aan de genadetroon. Dus bleef Paulus, nadat hij het hemelse gezicht gezien had, in grote gemoedsangsten bidden tot hij de Heilige Geest ontving, Hand. 9:9, 11, 17.

4. Aan mensen onder zulke overtuigingen zijn waarlijk soms de zaden van de wedergeboorte meegedeeld, en dan moeten en zullen zij aanhouden in hun gebeden om de aanwas en openbaring ervan. Het blijkt klaar, dat door deze aanmerkingen de vorige tegenwerping is weggeruimd, en dat dit werk van heiligmaking en heiligheid te bepalen alleen tot gelovigen, niets in het minste benadeelt de leer van Gods vrije en krachtdadige genade. Niemand wordt geheiligd, niemand heilig gemaakt, dan zij, die waarlijk en zaligmakend geloven in God door Jezus Christus; wij zullen dit nu verder bevestigen.

§ 5.

1. *Zonder geloof is het onmogelijk God te behagen*, Hebr. 11: 6. Paulus spreekt daar van het geloof waardoor de vaderen de beloften ontvingen, met God wandelden en de erfenis verkregen, het geloof van Abraham, dat is, waar zaligend rechtvaardigmakend geloof. Dit geloof maakt allen, in wie het is, ware gelovigen, en zonder dat is het onmogelijk God te behagen. Nu behaagt heiligheid, overal daar ze is, God, dus het is onmogelijk dat wij zonder geloof aan haar deel hebben. Gods wil is onze heiligmaking, 1 Thess. 4:3. En daarin wandelende, behagen wij God, vers 1. Alles wat in ons God behaagt, is onze heiligheid of enig deel daarvan, en zij bestaat voornamelijk in te weerstaan alles wat God mishaaft. Hetgeen Hij gebiedt, behaagt Hem, en hetgeen Hij verbiedt, mishaaft Hem en onze heiligheid bestaat in het opvolgen van het een, en het weerstaan van het andere. Dus verklaart Paulus, onmogelijk te zijn, dat iemand anders dan gelovigen iets zouden hebben dat wezenlijk behoorde tot deze heiligheid. Sommigen weerspreken deze zin van de woorden, met de volgende reden, die Paulus geeft van zijn stelling, welke vervat de natuur van het bedoelde geloof. Want die tot God komt moet geloven dat Hij is, en dat Hij is de beloner van die Hem vlijtig zoeken. Want hiertoe, zeggen zij, bestiert het natuurlicht, en daarom is geen ander geloof nodig om God te behagen, dan hetgeen ligt ingesloten in het rechte gebruik en de oefening van de natuurlijke rede. Maar deze uitvlucht beneemt niets van de kracht van dit getuigenis. Want de apostel spreekt van zo'n komen tot God, en zo'n geloof in Hem, als wordt geleid, bestierd en voortgebracht in ons door de beloften waarop het rust en staat maakt. Nu, allen en elk van deze beloften sluiten in Jezus Christus, met zien op Hem en Zijn genade. Dus is het beoogde geloof hetgeen is in God door Christus, als geopenbaard en aangeboden in de beloften, en dit komen tot God is een vrucht en uitwerksel daarvan.

2. *Onze Heere Jezus Christus bevestigt, dat mensen worden geheiligd door het geloof in Hem*, Hand. 26: 18, Opdat zij ontvangen vergeving van zonden, en een erfdeel onder hen die geheiligd worden, door het geloof in Mij. Waren er andere wegen of middelen, waardoor mensen konden worden geheiligd of heilig gemaakt, Hij had dat niet bepaald tot het geloof in Hem. Ten minste is er geen andere weg, om te verkrijgen de heiligheid die hen kan brengen in de hemelse erfenis, of die hen daartoe kan bekwaam maken, Kol. 1: 12, welke wij alleen naspeuren. En waarlijk, men kan niet meer verachten de Heere Jezus en de plicht van in Hem te geloven, waartoe Hij

dit als een voorname beweegreden gebruikt, als te verdichten, dat zonder geloof in Hem iemand kan worden heilig gemaakt.

3. Geloof is de werktuiglijke oorzaak van onze heiligmaking, zodat, waar het niet is, geen heiligheid in ons kan gewrocht worden. God reinigt ons hart door het geloof, Hand. 15:9, en niet anders. Daar het hart niet gereinigd is, daar is geen heiligheid. Al de plichten, geen uitgenomen, kunnen niemand doen heilig noemen, wiens hart niet gereinigd zij, geen dier plichten is dan ook zelf heilig; want voor de onreinen is alles onrein. Alle gehoorzaamheid, God aangenaam, is de gehoorzaamheid van het geloof, Rom. 1:5. Daaruit spruit ze en dat bezielt haar. Dus 1 Pet. 1: 21, 22, Gij, die door Christus gelooft in God, en uw zielen hebt gereinigd in het gehoorzamen van de waarheid door de Geest. Wij reinigen of zuiveren onze ziel door geloof in God door Jezus Christus, werkzaam in gehoorzaamheid aan het Evangelie, hetwelk is onze heiligmaking. Zie Kol. 2: 12-14 en 3: 7-11.

4. Alle genade is oorspronkelijk toevertrouwd aan en in Jezus Christus. Gods beeld verloren zijnde in Adam, werd alles wat bereid was of gebruikt tot vernieuwing van het in onze natuur en Persoon, waarin de Evangelieheiligheid bestaat, opgelegd in Hem als de tweede Adam, door Wie velen zouden worden levend gemaakt, die in de eerste stierven. Het was des Vaders welbehagen dat in Hem al de volheid wonen zou, de volheid van de Godheid in en tot Zijn Eigen Goddelijk Persoonlijk bestaan; en de volheid van alle genade tot onderstand voor ons, opdat wij uit zijne volheid ontvingen genade voor genade. Hij is gemaakt het hoofd van de gehele nieuwe schepping, niet alleen tot macht en heerschappij, maar tot leven en invloed. God heeft Hem gegeven tot een verbond aan het volk, en deelt aan niemand iets mee dat eigenlijk behoort tot het genadeverbond, gelijk onze heiligmaking en heiligheid, als in en door Hem. En wij ontvangen niets door Hem, als uit kracht van betrekking tot, eigendom aan of vereniging met Hem. Waar een eigenlijke mededeling is, daar moet zijn een eigenlijke betrekking waarvan die afhangt en voortkomt. Gelijk de betrekking van de leden tot het hoofd de oorzaak en het middel is waarom levensgeesten uit het tot hen neerdalen. Wij moeten in Christus zijn gelijk de ranken in de wijnstok, of wij kunnen niets uit Hem trekken. Joh. 15:4, *Gelijk de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, zo zij niet in de wijnstok blijft, zo ook gij niet, tenzij gij in Mij blijft.* Alles wat enigszins tot heiligheid behoort, is onze vrucht, en niets is vrucht dan hetgeen er toe behoort. *Geen vrucht, zegt Christus, kunnen wij voortbrengen, tenzij wij in Hem zijn en blijven;* en ons zijn en blijven in Christus is door geloof, zonder hetwelk wij niets uit Hem kunnen trekken bijgevolg kunnen wij nooit heiligheid deelachtig zijn, zelfs in de allerminste trap. Wij hopen hiervan in het vervolg nog breder te spreken. Onloochenbaar blijkt dan, dat alleen gelovigen worden geheiligd en heilig, alle anderen zijn onrein, niets dat zij doen is heilig, of van God heilig geacht.

§ 6. Dit recht overwogen, ontdekt vele verderfelijke misvattingen dienaangaande, beide in het verstand en in de oefening. Want,

1. Sommigen willen heiligheid brengen tot buiten de palen van eigenlijke betrekking tot Christus, of zij willen die betrekking brengen buiten haar enigste grenspaal, geloof. Want zij willen dat ze niet meer is dan zedelijke vroomheid of deugd, en zij kunnen ze dus met enige zedigheid de heidenen niet ontzeggen, die ze hebben nagejaagd volgens het natuurlicht. Wat noodzaak is er dan tot Jezus Christus? Ik kan en zal zedendeugden en eerlijkheid prijzen, zozeer als iemand betaamt, en ben wel verzekerd dat er geen genade is daar zij niet zijn; maar iets te maken tot onze

heiligheid, dat niet wordt afgeleid uit Jezus Christus, verfoei ik. een verbeelding hiervan wil Christus uit zijn heerlijke troon stoten, en het gehele Evangelie omver werpen. Maar wij kennen een soort van mensen die beweren, dat heidenen eeuwig zalig kunnen worden, zo groot en toegevend is hun liefdadigheid; en terzelfder tijd pogen zij door alle mogelijke middelen te vernielen, ten minste tijdelijk, al de Christenen, die niet neerbuigen ter involging van al hun inbeeldingen.

2. Anderen gaan nog verder en bedriegen zich in het einde. Denkbeelden hebben zij van goed en kwaad door het natuurlicht gelijk die met de mensen ter wereld komen, en met hen bij het gebruik van de rede opgroeien, zo worden zij niet verstikt, zonder dat de kracht van de zonde geweld doet op de grondbeginsels van de natuur, gelijk in menigten gebeurt, Ef. 4: 19, 1 Tim. 4: 2, Rom. 1: 31 en 2: 14, 15. Deze denkbeelden worden ook in velen verbeterd in vervolg van tijd, door overtuiging van de wet, en grote uitwerksels daardoor voortgebracht. Want daar de ziel eens krachtadig overtuigd is van zonde, gerechtigheid en oordeel, moet ze wel zoeken verlossing van het ene, en verkrijging van het andere, opdat het zo met haar mocht wel zijn op de laatste dag. En hier ligt de oorsprong of grondslag van al het zedelijke onderscheid dat wij in mensen zien. Sommigen geven zich over tot alle gruwelen, ontucht, onreinheid, dronkenschap, bedrog, onderdrukking, lasteren, vervolgen, als stellende hun lust geen andere palen dan onmacht en vrees voor menselijke wetten. Anderen pogen te zijn zedig, matig, rechtvaardig, eerlijk, oprecht in hun handelingen, naarstige waarnemers van godsdienstplichten. Dit onderscheid spruit uit de verschillende kracht en uitwerking van wettische overtuigingen op 's mensen gemoed; deze overtuigingen leggen velen verscheiden aan, volgens het licht dat zij ontvangen in de middelen die zij hebben tot kennis of tot dwalingen en bijgeloven, waartoe zij misleid worden. Want uit hoofde van deze laatste groeien zij op in sommigen tot boete doen, gelofte, ongeboden onthoudingen, kwellingen en andere pijnlijke en kostbare plichten. Daar het licht, dat zij ontvangen, in het gemeen is volgens de waarheid, brengt het mensen tot hervorming van leven, vermenigvuldigen van plichten, onthouden van zonde, belijdenis, ijver en gulhartig begeven tot de enen of de anderen weg van dienstpleging. Zulke mensen kunnen zelf goede hoop hebben dat ze heilig zijn, zij kunnen in de wereld en in de kerk daarvoor gaan, en nog geheel vervreemd zijn van ware Evangelieheiligheid, omdat zij ze missen in haren grondslag, en niet eerst hebben verkregen eigendom aan Christus dus bouwen zij hun huis op het zand, en in tijd van nood valt het. Zegt men, dat allen, die de gemelde plichten verrichten, moeten worden geacht als gelovigen, zo zij daarbij het ware Evangeliegeloof belijden, stem ik dat zoverre toe. Maar zegt men, dat zij noodwendig ware gelovigen zijn, ook in Gods ogen, en dus geheiligd en heilig, moet ik zeggen, dat het Evangelie dit duidelijk en met het geven van voorbeelden ontkent.

Overweeg dan zorgvuldig deze dingen, gij allen, die enigszins overtuigd bent van de noodzaak van heiligheid. U hebt misschien hiervoor, en nog, veel gedaan, veel gelaten, veel gearbeid om heiligheid na te jagen, ook in plichten die er stoffelijk toe behoren. U wilde misschien om de gehele wereld niet onheilig bevonden worden op de laatste dag. Dus kunnen vele jongen en onlangs overtuigden, ook die vele dagen en jaren rechtvaardigheid door plichten hebben nagejaagd, gesteld zijn. Maar zij ontmoeten in hun weg twee onheilen.

- (1) Dat plichten van gehoorzaamheid hen zelden of nooit worden gemakkelijker, gemeenzamer of vermakelijker dan in het eerste, maar eer elke dag lastiger en moeilijker.
- (2) Dat zij nooit komen tot voldoening in hetgeen zij verrichten, maar steeds vinden dat iets ontbreekt. Dit maakt hen alles wat zij doen lastig en onvermakelijk, hetgeen hen ten laatste verraadt tot terugwijking en afval. Nog volgt groter kwaad. Alles wat zij hebben gedaan, of kunnen doen op de grondslag waarop zij staan, zal hun niets baten, maar het zal met hen verloren gaan in die groten dag. Die al deze dodelijke onheilen voorkomen, en zich tot wezenlijke, toenemende eeuwigdurende heiligheid begeven wil, moet als zijn eerste grote werk eigendom verkrijgen aan Jezus Christus, zonder hetwelk niet de minste heiligheid wordt verkregen.

VI. Wij moeten tot slot nog opruimen een laster, die Papisten, Kwakers en dergelijke weerstrevers van Gods genade, op de leer van de vrije rechtvaardigmaking van een zondaar werpen, door toerekening van Christus' gerechtigheid. Want zij schreeuwen schaamteloos, dat allen die dit stellen, beweren, dat de zaligheid is te verkrijgen door enkele uitwendige toerekening van rechtvaardigheid, terwijl de dus gezaligden onrein en onheilig zijn, zegt de Kwaker; onachtzaam in de plichten van rechtvaardigheid en gehoorzaamheid, zegt de Papist en anderen.

Antwoord. Doch dat dit schaamteloze laster is, blijkt uit ons beweren, dat heiligmaking en heiligheid alleen eigen is aan gelovende gerechtvaardigde mensen, dat is, dat geloof en heiligheid onafscheidelijk zijn, hebbelijk of dadelijk, of beide, en dat al zulke mensen onfeilbaar worden geheiligd of heilig gemaakt.

§ 7. Allen en alleen gelovigen wordende geheiligd en heilig gemaakt, moeten wij verder naspeuren wat in hen geheiligd wordt, of wat de eigenlijke zitplaats en het onderwerp van dit werk is. Want wij pleiten niet voor een enkel uitwendige naam, gelijk zaken heilig werden genaamd onder het Oude Testament, of een voorbijgaande daad, of een schakel of loop van daden; maar over iets dat een wezenlijk zijn en bestaan, een gedurig verblijf of woonplaats in ons heeft. Dus is iemand die heilig is dat altoos, of hij in de dadelijke oefening van de plichten van de heiligheid is of niet; hoewel het verzuimen van enige ervan op de rechte tijd, tegen heiligheid strijdt en haar toenemen verhindert.

Dit onderwerp van de heiligmaking is de gehele natuur of de gehele persoon van een gelovige. Geen enkel zielsvermogen, of gemoedsgenegenheid, of deel van het lichaam wordt geheiligd, maar de gehele ziel en het lichaam, of de gehele natuur van elk gelovige. Hierdoor wordt het werk van de heiligmaking waarlijk onderscheiden van alle ander enkel algemeen werk, dat het kan vertonen of wil zijn. Want al zulke werken zijn maar ten dele, zij zijn in het verstand alleen door licht en denkbeelden van de waarheid, of alleen op de genegenheden in ijver en dienstpleging, of op het gemoed en geweten in de overtuigingen van zonde en plicht; maar zij gaan niet verder. Doch ware heiligheid bestaat in de vernieuwing van onze gehele persoon, dat wij moeten betogen.

1. Ik heb reeds getoond, en elk stemt toe, dat onze gehele natuur oorspronkelijk is geschapen naar Gods beeld. Onze gehele ziel, in de rechtheid van al haar vermogens en krachten om voor God te leven en Hem te genieten, droeg dit beelden het was tot de ziel alleen niet bepaald het lichaam ook, niet in zijn gestalte, afbeeldsel of natuurlijk gebruik, maar als een wezenlijk deel van onze natuur, had aandeel aan Gods beeld en oorspronkelijke rechtvaardigheid. Hierdoor was de gehele persoon een

gepast grondbeginsel ter mededeling van Gods beeld aan anderen, door middel van natuurlijke voortplanting, een daad van de gehele persoon. Want de mens geschapen, en blijvende in Gods beeld, telende een ander in zijn eigen beeld en gelijkenis, had uit kracht van het verbond van de schepping hem ook geteeld naar Gods beeld; dat is, had hem meegedeeld een oprechte zuivere natuur.

2. Door de komst van de zonde is dit beeld van God, zoverre het was onze gerechtigheid en heiligheid voor Hem, geheel geschonden en verloren. Dit is in het vorige getoond. Het vertrok niet van een kracht, deel of vermogen van onze ziel, maar van onze gehele natuur. Dus beschrijft de Schrift,

- (1) De verderving van onze natuur, onderscheiden in al haar krachten. In het bijzonder is het verderf, dat volgde op ons verstand, wil en genegenheden, bij het verlies van Gods beeld, reeds getoond en verdedigd.
- (2) De Schrift zegt ten opzichte van de eerste daden van al deze vermogens in zedelijke en geestelijke dingen, dat al de gedachten en inbeeldingen van ons hart gedurig boos zijn, Gen. 6: 5. Al de oorspronkelijke eerste doeningen van onze zielskrachten in of aangaande redelijke en zedelijke dingen, zijn altijd boos. Want een kwade boom kan geen goede vrucht voortbrengen. Het lamme en verdraaide kan niets recht en geschikt verrichten.
- (3) Hierom zijn al de uitwendige daden van de mensen in deze staat en toestand boos, onvruchtbare werken van de duisternis.
- (4) Ja, de Schrift geeft in het beschrijven van de uitwerksels van deze onze natuurverdorvenheid, het lichaam en zijn leden deel in al deze verkeerdheid en zonde. De leden van het lichaam zijn dienstbaar tot onreinheid en ongerechtigheid, Rom. 6: 19. En dat zij allen zijn gewikkeld in de loop en doeningen van de verdorven natuur, verklaart Paulus in het bijzonder, Rom. 3: 12-15, *Allen zijn zij afgeweken, samen zijn zij onnut geworden; daar is niemand, die goed doet, ook niet een. Hun keel is een open graf, met hun tongen plegen zij bedrog slangenvenijn is onder hun lippen, welker mond vol vloeken en bitterheid is, hun voeten zijn snel tot bloedvergieten, en alle wegen van boosheid.*

Dit, zijnde de staat van onze gehele verdorven natuur, moet onze heiligmaking, waarin alleen haar herstel in dit leven bestaat, eveneens haar geheel raken. Sommigen willen, dat alleen onze genegenheden in haar verlossing van verdorven lusten en vooroordelen, en bestierd te worden tot hemelse voorwerpen, het onderwerp zijn van dit werk. Want het verstand of het redelijke verstandelijke zielsvermogen, is in zichzelf, zeggen zij, zuiver, edel, onbesmet, en behoeft maar verlost te worden van de vooroordelen en beletsels van Zijn werkingen, veroorzaakt door aandoeningen en neigingen van verdorven genegenheden en snode verkering in de wereld, overgenomen door onafgebroken overlevering van onze vaders, waarvan het zich niet kan ontwarren of verlossen zonder hulp van de genade. Maar de Schrift legt, onder alles wat tot onze natuur behoort, deze verdorvenheid allermeest het verstand ten laste, zeggende, dat het vleeselijk is, vijandschap tegen God, vervuld met ijdelheid, dwaasheid en blindheid, gelijk hier voor getoond is. Zij bevestigt allersterkst dat het verstand moet worden geheiligd en vernieuwd. Zij verklaart dat wij door te worden vernieuwd in ons verstand, Rom. 12:21 of in de Geest ons gemoeds, Ef. 4:23, *de nieuwe mens aandoen, die vernieuwd wordt in kennis*, Kol. 3: 10, met meer uitdrukkingen van die aard.

Onze gehele natuur is dan het onderwerp van Evangelieheiligheid; want:

1. Hierom wordt ze genoemd *de nieuwe mens*, Ef. 4:24, *Doet aan de nieuwe mens, die naar God is geschapen, in gerechtigheid en heiligheid*. Gelijk het grondbeginsel van de zonde en verdorven natuur in ons genoemd wordt de oude mens, omdat het bezit al de werkzame krachten van de gehele mens, zodat hij niets doet of kan doen waarop het geen invloed heeft; wordt dit grondbeginsel van heiligheid in ons, de vernieuwing van onze natuur, genoemd de nieuwe mens, omdat het bezit de gehelen Persoon ten opzichte van Zijn Eigen werkingen en einden. Het strekt zich zo wijdt uit als de oude mens, of de verdorvenheid van onze natuur, die de gehelen Persoon, ziel en lichaam inneemt, met al zijn vermogens en krachten.
2. Het *hart* wordt in de Schrift genomen voor *de gehele ziel en al haar vermogens*, als een gemeen grondbeginsel van alle zedelijke werkingen, gelijk in het vorige bewezen is; alles wat dan wordt gewrocht in en op het hart ten deze aanzien, wordt gewrocht op de gehele ziel. Nu wordt niet alleen gezegd dat het hart wordt aangedaan met dit werk van heiligmaking, of dat heiligheid er in wordt gewerkt, maar dit werk wordt voornamelijk dus beschreven dat daarin en daardoor een nieuw hart ons wordt gegeven of in ons geschapen, gelijk de belofte van het verbond het uitdrukt. Dit kan dan niets anders zijn, dan dat een nieuw grondbeginsel van heiligheid en gehoorzaamheid aan God, al onze zielskrachten en vermogens inneemt.
3. Bijzonder wordt gemeld dat dit werk wordt gewrocht op *onze ziel en lichaam*, met haar krachten en vermogens onderscheidenlijk. Dit heb ik reeds bewezen in het verklaren van het werk van onze wedergeboorte of bekering tot God, dat maar wordt bewaard, gekoesterd, verbeterd en voortgezet tot Zijn Eigenlijk einde in onze heiligmaking. De natuur ook van het geestelijke licht, ons verstand, van het leven, onze wil, van de liefde, onze genegenheden meegedeeld, is verklaard. En daaruit volgt onvermijdelijk, dat de gehele persoon het onderwerp is van dit werk, en dat heiligheid woont in de gehele ziel.
4. Wij behoeven dit maar te bewijzen met Paulus' gebed, hiervoor gemeld, 1 Thess. 5:23, *De God des vredes zelf heilige u, ὁλοτελεις, geheel door*; dat is, in uw gehele natuur of persoon, in alles wat gij bent en doet, opdat gij niet enkel in dit of dat deel, maar alleszins rein en heilig bent door en door. En om te doen verstaan wat hij bidt dat mocht worden geheiligd, en daardoor onberispelijk bewaard tot de komst van Christus, verdeelt hij onze gehele natuur in haar twee wezenlijke delen, ziel en lichaam. In de eerste noemt hij twee zaken. *De geest en de ziel*; eigenlijk zo genoemd. Deze onderscheiding maakt de Schrift dikwijls, en verstaat door de geest, het gemoed of het verstandelijke vermogen; en door de ziel de genegenheden, gelijk men doorgaans toestemt en klaar te bewijzen is. Deze dan bidt Paulus, *dat ze mochten worden geheiligd en bewaard*, heilig door en door en geheel, en dat door hun in te storten een hebbelijkheid van heiligheid, en dat te bewaren en aan te kweken, waarvan meer in het vervolg. Dit is nog alles niet.
Onze lichamen zijn een wezenlijk deel van onze natuur, en door hun vereniging met onze ziel worden wij een onderling persoon. Nu zijn wij de grondbeginsels van al onze werkingen als persoon; elke zedelijke daad die wij verrichten, is de daad van de gehele persoon. Het lichaam heeft dan deel in het goede en kwade ervan. Het wordt een onderwerp van de verdorvenheid van onze natuur, door medehulp en deelgenootschap en het wordt aangemerkt als een geheel grondbeginsel met de ziel, ter mededeling van oorspronkelijke besmetting van ouders tot kinderen. 't Is ook nu in zijn verdorven gestaltenis daar het onder ligt,

als straf van de zonde, onderhevig aan vele ongeregelde bewegingen die tot zonde aanprikken. Hierom wordt de zonde gezegd *te heersen in onze sterfelijke lichamen, en dat onze leden dienstbaar zijn aan de ongerechtigheid*, Rom. 6:12, 19. Het lichaam is ook door deelgenootschap aan de besmetting en straf van de zonde, geschikt en onderhevig gemaakt aan verderf en verwoesting. Want de dood kwam door de zonde, en niet anders. Uit al deze dan is noodwendig aan de andere zijde, dat het lichaam deel heb in dit werk en voorrecht van heiligmaking en heiligheid.

En het heeft er deel aan.

- Door medegenieting. Want onze persoon wordt geheiligd en heilig gemaakt, heiligt hen geheel door, is het gebed en al zijn onze zielen het eerste eigenlijke onderwerp van de ingestorte hebbelijkheid of het grondbeginsel van heiligheid, zijn onze lichamen als wezenlijke delen van onze natuur die ook deelachtig.
- Door een zonderlinge invloed van Gods genade ook op het lichaam, zoverre het invloed heeft in zedelijke werkingen. Want onze lichamen zijn leden van Christus, 1 Kor. 6: 15, en hebben bijgevolg invloeden van genade van Hem als ons Hoofdstuk 3. In het werk van de heiligmaking komt de Heilige Geest in ons wonen. En hierom zijn onze lichamen de tempel van de heilige geest die in ons is, 1 Kor. 3:16. En Gods tempel is heilig; hoewel ik belijd dat dit eer behoort tot de heiligheid van bijzondere opdraging aan God, waarvan wij in het vervolg moeten handelen.

Hierdoor worden:

- a. De delen en leden van het lichaam gemaakt werktuigen en dienaars van de gerechtigheid tot heiligheid, Rom. 6: 19, dienstig en gepast om te worden gebruikt in de daden en plichten van heiligheid, als rein gemaakt en God toegewijd.
- b. Hierdoor worden zij geschikt en bereid tot een zalige opstanding op de laatste dag, die zal worden gewrocht door Christus' Geest die in hen woonde en hen heiligde in dit leven, Rom. 8: 10, 11, Filip. 3: 20, 21, 2 Kor. 4: 14-17.

Onze gehele persoon, en in dezelve onze gehele natuur is dan het onderwerp van dit werk, en ware heiligheid toelegt op die in het geheel. Of nu deze algemene inmenging van onze natuur in al haar vermogens en krachten, door een nieuw grondbeginsel van heiligheid en gehoorzaamheid aan God, waardoor zij wordt vernieuwd tot zijn beeld, behoort tot de zedelijke deugd, waarvoor sommigen zo pleiten, dat zij die stellen in de plaats van Evangelieheiligheid, mogen de voorstanders van die zaak wel ernstig overwegen. Want zo neen, dan behoort die zelf niet tot de heiligheid die het Evangelie leert, eist, belooft en medeelt, wat ze ook anders zij. Werkdadig overleg is ten uiterste nodig, of men zich ook bedriegt met een gedeeld werk in overtuigingen alleen, of ook met verandering van de genegenheden, in plaats van deze Evangelieheiligheid. Dikwerf is met waarheid gewaarschuwd, dat mensen kunnen hebben een verlicht verstand, aangeraakte genegenheden, grote hervorming van leven, en nog geen waarachtige heiligheid. Best wordt dit werk beproefd aan zijn algemeenheid ten opzichte van zijn onderwerp.

Blijft in ons nog iets ongeheilgd, daar kan de zonde haar troon oprichten en haar oppermacht staande houden. Maar daar dit werk waar en wezenlijk is, hoe zwak en onvolkomen ook in zijn trappen, daar bezit het de gehele persoon, en laat de zonde geen de minste sterkte onbelegerd en onbevochten inhouden. Daar is zaligmakend

licht in het verstand, leven in de wil, liefde in de genegenheden, genade in het geweten, tot zijn natuur gepast, daar blijft niets dat de kracht van de heiligheid niet bereikt volgens haar mate. Mensen, laat u niet bedriegen of innemen met enige denkbeelden in het verstand, dienstpleging in de genegenheden, goede en deugdzaame daden in de samenleving; ware heiligheid bestaat daarin niet.

Zie liever hoe ijdel mensen zich verschonen in hun zonden, driften, onmatigheden en gemoedsgebreken; met hun gestaltenis en neigingen; want ware heiligmaking bereikt ook het lichaam. 't Is waar, genade verandert de natuurlijke gestaltenis zo niet, dat ze een ziekelijke, gezond en sterk, een zwartgallige, bloedrijk maakt, of dergelijke, zij verandert met de loop van het bloed de dierlijke geesten en hun indrukken op het gemoed. Maar overweeg deze dingen zedelijk, en gelijk de gehele persoon is een grondbeginsel van geestelijke en zedelijke werkingen, en zo werkt ze die verandering op de gehele persoon, dat ze zedelijke zondige kwalen geneest, gelijk driften, gemoedsverheffingen en onmatigheden, tot welke men tevoren ongemeen geneigd was door aard en gestaltenis. ja, in haar uitwerkende kracht op onze gehelen Persoon, in het genezen van zulke hebbelijke ongeregelde zondige kwalen, ligt de voorname ontdekking van haar waarheid en wezenlijkheid.

Niemand wende dan voor, dat genade en heiligheid 's mensen gestaltenis niet verandert, om daardoor te verschonen en te bewimpelen zijn ongeregelde driften voor mensen, en zich te weerhouden van ootmoedige belijdenis ervan voor God. Want al doet zij dit niet natuurlijk en geneeskundig, zij doet het zedelijk, zodat de gestaltenis zelf niet meer zo zal opstuiven en aanprikkelen tot ongeregelde driften dan tevoren. Heeft de genade niet genezen de drift, hoogmoed, toorn zonder oorzaak, ingewortelde haat, onmatigheid, daar 's mensen gestaltenis meest toe neigde, dan weet ik niet wat ze heeft uitgewerkt, noch wat nut een menigte van uitwendige plichten aanbrengt. Christus' Geest en genade doet de wolf bij het lam wonen, en de luipaard bij de geitenbok neerliggen, Jes. 11: 6. Zij verandert de wildste en woeste naturen tot bedaardheid, zachtmoedigheid en vriendelijkheid; vele voorbeelden zijn hiervan in de wereld.

Vierde boek

Hoofdstuk 4.

Waarin de besmetting der zonde en haar reiniging bestaat

1. Reiniging, het eerste eigenlijke denkbeeld van heiligmaking.
2. Het instellen van de doop bevestigt die bevassing.
3. Een geestelijke besmetting en verontreiniging in zonde.
4. De natuur van die besmetting, of waarin zij bestaat.
5. Verderf van 'natuur en daden, ten opzichte van Gods heiligheid, hoe en waarom genoemd vuiligheid en besmetting.
6. Tweevoudige ondeugd en besmetting van de zonde. Haar verzwaringen. Wij kunnen ze zelf niet reinigen; de wet ook niet, noch wegen van mensen daartoe uitgevonden.

§ 1. Laat ons overwegen de heiligmaking zelf, en haar beschrijving, hier voor gedaan, breder verklaren.

De eerste zaak die wij hierin Gods Geest toeschrijven, die uitmaakt haar eerste deel, is de reiniging en zuivering van onze natuur van de besmetting van de zonde. Reinigmaking is het eerste eigenlijke denkbeeld van inwendige ware heiligmaking. En hoewel zij in orde van tijd de andere daden en delen van dit werk niet voorgaat, wordt zij in de orde der natuur eerst voorgesteld en bevat. Volstrekt onrein en heilig staan alleszins tegenover elkaar. Door niet te zijn gereinigd van de zonde, wordt verstaan een onheilig, te zijn gereinigd, een heilig mens. En deze reiniging, of het uitwerken van dit werk van de reinigmaking, wordt toegeschreven aan al de oorzaken en middelen tot heiligmaking. Als:

1. Aan de Geest, de voornamen Uitwerker van het gehele werk. Niet dat de heiligmaking hierin geheel bestaat, maar het wordt eerst en noodwendig tot dezelve vereist, Spr. 30: 12. Ezech. 36:25, *Ik zal rein water op u sprengen, en gij zult rein zijn, van al uw onreinheden, en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen.* Dat dit besprengen met rein water het meedelen van de Geest is tot het beoogde einde, is hierboven getoond; ook waarom Hij wordt genoemd water, of daarbij vergeleken; en het volgende vers toont duidelijk dat Gods Geest wordt beoogd: *Ik zal Mijn Geest binnen in u geven, en u doen wandelen in mijn inzettingen.* Dus wordt Hij in de eerste plaats beloofd om ons te reinigen van de besmetting van de zonde, dat in de orde van de natuur wordt gesteld, voor ons te bekwame om te wandelen in Gods inzettingen, of Hem heilig te gehoorzamen. Tot hetzelfde einde is onder vele andere de belofte, Jes. 4:4, *Als de Heere zal hebben afgewassen de drek van de dochteren Sions en zal hebben gezuiverd de bloedschulden van Jeruzalem, door de Geest des oordeels en de Geest van uitbranding.* Op welke grond de Geest wordt vergeleken bij vuur, en daarom hier genoemd *een Geest van uitbranding*, is ook getoond. In het kort, vuur en water waren de middelen waardoor alles werd gereinigd en gezuiverd, voorafgeschaduw in de wet, Num. 31:23. En de Heilige Geest, de voorname uitwerkende oorzaak van alle geestelijke reiniging, wordt vergeleken bij die beide die Zijn werk afschetsen, en bij hun namen genoemd. Zie Mal. 3:2, 3. *Oordeel* wordt ook dikwerf genomen

voor heiligheid. *De Geest van oordeel en de Geest van uitbranding* is dan *de Geest van heilig en reinigmaking*. En Hij wordt hier beloofd tot heiligmaking van Gods uitverkorenen, hetwelk Hij uitwerkt door in de eerste plaats af te wassen hun drek, en uit te zuiveren hun bloed dat is, al hun geestelijke zondige besmettingen.

2. Het toepassen van Christus' dood en bloed aan onze ziel tot onze heiligmaking door de Heilige Geest, wordt gezegd te zijn tot onze reiniging en uitzuivering, Ef. 5:25, 26, *Christus had de kerk lief, en gaf Zichzelf voor haar, opdat Hij ze zou heilige en reinigen met de wassingen van water door het Woord; Hij gaf Zichzelf, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid, en zich zou reinigen een eigen volk, ijverig in goede werken*, Titus 2: 14. *Want het bloed van Jezus Christus reinigt ons van al onze zonden*, 1 Joh. 1: 7. *Want Hij had ons lief, en wies ons van onze zonden in Zijn Eigen bloed*, Openb. 1: 5. *Het bloed van Jezus Christus reinigt ons geweten van dode werken, om de levende God te dienen*, Hebr. 9:14. In sommige van deze plaatsen kan, beken ik, gezien worden op het verzoenen van de schuld van de zonde door Christus' bloed, als opgeofferd ten slachtoffer, want zo reinigde Hij in Zichzelf onze zonden, Hebr. 1:3. Maar gelijk zij alle onderstellen besmetting door zonden, zien de meeste op haar reiniging, door het toepassen van de kracht van Christus' bloed op onze ziel en geweten in onze heiligmaking.
3. Heiligmaking wordt ons bevolen als onze plicht, onder het denkbeeld van ons te wassen van zonde. *Wast u, reinigt u*, Jes. 1: 16. *O Jeruzalem, was uw hart van boosheid, opdat gij mag zalig worden*, Jer. 4: 14. *Hebbende dan deze beloften, laat ons onszelf reinigen van alle besmetting van vlees en geest, voltooiende heiligmaking in Gods vrees*, 2 Kor. 7: 1. *Een ieder die deze hoop in Hem heeft, reinigt zichzelf*, 1 Joh. 3:3, Psalm 119:9, 2 Tim. 2: 21, en in vele teksten meer.

§ 2. In overeenkomst en ter bevestiging van deze beloften en bevelen, dient de instelling van de doop, de uitwendige weg en het middel van onze toewijding aan de Heere Christus en de belijdenis van het Evangelie, de grote vertoning van de inwendige wassing van de wedergeboorte, Titus 3: 5. Deze doop nu drukt uit in de eerste plaats het uitwendige wegdoen van de vuilheid des vleses, door uitwendig wassen met stoffelijk water, 1 Petrus 3: 21. En hetgeen dit beantwoordt, moet zijn het inwendige reinigen van onze ziel en geweten door de genade van Gods Geest, dat is, zegt Paulus, *het afleggen van het lichaam van de zonde des vleses*, Kol. 2: 11, hetwelk vervat de gehele besmetting en verdorvenheid der zonde. Dit werd ook afgeschetst door al de wettische reinigingen oudtijds. Wij zullen dan in het verklaren van deze eerste tak van onze heiligmaking drie zaken doen.

1. Tonen, dat in de zonde een geestelijke besmetting en verontreiniging is.
2. Verklaren, wat ze is, of waarin zij bestaat.
3. Bewijzen, hoe ze wordt weggedaan of afgewassen, en gelovigen daardoor heilig gemaakt.

§ 3. De eerste zaak behoeft niet uitvoerig behandeld. Ons gemoed en bevatting moet in deze geregeld worden door Goddelijke openbaring en uitdrukkingen. En in het gehele vertonen in de Schrift van de natuur van de zonde, wat deel wij er in hebben, hoe God ons aanziet uit hoofde van haar, de wegen en middelen waardoor wij van haar kunnen worden verlost, wordt niets zo ingestampt, dan dat ze vuil, gruwelijk, vol besmetting en onreinheid is, hetwelk de Schrift voorstelt in duidelijke woorden en verscheidene gelijkenissen, zeggende, dat God haar verfoeit, dat ze is het gruwelijke

dat zijn ziel haat, dat hij niet kan zien, dat hij moet haten en verfoeien; zij vergelijkt de zonde bij bloed, wonden, zweren, melaatsheid, walgelijke kwalen, enz.; zij zegt dikwerf, hierop ziende, *dat wij moeten worden gewassen, gereinigd, gezuiverd, ontzondigd*, gelijk in de getuigenissen, hiervoor aangehaald, eer wij kunnen worden aangenomen bij God, of gebracht tot het genieten van hem. En het werk van Christus' Geest in het toepassen van Zijn bloed op ons, ter wegneming van de zonde, vergelijkt de Schrift bij de uitwerksels van vuur, water, zeep, salpeter, en alles wat reinigend, zuiverend vermogen in zich heeft, zo dikwerf, dat wij geen bijzondere plaatsen behoeven aan te halen. 't Is klaar en onloochenbaar, dat de Schrift, die onze bevattingen aangaande geestelijke dingen moet regelen, duidelijk verklaart, dat alle zonde onreinheid is, dat elke zondaar daarvan wordt besmet, en dat alle ongeheiligde mensen geheel onrein zijn. Hoever deze uitdrukkingen oneigenlijk zijn, of waarin de leenspreuk bestaat, moeten wij in het vervolg verklaren.

Van geen bevassing van zonde en heiligheid, hebben gelovigen gevoeliger geestelijke ondervinding. Want al konden of kunnen zij niet natuurkundig bevatten de aard van deze besmetting en verontreiniging van de zonde, zij gevoelen haar uitwerksels in hun gemoed en geweten. Zij vinden in de zonde iets dat gepaard gaat met schaamte en zelfverfoeiing en dat diepe zielsvernedering vereist. Zij zien er in, of in zichzelf uit haar hoofde wanvoeglijkheid met Gods heiligheid, en daarop ongepastheid tot gemeenschap met God. Om niets arbeiden zij ernstiger in hun gebeden en smekingen, dan te worden gereinigd van zonde in Christus' bloed; geen beloften zijn hun dierbaarder, dan die uitdrukken hun reiniging en uitzuivering ervan. Want die geven hen naast aan hun aandeel in de verzoening door Christus' offerande gedaan, vrijmoedigheid in hun toenaderen tot God, Hebr. 10: 19-22, *Hebbende dan vrijmoedigheid om in te gaan in het heiligste door Jezus' bloed, door enen levende weg, die Hij voor ons heeft ingewijd door het voorhangsel, dat is, zijn vlees, en hebbende enen Hogepriester over Gods huis; laat ons toenaderen met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid van het geloof, ons hart gereinigd zijnde van een kwaad geweten, en onze lichamen gewassen met rein water.*

De grondslag van al onze vrijmoedigheid in ons naderen tot God, ons recht van toenadering, is gelegd in Christus' bloed, in de offerande die Hij offerde, de verzoening die Hij deed en de vergeving van de zonden die Hij daardoor verkreeg, welk uitwerkel daarvan verklaard wordt vers 19, Hebbende vrijmoedigheid door Jezus' bloed. De weg van onze toenadering is door te pleiten met aandeel aan zijn dood en lijden, waardoor onze toelating en aanneming is toegewijd, vers 20, Door een nieuwe en levende weg die Hij heeft toegewijd. En onze bemoediging om deze grondslag te gebruiken en ons op die weg te begeven, is genomen van zijn volbrengen van het Hogepriesterambt te onze nut. En hebbende een Hogepriester over Gods huis, laat ons toenaderen.

Maar boven dit alles, wanneer wij waarlijk tot God naderen, opdat wij gebruik maken van de vrijmoedigheid, ons gegeven in de verzekerdheid van het geloof, wordt vereist, dat onze harten besprengd en onze lichamen gewassen zijn; dat is, dat onze gehele persoon zij gereinigd van de besmetting van de zonden, door de heiligmaking des Geestes. Met deze ondervinding van de gelovigen kunnen wij niet alleen wederleggen de gevoelloze mensen die deze dingen bespotten, maar daaruit besluiten, dat allen die hieraan geen kennis hebben in enige trap van oprechtheid, niet het minste deel hebben aan de Evangelieheiligheid, die wij naspeuren. Wij behoeven dan niet breder te bewijzen hetgeen de Schrift zo overvloedig getuigt en dat wij zo ontwijfelbaar ondervinden.

§ 4. Wij moeten ten tweede naspeuren *de aard of natuur van deze besmetting van de zonden*.

1. Sommigen rekenen die toe aan *schuld*. Want zijn de onafscheidbare uitwerksels van de schuld schaamte en vrees, waarin zij zich aanstonds bewees in onze eerste ouders, en is schaamte in het bijzonder over deze vuilheid der zonde, zij mag wel worden geacht een bijvoegsel ervan. Hierom werd de zonde gezegd te *zijn gereinigd door offeranden, wanneer haar schuld werd geboet*; en Christus wordt gezegd *onze zonden te reinigen door Zichzelf, dat is, toen Hij Zich opofferde ten slachtoffer voor ons*, Hebr. 1:3. Dus stemmen wij toe, dat, zover de vuilheid van de zonde werd weggenomen, niet door dadelijke reiniging, maar door wettische verzoening, zonde met haar schuld bedoeld werd. Maar de Schrift beoogt, gelijk getoond is, hierdoor meer, ja zo'n inwendige, inklevende besmetting, die wordt weggenomen door wezenlijke, dadelijke heiligmaking, en niet anders.

2. Sommige bijzondere zonden gaan gepaard met een bijzondere besmetting en verontreiniging, en worden daarom bij uitstek genoemd *onreinheid*. De grond ligt in het zeggen van Paulus, 1 Kor. 6: 18, *Vliedt hoererij. Alle zonde die de mens doet, is buiten het lichaam maar die hoererij bedrijft, zondigt tegen zijn eigen lichaam*. Alle zonden van die natuur gaan vergezeld met een bijzondere besmetting en vuilheid. En heiligheid wordt soms gemeld in tegenstelling van deze bijzondere besmetting, 1 Thess. 4:3. Doch deze behandelen wij nu niet, al is ze als een van de soorten ook ingesloten. Hetgeen wij nu naspeuren gaat altoos onafscheidelijk gepaard met elke zonde als zonde, als haar bijvoegsel of gewrocht. Wij beogen de onreinheid van *alle* zonden, en niet de zonde van onreinheid. En tot ontdekking van haar eigen natuur dient:

- (1) Dat de besmetting van de zonde is, die haar eigenschap, waardoor zij lijnrecht tegenover *Gods heiligheid staat*, en waartegen God zegt, dat zijn heiligheid strijdt. Hij wordt daarom gezegd te zijn te rein van ogen om ongerechtigheid te aanschouwen, of het kwade aan te zien, Hab. 1: 13. Zij is vuil en walgelijk onder de ogen van Gods heiligheid, Psalm 5:5-7. Doet toch, zegt God Jer. 44:4, deze gruwelijke zaak niet, die Ik haat en ten opzichte van Zijn Eigen heiligheid beschrijft Hij ze met de namen van alles wat lelijk, vuil, walgelijk, stinkend en gruwelijk is. Zij is zo voor God, als oneindig, zuiver en heilig in zijn natuur. En de overdenking, die schaamte en zelfverfoeiing, uit hoofde van de besmetting van de zonde voortbrengt, betreft eigenlijk Gods heiligheid. Hierom worden mensen zo dikwerf gezegd te blozen, schaamrood en verlegen, gering, laag in hun ogen te worden, onder gevoel en begrip van deze vuilheid van de zonden.
- (2) Gods heiligheid is de oneindige, volstreckte volmaakt en rechtheid van Zijn natuur, als de eeuwige, oorspronkelijke oorzaak, en het voorbeeld van waarheid, oprechtheid en rechtheid in allen. Deze heiligheid vertoont God in alles wat Hij doet, natuurlijk en noodzakelijk, en in het bijzonder in zijn wet, die daarom is goed, heilig en volmaakt, omdat zij vertoont Gods heiligheid die er is ingedrukt. God kon geen schepsel geschapen, geen wet gegeven hebben, dat zijn vrije daden van zijn wil. Maar wilde Hij het doen, volstrekt nodig vloeide uit zijn natuur, dat deze zijn wet heilig was. Alles wat dan strijdt tegen, of afwijkt van Gods wet, strijdt ook tegen en wijkt af van Gods heiligheid zelf. Hieruit volgt:
- (3) Dat deze smet en bevelking van de zonde is, de snoodheid, wanorde en schandelijke verdraaidheid die er in is, ten aanzien van Gods heiligheid, als in de wet uitgedrukt.

Zonde is of oorspronkelijk of dadelijk.

- Oorspronkelijke zonde is de hebbelijke ongelijkvormigheid van onze natuur met Gods heiligheid, uitgedrukt in de wet van de schepping.
- Dadelijke zonde is onze ongelijkvormigheid met God en zijn heiligheid, uitgedrukt in de bijzondere geboden van de wet. Dus bestaat de natuur van alle zonde in haar vijandschap tegen, en ongelijkvormigheid met de regel. Nu, deze regel, de wet, kan men aanmerken tweezins, gevend dan tweeërlei opzicht, of onafscheidelijk gevolg of bijvoegsel aan elke zonde.
 1. Als uitdrukking Gods gezag in haar geboden en inzetting. Hieruit volgt schuld onafscheidelijk elke zonde, welke is het ontzag, dat ze de zondaar ingeeft voor de wet, uit hoofde van het gezag van de Wetgever. De daad van de zonde gaat voorbij, maar deze schuld blijft, en moet blijven op de persoon, tot de wet wordt voldaan, en de zondaar daarop vrij gekend. Dit brengt natuurlijk vrees voort, welke is de eerste uitdrukking van het gevoel van schuld. Deze drukte Adam uit op zijn zonde: *Ik hoorde Uw stem en was bevreesd*, Gen. 3: 10.
 2. De wet kan worden aangemerkt als uitdrukking Gods heiligheid en waarheid, hetwelk zij noodzakelijk om Gods natuur moest doen. Hierom is in de zonde een bijzondere ongelijkvormigheid met Gods heiligheid, welke is haar *macula*, vlek, smet en vuilheid, die haar onafscheidelijk bijblijft, want God is heilig, tot zij wordt uitgezuiverd en weggenomen, gelijk wij hopen te tonen. Deze gaat onafscheidbaar gepaard met schaamte, welke is de uitdrukking van het gevoel van deze vuilheid der zonde. Dus werden Adams ogen op zijn zonde geopend om zijn naaktheid te zien, en hij werd vervuld met schaamte. Dit is dan de orde van deze zaken, God, het voorwerp van onze gehoorzaamheid en zonde, wordt aangemerkt als de opperste Wetgever. Op zijn wet heeft Hij gestempeld zijn gezag en heiligheid. Zonde gaat ten opzichte van Gods gezag gepaard met schuld, en die brengt in van de zondaar geweten vrees voort. Als opzicht hebbende op Gods heiligheid, gaat ze vergezeld met vuil, of onreinheid, en die brengt voort schaamte. Haar laatste uitwerksels zijn uit hoofde van het eerste *Poena Sensus*, en van het andere *Poena Damni*. De vlek, smet, verontreiniging van de zonde, die gereinigd wordt in onze heiligmaking, is dan de verkeerde wanorde en schandelijke verdraaidheid, die in de zonde is ten opzichte van Gods heiligheid.

En hierin is geen aardse vuilheid, maar geestelijk, die vergeleken wordt bij, en gesteld tegen zaken stoffelijk en lichamelijk vuil. *Niet hetgeen in de mens gaat, spijzen van allerlei soort, besmet hem, zegt Christus, maar hetgeen uit het hart voortkomt*, dat is geestelijk, ten opzichte van God, zijn wet en heiligheid. En gelijk mensen leren de schuld van de zonde door hun vrees, haar onafscheidbare metgezel, zo leert hun schaamte, haar onvermijdelijk gevolg, hun haar vuilheid.

Ons hierin te onderwijzen, is een van het doeleinde van de wet en het Evangelie. Want in de vernieuwing van de wet, die tot de belofte werd toegedaan om der overtredingen wil, Gal. 3:19, en in de inzettingen aan dezelve gehecht, beoogde God ons verder te onderwijzen in die beide, en in de wegen, waardoor wij van dezelve konden worden bevrijd. In de leer van de wet met haar inzetting en vloek, en de instelling van offeranden om zonden te verzoenen, verklaarde God de natuur van de schuld en haar hulpmiddel. Door dezelfde wet en het instellen van verscheidene inzettingen tot reiniging en zuivering, ook door te bepalen verscheidene schaduwachtige besmettingen, maakte Hij bekend de natuur van deze vuilheid en haar

hulpmiddel. Al die spijzen, dranken, kwalen, natuurlijke ongemakken, uitwendige gebeurtenissen, aanraken van doden, of dergelijke, door de wet kerkzedelijk onrein gemaakt, dienden enkel om ons te leren de natuur van de geestelijke besmetting van de zonde. En tot hetzelfde einde, ook om te tonen de verlossing en het hulpmiddel daarvan, werden ingesteld de inzettingen van de reinigmaking, welke als uitwendig en vleselijk, reinigden de onreinheden, die ook uitwendig en vleselijk door de wet dat gemaakt waren. Maar daardoor werden inwendige en geestelijke dingen geleerd en afgeschetst, ja gewrocht en uitgewerkt uit kracht van haar voorbeeldige betrekking tot Christus, gelijk Paulus leert, Hebr. 9: 13, 14, *Want zo het bloed van stieren en bokken, en de as van een jonge koe, besprengende de onreinen, heiligt tot reinigmaking des vleses, hoeveel meer zal het bloed van Christus ons geweten reinigen van dode werken, om de levende God te dienen.* Hierom wordt het gehele werk van de heiligmaking uitgedrukt door het openen van een fontein tegen zonde en onreinheid, dat is, om die uit te zuiveren, Zach. 13: 1.

Aldus spreekt ook het Evangelie, daar Christus' bloed gezegd wordt onze zonden te reinigen, ten aanzien van schuld, en onze ziel te wassen ten aanzien van vuilheid. ja, zo onafscheidbaar is deze vuilheid van de zonde, en de schaamte van vuilheid, dat overal waar gevoel van zonde blijft, ook gevoel is van deze vuilheid met schaamte. De heidenen zelfs, die maar ten leidsman hadden de werkingen van hun eigen gemoed en geweten, konden zich nooit ontslaan van het gevoel van deze besmetting van de zonde. Daaruit sproten al de wijzen van wijding, zuivering, reiniging, door wassen, slachtoffers en geheime plechtige waarnemingen die zij hadden uitgevonden.

Ons staat dan nu maar na te speuren de redenen en oorzaken waarom deze snoodheid van de zonde, en het afwijken van Gods heiligheid, zulk een besmetting is voor onze natuur, en zo onafscheidbaar gepaard gaat met schaamte. Want zonder dit te overwegen, kunnen wij nooit verstaan de ware natuur van heiligmaking en heiligheid. Dan zal ook verder blijken, hoe klaar zij doen zien hun droevige onkunde van deze dingen, die beweren, dat alle genade bestaat in het betrachten van zedelijke deugden. Merk dan op,

§ 5.

1. Dat de geestelijke schoonheid en bevalligheid van de ziel bestaat in haar gelijkvormigheid met God. Genade geeft schoonheid. Hierom wordt gezegd van de Heere Christus: Gij zijt veel bevalliger of schoner dan de mensenkinderen, want genade was uitgestort in zijne lippen, Psalm 45: 3. En de kerk met Zijn genaden begiftigd of versierd, zegt Hij te zijn *schoon en lieflijk*, Hoogl. 1: 5, 6: 4 en 7: 6. Christus neemt weg door haar te wassen haar smetten en rimpels, en maakt ze schoon, dat is, heilig en zonder vlek, Ef. 5:27. Deze schoonheid bestond oorspronkelijk in Gods beeld in ons, hetwelk vervatte de gehele geschiktheid, eenstemmigheid en evenwicht van onze natuur in al haar vermogens en daden, ten opzichte van God en ons uiterste einde. Alles dan wat hiertegen strijdt, dat alle en elke zonde doet, heeft in zich mismaaktheid, of brengt vlekken, smetten en rimpels op de ziel. In de zonde is alles wat strijdt tegen geestelijke schoonheid en bevalligheid, tegen inwendige geschiktheid en glorie, en dit is haar vuilheid en besmetting.
2. Heiligheid en gelijkvormigheid aan God, is de ere van onze ziel. Die alleen maakt ze waarlijk edel. Want alle eer bestaat in gevoegd te zijn tot Hem, die is de enigste bron en volstrekke bezitter van alle eer, in wie alleen is oorspronkelijk en volmaakt alle wezen en bestaan. Dit nu hebben wij alleen door heiligheid, of dat

beeld van God waarin wij geschapen waren. Alles wat hiermee strijdt, is snood, verachtelijk en onwaardig. Dit is de zonde, de enigste schande van de natuur. Hierom worden grote zondaren gezegd *zich te vernederen tot de hel toe*, Jes. 57:9. Tot de besmetting van de zonde behoort, dat ze is snood, verachtelijk, onwaardig, ontterende de ziel, haar vervullende met schande in zichzelf en verachting, van God. Allen niet volstrekt verharde mensen hebben in hun gemoed en geweten enig gevoel van deze snoodheid en mismaaktheid van de zonde. Wanneer van de mensen ogen geopend worden om te zien hun naaktheid, en hoe snood en verachtelijk zij zich hebben gemaakt door de zonde, krijgen zij zo'n gevoel van deze besmetting, als kwalijk is uit te drukken. Hiervan heeft de zonde de eigenschappen en uitwerksels van onreinheid in Gods ogen en in het geweten van de zondaar. God verfoeit ze en walgt ervan als een verfoeisel, lijnrecht strijdig tegen zijn heiligheid, welke als in de wet gedrukt, de regel is van zuiverheid, oprechtheid, geestelijke schoonheid en eer. In van de zondaar geweten gaat ze gepaard met schaamte, als over een wanstaltige walgelijke, snode, boze, eerloze zaak. Zie Jer. 2:26.

Allen die niet blind en verhard zijn, vervult ze met schaamte. Ik spreek niet van mensen, die weinig of geen geestelijk gevoel hebben van de zonde, of enige van haar eigenschappen, die haar schuld niet doet vrezen, die haar macht niet ontrust, die haar aanporring of neiging ten kwade niet kennen, en dus over haar vuilheid zich niet schamen. Ik spreek nog minder van die zich overgeven tot alle onreinheid met vermaak en gretigheid, zich wentelen in hun vuilheid, gelijk een zeug in het slijk, die zelfs de zaken doen die God verfoeit, en zich vermaken in anderen die ze doen. Maar ik beoog mensen die de geringste ware overtuiging hebben van de natuur en strekking van de zonde; die allen zijn in meer of minder trap beschaamd over dezelve, als een schandelijke zaak. En te verwerpen de uitwendige schaamte, hetzij voorwerpelijk of ten opzichte van het geweten en het oordeel van de mensen, gelijk zij doen die hun zonden vrij uitspreken, gelijk Sodom, en ze niet verbergen, is de hoogste verzwaring van zondigen en God te verachten; en te verwerpen alle inwendige schaamte, ten opzichte van Gods alwetendheid, is het hoogste bewijs van een verworpen verstand.

In alle anderen, die meer licht en geestelijk gevoel hebben, brengt de zonde schaamte en zelfverfoeiing voort, welke altijd spruit uit enig gezicht van Gods heiligheid, gelijk Job 42: 5, 6. Zij zien dat God de zonde, zo snode, boze, vuile zaak, dat ze hen, gelijk mensen met walgelijke zweren, aan zichzelf doet walgen, Psalm 38: 6, verfoeit, veracht en versmaadt; en zij worden daarom vervuld met schaamte, zij is dan zeer vuil; ja, geen tong kan uitdrukken het gevoel dat een gelovige ziel heeft van de onreinheid van de zonde ten opzichte van Gods heiligheid.

Dit zij genoeg om enig gezicht te geven van de natuur van deze besmetting van de zonde, die de Schrift zo dikwijls voorhoudt, en die alle gelovigen zozeer gevoelen.

§ 6. Deze snoodheid of geestelijke wanorde, ten opzichte van Gods heiligheid, hetwelk is de schandelijke besmetting van de zonde, is tweevoudig.

1. Die inwoont in al de zielsvermogens van nature, als zijnde het grondbeginsel van al onze geestelijke en zedelijke werkingen. Zij zijn alle schandelijk en walgelijk bedorven, in wanorde, en geenszins overeenkomend met Gods heiligheid. Dus zijn wij van nature geheel onrein; wie kan iets reins voortbrengen uit het onreine? Deze onreinheid wordt krachtig uitgedrukt onder de gelijkenis van een ellendig onrein kind,

Ezech. 16: 3-5. 2. De dadelijke in al de werkingen van onze vermogens als zo besmet, en zoverre zij zo bevekt zijn. Want:

- (1) Van welke natuur de zonde ook zij, besmetting vergezelt ze. Hierom vermaant Paulus zich te reinigen van alle besmettingen van vlees en geest, 2 Kor. 7: 1. De zonden die inwendig en geestelijk zijn, gelijk hoogmoed, zelfliefde, gierigheid, ongelooft, gaan vergezelt met besmetting, zowel als de vleselijke en wellustige.
- (2) Zover iets van deze besmetting of wanorde zich mengt met onze beste plichten, maakt ze ons en die onrein; Jes. 64: 6, *Wij allen zijn als een onreine, en al onze gerechtigheden als een wegwerpelijc kleeft.*

2. Deze onreinheit als hebbelijc en behorende tot onze natuurlijke besmetting, is eveneens in en voor elk mens die in de wereld geboren wordt. Wij zijn van nature allen eveneens besmet, en wel tot het uiterste dat onze natuur kan ondergaan. Doch in dadelijc zonden is het zo niet. Want in die heeft de besmetting zovele trappen en verzwaringen, als de zonde zelf heeft.

- (1) Hoe groter de zonde is door haar natuur of omstandigheden, hoe groter besmetting haar vergezelt. Hierom wordt geen zonde uitgedrukt onder zo'n bewoording van vuilheit en afgrijzen als afgoderij, de allergrootste zonde. Zie Ezech. 16: 36, 37. Of
- (2) Zij verzwaart wanneer de gehele Persoon wordt besmet; gelijk in hoerelijc, daar tevoren gemeld. 3. Zij verzwaart door aanhoudend zondigen, waardoor dagelijc tot die besmetting wordt toegedaan, en dat genoemd wordt zich te wentelen in het slijc, 2 Petrus 2:22.

Ik heb in dit gehele gesprek maar aangeraakt deze overweging van zonde, die de Schrift zo dikwerf meldt en inprent. Want gelijk al de eerste instellingen van Gods dienstpleging, in de Schrift beschreven, enig opzigt hierop had, is de laatste verwerping van hardnekkige zondaars, in dezelve gemeld, Die vuil is, of onrein, dat hij nog vuil worde, Openb. 22: 11. Geen denkbeeld van zonde, waardoor God ons gemoed en geweten, haar natuur en gruwelijcheit wil indrukken, wordt zo dikwijls voorgesteld als deze besmetting.

Laat ons te onze nut, ter ontdekking van de natuur van de heiligheit, deze drie zaken nog aanmerken.

1. Overall daar deze onreinheit gereinigd blijft, daar is niet, daar kan niet zijn enige de minste ware heiligheit, Ef. 4:22-24, Want zij weerstaat die algemeen, zij is onze onheiligheit; daar zij dan nog volstrekt is, en in geen mate of trap gezuiverd, daar is geen werk van heiligmaking, geen heiligheit zoveel als begonnen; want die doet in haar te reinigen zijn intree in de ziel, en hetgeen die daarin uitwerkt, is het eerste begin van heiligheit in ons. Ik erken, dat dit kwaad in niemand in eens volstrekt en volmaakt in deze wereld wordt weggenomen, want het werk van het uitzuiveren is een gedurige daad, gelijkmatig met het gehele werk van onze heiligmaking. Daarom beschreien ware geheiligden met diep gevoel de overblijfsels ervan in zichzelf, en pogen ze te ontworstelen. Maar een aanvankelijc, ware, oprechte, en aangaande de zielsvermogens algemene reiniging, die tot de natuur en het wezen van heiligheit behoort, wordt begonnen en voortgezet, schoon niet volstrekt voltooid in dit leven.
2. Alle mensen, die genade en heiligheit voorgeven, welke alleen bestaat in zedelijc deugd, zonder te onderstellen en te zien op het uitzuiveren van deze besmetting van de zonden, bedriegen maar hun eigen ziel en alle anderen die God toelaat hen te geloven. De deugden van mensen, niet gereinigd van de onreinheit

hunner natuur, zijn de Heere een gruwel, Titus 1: 15, 16. Tenzij deze onreinheid van de zonde wordt gezuiverd en afgewassen, kunnen wij nooit God genieten. Niets dat ontreinigt, zal enigszins komen in het nieuwe Jeruzalem, Openb. 21: 27. Te stellen, dat een ongereinigd zondaar, God zaligmakend genieten kan, is omver te werpen wet en Evangelie, en te zeggen, dat Christus tevergeefs gestorven is. Onze zielen dan gereinigd te krijgen van de zonde, is even gewichtig als haar eeuwige zaligheid.

3. Wij zijn niet machtig van onszelf, zonder de bijzondere hulp, bijstand en werking van Gods Geest, ons in de geringste mate of trap te bevrijden van deze besmetting, hetzij natuurlijk en hebbelijk, of dadelijk. Wel wordt ons dit dikwerf als onze plicht voorgeschreven, en wij geboden ons te wassen, te reinigen van zonde, uit te zuiveren van al onze ongerechtigheden, en dergelijke. Maar te stellen, dat wij van onszelf macht hebben om alles wat God van ons eist te verrichten, is Jezus Christus' kruis en genade vruchteloos te maken. Onze plicht wordt onveranderlijk door Gods wet onze plicht gemaakt, of wij macht hebben om ze te volbrengen of niet, want wij hadden die bij onze eerste verplichting door en tot de wet, die God niet is verbonden te buigen tot gelijkvormigheid met onze verkeerdheden en zondige vermogens. Hetgeen God dan in ons werkt in een weg van genade, schrijft Hij ons voor in een weg van plicht, en wel omdat, schoon Hij het doet in ons, Hij het ook doet door ons, zodat hetzelfde werk een daad is van Gods Geest en van onze wil, als door de Geest doende gemaakt. Wij zijn dan niet machtig door alle eigen pogingen of eigen uitgevondene wegen, ons te reinigen van het zondevuil. *Ben ik goddeloos, zegt Job, waarom arbeid ik tevergeefs? Al was ik mij met sneeuwwater, en maak mijn handen nog zo schoon, Gij zult mij in de gracht dompelen, en mijn klederen zullen mij doen verfoeien,* Job 9: 29-31. Wegen en middelen kan men inslaan, waardoor een schijn van wassen en reiniging gemaakt wordt, maar die alle van de alwetende God beproefd, worden vuil en onrein bevonden. *Al wies gij u met salpeter en veel zeep, is uw ongerechtigheid voor Mijn aangezicht,* Jer. 2:22. De beste en krachtigste middelen in ons oordeel tot reiniging, zullen in deze feilen, hoezeer ook vermenigvuldigd. Sommigen spreken veel van hun zonden af te wassen met tranen van berouw. Maar boetvaardigheid, als in de Schrift voorgeschreven, is van een andere natuur, en geschikt tot een ander einde. Van de mensen tranen zijn in deze maar zeep en salpeter, die het beoogde niet uitwerken, hoezeer ook vermenigvuldigd. Daarom houdt God in zeer vele Schriftuurplaatsen aan Zich als het onmiddellijke gewrocht van Zijn Geest en genade mensen te reinigen van zonden en ongerechtigheden.
4. De instellingen van de wet tot zuivering van de onreinheid, kunnen van zichzelf dat niet verrichten. Zij reinigden ja, de onreinen wettisch, en heiligden mensen tot reinheid des vleses, Hebr. 9: 13, zodat de onreinheid hen niet afscheidde van hun voorrechten in de vergadering van dienstpleging. Maar van zichzelf gingen zij niet verder, Hebr. 10: 1, 2. Zij betekenden maar, en schetsten af, de zaak waardoor de zonde waarlijk wordt gereinigd. De ware vlek gaat te diep om te worden weggenomen door alle uitwendige instellingen of voorrechten. Dus belooft God, die allen, als het ware verwerpende, een andere fontein te openen tot dat einde, Zach. 13: 1. 5.
5. Zeer leeg en ijdel zijn dan al de hulpen en bijstanden door de Roomse kerk in deze uitgevonden. Zij bevatten de vlek en smet die de zonde vergezelt en meedeelt, die niemand, welker geweten niet ten uiterste verhard en verblind is, kan loochenen. Maar zij kennen niet het ware en enigste hulpmiddel hiertegen.

Daarom, gelijk in het werk van de rechtvaardigmaking niet kennende Gods rechtvaardigheid, en zoekende hun eigen gerechtigheid op te richten, onderwerpen zij zich niet aan Gods rechtvaardigheid, gelijk Paulus spreekt van die hen hierin voorgingen, Rom. 10: 3. Zo kennen zij niet in het werk van de heiligmaking de wijzen van werkingen van de Geest van de genade en de kracht van Christus' bloed, dus zoeken zij op te richten hun eigen inbeeldingen en onderwerpen zich niet aan Gods genade. Dus willen zij, of de meesten van hen, dat in de eerste plaats de gehele onreinheid van onze natuur wordt afgewassen door de doop, *Virtute operis operati*, dat is, uit kracht van het gedane werk. Is de instelling maar verricht, zonder meer omslag, zonder voorafgaande hoedanigheden inwendig of uitwendig van de persoon, de vuilheid van de oorspronkelijke zonde is afgewassen. Doch dus ging het niet met Simon, Hand. 8: 23, die, schoon gedoopt door Filippus, op zijn zichtbare belijdenis en hervorming, evenwel bleef een bittere gal en samenknoping van ongerechtigheid, en dus zeker niet was gereinigd van zijn zonden. Doch daar is een reiniging in belijdenis, en bekentenis, en daar is een reiniging in ware heiligmaking. De eerste vergezelt de doop, wanneer recht bediend. Te die opzichte worden mensen gezegd te worden gereinigd van hun oude zonden, dat is, zij hebben de waarheid beleden, en hun is die reiniging vertoond in hun deelgenootschap aan haar uitwendig teken, 2 Petrus 1: 9. Zij worden ook gezegd te ontvlieden de besmettingen van de wereld en de lusten van het vlees, 2 Petrus 2: 18, 20. Doch dit alles kan geschieden zonder dat de zonde waarlijk gereinigd wordt, want daartoe wordt vereist niet alleen de uitwendige wassing van de wedergeboorte in zijn teken, maar de inwendige vernieuwing van de Heilige Geest, Titus 3:5. Doch zij zich hebbende ontdaan van het oorspronkelijke zondevuil, zo gemakkelijk als iemand zijn vuile klederen aflegt, hebben uitgevonden vele wegen, waardoor de volgende besmetting, die de dadelijke zonden vergezellen, kunnen worden gereinigd of weggedaan. Wonderbare kracht stelt men tot dit einde in de besprenging met wijwater, biechten aan een priester, boete doen door vasten en andere onthoudingen. En ik moet zeggen, dat die rare kunst van de biecht wonder net is uitgevonden om de neigingen van het vlees te voldoen. Want niets is zo dienstig tot al de vleselijke belangen van de priesters, wie ze ook zijn, niets verzekert hun zo vast eerbiedigheid, midden in hun ongebonden en nietswaardige levenswijs; en voor het volk, die doorgaans wat anders te doen hebben, en ongemakkelijk vinden zich lang te kwellen met hun zonden, haar schuld en gevolgen in hun gemoed, is het zo'n vaardige weg tot volstreekte ontlasting, opdat zij vrij weer andere zonden of bezigheden verrichten kunnen, die geheel en veilig over te geven aan een priester, als ooit kon worden uitgedacht.

Want de ware wijze van onderhandeling met God door Jezus Christus in deze, met pogingen om deel te hebben aan het heiligende, reinigende werk van de Heilige Geest, is lang en zeer verdrietig voor vlees en bloed, ja voor natuurlijke duisternis en ongeloof duister en dwaas. Zij kunnen nochtans na al deze uitvindzels hun eigen gemoed niet volkomen geruststellen, of genoeg even. Zij moeten wel ondervinden dat hun wonden soms openbreken door al deze arme, schadelijke pleisters heen, en dat hun besmetting schaamte, de zondes Schuld, vrees aanbrengt. Dus begeven zij zich in zo'n storm tot hun plechtanker, de hulp die zij hebben verzonnen in de andere wereld; deswege kunnen de mensen in deze niet klagen, al komen zij dan nog zo bedrogen uit. Ik meen hun vagevuur; dit zal de gehele kerfstok afdoen, en uitzuiveren het zondevuil, dat zij in deze wereld node wilden verlaten. Maar deze dwaze fabel, uitgevonden om te staan gelijk, ja boven

de heiligmaking van de Geest en de reinigende kracht van Christus' bloed, als van meer voordeel en tijdelijke winst voor wie met dezelve handel mogen drijven, bemoedigt zeer behendig tot onheiligheid en volharden in de zonde hen die ze geloven en de vermaken van de zonde liefhebben, gelijk de grootste hoop van hun kerk; want recht uit heiligheid af te raden en zonden aan te raden, zou zichzelf weerspreken en geen indruk geven op hen, die nog enig denkbeeld hebben van onderscheid tussen goed en kwaad. Maar deze 'zijwind' die voorgeeft mensen te verlossen van het zondevuil, en hen afhoudt van de enige weg en het middel tot reiniging, leidt hen ongevoelig tot gerust opvolgen van hun lusten, met verwachting van verlossing als alles gepleegd is. Wij laten zulke ijdele inbeeldingen varen, en begeren na te speuren de ware oorzaken en wegen van onze reiniging van het beschreven zondevuil, waarin het eerste deel van onze heiligmaking en de grondslag van onze heiligheid bestaat.

Vierde boek
Hoofdstuk 5.

Het zondevuil, gereinigd door Christus' Geest en bloed

1. Reiniging van het zondevuil, het eerste deel van heiligmaking, hoe uitgewrocht.
2. Het werk van de Geest daarin.
3. Uitwerkende kracht van Christus' bloed tot dat einde.
4. Het bloed van zijn offerande bedoeld.
5. Hoe dat bloed de zonde afwast. Hoe aangegrepen, hoe toegepast door de Geest.
6. Waarin die toepassing bestaat.
7. Idem
8. Idem
9. Geloof, de werktuigelijke oorzaak van onze reiniging en het gebruik van wederwaardigheden tot dat einde. Noodzaak tot rechte overweging van de besmetting van de zonde.
10. Overdenkingen van de smet en reinigmaking van de zonde, werkdadig aangelegd.
11. Verscheidene besturingen tot recht toevlucht nemen tot Christus' bloed tot reiniging.
12. Verscheidene trappen van onbeschaamd zondigen.
13. Besturingen tot reiniging van zonde vervolgd.
14. Dankbaarheid voor de reiniging van de zonde.
15. Andere nuttigheden uit dien hoofde.
16. Hoe vereniging met Christus kan bestaan met de overblijfsels van de zonde.
17. Uit dat alles, onderscheid tussen Evangelieheiligheid, en de oude natuur vastgesteld.

§ 1. Het reinigen van de zielen van de gelovigen van de besmettingen van de zonde, kent de Schrift toe aan verscheidene oorzaken van verscheidene soorten. De Heilige Geest, Christus' bloed, geloof en verdrukkingen, worden allen gezegd ons te reinigen van onze zonden, maar op verscheidene wijzen en met onderscheiden uitwerking. De Heilige Geest wordt gezegd het te doen als de uitwerkende hoofdoorzaak; Christus' bloed als de verdienende, verwervende oorzaak, geloof en wederwaardigheden als de werktuigelijke oorzaak de een lijnrecht en inwendig, de andere uitwendig en bij toeval.

§ 2. Dat gelovigen worden gereinigd en gezuiverd van de zonde door Gods Geest, hun meegedeeld, is reeds in het algemeen bevestigd door vele Schriftgetuigenissen; ook is uit het daarvan gezegde op te maken waarin dit Zijn werk bestaat. Want de bron en oorsprong van al de besmetting der zonde, liggende in de verderving van onze natuurvermogens, op het verlies van Gods beeld gevolgd, vernieuwt Hij die weer door Zijn genade, Titus 3: 5. Ons niet behoorlijk beantwoorden van Gods heiligheid als in de wet voorgesteld, en in onze harten oorspronkelijk geschreven, is een voornaam deel en algemene oorzaak van onze gehele besmetting en vuilheid door zonde. Want wanneer onze ogen geopend worden om dit te onderscheiden, vervult het ons allereerst met schaamte en zelfverfoeiing, en het maakt ons geheel onaangenaam en walgelijk voor God. Wie kan te recht overwegen de ijdelheid,

duisternis en onkunde van zijn gemoed, de verkeerdheid en halsstarrigheid van zijn wil, de wanorde, ongeregeldheid en ongesteldheid van zijn hartstochten, ten aanzien van geestelijke en hemelse dingen, die zich niet schaamt en zichzelf verfoeit? Dit heeft onze natuur melaats en besmet gemaakt. En ik moet zeggen, dat, die geen geestelijke schaamte en zelfverfoeiing kent, uit hoofde van deze ongelijkvormigheid van zijn natuur en zielsvermogens met Gods heiligheid, gans niet kent dit gehele werk van heiligmaking. Wie kan herdenken de onbestendigheid van zijn gemoed in heilige overdenkingen, zijn lage en onbetaamde bevattingen van Gods voortreffelijkheden, zijn neiging tot dwaze inbeeldingen en ijdelheden die een voordeel doen, zijn weerzin tegen geestelijkheid in plichten, en gezette gemeenschap met God, zijn geneigdheid tot vleselijke boze dingen, alle spruitende uit de geestelijke ongeregeldheid van onze natuurlijke vermogens, en die maar ooit enigszins recht bevatte Gods zuiverheid en heiligheid, die zijn geringheid en snoodheid niet gevoelt, en zich niet dikwerf daarom diep schaamt? Nu wordt deze gehele boze gestalte genezen door de krachtvolle werkingen van de Heilige Geest, in het verbeteren en vernieuwen van onze natuur. Hij geeft een nieuw verstand, een nieuw hart, nieuwe genegenheden, vernieuwende de gehele ziel tot Gods beeld, Ef. 4: 23, 24, Kol. 3: 10. Zijn weg in deze is verklaard in het openen van het leerstuk van de wedergeboorte, en behoeft hier niet herhaald. Zeker, Titus 3:5, meent, door de wassing van de wedergeboorte, onze oorspronkelijke reiniging; daardoor wordt Gods beeld aan onze ziel wedergegeven.

1. Maar wij overwegen nu hetzelfde werk als de oorzaak van onze heiligheid. Zie dan, hoever ons gemoed, hart en genegenheden door de Heilige Geest vernieuwd zijn, en zover zijn wij gereinigd van onze geestelijke, hebbelijke besmetting. Werden wij graag gereinigd van onze zonden, ons zo dikwerf beloofd, ten plicht voorgeschreven, en zonder hetwelk wij niet zullen noch kunnen hebben iets van ware heiligheid in ons wij moeten arbeiden en pogen te groeien in deze vernieuwing van onze natuur door de Heilige Geest. Hoe meer zaligmakend licht wij hebben in ons gemoed, hemelse liefde in onze wil en genegenheden, gedurige gereedheid tot gehoorzaamheid in ons hart, hoe zuiverder zij zijn, hoe meer gereinigd van het zondevuil. Het oude grondbeginsel van de verdorven natuur is onrein, besmettend, snood en walgelijk. Het nieuwe schepsel, het grondbeginsel van genade, de gehele ziel ingeplant door de Heilige Geest, is zuiver, reinigend, schoon en heilig.

2. De Heilige Geest reinigt en zuivert ons, door onze ziel kracht bij te zetten door Zijn genade tot alle heilige plichten en tegen alle dadelijke zonden. Onze natuurlijke en hebbelijke besmetting groeit door dadelijke zonden. Sommigen maken zich door dezelve als de hel gelijk. Maar ook deze worden voorgekomen door de genadige werking van de Geest. Hij ons hebbende gegeven een grondbeginsel van zuiverheid en heiligheid, maakt het zo werkzaam in plichten van gehoorzaamheid, en het weerstaan van de zonde, dat het de ziel bewaart voor verontreiniging, of zuiver en heilig houdt volgens de inhoud van het Nieuwe Verbond, dat is in zo'n mate en trap als gemene oprechtheid vordert. Schoon nu de Geest ons hierdoor zuivert en vele besmettingen in het toekomstige voorkomt, mag men vragen, hoe wordt de ziel bevrijdt van die dit werk zijn voorgegaan en die er onvermijdelijk op zullen volgen want niemand kan alle zonden en besmetting in deze wereld geheel ontvliesen, 1 Joh. 1:7-9, Zo wij zegen geen zonde te hebben, bedriegen wij ons, en de waarheid is in ons niet; is dan in ons zonde, wij zijn besmet, en hoe worden wij gereinigd? God is rechtvaardig om onze zonden te vergeven, en ons te reinigen van alle

ongerechtigheid. Maar hoe geschiedt dit, door wat middel wordt het uitgevoerd? Het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, reinigt ons van alle zonde.

§ 3.

3. Christus' bloed is dan de verdienende, verwervende en dus de krachtvolle oorzaak, die ons onmiddellijk reinigt van onze zonden door een bijzondere toepassing van het aan onze ziel door de Heilige Geest. Geen Evangeliewaarheid wordt duidelijker en klaarder dan deze bevestigd, gelijk reeds ten dele is getoond. Het bloed van Jezus Christus reinigt ons van alle zonde, 1 Joh. 1:7. Hij heeft ons gewassen van onze zonden in Zijn bloed, Openb. 1:5. Christus' bloed reinigt ons geweten van dode werken, om de levende god te dienen, Hebr. 9: 14. Hij gaf Zichzelf voor zijn kerk, opdat Hij ze zou wassen en reinigen, Ef. 5:26. Om Zich een eigen volk te reinigen, Titus 2: 14. ja, alles wat Gods bijbelwoord spreekt aangaande het reinigen van onreine, melaatse of besmette, door offeranden of andere instellingen van het Oude Testament, leert, wijst, bestiert tot de reinigmakende natuur van Christus' bloed, van welke alleen deze instellingen haar uitwerking hadden; en haar kracht wordt beloofd onder dat denkbeeld, Zach. 13: 1. Dit bevestigt ook het geloof en de ondervinding van alle gelovigen; want het zijn geen eigen inbeelden, maar zaken gebouwd op Gods waarheid en beloften, die hun ziel gevoelige geestelijken troost en verkwikking aanbrengen. Zij geloven dit, zij bidden hierom, en ondervinden de vruchten en uitwerksels ervan in henzelf.

Misschien begrijpen sommigen van hen niet, misschien onderscheiden maar weinigen terecht de weg waardoor, en de wijze op welke Christus' bloed, zo lang geleden gestort en geofferd, hen nu reinigt van hun zonden. Maar de zaak zelf geloven zij, gelijk ze geopenbaard is, en zij ondervinden de nuttigheid ervan in alles, waarin zij met God te doen hebben. Ja, al zouden wereldse en onkundige mensen bespotten hetgeen zij niet verstaan en niet kunnen weerleggen, Gods Heilige Geest, die gelovigen in alle waarheid leidt en hen bekwaamt om te bidden volgens Gods wil en mening, bestiert hen in en door de werking en ondervinding van het geloof, om te bidden om zaken, wier diepten van verborgenheden zij niet kunnen bevatten. En hij, die wel overpeinst de zaken die Gods Geest hem leert van God bidden, zal een geopende deur vinden tot veel geestelijke wijsheid en kennis. Want wat de wereld ook denkt of zegt, in de gebeden die de Heilige Geest de gelovigen leert, en waartoe Hij hen bekwaamt door zijn hulp, als de Geest van de gebeden, zijn onuitsprekelijk twee zaken. 1. Het inwendig arbeiden en geestelijk werken van het geheiligde hart, en de genegenheden om God, waarin bestaan de onuitsprekelijke zuchtingen, Rom. 8:26. God alleen ziet, kent en verstaat de vurige werkingen van het nieuwe schepsel, bezielt door de Heilige Geest in smekingen; want Hij die de harten doorzoekt weet, *το το φρωνημα του πνευματος*, welke de mening des Geestes is, waarnaar Hij uitgaat en begeert.

- (1) Wij beogen geen onderscheiden of afgescheidene werking van de Geest door Hemzelf, maar hetgeen en hoe Hij werkt in de harten van gelovigen, als de Geest van genade en gebeden. Dit kent alleen Hij, die de harten onderzoekt, en als zodanig; Hij kent de neiging, gestalte, zucht en werkzaamheid van de inwendige mens in gebed door de kracht des Geestes, wier diepte zij zelf, in wie ze gewrocht worden, niet kunnen peilen noch bevatten. Dit doet de Geest in het onderwerp van het gebed, het hart en gemoed van gelovigen, de vruchten van Zijn werking in hen zijn onuitsprekbaar.

- (2) Ten opzichte van het voorwerp van het gebed, of de zaken waarom gebeden wordt, vertoont en verwezenlijkt de Geest in en door zijn Woord de waarheid, wezenlijkheid, het bestaan, de kracht en het vermogen van geestelijke, verborgen zaken, zo aan het geloof en de genegenheden van gelovigen, dat zij die zaken waarlijk en bevindelijk gevoelen, met dezelve geloof mengen, en van dezelve hen nu nabij gebracht en verwezenlijkt, zo worden geraakt en aangedaan, als zij misschien niet zouden kunnen volgens de leerorde en onderscheiden uitleggen in haar eigenlijke uitdrukkingen. Dus zien wij dikwerf mensen laag en zwak in hun denkbeeldige begrippen van zaken, in hun gebeden, ingeleid tot gemeenschap met God in de hoogste en heiligste geheimen van Zijn genade, en ondervindende het leven en de kracht van de zaken zelf in hun eigen hart en ziel. Hierdoor oefent zich hun geloof, liefde, aanhangen en aankleven van God.
- En dus gaat het met hen ook in deze zaak, het dadelijk tegenwoordig reinigen van het zondevuil door *het bloed van Jezus Christus*, de weg waartoe wij nu kort zullen naspeuren.

§ 4.

1. Door Christus' bloed hierin, wordt dan verstaan het bloed van zijn offerande, met de kracht, deugd en het vermogen daarvan. Het bloed nu van een offerande werd aangemerkt tweezins,

- a. Als aan God opgeofferd om verzoening en vrede te maken.
- b. Als gesprengd op andere zaken tot haar reiniging en heiliging. Een deel van het bloed in elk zoenoffer moest steeds worden gesprengd rondom het altaar, Levit. 1: 11. En in het grote zoenoffer moest enig bloed van de var worden gesprengd voor het verzoendeksel zevenmaal, Levit. 16: 14. Dit bewijst Paulus met een krachtig voorbeeld, Hebr. 9: 19-22, Want als Mozes had gesproken al de geboden tot al het volk volgens de wet, nam hij het bloed van kalveren en bokken, met water, scharlaken wol, en hysop, en besprengde beide het boek en al het volk, zeggende: dit is het bloed van het Testament, dat God u heeft bevolen, en bijna alle dingen worden door de wet gereinigd met bloed. Dus heeft het bloed van Christus als het bloed van zijn offerande, deze twee uitwerksels, en is aan te merken tweezins.
 - (1) Gelijk Hij Zich opofferde door de eeuwige Geest aan God, om verzoening te doen voor de zonde en eeuwige verlossing teweeg te brengen.
 - (2) Als gesprengd door dezelfde Geest op het geweten van gelovigen, om het te reinigen van dode werken, gelijk Hebr. 9:12-14. Hierom wordt het genoemd, ten opzichte van onze heiligmaking, het bloed van de besprenging, Hebr. 12: 24. Want wij hebben de heiligmaking van de Geest tot gehoorzaamheid, door de besprenging van Christus' bloed, 1 Petrus 1: 2.

2. Het bloed van Christus in zijn offerande, is steeds altoos en gedurig in dezelfde toestand, van dezelfde kracht en uitwerking als in het uur waarin het gestort werd. Het bloed van andere offeranden moest altoos worden gebruikt onmiddellijk op zijn uitstorting; want was het koud of gestold, het was van geen nut om te worden geofferd of gesprengd, Levit. 17: 11. Bloed was bestemd verzoening te doen terwijl het leven of de dierlijke geesten er nog in waren. Maar het bloed van Christus' offerande is altoos warm en heet, hebbende dezelfde geesten van leven en heiligmaking steeds in zich bewegende. Hierom wordt de weg van toenadering, die wij door het tot God hebben, gezegd te zijn ζῶσα και προσφατος, Hebr. 10: 20, altijd levend, nu nog, en altoos als vers geslacht. Elk mens dan in alle tijden, die eigenlijk en metterdaad eigendom heeft aan Christus' bloed als geofferd, geniet zo'n

wezenlijke reinigmaking van het zondevuil, als de Israëliet voorbeeldig had, op wie, bij de priester staande, bloed of water gesprengd werd. Want de Heilige Geest verklaart uitvoerig, dat alles wat wettisch, vleselijk of voorbeeldig geschiedde, door al de offeranden oudtijds, tot verzoening of reiniging van zonden, wezenlijk en geestelijk geschied is door Christus' enige offerande, dat is het opofferen en besprengen van Zijn bloed, en dat dit zo steeds aanhoudend en gedurig geschiedt. Dit beredeneert Paulus, Hebr. 9 en 10. In verscheidene soorten van offeranden werd tot dit einde het offerbloed gesprengd, omdat zij in hun opofferen verzoenende waren, zoals:

1. In het "tamied" gedurige brandoffer van een lam of geit voor de gehele vergadering elke morgen en avond, wier bloed werd gesprengd gelijk op andere tijden. Hierdoor werd betekend en voortgezet het gedurige reinigen van de vergadering, opdat zij de Heere heilig was, en hun zuivering van de dagelijkse overvallende en heimelijke en onbekende zonden.
2. Op de Sabbatdag, werd dit *Juge Sacrificium* verdubbeld 's morgens en 's avonds, aanduidende zonderlinge en overvloedige mededeling van ontferming en reinigende genade, door het uitrichten van geboden inzettingen op die dag.
3. In het grote jaarlijkse offer op de verzoendag, werd door het opofferen van het zondoffer en de weggaande bok, de gehele vergadering gereinigd van al haar bekende en grote zonden, en teruggebracht in de staat van wettische heiligheid. Daar waren nog andere statelijke offeranden. Ook waren er,
4. Toevallige offeranden voor elkeen, gelijk hij zijn toestand bevond te vereisen. Want die rein was de enen dag, ja het een uur, kon door enige misslag of overrompeling het andere ogenblik onrein zijn toch stond er een weg altoos open tot iemands reiniging, door het brengen van zijn offerande tot dat einde. Nu moet Christus' bloed gedurig en bij alle voorvallen, die alle beantwoorden, en geestelijk volbrengen alles wat zij wettisch uitwerkten en voorbeeldig vertoonden. Dit stelt en bewijst Paulus, Hebr. 9:9-14. Daardoor wordt de trapsgewijze voortgang van onze heiligmaking hebbelijk uitgewerkt, hetwelk werd afgeschetst door het gedurige dagelijks offer. Het deelt ons mee bijzondere reinigende kracht door de Evangelie-instellingen, Ef. 5:25, 26, aangeduid door het verdubbelen van het dagelijks offer op de Sabbat. Christus' bloed reinigt ons van al onze zonden, grote of kleine, gelijk werd uitgebeeld in het grote offer op de verzoendag. Christus is onze gedurige toevlucht op alle voorvallen van geestelijke besmetting, geen uitgezonderd. Zijn bloed moest beantwoorden en vervullen in zijn reinigmakende kracht alle wettische instellingen bijzonder die van de as van de rode vaars, Num. 19, welke was een gedurige instelling, door welke elk die op enige wijze besmet was, aanstonds kon worden gereinigd; en die zich hiertoe niet wilde begeven, moest worden uitgeroeid uit zijn volk, Num. 19: 20. Eveneens is het met Christus' bloed in onze geestelijke besmettingen, het wordt daarom genoemd: *een Fontein, geopend voor zonde en onreinheid*, Zach. 13: 1, en allen die verzuimen zich te begeven tot het, zullen in hun onreinheid eeuwig vergaan.

Om deze gehele zaak verder op te klaren, moeten wij naspeuren twee zaken.

1. Hoe Christus' bloed ons dus reinigt van onze zonden, of wat het eigenlijk doet.
2. Hoe wij deelgenoten worden van het voordeel er van, of hoe wij aan het eigendom krijgen.

§ 5. Aangaande het eerste, zij herdacht het hierboven verklaarde, dat de onreinheid, waarvan wij handelen, niet is natuurkundig of lichamelijk, maar enkel zedelijk en

geestelijk. Zij is de ongelijkvormigheid van de zonde met Gods heiligheid, als in de wet vertoond, waarom zij walgelijk is voor God, en vergezeld van schaamte in ons. In elk mens nu, die eigendom verkrijgt aan de reinigende kracht van Christus' bloed, doet het door Gods wil, wet en instelling deze twee zaken.

- a. Het neemt weg alle walgelijkheid in Gods ogen, niet van de zonde in het afgetrokkene, maar van de zondaar zodat hij voor God zij als volstrekt gewassen en gereinigd. Zie Jes. 1: 16, 18, Psalm 51: 9, Ef. 5: 25-27.
- b. Het neemt weg schrik uit het gemoed en geeft de ziel vrijmoedigheid in Gods tegenwoordigheid, Hebr. 10: 19-22. Wanneer deze dingen geschieden, wordt de zonde afgewassen en onze ziel gereinigd.

2. Hoe moeten wij ons begeven tot Christus' bloed tot onze reiniging, of hoe kunnen wij gedurig deel hebben aan zijn kracht, als tot dat oogmerk gesprensd?

Omdat hetgeen wij hierin doen, in ons gewerkt wordt door Gods Geest, en mijn voornaam oogmerk is te verklaren Zijn werk in onze heiligmaking, zal ik tevens aanwijzen Zijn werk en onze plicht in de volgende zaken.

(1) Gods Geest ontdekt ons en overtuigt ons geestelijk van het zondevuil en van onze besmetting daardoor. Iets zulks ja werkt ook het natuurlijk geweten, ontwaakt en aangezet door gewone en uitwendige middelen van overtuiging. Want waar besef is van schuld, daar zal ook zijn enig besef van vuilheid, gelijk vrees en schaamte onafscheidbaar zijn. Doch dit besef alleen zal nooit leiden tot Christus' bloed ter reinigmaking. Zo'n gezicht en overtuiging ervan dat ons vervult met zelfverfoeiing en vernedering, dat ons doet walgen aan onszelf om de gruwel die in de zonde is, wordt van ons gevorderd. En dit is het werk van de Heilige Geest, behorende tot die bijzondere overtuiging van zonde die van Hem alleen komt, Joh. 16: 8. Ik meen die zelfverfoeiing, schaamte en leedwezen ten opzichte van het zondevuil, die de Schrift zo dikwerf meldt als een genadeplicht, dat het ten hoogste verzwaart de zonden van allen die zich vleselijk vrijmoedig met God en in zijn dienst gedragen, terwijl zij nog niet zijn gereinigd van hun besmettingen. In 't besef hiervan stond de tollenaar van ver als beschaamd, en onvrijmoedig te naderen; en de oude gelovigen beleden voor God beschaamd en schaamrood te zijn om hun aangezicht tot Hem op te heffen. Zonder deze voorbereiding, waardoor wij leren kennen de plaag van ons eigen hart, de besmetting van onze melaatsheid en de vuilheid van onze ziel, zullen wij ons nooit begeven tot Christus' bloed te van onze reiniging. Dit wordt dan eerst van ons gevorderd, als het eerste gedeelte van onze plicht, en het eerste gedeelte van het werk van de Heilige Geest hierin.

(2) De Heilige Geest stelt ons voor, verklaart en biedt ons aan, het enigste ware hulpmiddel, de enigste weg tot reiniging. Als Efraïm zijn krankheid zag, en Juda zijn wond, toog Efraïm tot Assur, en zond tot koning Jareb, doch die kon hem niet genezen, noch de wond helen, Hos. 5: 13. Wanneer mensen beginnen hun vuilheid onderscheiden te zien, leggen zij open om vele wegen tot reiniging te verzinnen. Wat valse wegen hiertoe uitgevonden zijn, is in het vorige verklaard en elk mens wil zijn eigen weg, zijn eigen zeep en salpeter gebruiken. Al is de enigste bron tot reiniging dicht bij ons, wij kunnen ze geenszins zien, eer de Heilige Geest onze ogen als die van Hagar opent; Hij alleen toont ze ons en leidt ons tot dezelve. Dit is een uitmuntend deel van Zijn ambt en werk. Het voorname einde van Zijn zending en bijgevolg van Zijn gehele werk *was de Zoon te verheerlijken*; gelijk des Zoons einde en werk was de Vader te verheerlijken. En

de grote weg, waardoor Hij Christus verheerlijkt, is, ons zulke dingen te tonen, Joh. 16: 14. Zonder zijn ontdekking kunnen wij niets kennen van Christus, noch van de dingen van Christus want de Geest is niet tevergeefs gezonden, om ons te tonen zaken, die wij van onszelf kunnen zien, en wat is meer van Christus dan Zijn bloed en de kracht ervan tot reiniging van onze zonden? Wij kunnen dit dan nooit recht geestelijk onderscheiden dan door de Geest. Waarachtig geestelijk gevoel van het zondevuil, en gezicht door genade van de reinigende kracht van Christus' bloed, is een uitnemend gewrocht van de Geest van de genade. Enige zweem hiervan mag er zijn in de werkingen van een ontwaakt, natuurlijk geweten, waarop enige stralen van uitwendig Evangelielicht vallen, maar daarin is niets van het werk des Geestes. Werden wij dan graag gereinigd door Christus' bloed, wij moeten ten tweede hiernaar jagen.

- (3) De Geest werkt geloof in ons, waardoor wij metterdaad eigendom krijgen aan de reinigende kracht van Christus' bloed. Door geloof nemen wij aan Christus Zelf, door geloof ontvangen wij al de voordelen van zijn Middelaarschap, dat is, gelijk zij ons worden aangeboden in Gods beloften. Christus is onze verzoening door geloof in Zijn bloed als geofferd; Christus is onze heiligmaking door geloof in Zijn bloed als gesprengd. En bijzonder oefenen van geloof op Christus bloed, tot reiniging van de ziel van zonde, wordt van ons geëist. Een vernieuwd geweten is gevoelig over besmetting in elke zonde, en wordt niet bevrijd van de schaamte daarom, zonder het bijzondere gebruikmaken van Christus' bloed. De ziel komt door geloof tot de fontein, geopend tegen zonde en onreinheid, gelijk de kranke te Bethesda, en wacht op genade ter reinigmaking. Dus bidt David, in zware zonde gevallen: Reinig mij met hysop, en ik zal rein zijn; was mij, en ik zal witter zijn dan sneeuw, Psalm 51: 9. Hij zinspeelt op het reinigen van de melaatsen, ingesteld Levit. 14:5-7, of op de algemene reiniging door het water van de afzondering, gemaakt van de as van de rode vaars, Num. 19:4-6, waarop Paulus ziet, Hebr. 9:14. Want beide deze reinigingen werden verricht door het sprengen van bloed of water met hysop. David zinspeelt duidelijk op deze instellingen, maar even klaar blijkt dat zij niet waren hetgeen hij beoogde. Want in de wet was geen reiniging met hysop voor zulke zonden als waaronder hij lag. Dus zegt bij, vers 18, dat God geen slacht- of brandofferen wilde aannemen in zijn toestand. Hij vluchtte dan metterdaad tot de betekenende zaak van die instellingen Christus' bloed, door hetwelk hij kon worden gerechtvaardigd, en dus gereinigd van alles, waarvan Mozes' wet hem niet rechtvaardigen kon, Hand. 13: 39. Op dezelfde wijze begeven alle gelovigen zich metterdaad tot Christus' bloed ter uitzuivering van hun zonden, en zolang dit niet geschiedt, hebben zij een geweten van zonde, dat is, hen om zonde veroordelende, en vervullende met schaamte en vrees, Hebr. 10: 1-3.

§ 6. Dit dadelijk toevlucht nemen tot Christus' bloed door geloof ter reinigmaking, welke verborgenheid velen als dweepachtig en onverstaanbaar bespotten, bestaat in deze vier zaken.

1. Geestelijk gezicht en rechte overweging van Christus' bloed in zijn offeranden, als voorgesteld in de beloften van het Evangelie tot onze reiniging en zuivering. *Zie op Mij en wordt behouden*, zegt Hij Jes. 45:22, hetwelk beoogt het gehele werk van onze zaligheid en alle middelen daartoe. Onze weg tot verkrijging van aandeel daaraan, is door op Christus te zien, gelijk Hij ons wordt voorgesteld in de beloften van het Evangelie. Want gelijk Mozes in de woestijn de slang omhoog

hief, werd Christus in zijn offerande aan het kruis omhoog geheven, Joh. 3: 14, en zo wordt Hij ons in het Evangelie voorgehouden, Gal. 3: 1. De Israëlieten werden in de woestijn geheeld. door te zien op de omhoog geheven slang.

2. Geloof oefent zich dan eerst door geestelijk beschouwen en recht overpeinzen van Christus' bloed, als ons voorgesteld in het Evangelie tot het enigste middel tot onze reiniging. En hoe langer wij in dit beschouwen blijven, hoe krachtiger en voordeliger wij ons ertoe zullen begeven. Geloof vertrouwt metterdaad op Christus' bloed, dat het waarlijk zal uitwerken het grote werk en einde, waartoe het ons wordt voorgesteld. Want God stelt Christus voor, tot een verzoening door geloof in Zijn bloed als geofferd, Rom. 3: 25, en om te zijn onze heiligmaking door geloof in Zijn bloed als gesprengd. En het vestigen van dit bijzonder geloof in onze ziel, bedoelt Paulus in zijn uitnemende redenering, Hebr. 9: 13, 14. En Zijn besluit daarom is zo klaar, dat hij bemoedigt om daarop toe te gaan met volle verzekerdheid des geloofs, Hebr. 10: 22.
3. Geloof werkt hierin door vurige gebeden, gelijk het doet in zijn gehele toenadering tot God, ten opzichte van Zijn beloften; omdat God van Israëls huis om deze allen wil gezocht zijn. Door dit middel brengt de ziel zich nabij Gods ontferming. Hiertoe worden wij bestierd, Hebr. 4: 15, 16. 4. Zij berust in Gods waarheid en trouw, tot reiniging, door Christus' bloed; waardoor zij bevrijd wordt van de moedbenemende, verbijsterende schaamte, en vrijmoedigheid verkrijgt voor God.
4. De Heilige Geest deelt mede metterdaad de reinigende, zuiverende kracht van Christus' bloed aan onze ziel en geweten, waardoor wij bevrijd worden van schaamte en vrijmoedig worden voor God. Want het gehele toepassen van de voordelen van Christus' Middelaarschap aan gelovigen, is eigenlijk Zijn werk. Deze dingen menen en bedoelen gelovigen in al hun vurige smekingen om het reinigen en zuiveren hunner ziel, door ze te besprengen en af te wassen met Christus' bloed; het geloof en de overreding hiervan geeft hun vrede en heilige vrijmoedigheid in Gods bijzijn, zonder welke zij niets hebben dan schaamte en verbijstering in het gevoel van hun vuilheid.

§ 7. Hoe Christus' bloed *de verdienende oorzaak* is van onze reiniging als geofferd, omdat Hij daardoor ons verwierf de eeuwige verlossing, met alles wat daartoe leidde of nodig was, en hoe Hij daardoor onze zonden boette, zal ik hier niet verklaren; ook niet de verborgen wijze van het meedelen aan ons van de reinigende kracht van Christus' bloed, uit kracht van onze vereniging met Hem. Het gezegde zij genoeg om enig inzicht te geven wat invloed Christus' bloed heeft in dit eerste deel van onze heiligmaking en heiligheid. Zij allen die bevestigen, dat het ons niet anders reinigt van onze zonden, dan enkel omdat wij geloven zijn leer, bevestigd door zijn dood en opstanding, en ons leven beteren, kerende van zonde tot rechtvaardigheid en heiligheid, verzaken de verborgenheid van het Evangelie en al de eigenlijke kracht en uitwerking van Christus' bloed.

§ 8.

3. Geloof is de *werktuigelijke oorzaak* van onze reiniging. *Reinigende hun harten door het geloof*, Hand. 15:9.

De twee onfeilbare bewijzen van oprecht geloof zijn, dat het inwendig het hart reinigt en uitwendig werkt door liefde. Aan deze toetssteen mag, ja moet men het geloof toetsen. Wij reinigen onze ziel in het gehoorzamen van de waarheid door de Geest, 1 Petrus 1:22. Dat is, door te geloven, hetwelk is ons oorspronkelijk gehoorzamen aan

de waarheid. Hierdoor worden onze zielen gereinigd. Ongelovigen en onreinen zijn dezelve, Titus 1: 15, want in hen is niets dat hen werktuigelijk reinigen kan. Gelovigen worden gereinigd door het geloof.

- (1) Omdat het geloof zelf de hoofdenade is, waardoor onze natuur wordt hersteld tot Gods beeld, en dus bevrijd van onze oorspronkelijke besmetting, Kol. 3: 10, Joh. 17: 3.
- (2) Door geloof aan onze zijde ontvangen wij de reinigende kracht en invloeden van Christus' bloed, waarvan wij zo-even hebben gesproken. Geloof is de genade waardoor wij gedurig Christus aanhangen en aankleven, Deut. 4: 4, Joz. 23:8, Hand. 11: 23, 24. Trok de vrouw, die in geloof zijn kleed aanraakte, kracht uit Hem om haren vloed te helen, veel meer zullen zij, die Hem gedurig aankleven, kracht uit Hem trekken tot genezing van hun geestelijke onreinheden.
- (3) Door de werkingen van het geloof voornamelijk, worden de lusten en verdorvenheden die besmetten, gedood, ten onder gebracht en trapsgewijze uit ons gemoed uitgewerkt. Alle dadelijke besmettingen spruiten uit de overblijfsels van besmettende lusten en haar verdorven werkingen in ons, Hebr. 12: 15, Jak. 1: 14. Hoe het geloof werkt om ze te verbeteren en ten onder te brengen, door tot dat einde onderstand van Geest en genade uit Jezus Christus te trekken, als zijnde het middel tot ons blijven in Hem, waarvan alleen deze onderstanden afhangen, Joh. 15:3-5, ook door werkzaam te maken alle andere genaden, die de besmettende lusten van het vlees tegen zijn en vernielen, is van velen verklaard, en wij moeten niet te lang zijn.
- (4) Geloof haalt in al de beweegredenen ons voorgehouden, om ons op te wekken tot de uiterste pogingen en vlijt in het gebruik van alle wegen en middelen om het zondevuil te ontwijken en ons gemoed en geweten te reinigen van de overblijfsels van de dode werken. Deze grote en vele beweegredenen kan men brengen tot twee hoofden.
 - Deelgenootschap aan Gods heerlijke beloften in de tijd rechte overpeinzing hiervan sterkt bijzonder gelovige zielen om te jagen naar algemene zuiverheid en heiligheid, 2 Kor. 7:1.
 - Toekomend genieten van God in heerlijkheid, waartoe wij niet kunnen geraken, zonder te zijn gereinigd van zonde, 1 Joh. 3: 1-3. Deze beweegredenen, die de bronnen zijn van onze plicht in deze, ontvangt het geloof alleen en dringt ze aan.

§ 9.

4. Het uitzuiveren van zonde schrijft de Schrift ook toe, aan wederwaardigheden van alle soorten hierom genoemd Gods oven en smeltkroes, Jes. 31: 9 en 48: 10, waardoor Hij wegneemt het schuim en vuil van de vaten tot zijn huis. Zij worden genoemd *vuur dat beproeft der mensen wegen en werken, verterende hun hooi en stoppelen, en zuiverende hun goud en zilver*, 1 Kor. 3: 13. Zij doen dit door een kracht tot die einden hun meegedeeld, in het oogmerk van en door Gods Geest. Want door en in Christus' kruis zijn ze afgesneden van de vloek van het eerste Verbond, waartoe alle kwaad en moeite behoorde, en het Verbond der genade ingeplant. Het hout des kruises geworpen in de wateren van verdrukking, heeft ze gezond en genezend gemaakt. Is Christus het Hoofd van het Verbond, dan zijn al de wederwaardigheden en vervolgingen van al Zijn leden oorspronkelijk de Zijne, Jes. 63: 9, Hand. 9: 5, Kol. 1: 24 en zij allen dienen om ons te brengen tot gelijkvormigheid met Hem in zuiverheid en heiligheid. Zij werken tot dit gezegende einde van de zielen te reinigen op verscheidene wijzen. Want:

- (1) Zij hebben in zich enige tekenen van Gods mishagen tegen de zonde, welke hen, die er door geoefend worden en die er op staren, leidt tot vernieuwd gezicht van hun vuilheid. Want al zijn wederwaardigheden een uitwerksel van liefde, het is van een liefde gemengd met zorg om kwalen tegen te gaan en te voorkomen. Wat ze ook anders zijn, zij zijn altoos kastijdingen; en tucht ziet op feilen. 't Is onze veiligste weg in elke verdrukking de evenredige oorzaak te vinden in hetgeen wij verdienen; dus deed de vrouw, 1 Kon. 17, 18; dit zegt God, Psalm 89: 31-33, Klaagl. 3: 33, 39. En dit is een verschil tussen Gods kastijdingen en die van de vaders van onze vleses, God doet het niet tot vermaak, Hebr. 12:9, 10. Gezicht van zonde onder lijden doet de mensen zich verfoeien, aan zich walgen en beschaamd staan. Dit is de eerste stap tot het reinigen van onszelf, door enige wegen daartoe ingesteld. Zelfbehagen in zonde is de hoogste trap van onze besmetting, en wanneer wij aan onszelf om de zonde walgen, worden wij ten minste in de weg gesteld, om een geneesmiddel te zoeken.
- (2) Wederwaardigheden nemen weg de schoonheid, geneugte en verlokking van de schepselen, die anders de genegenheden aanvallen tot dwaasheid en ontucht, dat is, om hen bovenmate te omhelzen en aan te kleven, waaruit vele besmettingen volgen, zie Gal. 6: 14. God dan beoogt met de verdrukkingen al de bloemen van deze wereld in der mensen gemoed te doen verwelken, door te ontdekken haar ledigheid, ijdelheid en troosteloosheid. Dit onderschept het vastkleven van de genegenheden aan dezelve, wat anders het gemoed besmet want het minste onmatige vasthouden van het gemoed, en de genegenheden aan voorwerpen in hun natuur zondig, of die door vasthouden zondig worden, daar wij altoos moeten liefhebben de Heere onze God met ons gehele verstand, ziel en krachten, bevlekt het gemoed.
- (3) Wederwaardigheden verstompen en verzwakken de genegenheden, door welke de verdorven lusten van het verstand en vlees, de bron en oorzaak van al onze besmettingen, werkzaam zijn zij beteugelen de sterke, driftige hartstochten, die anders ten dienste van de lusten gereed staan, en soms de ziel vervoeren tot het uitzinnige vervolgen van de zonde, gelijk het paard in de strijd. Zij staan niet meer de begeerlijkheden zo gereede ten dienste God brengt door wederwaardigheden een soort van dood voor de wereld en haar vermaken, op de begeerten en hartstochten van de ziel, die hun ondienstig maken voor de overgebleven, besmettende lusten en verdorvenheden. Dit duurt in sommigen maar een tijd, wanneer in ziekten, gebrek, vrees, engten, verliezen, droefheid, wel grote schijn is van doding, maar de kracht van de zonde en van de vleselijke genegenheden, herleeft ras op de minste uitwendige verlossing. Met gelovigen is het zo niet, die worden door al hun kastijdingen metterdaad meer en meer verlost van de besmettingen van de zonde, en Gods heiligheid deelachtig gemaakt, 2 Kor. 4: 16, 17. 4. God wekt op, verwakkert en maakt aanhoudend ijverig werkzaam door wederwaardigheden al de genaden van de Geest, en daarin wordt het reinigen van de ziel van de besmetting van de zonde voortgezet. Tijden van wederwaardigheden, zijn de rechte tijden tot het bijzonder oefenen van alle genaden. Want de ziel kan dan op geen andere wijze het hoofd boven houden; zij is afgesneden van allen anderen troost en hulp, alle zoet valt haar bitter dus moet zij leven niet alleen door, maar enigszins op geloof, liefde en verlustiging in God. Want wordt in derzelfer oefening geen ondersteuning en troost gevonden, die is nergens elders. Dus vindt zulk een ziel noodwendig steeds overvloedig te zijn in het oefenen van genade, opdat ze in enige mate bekwaam zij, om zich op te houden onder haar moeiten of lijden. Want langs geen andere weg kan iemand wederwaardigheden

heiligend gebruiken, of een goede uitslag wachten, dan door het gedurig oefenen van genade. Hiertoe roept, dit beoogt God; zonder dit hebben wederwaardigheden geen ander einde dan mensen ellendig, te maken en zij zullen of niet uit dezelve worden verlost, of hun verlossing zal dienen tot verdere ellende en verderf.

Ik heb dit eerste gedeelte van onze heiliging en heiligheid te uitvoeriger behandeld, omdat velen er los overheen lopen, die een heiligheid verzinnen, die enkel bestaat in het beoefenen van zedelijke deugden. Misschien zullen sommigen het gezegde houden voor dweepachtig en geestdrijverij, doch zij hebben daartoe geen de minste reden, dan omdat het uit de Schrift genomen is, die ook niets aangaande zonde en heiligmaking uitvoeriger behandelt, dan het besmetten van de zonde en het uitzuiveren van dezelve door heiligmaking. Wij kunnen nooit voldoen mensen, die des Heiligen Geestes woorden en wijsheid mishagen, anders ware licht te tonen, dat de oude schrijvers in de kerk ze wel kenden, en dat de schooleraars ze zakelijk hebben onderscheiden en nagevorst op hun wijze. Maar 't is vruchteloos mensen de natuur van heiligheid te leren, die haar beoefening haten.

§ 10. Wij kunnen niet voortgaan zonder tot onszelf te keren, en te overdenken, wat deel wij aan dit alles hebben. Zie dan:

1. Hieruit uw eigen staat en toestand van nature.

't Is voor alle mensen nuttig hierin terug te zien en 't is noodwendig voor allen, die nog in de natuurstaat zijn, dat uitgewikkeld te weten. Wij zijn van nature geheel bevlekt, verdorven en alleszins onrein. Over onze natuur ligt geheel uitgespreid een geestelijke melaatsheid, die ons voor God walgelijk maakt, en ons stelt in afgescheiden staat van Hem. De onreinen naar de wet werden afgescheiden van de vergadering, en daarin van al de tekenen van Gods genadige tegenwoordigheid, Num. 5:2. 't Is zakelijk dus met al de geestelijk besmetten, onder de natuurlijke en algemene onreinheid., God verfoeit hen, zij zijn van God afgescheiden, hetwelk daardoor werd afgeschetst. En de reden waarom zovele nauwkeurige en gestrenge wetten gegeven zijn over der melaatsen reiniging en het vonnis deswege, was enkel om te verklaren de zekerheid van Gods vonnis, dat geen onreine tot Hem zou naderen. Onrein zijn alle mensen van nature, en alles wat zij uit zichzelf doen om rein te worden, verbergt wel het vuil, maar reinigt het niet. Adam genas zijn naaktheid en schaamte daarom niet met zijn vijgenbladeren. Sommigen hebben geen ander bedeksel voor hun natuurlijke vuilheid dan uitwendige versiersels van het vlees, die hen nog vuiler maken, en de vuilheid meer uitroepen dan verbergen. De vuilste drek wordt bedekt met de grootste praal, zie Jes. 3: 16-23. Alles wat men doet uit zichzelf, ook door overtuiging, is bedekken, geen reinigen. Sterft men in zo'n toestand, ongewassen, vuil, ongereinigd, 't is geheel onmogelijk dat men immer kan worden toegelaten tot de zalige tegenwoordigheid van de heilige God, Openb. 21:27. Niemand dan bedriege zich, of late zich verleiden met ijdele woorden. Geen doen van enige goede werken, geen uitwendige belijdenis van godsdienst kan of zal u immer geven toegang met vrijmoedigheid en blijdschap tot God. Schaamte zal u bedekken als het te laat is. Zo gij niet bent of wordt gewassen door Gods Geest in Christus' bloed van de besmettingen van uw natuur, zult gij Gods koninkrijk niet beërven, 1 Kor. 6: 9-11. Ja, u zult voor Engelen, heiligen en voor uzelf, de een voor de ander een afgrijzen wezen, wanneer de schande van uw naaktheid klaar gezien wordt, Jes. 66: 24. Die dan niet eeuwig verloren wil gaan, die niet eeuwig wil zijn een snoed, vuil schepsel, een afgrijzen voor alle vlees, wanneer hovaardij, rijkdom, schoonheid, versiersels en uitwendige godsdienstplichten niets baten zullen, die zoeke, die vind bijtijds de

enigste weg tot reiniging en uitzuivering zijner ziel van God verordend. maar bemint gij uw vuil, bent gij hovaardig op uw drek, voldoet gij uzelf met uw uitwendige sieraden, hetzij zedelijke, van gaven, plichten, belijdenis, gezelschap of natuurlijke, van lichaam, rijkdom, gewaad, goud en zilver, daar is geen hulpmiddel, gij gaat eeuwig verloren, als de snoodste en verachtelijkste van alle schepselen.

§ 11. Vraagt nu iemand: *wat moet ik doen om te worden gereinigd volgens Gods wil van deze besmetting, alle mensen van nature eigen?*

Ik zal pogen onreine zondaars te besturen langs enige voetstappen en trappen in de weg tot de reinigende fontein, die is opengezet tegen zonde en onreinheid, Zach. 13:1. Maar velen doen, gelijk Salomo spreekt, Pred. 10: 15, *De arbeid van de zotten vermoeit elk van hen, omdat zij niet weten hoe naar de stad te gaan.* Mensen vermoeien en verteren zich onder hun onreinheden, omdat zij de weg niet kunnen vinden, en niet weten hoe tot de reinigende fontein te gaan. Ik poog dan die aan te wijzen als volgt.

1. Tracht uw onreinheid recht te kennen, ook in haar natuur en uitwerksels. Al verklaart en bevestigt de Schrift dezelve zo uitvoerig, als getoond is, en al gevoelen en ondervinden gelovigen haar zozeer, de mensen nemen ze doorgaans weinig in acht iets worden ze wel aangedaan met de schuld van de zonde, maar weinig of niet met haar vuilheid. Kunnen zij maar ontkomen Gods rechtvaardigheid die zij getergd hebben, zij letten weinig op hun ongelijkvormig, zijn aan zijn heiligheid, waardoor zij bevlakt worden. Hoe weinigen onderzoeken de verdorvenheid van hun natuur, wat drek op hen is geworpen door het verlies van Gods beeld, hoe weinigen nemen dit recht ter harte? Hoe weinigen staren op de verdorven bron in hun hart, die steeds kromme, boze, besmette inbeeldingen opwelt, en hun hartstochten aanzet tot de ontucht van verdorven lusten? Wie overdenkt recht Gods heiligheid, en wat wij zelf moesten zijn, hoe heilig, hoe oprecht, hoe zuiver, zo wij beogen God te behagen of te genieten? Hoe vele mensen zijn tevreden met wat uitwendigs, wat schijnschoon? Hoe velen behagen zich in de schaduwen van hun eigen duisterheid en onkunde in deze allen, daar onkunde van het zondevuil onvermijdelijk hun ziel verderft? Zie het gevaar hiervan, Openb. 3: 16-18, die er van wil gereinigd zijn, moet het eerst kennen, en hoewel wij het niet recht kunnen kennen, zonder enig overtuigend licht van Gods Geest, worden van ons tot dat einde plichten geëist, zoals

- a. Onderzoek de Schriften, overweeg ernstig wat zij opgeven aangaande de toestand van onze natuur, na het verlies van Gods beeld; zij verklaren dat ze is schandelijk, naakt, beroofd van alle schoonheid en bevalligheid, geheel vuil en besmet; en hetgeen zij zeggen van die natuur allen mensen gemeen, zeggen zij van elk mens die ze deelachtig is: *Elk van hen is teruggekeerd, samen zijn zij stinkende geworden*, Psalm 53:4. In deze spiegel moest elk zich beschouwen, niet in dwaze, vleiende schemeringen van hun eigen hovaardige inbeeldingen en allen die niet hieruit willen leren hun natuurlijke mismaaktheid, zullen besmet leven en onder de vloek sterven.
- b. Zo iemand, die het Schriftgetuigenis, aangaande zijn verdorven en besmetten staat aanneemt, de moeite wil doen van zich te beproeven en te onderzoeken aan de redenen en oorzaken daarvan aangewezen, zal hij er verder inzien. Mensen die lezen, horen of onderricht worden van hetgeen de Schrift leert aangaande het zondevuil en dat enigszins toestemmen, zonder te onderzoeken hun eigen staat in het bijzonder, of het tot hun ziel te brengen, zullen weinig voordeel daardoor ontvangen; velen nemen over, dat zij van nature onrein zijn, zij kunnen het niet

tegenspreken, maar bevinden nochtans zulks niet in hun zelf. Toch konden zij hun ziel brengen bij de spiegel van de volmaakte wet, en beschouwen hoe zij gesteld is ten opzichte van Gods beeld, waarin zij eerst was geschapen, wat mensen zij moesten zijn ten aanzien van Gods heiligheid, en wat zij zijn, hoe ijdel hun inbeeldingen, hoe ongeregeld hun hartstochten, hoe verkeerd al de werkingen van hun gemoed zijn, zij zouden met de melaatsen moeten uitroepen: onrein, onrein! Weinigen willen de moeiten doen om hun eigen wonden na te speuren, dat valt voor verdorven en vleselijke genegenheden te bitter en moeilijk.

- c. Nochtans wordt bidden om licht en bestuur hierin geëist van allen als een plicht. Dat een mens zichzelf kende, werd vanouds geacht het hoogste dat menselijke wijsheid kon bereiken. Velen willen niet, velen durven niet, velen verzuimen door geestelijke luiheid en ander bedrog zichzelf te onderzoeken. Maar die ooit wil gereinigd zijn van zijn zonden, moet dusver vrijmoedig tegen zichzelf, en zover wijs durven zijn. In het gebruik van de voorschreven middelen moet hij nochtans om zijn eigen duisterheid en verraderlijk hart, vurig bidden dat God hem door Zijn Geest bestiert en bijstaat in zijn naspeuren van de snoodheid en bevlekking van zijn natuur. Zonder dit zal hij nooit grote of nuttige ontdekkingen doen. Nochtans is het onderscheiden hiervan, het eerste bewijs dat iemand de minste straal van bovennatuurlijk licht ontvangen heeft. Het licht van het natuurlijk geweten zal mensen overtuigen en bestraffen van de schuld van dadelijke zonden, Rom. 2: 14, 15. Maar het blote natuurlicht is duister en verward aangaande Zijn Eigen verwardheid. Oude wijsgeren hebben in het algemeen onderscheiden en geklaagd, dat onze natuur was in wanorde, maar zij klaagden voornamelijk, omdat ze niet genoeg uitwerkte het einden van hun eierzucht; van de oorzaken en natuur dier wanorde ten opzichte van God en van de mens eeuwige toestand, kenden zij geheel niets; dat wordt niet onderscheiden als door bovennatuurlijk licht, onmiddellijk voortkomende van Gods Geest. Heeft dan iemand begeerte of wijsheid om te willen kennen zijn eigen zondevuil, zonder hetwelk hij niets kent van zichzelf tot enig voordeel, hij bidde om het bestierende licht van Gods Geest, zonder hetwelk hij nooit enige nuttige kennis daarvan zal verkrijgen.

2. Die begeert waarlijk gereinigd te worden van het zondevuil, moet pogen daarvan te zijn aangedaan, overeenkomstig zijn gedane ontdekking.

En gelijk het eigen gewrocht van de zondes Schuld is vrees, is het eigen gewrocht van het zondevuil schaamte. Niemand, die de Schrift heeft gelezen, kan onkundig zijn hoe dikwerf God mensen roept tot schaamte en verlegenheid in zichzelf over de besmetting en onreinheid hunner zonden; en hoe daarop wordt geantwoord: *O, mijn God! ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht op te heffen tot U, mijn God, om onze ongerechtigheden*, Ezra 9: 6, en: *Wij liggen in onze schaamte, en onze schande overdekt ons, want wij hebben gezondigd tegen de Heere, onze God*, Jer. 3:25. Op nog vele andere wijzen wordt de geraaktheid van het gemoed over het zondevuil uitgedrukt. Maar wij moeten opmerken, dat te die opzichte tweeërlei schaamte is.

- (1) Wettische, of de vrucht van enkele wettische overtuiging van zonde; zulke had Adam onmiddellijk op zijn val; en tot zulke roept God zo dikwijls openbare en overgegeven zondaars een schaamte gepaard met schrik en vrees, tegen welke een zondaar geen hulp heeft dan in de jammerlijke uitvluchten van onze eerste voorouders.
- (2) Er is een Evangelische schaamte, voortkomende uit gemengde bevatting van de snoodheid van de zonde, en de rijkdom van Gods genade in ze te vergeven en uit

te zuiveren. Deze helpt tegen al de verschrikkende, moedbenemende uitwerksels van de schaamte. Doch zij vermeedert ze allen die strekken tot ware zelfvernederings en verfoeiing. Deze vordert God steeds dat in ons blijft, als strekkende tot voortzetting van Zijn genade in onze harten, zie Ezech. 16:60-63. *Ik zal gedenken Mijn Verbond met u, in de dagen van uw jeugd, en Ik zal u een eeuwig Verbond bevestigen, dan zult gij van uw wegen gedenken en beschaamd zijn, en Ik zal Mijn Verbond met u vaststellen, en gij zult weten dat Ik de Heere ben, opdat gij het gedenkt, en beschaamd staat, en niet meer uw mond opent om uw schaamte, wanneer Ik voor u zal bevredigd zijn over alles wat gij gedaan hebt, zegt de Heere God.* Daar is een schaamte en schaamroodheid over zonde, die een gevolg, ja een uitwerksel is van dat God zijn Verbond vernieuwt, en daardoor geeft volle vergiffenis van zonden, als zijnde verzoend. Wat vrucht had gij van die dingen, waarover gij u nu schaamt, vraagt Paulus, Rom. 6: 21. Nu, na het vergeven ervan, schaamden zij zich nog, uit gezicht van haar vuilheid en snoodheid. Maar ik beoog hier de eerste soort van schaamte, als die de eerste reiniging van onze natuur voorafgaat deze, wil men denken, dat in alle mensen is; doch 't is geheel anders; velen schamen zich gans niet over hun zonden, en bewijzen dat in de volgende trappen,

§ 12.

- A. Velen zijn ongevoelig en verhard, geen onderwijs, niets dat hun overkomt, kan ware schaamte op hen hechten. Over sommige bijzondere daden mogen zij zich schamen, maar de zondige natuur achten zij niet. Kunnen zij zich maar onthouden van bekende schuld aan zonde onder mensen strafbaar, zij zijn gerust in alles anders. Dit is de toestand van de meeste mensen, die hier in de zonde leven. Zij hebben geen inwendige schaamte over iets tussen God en hun ziel, bijzonder niet over de verdorvenheid en besmetting van hun natuur, al horen zij dat leerstuk nog zo menigvuldig. Het uitwendig schandelijke, dat hun mocht overkomen, treft hen maar inwendige besmettingen tussen God en hun ziel kennen zij niet.
- B. Sommigen zijn stout en gerust in hun staat, als wel en zuiver genoeg. Daar is een geslacht rein in zijn ogen, en van zijn drek niet gewassen, Spreuk. 30: 12. Al zijn zij nooit besprengd met het reine water van het Verbond, of gereinigd van dode werken door Christus' bloed, noch hun hart gezuiverd door geloof en dus geenszins gewassen van zijn vuil, zij behagen zich in hun toestand als zuiver in hun eigen ogen, en gevoelen niet de minste vuilheid. Zulk een geslacht waren de Farizeeën oudtijds, die zichzelf zo rein rekenden als hun handen en bekens die zij steeds wassen, schoon zij inwendig vervuld waren met allerlei onreinheden, Jes. 65:4, 5. Zo'n geslacht veracht nu nog alles wat gezegd wordt aangaande het zondevuil. en zijn reiniging, en bespot het als geestdrijverij, of een walgelijke onverstaanbare leenspreuk.
- C. Anderen zijn zover van schaamte over hetgeen zij zijn of doen, dat zij openbaar roemen en snorken over de schandelijkste zonden, die 's mensen natuur kan bedrijven. Zij spreken hun zonden vrij uit gelijk Sodom, daar al het volk samen stemde in het bedrijven van onnatuurlijke lusten. Maar blijven zij hier schaamteloos, zij zullen eeuwig beschaamd staan, Jer. 6: 15 en 8: 12. Daar de zonde tot die stoutheid klimt, en dus de wet, het ingeboren natuurlicht, de overtuigingen van de Geest, ja, ware het mogelijk, God zelf overwint, daar is zij rijp voor het oordeel. Doch daar is nog hoger trap van schaamteloosheid in zonde, want:

- D. Sommigen zijn niet vergenoegd, in te roemen over hun eigen zonden, zij hebben goedkeuring en vermaak in allen, die in het zondigen met hen meelopen. Dat is de hoogste trap van schaamteloos zondigen, Rom. 1: 2 die kennende Gods recht, dat, die zulke dingen doen, de dood waardig zijn, niet alleen dezelve doen, maar vermaak hebben in hen die ze doen. Wanneer overgegeven zondaren in de maatschappij treden, en elkaar bemoedigen en goedkeuren in hun verfoeilijke loop, zodat geen gezelschap hun behaagt dan van schaamtelozen in het zondigen. Dus tart men ten uiterste Gods heiligheid en rechtvaardigheid.

Deze zoeken niet gereinigd te worden, want zij gevoelen geen geestelijke besmetting, en hebben geen schaamte daarom. Tot de plicht van onze ziel te reinigen is dan nodig, dat wij worden aangedaan met schaamte over de geestelijke onreinheden, waar onze natuur onder het verlies van Gods beeld is ingewonden. Waar deze niet is, zal al het nodigen van mensen tot de reinigende fontein vruchteloos zijn.

§ 13.

3. Dat allen die zo aangedaan zijn zich vrij verzekeren, dat zij nimmer zichzelf kunnen reinigen of zuiveren door enige eigen betrachtingen of al de middelen van hun eigen uitvinding.

Volgens der mensen overtuigingen van het zondevuil, hebben zij altoos getracht en zullen zij altoos trachten naar reiniging, Hos. 5: 13. En 't is waarlijk de plicht van gelovigen, zich meer en meer te reinigen in het oefenen van alle reinigende genade, en het gebruik van alle middelen, van God ingesteld tot dat einde, 2 Kor. 7: 1. Verzuimen zij dit, het is tot hun hoogste nadeel, Psalm 38:6. Maar mensen in de natuurstaat, van welke wij nu spreken, zijn geenszins bekwaam om hun natuur te zuiveren, of zichzelf te reinigen. Hij alleen, die hun natuur kan herstellen, verbeteren en vernieuwen tot Gods gelijkenis, kan hen reinigen. Maar vele vallen dienaangaande in mislagen. Want wanneer zij door hun overtuigingen, zich niet langer kunnen tevreden stellen en behagen in het zondevuil, ondernemen zij hun ziel te reinigen door eigen ijdele uitvindsels, Hos. 5: 13, Jer. 2: 22 Job 9: 30, 31. Eigen droefheid, berouw, tranen van verbrijzeling en wat verbetering van leven, zoverre zij het kunnen brengen, zal dit werk voor hen doen. En elke bijzondere besmettende daad, of elk vernieuwd gevoel ervan, zal een bijzondere plichtsbetrachting tot reiniging hebben. Maar al waren deze dingen goed in zichzelf, meer wijsheid wordt vereist om ze recht te betrachten in oorzaken, opzichten, einden en nuttigheid, dan hun gegeven is. Hierom worden zij zo dikwijls misbruikt en veranderd in krachtige middelen niet alleen om mensen af te keren van Christus, maar ook van het rechte en aannemelijke betrachten van de voorgewende plichten zelf. Want zo men vertrouwt op wettische droefheid of berouw, of enkele wettische overtuigingen, zij zullen onfeilbaar de ziel beletten te komen tot het Evangelische berouw, dat God alleen aanneemt. En enkele hervorming van leven, daar men op rust, strijdt lijnrecht tegen pogingen tot vernieuwing van onze natuur. Maar hoe men ook deze plichten volbrengt, zij allen zijn in zichzelf geheel ongenoegzaam om onze natuurlijke besmettingen te reinigen. Ja, niemand zal het daartoe krachtdadige, recht zoeken, eer hij hiervan ten volle overreed is. Hoort dan zondaars, en weet, hetzij gij het wilt geloven of niet, dat gij van nature geheel besmet en bevekt bent met de verfoeisels van de zonde, die u in Gods ogen walgelijk maken, en dat gij geen vermogen hebt, om door alle eigen betrachtingen of plichten uzelf te reinigen; maar dat gij door alles, wat gij doet tot dit einde, u al dieper in de gracht dompelt en vuiler maakt. Nochtans zijn al die plichten noodwendig in hun eigen plaats en tot hun eigen einde.

4. Uw plicht is dan, klare kennis te hebben aan het enigste hulpmiddel, van God bestemd tot reiniging, en dat Hij krachtdadig maakt.

Een groot einde van het openbaren van Gods wil van 's werelds begin af, en van zijn instellingen van dienstpleging, was van de mensen ziel en geweten te besturen tot en in de weg tot hun reiniging, hetwelk bewijst Gods oneindige liefde, zorg en het grote gewicht van de zaak zelf. En een voornaam middel, dat de satan van de beginne af heeft gebruikt om mensen te houden en te bemoedigen in hun afval van God, was hun te verschaffen ontelbare wegen van reiniging, die met de inbeeldingen van hun duister, ongelovig en bijgelovig verstand overeen kwamen. Dus om mensen af te trekken van Christus en het Evangelie onder het pausdom, blaasde hij in, zulke tegenwoordige en toekomstige vagevuren voor de zonde, als tot hun lusten en onkunde pasten; 't is dan van het hoogste gewicht de enige waren wezenlijken weg en het middel hiertoe wel te kennen.

Twee zaken moeten zondaars tot het vlijtig naspeuren ervan aansporen.

1. Het gewicht dat God zelf op deze zaak legt.
2. De moeilijkheid om kennis er aan te krijgen.

- (1) Die de wettische instellingen oudtijds overweegt, kan daarin, als gezegd is, zien, wat gewicht God op deze zaak legt. In elke offerande die op de zonde zag, was iets eigenlijks tot haar reiniging. En het einde van vele schaduw instellingen was enkel te reinigen van onreinheden.
- (2) Onder al de beloften van het Oude Testament, aangaande het vaststellen van het Nieuwe Verbond en Zijn genade, die vele en dierbaar zijn, blinken meest uit die onze reiniging van zonden door de werking van de Geest door Christus' bloed betreffen. Sommigen hebben wij reeds gemeld. Dit toont ook verder wat zorg God draagt om ons hierin te onderwijzen.
- (3) Niets wordt in het Evangelie ons meer voorgesteld en aangedrongen dan de noodzaak van onze reiniging, en de enigste weg om ze uit te werken. Zo dan onderwijs, beloften, bevelen, of die alle samen, het gewicht van enige plicht bewijzen, doen zij het deze. En allen, die het bestier van vleselijke rede en ijdele overleveringen hoger achten dan deze hemelse besturingen, zullen in hun onkunde leven en in hun zonden sterven.

2. De moeilijkheid om er kennis aan te krijgen moet men recht overwegen. Zij is een gedeelte van de Evangelieverborgenschap, en zo'n deel als de wereldse wijsheid of vleselijke rede onder anderen dwaasheid acht. Niet licht wordt toegestemd of aangenomen, dat wij niet anders kunnen worden gereinigd van onze zonden, dan door besprenging met het bloed, zo lang geleden gestort. Nochtans stelt de Schrift ons deze en geen andere weg voor. Die enige andere reiniging van zonden dan door Christus' bloed verzint, werpt het Evangelie omver. Mensen zijn dan verplicht dit leerstuk na te speuren en te kennen, opdat zij overreed van deze waarheid, en dat dit is de enigste weg tot reiniging van de zonde, van God zelf ingesteld en gezegend, met hun gemoed langs dezelve zouden werken; en dus worden afgerukt van te rusten op de ijdele hulp en geneesmiddelen, die, zo zij zich nergens anders op vestigen kunnen, hun eigen hart en ander blind bijgeloof hun zouden ingeven.

5. Nu is de grote vraag, hoe komt een zondige besmette ziel tot eigendom of deelgenootschap aan de reinigende kracht en het vermogen van Christus' bloed?

Antwoord.

- (1) De reinigende kracht en uitwerking van Christus' bloed, met de werking des Geestes tot gebruikmaking van het, om het op onze ziel en geweten gesprengd te krijgen, wordt ons voorgesteld en aangeboden in de beloften van het Verbond, 2 Petrus 1:4. Dit bewijst het hier voor gezegde in verscheiden bijzonderheden, dat wij hier niet herhalen.
- (2) De enigste weg om deel te krijgen aan de goederen, in de beloften voorgehouden, is door geloof. Dus wordt Abraham gezegd de beloften te hebben ontvangen, Hebr. 11: 17, en zo moeten wij ook niet alleen de beloften ontvangen, maar Christus zelf aannemen. Dit geschiedt niet doordat ze ons worden voorgesteld, maar doordat wij het ons voorgestelde geloven, gelijk van Abraham gezegd wordt, Rom. 4: 19-21 en 10: 6-9. Het gehele gebruik, nut en voordeel van de beloften, hangt volstrekt af van dat wij ze met geloof mengen, gelijk Paulus verklaart, Hebr. 4: 2. Allen, die ze met geloof mengen, bevoordelen zij, en die ontvangen metterdaad de beloofde zaak. Voor die ze niet mengen met geloof zijn ze nutteloos en verzwaren maar hun zonde en ongeloof. Ik weet, dat sommigen de gehele natuur en het werk van het geloof bespotten, en uitmaken voor het sterk vestigen van de inbeelding op enig gezegde. Wij weten nochtans, dat, zo iemand ons met ernst en plechtig belooft iets dat volstrekt in zijn macht is, wij op zijn woord vertrouwen of hem geloven, zo wij hem wijs, eerlijk en machtig erkennen. Dit is geen enkel vestigen van de inbeelding, maar het is wezenlijk en nuttig betrouwen of vastgaan. Zo God ons dan geeft, en op vele wijzen bijzonder door zijn eed en verbond bevestigt grote en dierbare beloften, en zo wij waarlijk geloven haar vervulling, en dat het met ons zal zijn naar zijn Woord, om Gods waarspreking, Goddelijke macht, rechtvaardigheid en heiligheid, waarom; waarom wil men dit noemen een dweepachtig vestigen van de inbeelding? Is het dat, dan was het ook in Abraham, ons voorbeeld, Rom. 4: 19-22. Doch wij hopen dit lasterlijk verdichtsel, waarmee men graag opstopte de weg ten leven en ter zaligheid door Jezus Christus, elders breder te onderzoeken. God geeft ons, als gezegd is, grote dierbare beloften, opdat wij door dezelve deelachtig werden de Goddelijke natuur. Deze beloften vordert Hij, dat wij aannemen en met geloof mengen, dat is, dat betrouwende en berustende op zijn Goddelijke macht en waarspreking, Hem daardoor toekennende de heerlijkheid ervan, wij geloven, dat de zaken ons beloofd, zullen worden vervuld, hetwelk is het middel door Gods instelling, waardoor wij er metterdaad deel aan krijgen. Zo was het geloof van Abraham, van Paulus zo geprezen; zo was al het ware en zaligmakende geloof dat ooit in de wereld was van haar begin af.
- (3) Dus is dit de enigste weg en het middel om te verkrijgen eigendom aan de reinigende kracht van Christus' bloed. God heeft deze kracht en uitwerking aan het gegeven bij het verbond. In de belofte van het Evangelie wordt het ons voorgesteld en aangeboden. Geloof in die belofte is de zaak die ons aan dat bloed eigendom geeft, die het ons deelachtig en krachtdadig maakt, waardoor hij metterdaad worden gereinigt van de zonde.
- (4) Twee zaken bevorderen de kracht van het geloof tot dit oogmerk.
 - a. De voortreffelijkheid van de genade of plicht zelf. Veracht de onkunde van allen die u zeggen, dat dit enkel is een bedrieglijk vestigen van de inbeelding, want zij weten niet wat zij zeggen. Allen, die deze plicht waarlijk beoefenen, zullen ondervinden wat het in heeft alle andere wegen en voorwendsels van reiniging weg te werpen, wat het is God toe te kennen tegen alle zwaarigheden en tegenstand aan, de roem van zijn macht, trouw, goedheid en genade, wat het is goed te keuren Gods wijsheid en liefde, in het uitvinden van deze weg

voor ons, en de oneindigheid van Zijn genade in ze te verzorgen, toen wij verloren en onder de vloek waren; hoe men zich heilig verwondert over Hem uit dien hoofde; en dit alles behoort tot het gemelde geloof, dat niet wordt noch recht kan worden geoefend zonder dezelve; elk die deze dingen verstaat, zal niet vreemd achten, dat God deze wijze van geloven alleen instelt als het middel, om ons eigendom te geven aan de reinigende kracht van Christus' bloed.

- b. Hierdoor worden wij, gelijk getoond is, verenigd met Christus, van Wie alleen onze reiniging is. Die een andere weg voorstelt, moet een ander evangelie maken.

6. Geloof in deze oefent zich en is werkzaam door vurige gebeden.

Toen David door zijn bedreven zonde nodig had nieuwe algemene reiniging, bad hij vurig en ernstig dat God hem wederom wilde reinigen en afwassen, Psalm 51. Wanneer een ziel waarlijk overkomt in Gods weg tot zijn afwassing in Christus' bloed, zal hij daarom allervurigst en ernstig smeken en hierin en hierdoor deelt Christus ons mee de reinigende kracht van Zijn bloed.

Dit zij enigszins genoeg om hen, die nog geheel zijn onder de besmetting van de verdorven natuur te besturen en te leiden, hoe zij moeten handelen, om te worden gereinigd volgens Gods mening. Niet dat deze schikking of wijze iemand stipt wordt voorgeschreven, maar dit zijn de hoofdzaken, die in de enen of andere trap gewrocht worden in de zielen van hen die Christus wil en zal reinigen van hun zonden.

§ 14.

Ten tweede, dit dient ook tot onderwijs voor hen, van welke Paulus zegt: *Dit was gij sommigen, maar gij bent afgewassen, geheiligd, gerechtvaardigd, in de naam van de Heere Jezus, en door Gods Geest*, 1 Kor. 6: 11.

Hen, die verlost zijn van de algemene besmetting van de natuur, door de wassing van de wedergeboorte, en vernieuwing van de Heilige Geest, Titus 3:5. Hen, die deel hebben aan het reinigende, zuiverende werk van de Heilige Geest, dat wij hebben beschreven tot verscheidene zaken zijn zij dienaangaande verplicht.

1. Aanhoudende zelfvernederig, in het herdenken van de jammerlijke, besmette staat en toestand waaruit zij verlost zijn, dit is een van de hulpen voor het gemoed van gelovigen tot ootmoed, en het verjagen van hovaardij. Want waarop zouden schepselen, van zo verachte, vuile afkomst, toch roemen in zichzelf? Doorgaans, belijd ik, verheffen geringe mensen, tot wereldse staat gekomen, zich boven anderen in hoogmoed, uit gebrek ook aan geboorte en opvoeding. Doch ook mensen verachten dit, en de een aarden potscherf verheft zich maar tegen de andere. Maar als gelovigen overdenken hun verachtelijke, vuile staat voor God, toen Hij eerst op hen zag, doet dat hen ootmoedig wandelen in diep gevoel daarvan, ten minste behoorde dit zo te zijn. God roept zijn volk tot zelfvernederig, niet alleen om hetgeen zij zijn, maar om hetgeen zij waren, en waaruit zij kwamen. Dus beval God, dat de offeraar van zijn eerstelingen zou belijden: *Mijn vader was een bedorven Syriër*, of een Syriër, dat is Laban, wilde mijn vader verderven, een arm hulpeloos mens, die van het een land tot het andere ging om brood; alleen door vrije ontferming ben ik nu in deze overvloed van vrede, Deut. 26:4, 5. Bijzonder verbindt God hen te beseffen hun besmet, natuurlijke afkomst, waarvan wij spreken, Ezech. 16:3-9. En David roept uit, hierop ziende, bij zijn grote zonde en bekering, Psalm 51:7: *Ziet, ik ben in ongerechtigheden geboren, en in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen*; zijn oorspronkelijke, natuurlijke besmetting gaf invloed tot zelfvernederig. Paulus herinnert gelovigen

dikwerf hun toestand eer zij werden gereinigd, Ef. 2: 11-13, 1 Kor. 6: 10, 11, dit raakt en verootmoedigt het gemoed van alle ware gelovigen. Wanneer zij overwegen hun staat van nature algemeen melaats en besmet, en wat daarvan in hen nog steeds is overgebleven, werpt het hun op het aangezicht, en doet de mond in het stof steken. Hierom vernederen zij zich ten uiterste en belijden hun vuile walgelijkheid in hun gebeden en smekingen. Als zij aanmerken Gods heiligheid tot Wie zij naderen, kunnen zij van zichzelf niet laag genoeg denken noch spreken. Dus leert God hun zelf daartoe in zijn Woord leenspreuken. 't Is waar, sommigen verachten en bespotten in onze dagen al zulke belijdenissen van zonde en ellende in de gebed, die schijnen van dit alles niets te verstaan, ja te roemen dat zij het niet verstaan; zij achten alles wat men naar vermogen uitdrukt, aangaande diep gevoel van natuurlijke besmetting, haar overblijfsels, schaamte en zelfvernederen ten opzichte van Gods heiligheid, of vals en schijnheilig, of hatelijk en strafwaardig. Zo onbeschaamd, zo ongevoelig van Gods heiligheid, en van het zondevuil, moeten wij mensen zien en horen spreken. Maar wanneer wij moeten naderen tot God, die op zijn knechten niet vertrouwt, wat ootmoed betaamt ons, die lemen hutten bewonen, wiens grondslag in het stof is, die verbrijzeld worden door de motten.

2. Dat gelovigen bij aanvang worden verlost van deze oorspronkelijke besmetting van de zonde, geeft oorzaak en stof tot eeuwige dankbaarheid. Toen onze Heere Jezus Christus tien melaatsen reinigde, toonde Hij hun verplichting om Hem te komen danken, al bleven de negen weg, Lukas 17: 17. En elke lichamenlijk gereinigde werd oudtijds bevolen te offeren om dankbaarheid te betuigen. Dit ook zet het gelovig gemoed aan tot dankbaar toekennen van ere, heerlijkheid en lof aan Jezus Christus; Hem is de taal, Die ons liefhad, en was te van onze zonde in Zijn bloed, zij heerlijkheid en kracht in alle eeuwigheid, Openb. 1: 5, 6.

In deze plicht lopen samen drie zaken.

- (1) Hoog te waarden de oorzaken en middelen van onze reiniging, de besprenging van Christus' bloed in de heiligmaking des Geestes. Deze alleen hebben dit grote werk verricht en waren het alleen machtig. Waren wij niet gewassen in Christus' bloed, wij hadden moeten leven, sterven en eeuwig blijven in onze onreinheden. Want geen hels vuur, veel minder een verdicht vagevuur, kan ons immer reinigen. Hoe hoog moeten wij dan achten, waarden en verheffen de kracht en uitwerking van Christus' bloed, en de liefde waardoor het ons is gegeven en toegepast. En omdat dit hoogschatten en verheffen geloofsdaden zijn, wordt het eigenlijke werk zelf, onze ziel te reinigen, daardoor voortgezet. Want door geloofsoefeningen trekken wij gedurig kracht uit Christus tot dit einde, gelijk de vrouw door het aanraken van zijn kleed, Mark. 5:25.
- (2) Inwendige vreugde en genoegen in onze vrijheid van de schaamte, die ons beroofde van alle vrijmoedigheid en vertrouwen in God. Deze inwendige blijdschap behoort tot de plicht van dankbaarheid. Want onze gevoelige aandoeningen over de vruchten van zijn liefde en goedertierenheid tot ons, zijn God verheerlijkende. Elke genade verheerlijkt God, en drukt uit onze dankbaarheid voor zijn liefde, wanneer de ziel zich wezenlijk bewogen vindt in het gevoel, dat ze is gewassen van al haar walgelijke besmettingen in Christus' bloed, en dat ze daardoor bevrijd van moedbenemende, drukkende schaamte, kinderlijke vrijmoedigheid heeft in Gods tegenwoordigheid.
- (3) Dit te erkennen in een weg van dadelijk prijzen.

§ 14. Wij hebben verklaard niet alleen dat onze natuurlijke gestalte en geestelijke gestalte verschilt en afwijkt van Gods heiligheid en dat ze bijgevolg geheel besmet is, maar dat door haar verdorvenheid en wanorde een bevlekking gepaard gaat met elke dadelijke zonde, hetzij enkel inwendige hartzonde, of uitwendig begane, die afkeert van heiligheid en strijd tegen het voortzetten van het werk van de heiligmaking in ons. Gelovigen, die dit alleen aangaat, kunnen hieruit leren de volgende zaken.

1. Waakt tegen zonde en al haar bewegingen, al zijn ze nog zo verborgen. Die allen besmetten het geweten. En het is een bewijs van een begenadigde ziel, tegen alle zonden te waken uit dien hoofde. Krachtige overtuigingen maken omzichtig door gedurig te vertonen het gevaar en de straf van de zonde. En deze zijn geoorloofde beweegmiddelen voor gelovigen zelf, om zich van alle bekende zonde te onthouden. Het voorhouden van de schrik des Heeren, het gebruik van dreigementen beide in wet en Evangelie, verklaren dit onze plicht te zijn. Niemand zeg dat dit slaafse vrees is; die naam is genomen van onze gemoedsgesteldheid, niet van het gevreesde voorwerp. Vrees die mensen de moed beneemt en afdrijft van God, van plichten, van hoop, is slaafs, wat ook haar voorwerp zij. Vrees die afhoudt van zonde en de ziel aanspoort om vaster God aan te kleven, wat ook haar voorwerp zij, is geen slaafse, maar heilige vrees en rechte eerbied voor God en zijn Woord. De oprechtste begenadigde vrees voor zonde, is te vrezen voor haar besmetting en strijden tegen Gods heilig held. Deze is een natuurlijke vrucht van geloof en liefde. Deze moest altijd ons gemoed in grote mate aandoen, en waarlijk waar ze het niet doet daar is geen verzekerd bewaarmiddel tegen de zonde. Want bij de bevatting van de geestelijke besmetting, die de zonde vergezelt, zullen gedachten van Gods heiligheid, van de zorg en het belang van de heiligende Geest, van Christus' bloed, steeds in ons gemoed blijven, die alle krachtig bewaren tegen zonde. Ik ken geen krachtiger drangreden tot waakzaamheid tegen alle zonde voor gelovigen in Gods gehele boek, dan die van Paulus tegen een soort, die men tot alle zonde in haar mate mag uitbreiden, 1 Kor. 3: 16, 17 en 6: 15, 19. Daar deze, niet is, daar de ziel geen acht geeft op de besmetting van de zonde, maar alleen hoe zij haar schuld zal wegschuiven, zullen ontelbare zaken, deels spruitende uit het misbruiken van genade, deels uit vleeselijke hoop en dwaze voornemens voor het toekomende, van haar wegnemen de waakzame vlijt tot algemene gehoorzaamheid, die van ons wordt geëist. Ik geloof niet, dat iemand, alleen afgeschrikt door de schuld van de zonde en haar gevolgen, bestendig oprecht blijft in inwendige en uitwendige daden van zijn hart en leven in alles. Maar de vrees des Heeren, aangezet door diep gevoel van Gods heiligheid en de besmetting van de zonde, houdt de ziel steeds op haar wacht en weerstand.
2. Wandel ootmoedig voor God al uw dagen. Tegen uw uiterste waakzaamheid en vlijt aan, leeft hier niemand die niet zondigt. Die bier wanen volmaakt te zijn, tonen de uiterste onkunde van God en henzelf, en verachten Christus' bloed; zij verdwazen ook doorgaans zichtbaar hun eigen hovaardij en inbeelding. Wat helpt toch een valse gedaante te tonen voor de alwetende God? Die weet, en onze ziel weet dat wij in mindere of meerdere mate besmet zijn in alles wat wij doen. Onze beste werken en plichten zijn in Gods heilige ogen vuile slenters. En elk mens drinkt van zichzelf de ongerechtigheid in als water. Onze eigen klederen besmetten ons dagelijks. Wie kan uitspreken de bewegingen van de begeerlijkheden van het vlees, de ongeregelde werkingen van de hartstochten, in hun onmatig oprijzen tot hun voorwerpen, de dwaasheid van de inbeeldingen van

ons hart en gemoed, die zoverre zij niet worden bestierd door genade, enkel en gedurig boos zijn, de ijdelheid van onze woorden, de verkeerdheid van onze samenspreking, besmettende onszelf en anderen? Ik verfoei met hart en ziel ten uiterste. zo'n opgezwollen hoogmoed van mensen, die hen doet spotten en smalen met de diepste ootmoed en zelfvernedering, die arme zondaars kunnen bereiken in hun gebeden, belijdenissen en smekingen. Helaas! dat onze natuur bekwaam zij om zo Gods heiligheid te verachten, zo onwetend van de oneindige afstand tussen God en ons, en zo ongevoelig over onze geringheid en over de verfoeilijke vuilheid en besmetting in elke zonde, dat ze niet vreest en beeft te verachten de diepste vernederingen van arme zondaars voor de heilige God. Zie, zijn opgeblazen ziel is niet oprecht in hem, maar de rechtvaardige zal leven door zijn geloof.

3. Poogt onophoudelijk de zonde te vernielen in haren wortel en grondbeginsel. In ons is een wortel van zonde die uitspruit en ons besmet. Elk mens wordt verzocht en verleid, dat is, meest en voornamelijk, van zijn eigen begeerlijkheid, en de begeerlijkheid ontvangen hebbende, brengt zonde voort. Het vlees begeert tegen de Geest, en brengt verdorven en bedervende, besmette en besmettende vruchten voort. Dit grondbeginsel van zonde, van afkeer van God, van geneigdheid tot vleselijke en aardse dingen, hoe het ook wordt gewond, verzwakt, ontvoogd, besnoeid, blijft steeds in alle gelovigen. En het is de grondslag, de bron, wortel en naaste oorzaak van alle zonde in ons, dat verzoekt, verlost, afrekt, ontvangt en voortbrengt. Dit heeft in ons allen, meer of minder trap van sterkte, vermogen en werking, naar het min of meer is gedood door genade, en het dadelijk toepassen van de kracht van Christus' dood aan onze ziel. En volgens zijn kracht en vermogen brengt het voort de besmette daden van de zonde. Zolang dit enige overmogende kracht in ons behoudt, zetten wij ons tevergeefs enkel te waken tegen het uitbreken van dadelijke zonden in onze hartsgestalte, in de gedachten van ons verstand, of in onze uitwendige daden. Willen wij voorkomen aanhoudende besmettingen, willen wij steeds voltooiën het werk van de heiligmaking in des Heeren vrees, tegen de wortel van de zonde moeten wij ons krachtig verzetten. De boom moet worden goed gemaakt, zullen wij goede vrucht verwachten, de kwaden wortel moet men opdelven, of zij zal kwade vrucht voortbrengen. Dat is, ons grote oogmerk moet zijn te kruisigen en te vernielen het lichaam van de zonde des vleses dat in ons is, de overblijfsels van het vlees, of de inwonende zonde, door de wegen en middelen die wij in het vervolg zullen aanwijzen.
4. Zie onze noodzaak tot gedurig aanlopen van Jezus Christus om de reinigende kracht van Zijn Geest, en het sprengen van Zijn bloed op ons geweten, met uitwerkende kracht om ze te reinigen van dode werken. Wij besmetten ons dagelijks, en gaan wij niet dagelijks tot de fontein, geopend voor zonde en onreinheid, wij zullen ras geheel melaats zijn. Ons geweten zal zo vervuld worden met dode werken, dat wij geenszins zullen bekwaam zijn om de levende God te dienen, zo het niet dagelijks wordt gezuiverd. Hoe dit geschiedt, is hier voor verklaard. Wanneer een ziel vervuld met zelfvernedering, onder, gevoel van haar besmettingen, zich begeeft tot Christus door geloof om reinigmaking, bestendig, aanhoudend en vurig, volgens haar gevoel en overtuigingen is zij op de rechten weg. Niet een ware gelovige in de wereld is, dunkt mij, een vreemdeling van deze plicht. En die ze het meest oefent, bewijst het meest de oprechtheid van zijn geloof, en wandelt ootmoedig voor God.

§ 16. Maar uit al dit gezegde aangaande het besmetten van de zonde, rijst een vraag, hoe dan gelovigen kunnen zijn verenigd met Jezus Christus, of leden van het verborgen lichaam, waarvan Hij hoofd is, of hoe zij gemeenschap met Hem kunnen hebben. Want is Hij volstrekt zuiver, heilig, volkomen, hoe kan Hij hebben vereniging of gemeenschap met hen, die enigszins besmet zijn? Tussen gerechtigheid en ongerechtigheid is geen gemeenschap, tussen licht en duisternis geen vereniging, wat kan er dan zijn tussen Christus en besmet zondaars, daar Hij wordt gezegd te zijn heilig, onschuldig, onbesmet, en dus afgescheiden van zondaars?

Ik antwoord:

1. Wij stemmen toe, dat mensen geheel onder de macht van hun oorspronkelijke besmetting, geen vereniging of gemeenschap met Christus hebben of kunnen hebben aangaande zulken zijn de gemelde regelen geheel waar en zeker, geen gemeenschap is tussen Christus en hen meer dan tussen licht en duisternis, 1 Joh. 1: 6. Hoe zij zijn Naam belijden, wat zij ongegrond van Hem verwachten, Hij zal hen ten jongste dage zeggen: Wijk van Mij, Ik kende u nooit. Geen mens dan, wie hij zij, die geen Persoonlijk deel heeft aan de wassing van de wedergeboorte en vernieuwing van de heilige geest, kan de minste vereniging hebben met Christus. Ik zeg niet, dat onze reiniging in tijd of natuur onze vereniging met Christus voorafgaat, want zij is waarlijk een uitwerksel daarvan. Maar zij is zo'n uitwerksel dat haar onmiddellijk en onafscheidbaar vergezelt; zodat de een niet is, waar de andere niet is. De daad waardoor Hij ons met Zich verenigt, is dezelfde met die waardoor Hij onze natuur reinigt.

2. Wat onze besmettingen ook zijn, zij besmetten Christus niet. Zij kleven enkel aan het vatbaar onderwerp, dat Christus niet is. De schuld van onze zonden kon Hem worden toegerekend; maar de vuilheid van een enige zonde kon Hem niet aankleven. Een lid van het lichaam kan zeer gebrekkig zijn dat kan het hoofd raken en bedroeven, maar niet besmetten. Daar dan iemand oorspronkelijk en in de wortel is gereinigd door de Geest van de wedergeboorte en heiligheid, en dus gepast tot vereniging en gemeenschap met Christus, wordt Christus wel aangedaan met onze overblijvende besmettingen, maar door dezelve niet besmet. Hij is vatbaar tot *συμπαθησαι*, *compati*, *condolere*, Hij lijdt met ons door medelijden; maar Hij is geen besmetting, door of met ons onderhevig. Christus' zichtbare kerk kan besmet zijn met verdorven leden, Hebr. 12: 15; maar niet zijn verborgen lichaam, veel minder dan het hoofd.

3. Christus' oogmerk met gelovigen in vereniging met Hem te nemen, is hun volstrekt en volkomen te reinigen en te zuiveren; dus zijn de nog overblijvende besmettingen bestaanbaar met die vereniging. Hij gaf Zichzelf voor de gemeente, opdat Hij haar zou heilige en reinigen door de wassing des waters door het Woord, opdat Hij haar Zichzelf voorstelde een heerlijke kerk, niet hebbende vlek, rimpel of iets zulks, maar opdat zij zou zijn heilig en onberispelijk, Ef. 5: 26, 27 Dit beoogt Christus, dit zal Hij op zijn wijze en tijd volmaakt volbrengen. Doch Hij doet het niet in eens, het is een toenemend werk, dat vele trappen heeft. God heiligde nooit enige ziel in eens, dan door de dood. Het lichaam moet sterven om van de zonden wil. Elke gelovige wordt waarlijk en dadelijk in eens geheiligd, maar niemand wordt in eens volmaakt geheiligd. Tot vereniging is dan niet nodig dat wij moeten geheiligd zijn volkomen maar wel dat wij zijn geheiligd in waarheid. Volmaakte heiligmaking is een noodwendig uitwerksel van vereniging in Zijn Eigen tijd en wijze. Zie Joh. 15: 1-7.

4. Waar het werk van de heiligmaking en geestelijke reiniging waarlijk in iemand begonnen is, daar is de gehele Persoon heilig, en wordt daarom zo genoemd. Gelijk dan Christus het Hoofd heilig is, zijn al de leden in haar mate heilig. Want hoewel besmettingen hun daden aankleven, zijn hun Personen geheiligd. Zodat geen onheilig Persoon enige gemeenschap heeft met Christus, geen lid van zijn lichaam is volstrekt onheilig, of in zo'n staat dat men het daarvan kan onheilig noemen.

5. Onze vereniging met Christus is onmiddellijk in en door het nieuwe schepsel in ons, door de Goddelijke natuur welke van de Geest van de heiligheid, en zuiver en heilig is. Hieraan en hierdoor deelt zich de Heere Christus mee aan onze ziel en geweten en hierdoor hebben wij al onze onderhandeling met Hem. Andere aanklevingen, die besmettingen in hebben en dus tegen deze vereniging strijden, werpt Hij dagelijks uit, door de kracht hiervan, Rom. 8: 10, 11. Christus' gehele lichaam en alles wat er toe behoort, is dan heilig, al zijn zij, die leden zijn van dit lichaam, in zichzelf dikwerf besmet, *doch niet in iets dat tot hun vereniging behoort*. Paulus beschrijft de tweevoudige natuur, of het grondbeginsel dat in gelovigen is, de nieuwe natuur door genade en de oude van zonde, *als* een dubbel persoon, Rom. 7: 19, 20. De eerste, de vernieuwde is het onderwerp van de vereniging met Christus, niet de andere, die Paulus ook wel *ik* noemt, maar de uitdrukking als het ware verbetert, en noemt *zonde die in mij woont*, die vernield moet worden.

6. Waar de middelen tot reiniging recht gebruikt worden, volgt niet zo'n besmetting op enige zonde waarin gelovigen vallen, die geheel kan of zal verhinderen gemeenschap met God in Christus, volgens de inhoud van het verbond. Onder het Oude Testament besmetten vele zaken voorbeeldig en wettisch, mensen die ze onderhevig waren maar voor die allen waren verzorgd voorbeeldige en wettische reinigingen, die hen heiligden aangaande de reinigmaking van het vlees; en geen mens werd volstrekt afgesneden of afgescheiden van Gods volk omdat bij zo besmet was, dan alleen de dus besmette, die geen zorg droeg om te worden gereinigd volgens de wet, die moest van zijn volk worden afgesneden. 't Is eveneens met geestelijke en Evangelische dingen. Velerlei zonden verontreinigen gelovigen. Maar de weg tot reiniging staat hun steeds open. En niet enkel het toeval van verontreiniging, maar het verzuim van zich te reinigen is onbestaanbaar met hun staat en aandeel aan Christus. David geeft de regel van gemeenschap met God, en bijgevolg van vereniging met Christus in oefening. Psalm 19: 13, 14, *Wie kan zijn afdwalingen verstaan? Reinig mij van verborgen zonden; houd ook uw knecht terug van vermetele zonden, laten die over mij geen heerschappij hebben, dan zal ik oprecht zijn, en onschuldig van de grote overtreding*. David beoogt te worden bewaard in zo'n staat en toestand, dat hij mocht zijn oprecht voor God. Oprecht te zijn voor God, eist God van ons in het verbond, opdat wij bij Hem aangenaam zijn en de verbondsbeloften genieten, Gen. 17: 1. Die dat is, zal vrij zijn van de grote overtreding, of die overvloed van zonden, die niet kan bestaan met de verbondsliefde en gunst van God.

En hiertoe worden gevorderd drie zaken.

- (1) Een aanhoudend ootmoedig erkennen van zonden. Wie kan zijn afdwalingen verstaan?
- (2) Dagelijks reinigen van de besmettingen, die de minste en geheimste zonden vergezellen; reinig mij van verborgen zonden.
- (3) Bewaring voor stoute of moedwillige zonden, bedreven met een hoge hand. Daar deze dingen zijn, daar is iemand oprecht, en heeft de verbondsgrond van zijn gemeenschap met God. En terwijl gelovigen worden bewaard binnen deze palen,

al worden zij door zonden bevekt, is dat bestaanbaar met hun vereniging met Christus.

7. Ons gezegend Hoofd is niet alleen zuiver en heilig, maar ook genadig en barmhartig; Hij snijdt niet terstond een lid van zijn lichaam af, omdat het ziek of gebrekkig is. Hij heeft zelf zijn loop van verzoeken doorgestaan, en is nu boven het bereik van die allen. Verwerpt en veracht Hij daarom de verzochten, die arbeiden en lijden onder hun verzoeken? Neen, geenszins, recht het tegendeel; Hij heeft groot medelijden ook uit hoofde van zijn tegenwoordige staat, met al de zijn die verzocht worden. ja ook met hun zonden en besmettingen; van deze was Hij zelf volstrekt vrij in al zijn verzoeken en lijden, maar wij niet. En Hij is zover, van ons weg te werpen uit dien hoofde, zolang wij pogen gereinigt te worden, dat ze zijn medelijden tot ons verwekken. In het kort, Hij verenigt ons niet met Zichzelf omdat wij volmaakt zijn, maar opdat Hij ons in zijn tijd en wijze zou volmaakt maken; niet omdat wij rein zijn, maar opdat Hij ons zou reinigen; want het bloed van Jezus Christus, met wie wij gemeenschap hebben, reinigt ons van al onze zonden.

§ 17. Ten laatste, uit al deze blijkt een verstaanbaar onderscheid tussen een geestelijk leven voor God door Evangelieheiligheid en een leven in zedelijke deugden, schoon ook voor God voorgewend.

Tot het eerste wordt onvermijdelijk vereist de oorspronkelijke en gedurige reiniging van onze natuur en Persoon door Gods Geest en het bloed van Christus. Waar dit werk niet is, daar is niet, daar kan niet zijn, iets van de heiligheid die het Evangelie voorschrijft, en die wij naspeuren. Zo de afwassing en zuivering van de zonde niet noodwendig behoort tot de heiligheid van het Nieuwe Verbond, is alles wat God ons dienaangaande heeft geleerd in het Oude en het Nieuwe Testament door zijn instellen van wettische reinigingen, door Zijn beloften van ons te zullen wassen en reinigen, door zijn geboden om onszelf te reinigen, door de middelen tot onze reiniging Gods Geest en Christus' bloed, door zijn onderwijzingen en besturingen om die middelen recht te gebruiken, door zijn verklaringen, dat gelovigen dus worden gewassen en gereinigt van alle besmettingen hunner zonden, loutere dweperij, geestdrijvers denkbeelden en onverstaanbare dromen. Terwijl mensen opsteigeren tot een stoutheid van zulke gruwelijke lasteringen te eigen, vraag ik, of zij deze zaken tot hun zedelijkheid vereisen? Zeggen zij ja, dan geven zij ons een nieuw denkbeeld van zedelijkheid, nog nooit in de wereld gekend en wij zullen moeten wachten tot zij het zelf verder ophelderden want de hoogdravende woorden van de ijdelheid, die tot hertoe dienaangaande verkwist zijn, hebben weinig of geen betekenis. Maar behoren deze dingen niet tot de zedelijkheid, gelijk zeker de blote kundigste zedenmeesters, hetzij in denkbeeld of oefening, die niet achten; dan is hun leven in zedendeugden, al was het zo wezenlijk in hen, als met blijkbare ijdelheid wordt voorgewend, geheel buiten alle aanmerking in het ernstig naspeuren van Evangelieheiligheid. Het gezegde zij genoeg om ons enig licht te geven in de natuur van deze eerste daad van onze heiligmaking door de Geest, welke bestaat in het reinigen van onze ziel en geweten, van de besmettingen van de oorspronkelijke en dadelijke zonden.

Vierde boek

Hoofdstuk 6.

Het stellige werk van de Geest in de heiligmaking van gelovigen

1. Onderscheid in de daden van de heiligmaking in haar schikking.
2. De wijze van het meedelen van heiligheid door de Geest.
3. De regel en mate daarvan is Gods geopenbaarde wil.
4. Gelijk de regel van haar aanneming is het genadeverbond.
5. De natuur van heiligheid als inwendig.
6. Rechtvaardigheid hebbelijk en dadelijk.
7. Valse denkbeelden van heiligheid weggeruimd.
8. De natuur van geestelijke hebbelijkheid.
9. Toegepast op heiligheid, met zijn regelen en bepalingen.
10. Bewezen en bevestigd.
11. Opgehelderd, en
12. Tot beoefening thuis gebracht.
13. De eigenschappen van heiligheid, als een geestelijke hebbelijkheid, verklaard.]
14. Geestelijke gesteltenissen tot gepaste daden.
15. Hoe in de Schrift uitgedrukt.
16. Idem
17. Met haar uitwerksels.
18. Strijdige gesteldheden tot zonde en heiligmaking, hoe bestaanbaar.
19. Vermogen.
20. De natuur daarvan, of wat vermogen gevorderd wordt in gelovigen tot heilige gehoorzaamheid.
21. Met Zijn Eigenschappen en uitwerksels in gereedheid, en
22. Gemakkelijkheid.
23. Tegenwerpingen beantwoord, en
24. Onderzoek op deze grondregelen naar heiligheid in onszelf, bestierd.
25. Evangeliegenade onderscheiden van zedelijkheid, en
26. Van alle andere gemoedsgesteldheden.
27. Bewezen met vele redenen, bijzonder haar betrekking op Christus' middelaarschap.
28. Idem
29. Idem
30. Het voornamelijk onderscheid tussen Evangelieheiligheid en alle andere gemoedsgesteldheden, bewezen door de weg en wijze van haar mededeling door Christus' Persoon, als het Hoofd van de kerk, en de bijzondere uitwerking van de Geest daarin.
31. - § 82 ***Toelichting dat de Evangelische heiligheid geen zedelijke vroomheid is.***

§ 1. Het onderscheid, dat wij maken tussen de daden van de Heilige Geest in het werk van de heiligmaking, betreft meer de orde van leer en onderwijs, dan enige voorrang tussen de daden zelf. Want het behandelde aangaande de reiniging van onze natuur en persoon, gaat niet in orde van tijd voor de andere daden, die wezenlijke en stellige

uitwerking doen op de ziel, welke wij nu beginnen te beschrijven; ook niet volstrekt in de orde van de natuur. Ja veel van het middel waardoor de Heilige Geest ons reinigt, bestaat in dit zijn ander werk, dat nu voor ons ligt. Doch wij onderscheiden ze dus, en brengen ze in deze orde, gelijk de Schrift ook doet, tot bestier van ons verstand er in, en het bevorderen van ons begripen ervan.

§ 2. Wij komen dan nu tot dat gedeelte van het werk van de Heilige Geest, *waardoor Hij aan de ziel van gelovigen meedeelt het grote, duurzame, stellige uitwerksel van heiligheid, en waardoor Hij hen bestiert en bijstaat in alle daden, werken en plichten van heiligheid, hoedanige ook, zonder hetwelk alles wat wij doen geen heiligheid is, of daar enigszins toebehoort.*

Dit deel van Zijn werk zullen wij brengen tot twee hoofdzaken, die wij eerst zullen voorstellen, daarna ophelderen en verdedigen.

- Onze eerste stelling is: *Dat in de heiligmaking van gelovigen, de Heilige Geest in hen werkt, in hun gehele ziel, verstand, wil en genegenheden, een genadige, bovennatuurlijke hebbelijkheid, grondbeginsel en gesteldheid om voor God te leven, waarin het wezen, bestaan, leven en zijn van heiligheid bestaat.*

1. Dit is de geest die van de Geest geboren is, het nieuwe schepsel, de nieuwe Goddelijke natuur die in hen wordt gewrocht, en waarvan zij deelgenoten gemaakt worden. Hierin bestaat het beeld van God, waartoe onze natuur wordt hersteld door de genade van onze Heere Jezus Christus, waardoor wij gelijkvormig worden aan God, Hem vast en bestendig aanklevende door geloof en liefde. Dat zo'n Goddelijk grondbeginsel, zo'n genadige, bovennatuurlijke hebbelijkheid wordt gewrocht in allen die wedergeboren worden, is bewezen in onze stelling en beschrijving van het werk van de wedergeboorte. Wij erkennen dan, dat eerste bovennatuurlijk instorten of meedelen van dit grondbeginsel van geestelijk licht en leven, bereidende, schikkende en bekwamende al onze zielsvermogens tot de plichten van heiligheid volgens Gods mening, behoort tot het werk van onze eerste bekering. Maar het bewaren, koesteren en vermeerderen ervan, behoort tot onze heiligmaking, beide het instorten en bewaren noodwendig vereist wordende tot heiligheid. Hierdoor wordt de boom goed gemaakt, opdat zijn vrucht goed zij, hetwelk zij niet zonder dit wezen kan. Dit is onze nieuwe natuur, die niet voortkomt uit voorafgaande daden van heiligheid, maar die de wortel is van die allen. Hebbelijkheden verkregen door veelvuldige daden, hetzij in zedelijkheid of kunsten, zijn geen nieuwe natuur, en kunnen zo niet genoemd worden, maar een gereedheid tot daden door gebruik en gewoonte. Maar deze natuur komt van God haren Vader, zij is in ons hetgeen uit God geboren is. En zij is gemeen aan, of hetzelfde in alle gelovigen in soort en wezen, niet in trap en oefening. Zij is iets dat wij niet kunnen aanleren, dat ons niet kan worden onderwezen dan van God alleen, gelijk Hij andere schepselen onderwijst, die Hij een natuurlijke drift (instinct) inplant. Van de schoonheid en heerlijkheid hiervan, volstrekt onuitsprekelijk, hebben wij in het vorige iets gezegd. Gelijkvormigheid aan, gelijkenis naar Christus, overeenstemming met de Heilige Geest, aandeel aan Gods huisgezin, maatschappij met engelen, afscheiding van duisternis en wereld, bestaan allen hierin.

§ 3. 2. De stof van onze heiligheid bestaat in ons dadelijk gehoorzamen aan God, volgens de inhoud van het genadeverbond. Want God belooft zijn wet te schrijven in ons hart, opdat wij Hem vrezen en in zijn inzettingen wandelen. Merk op, dienaangaande in het algemeen twee zaken.

Dat deze gehoorzaamheid een zekere vastgestelde regel en mate heeft, en bestaat in gelijkvormigheid en beantwoording van dezelve. Deze is *Gods geopenbaarde wil in de Schrift*, Micha 6: 8. *Gods wil, als ons geopenbaard in het Woord, is de regel van onze gehoorzaamheid*. Een regel moet zij hebben, welke niets anders kan voorwenden te zijn. Gods verborgen wil, of verholen voornemens, zijn de regel van onze gehoorzaamheid niet, Deut. 29: 29. Veel minder zijn het onze eigen inbeeldingen, genegenheden of redeneringen, niets, hoe schoonschijnend ook dat wij doen ter opvolging, en door bestier van dezelve behoort er toe, Kol. 2: 19-22. Alleen Gods Woord is de evenmatige regel van alle heilige gehoorzaamheid; het is

- a. Stoffelijk. Alles wat in dat Woord is geboden, behoort tot onze gehoorzaamheid en niets meer. Hierom wordt ook zo scherp bevolen tot het Woord niets toe, niets af te doen, Deut. 4: 2 en 12: 32, Joz. 1: 7, Spreuk. 30: 6, Openb. 22: 18.
- b. Het is de regel vormelijk, dat is, wij moeten niet alleen doen hetgeen geboden is, alles wat geboden is en niets anders, maar alles wat wij doen, moeten wij doen omdat het geboden is, of het is geen deel van onze gehoorzaamheid of heiligheid, Deut. 6: 24, 25 en 29: 19, Psalm 119: 9. In ons is ja overgebleven een ingeboren natuurlicht, dat groot bestier geeft aangaande zedelijk goed en kwaad, gebiedende het een, en verbiedende het ander, Rom. 2: 14, 15. Maar dit licht, hoe het ook daartoe behulpzaam en dienstbaar wordt gemaakt, is niet de regel van Evangelieheiligheid als zodanig, of enig deel daarvan. De wet, die God door Zijn genade schrijft in onze harten, beantwoordt de wet, geschreven in het Woord dat ons gegeven is; het eerste is 't enigste grondbeginsel, het andere de enigste regel van onze Evangeliegehoorzaamheid. Tot dit einde heeft God beloofd, dat Zijn Woord en Geest altoos zullen samen gaan, de een om onze ziel levend te maken, het ander om ons leven te besturen, Jes. 59: 21.

Gods Woord kan men in deze aanzien als onze regel in drievoudig opzicht:

1. Als vereisende Gods beeld in ons. De hebbelijke rechtheid van onze natuur ten opzichte van God en ons leven voor Hem, wordt ons in het Woord bevolen, en ook in ons door het gewrocht. De gehele vernieuwing van onze natuur, het gehele grondbeginsel van heiligheid, hiervoor beschreven, is niets anders dan het Woord veranderd in genade in onze harten; want wij worden wedergeboren door het onverderfelijke zaad van Gods Woord. De Geest werkt in ons niets dan dat het Woord eerst van ons eist. Het is dan de regel van het inwendige grondbeginsel van geestelijk leven, en de groei daarvan, is niets anders dan zijn aanwas in gelijkvormigheid met dat Woord.
2. Ten opzichte van al de dadelijke gestalten, voornemens en oogmerken van het hart. Al de inwendige werkingen van ons gemoed, al de wilsneigingen, al de bewegingen van onze genegenheden moeten worden geregeld door Gods Woord, dat van ons eist, de Heere onze God lief te hebben met onze gehele ziel, verstand en alle krachten. Hieraan moet haar orde of wanorde beproefd worden. Al de heiligheid in die allen, bestaat in haar gelijkvormigheid met Gods geopenbaarde wil.
3. Ten opzichte van al onze uitwendige daden en plichten, afgezonderde, openbare, van godsvrucht, van rechtvaardigheid, voor onszelf of anderen, Titus 2: 12. Dit is de regel van onze heiligheid, zover hetgeen wij zijn en hetgeen wij doen, Gods Woord beantwoordt, zover en niet verder, zijn wij heilig. Alle godsdienstige daden of plichten van zedelijkheid, zonder opzicht op Gods, Woord volbracht, behoren niet tot onze heiligmaking.
3. § 4. Gelijk er is een regel van ons volbrengen van deze gehoorzaamheid, is er ook een regel van het aannemen van onze gehoorzaamheid bij God. Deze is de inhoud

van het Nieuwe Verbond, Gen. 17:1. Hetgeen die beantwoordt, wordt aangenomen, hetgeen ze niet beantwoordt, wordt verworpen, zo aangaande de gehele zaak in het algemeen, als de oprechtheid, die elke bijzondere plicht ervan vergezelt. Deze twee zaken, algemeenheid en oprechtheid, beantwoorden nu in enige zekere einden de volmaaktheid in het eerste, door de wet van ons geëist. In de staat van oorspronkelijke rechtvaardigheid, was de regel van onze aanneming bij God in onze gehoorzaamheid, de wet en het werkverbond. Dit vorderde volstreekte volmaaktheid in delen en trappen, zonder het allerminste inmengsel van zonde bij ons goed, of enige tussenkomst ervan in het allergeeringste, welke met dat Verbond onbestaanbaar was. Hoewel wij nu weer worden vernieuwd door genade tot Gods beeld wezenlijk en waar, 't is nochtans volstrekt nog niet volmaakt, maar enkel ten dele. In ons blijft helaas over, een strijdig grondbeginsel van onkunde en zonde, waarmee wij altoos strijden moeten, Gal. 5: 16, 17. Dus belooft God in het genadeverbond aan te nemen de heilige gehoorzaamheid, die algemeen is in delen, in alle bekende plichten en oprecht in de wijze hunner volbrenging. Wat in het bijzonder hiertoe vereist wordt, staat hier niet aan te wijzen, maar alleen vast te stellen in het algemeen de regel van het aannemen van deze heilige gehoorzaamheid. De reden van dit aannemen is niet, dat een lager en onvolmaakter soort van rechtvaardigheid, heiligheid en gehoorzaamheid, beantwoordt al het einden van God en zijn heerlijkheid nu onder het Nieuwe Verbond, dan het zou hebben gedaan onder het Oude. Zulke inbeeldingen wijken ijselijk ver van de waarheid, zij onteren het Evangelie, en schijnen Christus te maken tot een dienstknecht van de zonde; want wat ware Hij anders, zo Hij verworven had, dat God aannam een zwakke onvolkomen gehoorzaamheid, gepaard met vele feilen, zwakheden, zonden, en in niets volkomen, in plaats van een die volkomen, volmaakt en volstrekt onzondig was, die Hij eerst van ons eiste? Ja, God hebbende besloten de heilige eigenschappen van zijn natuur te verhogen en te verheerlijken uitstekender en heerlijker onder het Nieuwe Verbond dan onder het Oude, om welke oorzaak en einde alleen het zo verhoogd en voorgetrokken wordt boven het andere, was noodzakelijk dat erin werd geëist een rechtvaardigheid en gehoorzaamheid, volkomener, uitnemender en heerlijker dan die, geëist in het andere. Maar de reden van dit onderscheid is enkel, dat onze Evangeliegehoorzaamheid, die God aanneemt volgens de inhoud van het Nieuwe Verbond, niet dezelfde plaats houdt, die onze gehoorzaamheid zou gehad hebben onder het werkverbond want daarin ware zij geweest onze rechtvaardigheid volstrekt voor God, de zaak waardoor wij zouden gerechtvaardigd zijn geweest in zijn ogen, de werken van de wet, en om welke wij in evenmaat van rechtvaardigheid eeuwig zouden beloond zijn geworden. Maar deze plaats is nu vervuld door de gerechtigheid en gehoorzaamheid van Christus, onze Middelaar, welke zijnde de gehoorzaamheid van Gods Zoon, veel uitnemender en heerlijker is, of meer strekt tot betoning van de eigenschappen van Gods natuur, en daarin tot verheffing van Gods heerlijkheid, dan alles wat wij zouden gedaan hebben, zo wij volstandig waren gebleven in het werkverbond. Waartoe dient dan, denken misschien sommigen, onze heiligheid en gehoorzaamheid, en waartoe zijn ze nodig? Ik hoop in het vervolg op zijn plaats te tonen de noodzaak van deze heiligheid, uit haar eigenlijke grondbeginsels en einden. Ondertussen hier in het algemeen, dat, gelijk God ze van ons eist, Hij ze heeft ingesteld tot het enigste middel waardoor wij kunnen uitdrukken onze onderwerping aan Hem, ons afhankelijk van Hem, onze vruchtbaarheid en dankbaarheid, de enigste weg van onze gemeenschap en samenleving met Hem, van het gebruiken en voortzetten

van de uitwerksels van zijn liefde, de weldaden van Christus' Middelaarschap, waardoor wij Hem kunnen verheerlijken in deze wereld, en de enigste geschikte weg, waardoor wij worden voorbereid voor de erve van de heiligen in het licht, hetwelk genoeg toont in het algemeen haar noodzaak en nut.

Dit dan in het algemeen vooraf gezegd zijnde, vervat ik het nodige tot verklaring en verdediging van Evangelie heiligmaking en heiligheid in de twee volgende stellingen.

§ 5.

- A. In het verstand en de ziel van alle gelovigen, wordt door Gods Geest gewrocht en bewaard een bovennatuurlijk grondbeginsel of hebbelijkheid van genade en heiligheid, waardoor zij gepast en bekwaam worden gemaakt om voor God te leven, en te volbrengen de gehoorzaamheid die Hij vordert en aanneemt door Christus in het genadeverbond, wezenlijk of in soorten, onderscheiden van alle natuurlijke hebbelijkheden, verstandelijk en zedelijk, hoe of op welke wijze ook verkregen of voortgezet.
- B. Een onmiddellijk werk of krachtdadige uitwerking van de Heilige Geest, door Zijn genade wordt vereist tot elke daad van heilige gehoorzaamheid, hetzij inwendig alleen in geloof en liefde, of ook uitwendig dat is, tot al de heilige daden van ons verstand, wil en genegenheden, en tot alle plichten van gehoorzaamheid in onze wandel voor God.

A. De eerste van deze stellingen betuig ik te zijn niet alleen waarachtig, maar van zo groot gewicht en belang, dat onze hoop op leven en zaligheid daarvan afhangt; 't is de tweede grote grondleer, uitmakende onze Christelijke belijdenis. Wij moeten aangaande dezelve bevestigen vier zaken.

- 1. Dat de Heilige Geest zo'n hebbelijkheid of grondbeginsel bovennatuurlijk instort of scheidt in gelovigen, dat altijd in hen blijft.
- 2. Dat het volgens de natuur van alle hebbelijkheden, het verstand, wil en genegenheden neigt en schikt tot daden van heiligheid, overeenkomende met zijn eigen natuur, en tot zijn eigenlijke doeleinde, en om ons te bekwamen om voor God te leven.
- 3. Dat het niet alleen het gemoed neigt en schikt, maar het kracht geeft en bekwaamt om voor God te leven in alle heilige gehoorzaamheid.
- 4. Dat het verschilt in soort van alle andere hebbelijkheden, verstandelijk of zedelijk, die wij door alle middelen kunnen bereiken of verkrijgen of geestelijke gaven, die aan enig mens, wie hij ook zij, kunnen worden geschonken.

§ 6. In het behandelen van deze dingen zal ik tonen het onderscheid tussen een geestelijk bovennatuurlijk leven van Evangelieheiligheid, en een loop van zedelijke deugden, die sommigen tot verwerping van de genade van onze Heere Jezus Christus pogen in haar plaats te stellen. Zo'n geestelijk, hemels, bovennatuurlijk leven, aldus genoemd van zijn natuur, oorzaken, daden en einden, moeten wij in deze wereld deelachtig zijn, zo wij denken eeuwig voor God te leven.

§ 7. Hierin wilde ik graag beschouwen de natuur, heerlijkheid en schoonheid van de heiligheid, doch ik belijd maar een klein stukje van de zaak te kunnen begrijpen; de stof is, ja, dikwerf verhandeld, maar haar wezen en ware natuur is veel verborgen voor de ogen aller levenden. De zin van hetgeen de Schrift voorstelt, mijn geloof en hetgeen ik bid en begeer te ondervinden, zal ik trachten te verklaren. Maar zo weinig

wij in dit leven volmaakt zijn in de plichten van heiligheid, zo weinig kennen wij volmaakt haar natuur.

Zij is een genadige bovennatuurlijke hebbelijkheid, of een grondbeginsel van geestelijk leven. Dienaangaande zal ik in het kort aantonen:

1. Wat ik meen met zo'n hebbelijkheid.
2. Bewijzen, dat tot heiligheid zo'n hebbelijkheid vereist wordt, ja, dat de natuur van heiligheid daarin bestaat.
3. Verklaren in het algemeen de eigenschappen ervan.

§ 8. Wij speuren dan eerst na het wezen en de vorm van heiligheid, de zaak door welke iemand waarlijk en wezenlijk heilig wordt gemaakt en genaamd; of de ware oorzaak van de heiligheid, die onze natuur in deze wereld deelachtig is. Deze moet waarlijk iets zonderlings, iets voortreffelijks, iets heiligs zijn, als uitmakende het grote en enigste onderscheid tussen mens en mens, aan hun zijde, in Gods ogen, ten opzichte der eeuwigheid. Elk die deze heiligheid heeft, behaagt God, wordt van God aangenomen en zal Hem eeuwig genieten. En elk die ze niet heeft, wordt van God hier en hierna verworpen.

Deze heiligheid bestaat:

1. Niet in enige enkele daden van gehoorzaamheid aan God, al zijn ze goed in haar eigen natuur, en aanneembaar bij Hem. Want vele zulke daden kunnen worden verricht door onheilige mensen, waarvan de Schrift vele voorbeelden geeft. Kaïns offerande, Achabs bekering waren stoffelijk merkwaardige enkele daden van gehoorzaamheid; geen ware daden van heiligheid, die hen heilig maakten of deden noemen. Paulus zegt 1 Kor. 13:3, dat iemand al zijn goed aan de armen geven kan, en zijn lichaam ter verbranding, en nog niets zijn wie toch kan in enkele daden verder gaan? Zulke vruchten kunnen spruiten uit zaad, dat geen wortel heeft. Enkele daden kunnen heiligheid bewijzen, gelijk Abrahams gehoorzaamheid in het offeren van Zijn Zoon, maar zij maken niet dat iemand heilig wordt geen reeks, loop of mening van daden en plichten van gehoorzaamheid maken iemand heilig, of doen iemand heilig noemen, Jes. 1: 11-15. Al de plichten, welke reeks en vermenigvuldiging, daar wordt verworpen, uit het ontbreken van heiligheid, waren in zichzelf goed en van God ingesteld. Zij bestaat ook niet in een hebbelijke geschiktheid van het gemoed tot enige uitwendige plichten van godsdienst, aandacht of gehoorzaamheid, hoe ook verkregen of aangeleerd. Zulke hebbelijkheden zijn er verstandelijk en zedelijk. Verstandelijke hebbelijkheden zijn kunsten en wetenschappen. Wanneer men door gewoonte, gebruik en veelvuldig beoefenen van enige wetenschap, kunst of handwerk, gereedheid en gemakkelijker verkrijgt in en tot al de delen en plichten daarvan, heeft men een verstandelijke hebbelijkheid daarin. 't Is ook zo met zedelijke 'dingen in deugden en ondeugden. In de verdorven natuur blijven nog over enige zaden en vonken van zedendeugden, als rechtvaardigheid, matigheid, dapperheid, en dergelijke. Hierom roept God overgegeven zondaars tot nadenken, en zich mensen te tonen, of niet aan te gaan tegen de grondbeginsels of het licht van de natuur, van ons als mensen onafscheidbaar, Jes. 46: 8. Deze grondbeginsels kunnen zo worden aangezet in de oefening van het natuurlicht, en verbeterd door opvoeding, onderwijs en voorbeeld, dat mensen door aanhoudend vlijtig volbrengen van de daden en plichten ervan, kunnen bereiken zo'n gereedheid tot, zo'n gemakkelijker in dezelve, als niet licht door enig uitwendig middel wordt veranderd of weggenomen; dit is een zedelijke hebbelijkheid, op diezelfde wijze kunnen mensen in de plichten van aandacht en godsdienstigheid, in daden van uitwendige gehoorzaamheid aan God, door diezelfde middelen zich zo gewennen, dat zij een hebbelijke neiging hebben om

ze te oefenen. Ik twijfel niet of het is aldus in een hoge trap met vele bijgelovige mensen. Doch in al deze gaan steeds de daden voor de hebbelijkheden van dezelfde natuur en soort, de daden en niets anders brengen de hebbelijkheden voort. Maar de heiligheid, die wij naspeuren is zo'n hebbelijkheid of grondbeginsel, dat al de daden van dezelfde soort voorafgaat, gelijk wij zullen bewijzen. Nooit kon, nooit kan enig mens volbrengen een daad of plicht van ware heiligheid, daar niet in de orde van de natuur een hebbelijke heiligheid tevoren in hem was. Vele daden en plichten, zakelijk goed en prijselijk, kunnen worden volbracht zonder dit, maar niet een die de eigenlijken vorm en natuur heeft van heiligheid. En de reden is, omdat elke daad van ware heiligheid in zich moet hebben iets bovennatuurlijks van een inwendig vernieuwd grondbeginsel van genade alles wat dit niet heeft, wat het ook anders zij, is geen daad of plicht van ware heiligheid.

§ 9. Ik noem dit grondbeginsel van heiligheid *een hebbelijkheid*, niet als ware het volstrekt van dezelfde soort met verkregen hebbelijkheden, en alsof het in alles beantwoordt onze bevattingen en beschrijvingen ervan. Maar wij noemen het zo, alleen omdat het in zijn vruchten en wijze van werking in verscheidene zaken overeenkomt met verkregen verstandelijke of zedelijke hebbelijkheden. Doch het heeft veel meer overeenkomst met een natuurlijke onveranderlijke drift (instinct) dan met enige verkregen hebbelijkheid. Dus beschuldigt God mensen, dat zij in hun gehoorzaamheid aan Hem niet beantwoorden die drift, die in andere schepselen ligt tot hun Heere en Weldoener, Jes. 1: 3, en die zij gulhartig opvolgen, Jer. 8: 7. Doch in deze leert God ons meer dan de beesten van de aarde, en maakt ons wijzer dan de vogelen van de hemel, Job 35: 11.

Ik beoog dan een deugd, kracht, grondbeginsel van geestelijk leven en genade, gewrocht, geschapen, ingestort in onze ziel, en ingelegd in al haar vermogens, steeds blijvende en onveranderlijk wonende in dezelve, hetwelk voorafgaat en de naaste oorzaak is van alle daden van ware heiligheid, hoedanige ook. Hierin bestaat, gelijk gezegd is, de natuur van heiligheid, en hiervan is in volwassenen het dadelijke oefenen van alle plichten en werken van heiligheid onafscheidbaar. Dit blijft altoos in en met al de geheiligden, waarom zij altijd heilig zijn, en niet enkel dan, wanneer zij de plichten van heiligheid metterdaad oefenen. Dit bereidt, neigt en bekwaamt hen tot alle plichten van gehoorzaamheid, gelijk wij terstond tonen zullen, en door de invloed hiervan in hun daden en plichten worden zij heilig, en anders niet.

§ 10. Tot verdere opheldering dienen nog drie zaken.

1. Deze hebbelijkheid of het grondbeginsel aldus gewrocht en blijvende in ons, bewaart niet, om zo te spreken, zijn eigen standplaats, of woont en blijft in ons door zijn eigen natuurlijke kracht, als de vermogens van onze ziel aanklevende. Hebbelijkheden, door vele daden verkregen, hebben natuurlijke kracht om zich te bewaren, totdat enige weerstand hun te sterk, hen overmagt, gelijk dikwijls, hoewel niet gemakkelijk, geschiedt. Maar deze wordt in ons bewaard door de gestadige en machtige werking en invloed van de Heilige Geest. Hij, die het in ons werkt, bewaart het ook in ons. De reden hiervan is, omdat de bron ervan is in ons Hoofd Christus Jezus; en het enkel is een uitvloeisel van deugd en kracht uit Hem tot ons door de Heilige Geest; werd die niet dadelijk en altoos aangevoerd, alles wat in ons is, zou ras van zelf sterven en verwelken. Zie Ef. 4: 16, Kol. 3: 3, Joh. 4: 14. Dit is in ons gelijk het vruchtbaar makende sap in de wijngaard of olijfrank; 't is daar waarlijk en wezenlijk, en 't is de naaste oorzaak dat ze vrucht

draagt, doch het leeft en blijft daar niet door zichzelf, maar door gedurige uitvloed en mededeling van de wortel; wordt die onderschept, de rank zal ras verderven. Aldus is het met dit grondbeginsel in ons, ten opzichte van zijn wortel Christus Jezus.

2. Al is dit grondbeginsel of hebbelijke heiligheid van dezelfde soort of natuur in alle gelovigen, in alle geheiligden, zijn in hen zeer onderscheiden trappen daarvan. 't Is in sommigen sterker, levendiger, wakkerder en bloeiender, 't is in anderen zwakker, kwijnend en onwerkzaam, met zoveel verscheidenheid, en bij zoveel gelegenheden, als wij hier niet kunnen opnoemen.
3. Hoewel deze hebbelijkheid en grondbeginsel niet wordt verkregen door enige of vele daden van plicht of gehoorzaamheid, wordt het in en door een weg van plicht bewaard, vermeerderd, versterkt en voortgezet. God heeft verordend dat wij zouden leven in het oefenen van het, en in en door het vermeerderen van Zijn daden en plichten wordt het levend gehouden en opgewekt, zonder dit zal het verzwakken en afnemen.

§ 11. Dit beoog ik aangaande het wezen zelf; wij zullen nu ten tweede tonen, dat in gelovigen wordt gewrocht zo'n geestelijke hebbelijkheid of grondbeginsel van geestelijk leven, waarin hun heiligheid bestaat. Enige weinige schriftuurplaatsen uit vele zullen dit bevestigen.

Het werk hiervan wordt uitgedrukt, Deut. 30:6: *De Heere, uw God, zal uw hart besnijden om de Heere, uw God, lief te hebben met uw gehele hart en met uw gehele ziel, opdat gij levet.* Het einde van heiligheid is, opdat wij leven, en het voorname werk van heiligheid is, de Heere, onze God, lief te hebben met ons gehele hart en ziel; en dit is het uitwerksel van Gods besnijden van ons hart, zonder hetwelk het niet zou zijn. Elke daad van liefde en vrees, en bijgevolg van elke plicht van heiligheid, hoedanig ook, is een gevolg van Gods besnijden van onze harten. Maar schijnt dan dit werk van God niet enkel te zijn een wegnemen van beletsels, en niet uit te drukken het schenken van een grondbeginsel dat wij stellen? Ik antwoord, hoewel gemakkelijk ware te tonen, dat dit werk van ons hart te besnijden niet kan worden uitgewerkt zonder het inplanten van het grondbeginsel, dat wij stellen hier genoeg zal zijn uit deze tekst te bewijzen, dat dit krachtadige werk van God op ons hart vooraf noodwendig is tot alle daden van heiligheid in ons. Maar daarmee schrijft God zijn wetten in ons hart. Jer. 31: 33: *Ik zal mijn wet stellen in hun binnenste, en die schrijven in hun hart.* De hebbelijkheid of het grondbeginsel dat wij hebben beschreven, is niet anders dan een afschrift van Gods wet, ingeplant en blijvende in ons hart, waardoor wij opvolgen en beantwoorden Gods gehele wil daarin. Dit is heiligheid in haar hebbelijkheid en grondbeginsel. Dit blijkt nog klaarder, Ezech. 36: 26, 27: *Een nieuw hart zal Ik u geven, en een nieuwe Geest zal Ik in uw binnenste stellen, en Ik zal maken, dat gij wandelt in mijn inzettingen, en gij zult mijn rechten bewaren en doen.* De gehele dadelijke gehoorzaamheid, en al de plichten van heiligheid, die God van ons vordert, zijn vervat in die uitdrukkingen: gij zult wandelen in mijn inzettingen, en mijn rechten bewaren en doen. Vooraf gaande hiertoe, en als het grondbeginsel en de oorzaak ervan, geeft God een nieuw hart en enen nieuwe Geest. In dit nieuwe hart is Gods wet geschreven, gelijk tevoren gemeld is; en deze nieuwe Geest is de hebbelijke neiging van dat hart tot het leven Gods, of tot alle plichten van gehoorzaamheid. Hierdoor wordt bevestigd al het door ons gestelde, dat de Heilige Geest voorafgaande, en als de naaste oorzaak van alle plichten en daden van heiligheid, ons meedeelt een nieuw Geestelijk grondbeginsel of

hebbelijkheid van genade, dat in ons blijft, en waardoor wij worden gemaakt en genoemd heilig.

§ 12. Dit wordt nog nadrukkelijker verklaard en geopenbaard in het Nieuwe Testament, Joh. 3: 6. *Op ons is in onze wedergeboorte een werk van Gods Geest, wij worden wederom geboren van de Geest.* En het voortgebrachte door dit werk van Gods Geest in ons, hetgeen in deze nieuwe geboorte geboren wordt, is ook Geest. 't Is iets in ons bestaande, van een geestelijke natuur en geestelijke uitwerking. 't Is iets dat in ons blijft, werkzaam in het gedurig tegenstaan van vlees en zonde; gelijk Gal. 5: 17, en in het voorstaan van alle plichten van gehoorzaamheid aan God. Eer deze Geest in ons gevormd is, dat is, eer onze gehele ziel is toegerust met geestelijke kracht en bekwaamheid, kunnen wij geenszins volbrengen een enige daad, die geestelijk goed is, geen een levende daad van gehoorzaamheid. Deze geest of geestelijke natuur, die uit de Geest geboren is, die ons alleen bekwaamt om voor God te leven, is de genadeheiligheid of het grondbeginsel van heiligheid dat wij bedoelen ditzelfde wordt ook genoemd een nieuw schepsel. Die in Christus is, is een nieuw schepsel, 2 Kor. 5: 17. 't Is iets dat door een almachtige scheppende daad van Gods kracht door Zijn Geest, de natuur heeft van een levend schepsel, het wordt voortgebracht in de ziel van allen, die in Christus Jezus zijn. Het wordt genoemd het nieuwe schepsel en ook de Goddelijke natuur, 2 Petrus 1:4, een natuur is het grondbeginsel van alle werkingen; en dit is hetgeen wij beweren. Gods Geest schept een nieuw schepsel in ons, hetwelk is het grondbeginsel en de naaste oorzaak van alle daden van het leven Gods. Waar dit niet is, wat er ook anders mag wezen, daar is geen Evangelieheiligheid. Dit is de zaak waardoor wij worden bekwaamd om voor God te leven, God te vrezen, in zijn wegen te wandelen en Hem te gehoorzamen naar zijn mening en wil. Zie Ef. 4: 23, 24. Kol. 3: 10, 11. Dit getuigt de Schrift overvloedig, doch ik moet hier bijvoegen, dat geen verstand bevatten, geen tong uitspreken, geen mens volmaakt verstaan kan de heerlijkheid van de eigenlijke natuur en het wezen hiervan. Het volgende diene nog tot opheldering.

1. Wij hebben hier door vereniging met Jezus Christus, het Hoofd van de kerk. Oorspronkelijk en veroorzakende is de Heilige Geest, in Christus en in ons wonende, de oorzaak van deze vereniging. Maar vormelijk is de oorzaak, dit nieuw grondbeginsel van genade. Hierdoor worden wij leden van zijn lichaam, van zijn vlees en van zijn been, Ef.5:30, gelijk Eva was van Adam; zij was één met hem, omdat zij dezelfde natuur had als hij, uit hem voortgekomen, waarop Paulus zinspeelt, dus zijn wij uit Hem, deelgenoten van dezelfde Goddelijke natuur met Hem. Dus is hij, die zich tot de Heere voegt, *een Geest*, 1 Kor. 6: 17, dat is, van een en dezelfde geestelijke natuur met Hem, Hebr. 2: 11, 14. Hoe voortreffelijk is deze genade, die ons blijvend aandeel geeft aan Christus' lichaam en Persoon als ons Hoofd. 't Is dezelfde genade in soort, die in Christus' heilige natuur is, en die ons met Hem één maakt.

§ 13.

2. Onze gelijkenis en zweem naar God bestaat hierin. Want het is 't herstellen van zijn beeld in ons, Ef. 4: 23, 24, Kol. 3: 10. Ik hoop iets te bevatten aangaande dit beeld van God in de gelovigen, en hun gelijken naar Hem, hoe groot voorrecht het is, wat eer, veiligheid en zekerheid daaraan vast, en wat plichten uit hoofde daarvan vereist. Doch volkomen te begrijpen en uit te drukken de natuur en heerlijkheid ervan, kan ik niet bereiken, maar wens te leren aanbidden de genade waaruit het voortkomt, en die

het ons schenkt, mij te verwonderen over Christus' liefde en de kracht van zijn middelaarschap, waardoor het in ons wordt vernieuwd; de zaak zelf is onuitsprekelijk.

3. Het is ons leven, ons geestelijk leven, waardoor wij voor God leven. Leven is de grond en som van alle voortreffelijkheden. Zonder dit zijn wij dood in misdaden en zonden, hoe de Heilige Geest ons levend maakt, is verklaard. Maar dit is het inwendige grondbeginsel van leven, waaruit alle levende daden in het Godeleven voortkomen. Wij kennen niet wel de waren vorm en het wezen van het natuurlijk leven, wij vinden het, onderscheiden het, en oordelen ervan door zijn uitwerksels; en nog veel minder kennen wij de vorm en het wezen van geestelijk leven, dat veel voortreffelijker en heerlijker is. Dit leven is verborgen met Christus in God, Kol. 3:3. Paulus bedekt het in deze woorden niet een voorhang, als wetende, dat wij onmachtig zijn om standvastig te beschouwen zijn heerlijkheid en schoonheid.

Doch eer wij dit grondbeginsel van heiligheid verder beschrijven in zijn uitwerksels, gelijk hiervoor beloofd is, laat ons ter beoefening brengen deze algemene overwegingen van zijn natuur; en daarin verklaren ons eigen belang in deze waarheid, die geen enkel leeg denkbeeld is.

§ 14. 1. Leer hieruit, u niet te vergenoegen, niet te rusten in enige daden of plichten van gehoorzaamheid, in enige goede werken, hoe goed en nuttig ook in zichzelf, hoe ook vermenigvuldigd, tenzij in uw hart is een levend grondbeginsel van heiligheid. Wat eerlijke daden, wat nuttige plichten, doen sommige mensen denken dat ze zo heilig zijn als zij wezen moeten. En veler mensen godsdienst bestaat in het vermenigvuldigen van uitwendige plichten, om Noor zichzelf, misschien ook voor anderen wat te verdienen. Maar God verwerpt duidelijk niet alleen zulke plichten, maar hoe dikwerf die ook herhaald worden, zo het hart niet tevoren is gereinigd, geheiligd en begiftigd met het verklaarde grondbeginsel van genade en heiligheid, Jes. 1: 11-16. Zulke daden en plichten kunnen zijn uitwerksels van andere oorzaken, vruchten van andere grondbeginsels. Blote wettische overtuigingen kunnen die met een loop en voortgang er in voortbrengen. Vrezen, droefheden, schrik van geweten, inspraken van de rede, voortgezet door opvoeding en gewoonte, zullen mensen besturen, ja dringen om ze waar te nemen. Maar alles is verloren en vergeefse arbeid, zo de ziel niet is toegerust met dit geestelijk grondbeginsel van hebbelijke heiligheid, in haar gewrocht onmiddellijk door de Heilige Geest.

Wij moeten nochtans opmerken twee zaken.

1. Zover deze plichten, hetzij zedelijk of godsdienstig, van godsvrucht of belijdenis, goed zijn in zichzelf, moeten zij worden goedgekeurd en mensen er toe aangezet. Op vele wijzen kan men de beste plichten misbruiken en verkeerd toepassen, gelijk wanneer men op dezelve rust, als waren zij verdienstelijk, of de stof van de rechtvaardigmaking voor God. Want dit is, gelijk men weet, een krachtig middel om de ziel van zondaars af te leiden van geloof in Christus om leven en zaligheid, Rom. 9: 31, 32 en 10: 3, 4. Daar zijn ook redenen en oorzaken, die haar onaangenaam maken voor God, ten opzichte van de personen die ze verrichten gelijk wanneer zij niet worden gedaan in geloof, waarom Kaïns offer werd verworpen en wanneer het hart niet tevoren is geheiligd en toegerust met een geestelijk grondbeginsel van gehoorzaamheid. Doch om geen van deze gronden of voorwendsels mogen wij veroordelen of verachten de plichten, zelfs die goed zijn in haar eigen natuur, noch mensen daarvan terug te houden. Het ware te wensen dat wij meer vruchten zagen van zedelijke deugden en plichten van godsdienstigheid onder ongeheiligde mensen,

als wij doen. De wereld kan de goede daden van kwade mensen kwalijk missen. Maar dit mogen, dit moeten wij, geroepen wordende, doen; wanneer mensen bezig zijn in een loop van plichten en goede werken, uit grondbeginsels die niet de proef kunnen uitstaan, of tot einden die alles wat zij doen vernielen en bederven, moeten wij hun zeggen hetgeen Christus de jongeling zei, die van zijn vlijt in alle wettische plichten zo hoog opgaf: een ding ontbreekt u; u ontbreekt geloof, of u ontbreekt Christus, of u ontbreekt een geestelijk grondbeginsel van Evangelieheiligheid, zonder dit zal alles wat gij doet verloren zijn, en tevergeefs, op de laatste dag. Het rechte handhaven van genade, kan of zal nooit enige plicht van gehoorzaamheid verhinderen. Maar willen mensen zich begeven tot werken of daden onder de naam van plichten en gehoorzaamheid aan God, die, hoe schoon zij schijnen en zich vertonen aan de wereld, in zichzelf kwaad zijn, of die God van geen mensen eist, mogen wij die tegenspreken, loochenen en mensen er van trekken, Dus heeft men aangezien voor goed werk, vervolging, men dacht Gode dienst te doen, wanneer men Christus' leerlingen doodde; zijn goederen te geven tot genaamd heilig gebruik, inderdaad goddeloos misbruik; anderen te doen bidden voor de ziel, en zijn zonden te boeten na de dood. Deze en ontelbare dergelijke voorgewende plichten, mag men veroordelen, afkeuren en wegwerpen, zonder de minste vrees van mensen af te schrikken van gehoorzaamheid.

2. Alle volwassenen, die dit grondbeginsel van heiligheid hebben in hun hart, hebben de vruchten en uitwerksels ervan in hun leven, in alle plichten van rechtvaardigheid, godsvrucht en heiligheid. Want het grote werk en einde van dit grondbeginsel is, ons te bekwamen om op te volgen Gods genade, die ons onderwijst: Alle goddeloosheid en wereldse begeerlijkheden te verzaken, en matig, rechtvaardig, Godzalig te leven in deze wereld, Titus 2: 11, 12. Wij dringen dus maar aan het grote bestier van Christus zelf, maak de boom goed, en de vrucht zal goed zijn. 't is vuile, snode geveinsdheid, dat iemand zich aanmatig inwendige, hebbelijke heiligmaking, terwijl zijn leven onvruchtbaar is in de vruchten van de rechtvaardigheid en de plichten van gehoorzaamheid. Waar die wortel is, zal ze zeker vrucht dragen.

Hieruit blijkt ten tweede, *waarom mensen zo onverschillig spreken en werken aangaande heiligmaking.*

Allen die zich Christenen noemen stemmen toe, ten minste met woorden, dat heiligheid volstrekt nodig is voor hen, die door Jezus Christus willen zalig worden. Dit te loochenen ware als openlijk het evangelie te verzaken. Maar wanneer zij die zullen oefenen, slaan sommigen de enen of de anderen valse weg in, en sommigen verachten en verwerpen ze metterdaad. Dit alles spruit uit onkunde van de ware natuur van Evangelieheiligheid aan de een zijde, en uit liefde tot zonde aan de andere. Niets waarin wij geestelijk en eeuwig belang hebben, is meer verhandeld, dan de ware natuur van heiligmaking en heiligheid. Maar de zaak zelf is, als getoond, diep en verborgen, onverstaanbaar zonder de hulp van geestelijk licht in ons gemoed. Hierom \villen sommigen, dat zedelijke deugd heiligheid zij, die zij denken te kunnen verstaan door hun eigen rede, en te kunnen oefenen in hun eigen kracht. Ik wens dat wij meer vruchten daarvan in hen konden zien. Maar ware zedelijke deugd kan nauwelijks worden misbruikt om genade te weerspreken; het voorwendsel daarvan, zeer gemakkelijk en dat geschiedt dagelijks.

Sommigen stellen aan de andere zijde alle heiligheid in bijgelovige godsdiensten, in het streng waarnemen van godsdienstige plichten die mensen, niet God, hebben ingesteld. En sommiger vermenigvuldigen derzelve heeft geen einde, hun

gestrengheid geen mate. De reden, waarom mensen zich overgeven tot zulke zielbedreigende inbeeldingen, *is hun onkunde en haat van het enige ware wezenlijke grondbeginsel van Evangelieheiligheid*, waarvan wij spreken. Want hetgeen de wereld in deze niet kent, haat zij altoos. En zij kan het niet klaar onderscheiden, of in zijn eigen licht en bewijs; want het moet geestelijk onderscheiden worden, en dat kan de natuurlijke mens niet, 1 Kor. 2: 14. In het valse licht van de verdorven rede, waarin zij het onderscheiden en beoordelen, achten zij het dwaasheid of inbeelding.

In de wereld is voor velen geen dwazer en dweepachtiger zaak, dan de inwendige hebbelijke heiligheid die wij naspeuren. En dit leidt hen om ze te verachten en te haten. Doch hieronder maakt heimelijke liefde tot de zonde invloed op hun gemoed. Mensen vrezen en verfoeien toch zo'n algemene verandering van de ziel in al haar grondbeginsels van werkingen naar Gods beeld en gelijkenis, strekkende tot uitroeiing van alle zonden en zondige gewoonten. Dit doet hen omhelzen zedelijkheid, bijgelovigen godsdienst, en alles wat een natuurlijk geweten stilt en hen zelf of anderen behaagt met een faam van godsdienst. Allen dan die niet moedwillig hun eigen ziel willen bedriegen tot hun eeuwig verderf, moeten noodwendig vlijtig naspeuren de ware natuur van Evangelieheiligheid, en boven alles zorg dragen dat zij die niet missen in haren grondslag, waren wortel en grondbeginsel, waarin een misslag verderfelijik is.

3. Hieruit blijkt ook, dat het een groter zaak is waarlijk en wezenlijk heilig te zijn dan de meeste mensen denken; haar oorzaken leren bij uitstek hoe groot en voortreffelijk werk deze heiligmaking en heiligheid is.

Hoe krachtig schrijft Paulus ze toe aan God de Vader, 1 Thess. 5:23, *De God des vredes zelf heilige u*. Het is zo'n groot werk dat niemand dan de God des vredes zelf het kan werken. Des Geestes onmiddellijk werk, de invloed van Christus' middelaarschap en bloed daarin, is reeds ten dele verklaard, en wij hebben daarvan in het vervolg nog meer te zeggen. Dit alles toont genoeg, hoe groot, voortreffelijk en heerlijk werk het is. Want het betaamt van de Goddelijke en oneindige Wijsheid niet, te werk te stellen de onmiddellijke macht en het vermogen van zulke heerlijke oorzaken en middelen, om voort te brengen enig gewoon of gemeen uitwerksel. Het moet iets zijn van groot gewicht tot Gods heerlijkheid, en van een voortreffelijke natuur in zichzelf. Het weinige, dat wij nog hebben nagespeurd van zijn natuur, bewijst hoe groot en voortreffelijk het is. Niemand bedriege dan zichzelf met de schaduwen en vertoningen van zaken in wat plichten van godsdienst, of rechtvaardigheid, ja niet met vele ervan, zo hij niet vindt dit grote werk in hem ten minste begonnen. 't Is droevig, te zien, hoe de mensen in deze leutereren; niemand wil geheel zonder godsdienst zijn, en zeer weinigen willen hem toelaten in zijn kracht.

4. Hebt gij ontvangen dit grondbeginsel van heiligheid en van geestelijk leven, door de genadewerkingen van de Heilige Geest, draag zorg als voor het welzijn van uw ziel, waar te nemen twee plichten.

- (1) Koestert en bewaart het naarstig in uw hart door alle middelen. Dit gewijde pand, het nieuwe schepsel, de Goddelijke natuur is ons toevertrouwd, om het met zorg te koesteren en voort te zetten. Laat gij het moedwillig of door verzuim kwetsen door verzoeking, verzwakken door verdorvenheden, oefent gij het niet in alle bekende plichten van gehoorzaamheid, uw schuld is groot, en uw onrust zal groot zijn.
- (2) Bewijst en toont het door zijn vruchten, in het doden van verdorven lusten en genegenheden, in alle plichten van heiligheid, rechtvaardigheid, liefdadigheid en

godsvrucht in de wereld. Want een van het einden waarom God onze natuur hiermee begiftigt, is, opdat Hij er door verheerlijkt wordt. En zonder deze zichtbare vruchten, stellen wij onze gehele belijdenis van heiligheid bloot voor verwijt. Van ons wordt ook geëist dat wij op die wijze dankbaar zijn voor het ontvangen.

§ 15.

Dit grondbeginsel van inklevende genade of heiligheid, heeft niet alleen de natuur maar ook de eigenschappen van een hebbelijkheid.

En de eerste eigenschap van een hebbelijkheid is, dat zij haar onderwerp daar zij in is, neigt en schikt tot daden van haar eioen soort, of met haar overeenkomende. Zij wordt bestierd tot een zeker einde, en neigt tot werkingen of daden die daartoe strekken, en dat met evenheid en volharding. ja, zedelijke hebbelijkheden zijn niet anders dan sterke en vaste schikkingen en neigingen tot zedelijke daden en plichten van haar eigen soort, als rechtvaardigheid, matigheid of zachtmoedigheid. Zo'n schikking en geneigdheid moet er ook zijn in deze van ons beschreven nieuwe geestelijke natuur, of het grondbeginsel van heiligheid, waarmee de ziel van gelovigen is ingelegd en begiftigd van de Heilige Geest in haar heiligmaking. Want,

§ 16.

1. Zij heeft een zeker einde en is ons geschonken om ons daartoe te bekwamen. Al is zij een groot werk in zichzelf, de zaak waarin het vernieuwen van Gods beeld in ons bestaat, zij wordt in niemand gewrocht als tot een verder einde in deze wereld. Dit einde is, opdat wij voor God leven. Wij worden gemaakt te zwemen naar God, opdat wij leven voor God. Door het verderven van onze natuur, werden wij vervreemd van dit leven Gods, van dit Goddelijk geestelijk leven, Ef. 4: 18 Wij hebben er in die staat geen zin, maar weerzin in, ja, wij liggen onder de macht van een dood, die in alles dat leven tegen staat want vleeselijk gezind te zijn, is de dood, Rom. 8: 6, dat is, het is de dood ten opzichte van het leven Gods, en al de daden die daartoe behoren.

Dit leven Gods heeft twee delen.

1. De uitwendige plichten ervan.

2. De inwendige gestalte en werkzaamheden ervan.

De eerste kunnen mensen onder de macht van de verdreven natuur volbrengen en doen, maar zonder vermaak, volständigkeit of aanhouding. De taal van het grondbeginsel dat hen doet werken, is: *Zie wat vermoeidheid*, Mal. 1: 13, en zulke huichelaars zullen niet bidden zonder ophouden.

Maar van de tweede, de inwendige werkzaamheden van geloof en liefde, waardoor alle uitwendige daden moeten levend gemaakt en bezield, zijn zij geheel onkundig en vreemd. Tot dit leven Gods, een leven van geestelijke gehoorzaamheid aan God, wordt onze natuur dus geestelijk vernieuwd of begiftigd met deze geestelijke hebbelijkheid en grondbeginsel van genade. Zij wordt in ons gewrocht, opdat wij door de kracht ervan mogen leven voor God, zonder haar kunnen wij dat niet doen in een enige daad of plicht, wat ze zij. Want die in het vlees zijn kunnen God niet behagen, Rom. 8: 8. Dus is haar eerste eigenschap en onafscheidelijke metgezel, dat zij neigt en schikt de ziel waarin zij is, tot alle daden en plichten die tot het leven Gods behoren, of tot al de plichten van heilige gehoorzaamheid, zodat zij die niet enkel behartigt door overtuiging of uitwendige indrukken, maar uit een inwendig oprecht grondbeginsel, dat haar daartoe neigt en schikt. Men kan dit ophelderden met het daar tegenover staande. In de natuurstaat is een vleeselijke

gezindheid, en die is het grondbeginsel van alle zedelijke en geestelijke werkingen in hen in wie het is; deze vleeselijke gezindheid heeft vijandschap, of is vijandschap tegen God: Zij is Gods wet niet onderworpen, zij kan het niet zijn, Rom. 8:7, dat is, haar neiging en genegenheden strijden lijnrecht tegen geestelijke dingen, of Gods mening en wil, en alles wat behoort tot een leven van gehoorzaamheid aan God. Dit grondbeginsel van heiligheid nu in onze ziel ingevoerd zijnde in tegenstand, en tot uitsluiting van de vleeselijke gezindheid, strijdt zijn schikking en neiging, en staat tegen de vijandschap van de vleeselijke gezindheid, en strekt altoos tot daden geestelijk goed volgens Gods mening.

§ 17.

Deze neiging van hart en ziel, die ik stel als de eerste eigenschap of het uitwerksel van het verklaarde grondbeginsel van heiligheid, noemt de Schrift *vrees, liefde, vermaak*, en met de namen van zulke andere hartstochten, als aanduiden aanhoudende behartiging en genegenheid tot haar voorwerpen. Want deze dingen duiden niet aan, het grondbeginsel van heiligheid zelf, hetwelk zit in het gemoed, of verstand en wil, omdat het enkel zijn namen van hartstochten maar zij betekenen de eerste weg waardoor dat grondbeginsel zich oefent in heilige genegenheid van het hart tot geestelijke gehoorzaamheid.

- a. Dus zegt God van Israëls volk, dat zich door plechtig verbond had verplicht te horen en te doen alles wat God gebod: *Och! dat in hen ware zo'n hart, dat zij Mij wilde vrezen en al Mijn geboden altijd houden*, Deut. 5: 29, dat is, dat de neiging en genegenheden hunner harten altoos waren tot gehoorzaamheid. Dit wordt beoogd in de belofte van het Verbond, Jer. 32:39, *Ik zal hun geven enerlei hart, dat zij Mij vrezen, hetwelk is hetzelfde met de nieuwe geest*, Ezech. 11: 19. Het nieuwe hart is, gelijk verklaard is, de nieuwe natuur, het nieuwe schepsel, het nieuwe geestelijke bovennatuurlijke grondbeginsel van heiligheid; het eerste uitwerksel, de eerste vrucht hiervan, is Gods vrees te alle tijd, of een nieuwe geestelijke neiging en genegenheid van de ziel tot al Gods wil en geboden. Deze nieuwe geest, deze vrees Gods, wordt steeds uitgedrukt als het onafscheidbare gevolg van het nieuwe hart, of van het schrijven van Gods wet in ons hart, dat eveneens is. Zij wordt dus genoemd, *te vrezen de Heere en Zijn goedheid*, Hos. 3: 5.
- b. Zij wordt ook uitgedrukt door liefde, hetwelk is de zielsgenegenheid tot alle daden van gehoorzaamheid aan God en gemeenschap met Hem, met verlustiging en welgevallen. Zij is hoogachting voor God en zijn wil, met de eerbied aan zijn natuur verschuldigd, en verlustiging in Hem, gepast tot de verbondsbetrekking waarin Hij tot ons staat.
- c. § 18. Zij wordt nog uitgedrukt door geestelijk gezind te zijn. Geestelijk gezind te zijn is leven en vrede, Rom. 8:6, dat is, de trek en neiging van het gemoed tot geestelijke dingen, is de zaak waardoor wij leven voor God en vrede met Hem genieten; zij is leven en vrede. Van nature smaken wij alleen de dingen van het vlees, en nemen aardse zaken ter harte, Filip. 3: 19. Ons gemoed of hart is er op gezet, er toe geneigd, gereed voor alles wat leidt om ze met ingebeeld genoegen te genieten. Maar de geestelijk gezinde is gezind tot de dingen die boven zijn, of zet zijn genegenheden op dezelve, Kol. 3: 2. Uit kracht hiervan zegt David, dat zijn ziel God hard achteraan volgde, Psalm 63: 9, of ernstig verlangen had tot al de wegen waardoor hij voor God kon leven, en God genieten; gelijk de ernst van iemand die iets najaagt dat steeds in zijn gezicht is, gelijk Paulus spreekt, Filip. 3: 13, 14. Petrus vergelijkt het bij de natuurlijke trek van een hongerige tot voedsel,

1 Petrus 2: 2. Als nieuw geboren kinderen begeer de oprechte melk van Gods Woord, opdat gij daardoor mag groeien hetwelk is een standvastige, onveranderlijke neiging.

Ik meen dan dit: elke natuur heeft zijn neiging tot daden met haar overeenkomende. Het grondbeginsel van heiligheid is zo'n natuur, een nieuwe of Goddelijke natuur; overal waar zij is, neigt zij aanhoudend de ziel tot plichten en daden van heiligheid; zij brengt voort gestadige zucht tot dezelve. En gelijk door het grondbeginsel zelf, het strijdige grondbeginsel van zonde en vlees wordt besnoeid en ten ondergebracht, wordt door deze genadige neiging, de genegenheid tot zonde die in ons is, verzwakt, besnoeid en bij trappen weggenomen.

§ 19. Overal dan waar deze heiligheid is, schikt of neigt zij de gehele ziel tot daden en plichten van heiligheid, en dat:

1. Algemeen, of zonder uitzondering.
2. Standvastig, of evenmatig.
3. Duurzaam tot het einde. Waar deze dingen niet zijn, zal geen menigte van plichten iemand heilig maken of doen noemen.

1. Daar is geen plicht van heiligheid, hoedanig ook, of een geheiligd hart heeft er neiging toe; het heeft hoogachting voor al Gods geboden. Sommige geboden kunnen meer strijden tegen onze natuurlijke genegenheden dan anderen, sommige meer overdwarsen ons tegenwoordig tijdelijk belang, sommige zijn vergezeld met meer moeilijkheden en schaden dan andere en sommige kunnen door omstandigheden van tijd en plaats zeer gevaarlijk worden. Maar hoe het ook zij, is in ons hart een genadig grondbeginsel, het zal ons eenparig neigen en schikken tot elk ervan in zijn eigen plaats en tijd. De reden hiervan is, omdat het een nieuwe natuur zijnde, zij eenparig neigt tot alles wat tot haar behoort, gelijk alle daden van heilige gehoorzaamheid doen. Want elke natuur heeft eenparige geneigdheid tot al haar natuurlijke werkingen, in haar tijden en plaatsen. Hierom beproefde onze Zaligmaker de rijke jongeling, die zijn plichten en rechtvaardigheid verhaalde, met een die recht streed tegen zijn tijdelijk belang en werelds genoegen; hierop week hij terstond, en bewees, dat alles wat hij anders gedaan had, niet was uit een inwendig grondbeginsel van geestelijk leven. Alle ander grondbeginsel of oorzaak van plichten en gehoorzaamheid, zal op aanzoek, plaats geven aan een hebbelijke uitzondering van het een of ander dat er mee strijdt. Het zal toelaten, het nalaten van sommige plichten, of het bedrijven van enige zonde, of het aanhouden van enige lust. Dus wilde Naäman, die gehoorzaamheid beloofde op zijn overtuiging van de macht van Israëls God, nochtans op aanzoek van zijn werelds belang, uitzonderen neer te buigen in Rimmons huis. Dus zal het nalaten van gevaarlijke plichten in een weg van belijdenis, of het aanhouden van enige verdorven genegenheden, wereldsliefde of grootheid des levens, worden toegelaten op alle ander grondbeginsel van gehoorzaamheid, en dat hebbelijk. Want ook zij, die dit waar geestelijk grondbeginsel van heiligheid hebben, kunnen worden overrompeld tot dadelijk nalaten van plichten, bedrijven van zonde en voor een tijd toegeven aan verdorven genegenheden. Maar hebbelijk kunnen zij dat niet zijn. een hebbelijke uitzondering van iets zondigs of zedelijk kwaad, is voor eeuwig onbestaanbaar met dit grondbeginsel van heiligheid. Licht en duisternis, vuur en water zal men eer tot een brengen. Hierdoor is het onderscheiden van alle andere grondbeginsels, redenen of oorzaken waarop mensen kunnen verrichten enige plichten van gehoorzaamheid aan God.

§ 20.

2. Het neigt dus het hart tot plichten van heiligheid *standvastig en eenparig*.

Hij, in wie het is, vreest gedurig, of is in des Heeren vrees al de dag lang. In alle voorvallen, bij alle gelegenheden, neigt het eenparig het gemoed tot daden van heilige gehoorzaamheid. 't Is waar, de werkingen van de genade, die er uit voortkomen, zijn in ons soms meer ingespannen en krachtiger dan op andere tijden. 't Is ook waar, dat wij zelf soms meer wakende en naarstig gezet zijn, om bij alle gelegenheden genade te oefenen, hetzij in plechtige plichten of in onze algemene wandel, of bij bijzondere gelegenheden, als op andere tijden. Op sommige tijden ontmoeten ons ook ongewone moeilijkheden en veranderingen van onze lusten en verzoeken, waardoor deze heilige neiging wordt onderschept en verhinderd. Maar niettegenstaande dit, en alles wat er tegen strijdt en zijn werkingen wil hinderen, in zichzelf en in zijn eigen natuur neigt het standvastig en eenparig de ziel in alle tijden en gelegenheden tot plichten van heiligheid. Alles wat anders gebeurt, is voor het toevallig. Deze neiging is gelijk een stroom die eenparig oprijst uit een levende fontein, gelijk onze Zaligmaker spreekt, Joh. 4: 14, *een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven*. Deze stroom kan in zijn loop tegenstanden ontmoeten, die hem voor een tijd opstoppen of omleiden; maar zijn wateren dringen altijd steeds voorwaarts. Hierdoor stelt de ziel God gedurig voor haar, en wandelt steeds als in Gods gezicht. Mensen kunnen volbrengen plichten van gehoorzaamheid aan God, ja vele, ja in haar uitwendige verrichting standvastig wandelen, op andere gronden, uit andere beginselen, en uit kracht van andere beweegredenen. Maar wat ze ook zijn, zij zijn geen nieuwe natuur in en voor de ziel, en neigen dus de mensen niet standvastig en eenparig tot hetgeen waartoe zij leiden. Soms zijn haar indrukken op het gemoed sterk en geweldig, zij zijn niet te weerstaan, of de geëiste plichten moeten terstond verricht worden. Zo gaat het wanneer overtuigingen worden aangezet door gevaren, droef heden, sterke begeerten, of dergelijke. Zij laten ook wel de ziel over aan haar eigen sleur en gewoonte, zonder de minsten aandrang tot enige plichten. Daar is geen andere oorzaak, grondbeginsel noch rede tot gehoorzaamheid, behalve de één die wij naspeuren, die eenparig en standvastig neigt tot haar daden. Mensen die enkel handelen volgens de kracht van de overtuigingen, zijn gelijk zeevarenden, die soms stormen of sterke voorwinden ontmoeten, die hen met geweld schijnen te zullen drijven naar de begeerde haven, maar kort daarop wordt het doodstil, en zij kunnen niet voort; misschien komt na enige tijd weer een rukwind, die zal, denken zij, de reis doen spoeden; maar die feilt ook ras. Daar het ware grondbeginsel is, zet een natuurlijke stroom spoedig, eenparig en standvastig voort; en komen er soms stormen, onweer en tegenwinden, de natuurlijke stroom, het getij werkt mettertijd voort, en behoudt zijn loop tegen alle uitwendige toevallige beletsels aan.

§ 23.

3. Het is hierin ook *duurzaam en blijft voor eeuwig*.

Het zal nooit ophouden de gehele ziel te neigen en te schikken tot daden en plichten van gehoorzaamheid, tot ze komt tot het einde van die allen in het genieten van God. 't Is levend water, en elk die ervan drinkt, zal nooit meer dorsten, dat is, met gehele nooddrift van onderstanden van de genade, het is een springader van water, springende tot in het eeuwige leven, Joh. 4:14. Zij bobbelt op, en dat altijd zonder aflat, omdat het is levend water, waarvan levende daden onafscheidbaar zijn, ook duurzaam zonder ophouden, zij springt tot in het eeuwige leven, en feilt niet tot elk in wie ze is gesteld in het eeuwige genot. Dit is uitdrukkelijk beloofd in het Verbond: *Ik zal mijn vrees in hun hart stellen, en zij zullen van Mij niet vertrekken*, Jer. 32:40. Zij

zullen dit nimmer doen in wie deze vrees is, zij duurt eindeloos. 't Is waarlijk onze plicht met alle zorg, naarstigheit, en het gebruik van alle middelen te bewaren, koesteren en vermeederen, het grondbeginsel zelf, en Zijn daden in deze heilige neigingen. Wij moeten alle naarstigheit betonen, tot de volle verzekerdheit van de hoop, tot het einde toe, Hebr. 6: 11. In het gebruiken van middelen en het oefenen van de genade wordt het onfeilbaar behoed en bewaard, Jes. 40: 3 1. 't Is waar, in sommigen schijnt soms door geweldige tussenkomst van verzoeking, en het krachtig en bedrieglijk werken van lusten, het grondbeginsel zelfs voor een tijd ten enenmale verstikt, en zijn eigenschap vernield; aldus schijnt het geweest te zijn met David onder zijn deerlijke val en verval.

Nochtans is zijn natuur zodanig, dat het onsterfelijk, eeuwigdurend is, en nimmermeer volstrekt zal sterven; zo'n betrekking heeft het op Gods verbondsgetrouwheit en Christus' middelaarschap, dat het nooit geheel zal ophouden of uitgeblust worden. Het blijft het hart neigen en schikken tot alle plichten van heilige gehoorzaamheit tot aan het graf. ja doorgaans, en daar zijn oprecht werk en neiging niet wordt gestoord door verfoeilijk verzuim of wereldliefde, groeit en bloeit het tot het einde. Hierom zijn sommigen niet alleen vruchtbaar, maar vet en groen in hun ouderdom, en wanneer de uitwendige mens afneemt, wordt in hen de inwendige dagelijks vernieuwd in kracht en vermogen. Doch alle andere grondbeginsels van gehoorzaamheit, hoedanig ook, hebben in hun natuur af te nemen, te verwelken, en dat hun daden ongevoelig, zwakker en krachtelozer worden, en doorgaans maakt, of de aanwas van vleselijke wijsheit, of wereldliefde, of enige krachtige verzoeking, een geheel einde ervan, en zij worden geheel nutteloos.

Hierom is in de wereld geen zorgelozer geslacht van zondaars, dan die zijn aangevoerd geweest door de kracht van overtuiging tot een loop van gehoorzaamheit in het volbrengen van vele plichten. En die van zulken niet vervallen tot openbare goddeloosheit, dartzelheit of verzuim van alle plichten van dienstpleging, blijven in hun loop door gewoonte of omdat ze dient tot hun omstandigheden en toestand in de wereld, zij worden ook bewaard voor wegen en daden, die niet kunnen bestaan met hun tegenwoordige wandel, door de kracht van vorige overtuigingen. Maar het vermogen van alle grondbeginsels van overtuiging, opvoeding, aandoening over droefheden, gevaren, vrees, of die allen onder een, sterven eer dan de mensen, en waren hun ogen geopend, zij konden het einde ervan zien.

Op deze wijze dan neigt en schikt de nieuwe Goddelijke natuur, die in gelovigen is, hen zonder uitzondering, eenparig en duurzaam tot alle daden en plichten van heilige gehoorzaamheit.

§ 24. Wij moeten nog verklaren, om misvattingen in deze te voorkomen, hoe in hen, die aldus aanhoudend worden geneigd en geschikt tot al de daden van een hemels geestelijk leven, nochtans ook overblijven strijdige gesteldheden en neigingen.

1. In hen zijn nog genegenheden en gesteldheden tot zonde, voortkomende uit de overblijfsels van een strijdig hebbelijk grondbeginsel. Dit noemt de Schrift het vlees, de begeerlijkheit, de zonde die in ons woont, het lichaam des doods; zijnde hetgeen in gelovigen nog over is van de boze verdorven schending van onze natuur door het verlies van Gods beeld, schikkende de gehele ziel tot alles wat kwaad is. Dit blijft nog in hen en neigt hen tot kwaad, en alles wat kwaad is, volgens de kracht en het vermogen, die het nog heeft in verscheidene trappen. Verscheidene zaken zijn hierin merkwaardig. 't is zonderling in dit leven voor God, dat in het verstand, wil en genegenheden van een wedergeborene, tegenstrijdige hebbelijkheden en neigingen zijn, die gedurig elkaar weerstaan, en

tegenstrijdig werken aangaande dezelfde voorwerpen en einden. En dit niet door twist of wanorde tussen de onderscheiden vermogens van de ziel zelf, gelijk in natuurlijke mensen tegenstrijdige werkingen zijn tussen hun wil en genegenheden aan de een zijde, geneigd tot zonde, en het licht van hun gemoed en geweten aan de andere zijde, verbiedende het bedrijven van de zonde, en de begane veroordelende, welke wanorde onderscheidbaar is in het natuurlicht, en genoeg uitgeplozen door de oude wijsgeren. Maar deze strijdige hebbelijkheden, neigingen en werkingen, zijn in dezelfde vermogens.

2. Gelijk dit niet kan worden begrepen dan uit kracht van een voorafgaande overtuiging en erkentenis, zo van het gehele verderf van onze natuur door de val, als van haar aanvankelijke vernieuwing door Jezus Christus, waarin deze strijdige hebbelijkheden en neigingen bestaan kan het niet worden geloofend zonder openlijk het Evangelie te verwerpen en te weerspreken de ondervinding van allen die geloven, of iets van het leven Gods kennen. Wij beogen niets meer dan hetgeen Paulus zo duidelijk stelt, Gal. 5: 17: Het vlees begeert tegen de Geest, en de Geest tegen het vlees; dat is, in het gemoed, wil en genegenheden van de gelovigen, en deze strijden tegen elkaar; het zijn strijdige grondbeginsels, vergezeld met strijdige genegenheden en werkingen, zodat gij niet kunt doen de dingen die gij wilde.
3. In hetzelfde onderwerp kunnen niet zijn strijdende hebbelijkheden, enkel natuurlijk of zedelijk, ten opzichte van een en hetzelfde voorwerp en terzelfder tijd; ten minste kunnen zij er niet zijn in enige hogen trap, zodat ze kunnen neigen en werken strijdig tegen elkaar, met aandrang of kracht. Want geweldige hartstochten tot zonde, en een geweten heftig veroordelende om zonde, waardoor zondaars soms verscheurd en verbijsterd worden, zijn geen strijdige hebbelijkheden in hetzelfde onderwerp. Het geweten brengt maar van buiten in Gods oordeel, tegen hetgeen waarop wil en genegenheden gezet zijn.

§ 25. 't Is, als gezegd, geheel anders in strijdige grondbeginsels of hebbelijkheden van geest en vlees, van genade en zonde, met hun strijdige neigingen en werkingen. Alleen kunnen zij niet beide zijn in de hoogste trap op dezelfde tijd, en even overwinnende en krachtig in dezelfde zaken. Dat is, zonde en genade kunnen niet terzelfder tijd in hetzelfde hart heersen, zodat het eveneens wordt bestierd door die beide. Zij kunnen in dezelfde ziel niet voortbrengen even krachtige genegenheden; want dan zouden zij volstrekt verhinderen alle soorten van werkingen. Zij hebben ook niet de eigen invloed op bijzondere daden, zodat die niet met recht genoemd zouden kunnen worden naar de een of andere genadig of zondig. Maar van nature heeft de boze, verdorven hebbelijkheid van de zonde, of het vlees geheel en algemeen de overhand, steeds de ziel neigende en schikkende tot zonde. Hierom zijn al de overleggingen van 's mensen hart ten allen dag enkel boos, en die in het vlees zijn kunnen God niet behagen. In hen woont niets goeds, zij kunnen niets goeds doen en het vlees is machtig algemeen ten onder te brengen de opstand van licht, overtuigingen en geweten daartegen. Maar op het invoeren van het nieuwe grondbeginsel van genade en heiligheid in onze heiligmaking, wordt deze hebbelijkheid van de zonde verzwakt, besnoeid, en zo de macht benomen, dat ze niet kan of zal zo gestadig en overmogend neigen tot zonde als tevoren, noch die doorgaans zo geweldig aandringen. Hierom zegt de Schrift dat ze wordt onttroond door genade, zodat ze ons niet overheerst, door ons voort te drijven tot het volgen van haar onweerstaanbare neigingen, Rom. 6:12. Dienaangaande zie de lezer mijn verhandeling van: *De overgebleven zonde, en haar doding in gelovigen.*

§ 26. Doch dit vlees, dit grondbeginsel van zonde, hoe ook onttroond, verbeterd, besnoeid en de macht benomen, wordt nooit geheel en volstrekt in dit leven uit de ziel verdreven. Het wil, het zal daar blijven werken, bedriegen, en verzoeken, minder of meer, volgens zijn overgebleven kracht en voordelen. Uit hoofde hiervan, en de tegenstand hieruit voortkomende, kan het grondbeginsel van genade en heiligheid, niet zo volkomen en volstrekt het hart en ziel neigen tot het leven Gods en Zijn daden, dat zij, in wie het is, niet gevoelen tegenstand, strijdige bewegingen en neigingen tot zonde. Want het vlees zal begeren tegen de Geest, zowel als de Geest tegen het vlees, en deze staan tegen elkaar. Deze overeenkomst is er tussen deze twee staten. In de natuurstaat heeft het grondbeginsel van zonde of het vlees de overhand en heerst in de ziel, maar enig licht in het gemoed overgebleven, en een veroordeling in het geweten, vermeerderd door onderwijs en overtuigingen, staan het steeds tegen, en veroordelen zonde, eer en na zij bedreven zijn. In wedergeborenen heeft het grondbeginsel van genade en heiligheid de overhand en het gebied maar in hen is steeds een grondbeginsel van begeerlijkheid en zonde, dat opstaat tegen het heersen van de genade, in enige evenmate als licht en overtuiging opstaan tegen het heersen van de zonde in de onherborene. Want gelijk die vele verhinderen vele boosheden te doen, daar hun heersend grondbeginsel van zonde hen sterk toe neigt, en hen zetten aan vele plichten daar het geen zin in heeft; handelt dit aan de andere zijde zo in wedergeborenen; het verhindert hun vele goede dingen te doen, daar hun regerend grondbeginsel toe neigt, en brengt hen tot vele boosheden die het verfoeit,

§ 27. Maar tot het grondbeginsel van heiligheid, behoort onafscheidelijk en noodzakelijk, dat het neigt en schikt de ziel waarin het algemeen is tot alle daden van heilige gehoorzaamheid.

En deze neigingen hebben de overhand boven alle andere, en wijzen de ziel gedurig op heiligheid. Dit behoort tot zijn natuur, en daar deze neigingen ophouden of afgebroken worden, geschiedt dat door het krachtige wederwerken van het grondbeginsel van de zonde, misschien geholpen door uitwendige verzoeken en aanprikkelingen, waartegen een heilige ziel steeds strijden zal. Waar dit niet is, daar is geen heiligheid. Het volbrengen van plichten, hoe uitwendig godsdienstig, zedelijk, veelvuldig, vlijtig en nuttig ook, zal niemand terecht doen heilig noemen, tenzij zijn gehele ziel is bezet en ingenomen door krachtige genegenheden tot alles wat geestelijk goed is, uit het grondbeginsel van Gods beeld in hem vernieuwd. Uitwendige plichten, van wat soort ze ook zijn, kan men vermenigvuldigen op licht en overtuiging, daar zij spruiten uit geen wortel van genade in het hart, en hetgeen zo opschiet, verdort ras, Matth. 13. Maar deze vrijwillige, oprechte, ongedwongen genegenheid van het gemoed en de ziel eveneens en algemeen tot alles wat geestelijk goed is, tot alle daden en plichten van heiligheid, met inwendig arbeiden om door te breken en vrij te raken van allen tegenstand, is de eerste vrucht en het krachtigste bewijs van het vernieuwen van onze natuur door de Heilige Geest.

§ 28. Misschien vraagt iemand: neigt de hebbelijkheid of het aanklevende grondbeginsel van heiligheid zo gestadig de ziel tot alle plichten van heiligheid en gehoorzaamheid; waarom bidt David dan, neig mijn hart tot uw getuigenissen, Psalm 119: 36. Schijnt daartoe niet vereist een nieuwe daad van genade, en spruit het wel uit de gemelde hebbelijkheid, die toen in David bij uitstek was?

Antwoord.

1. Ik hoop in het vervolg te tonen, dat, niettegenstaande al de kracht en het vermogen van hebbelijke genade, tot haar dadelijke oefening in bijzondere voorvallen vereist wordt een nieuwe daad van de Heilige Geest door Zijn genade.
2. God neigt ons hart tot plichten van gehoorzaamheid, voornamelijk door te versterken, te vermeerderen en op te wekken de genade die wij ontvangen hebben en die ons aankleeft. Wij hebben geenszins, wij zullen nooit hebben in deze wereld, zulk een voorraad van geestelijke kracht om iets te kunnen doen gelijk wij moeten, zonder vernieuwde medewerking van de genade.
3. § 29. Vermogen vergezelt deze hebbelijkheid van de genade zowel als neiging of genegenheid. Zij haalt niet enkel de ziel over tot heilige gehoorzaamheid, maar bekwaamt ze tot haar daden en plichten. Ons leven Gods, ons wandelen in Gods wegen en inzetten, ons bewaren van zijn rechten, waardoor uitgedrukt wordt onze gehele dadelijke gehoorzaamheid, zijn de uitwerksels van het nieuwe hart ons gegeven, waardoor wij bekwaamd worden tot dezelve, Ezech. 36: 26, 27.

Doch om dit wat verder en onderscheidener te verklaren, moet ik:

1. Tonen dat zo'n vermogen tot heilige gehoorzaamheid is in allen, in wie het grondbeginsel van heiligheid is gewrocht door de heiligmaking van de Heilige Geest, die ervan onafscheidbaar is.
2. Tonen wat dat vermogen is, of waarin het bestaat.

Dat wij van nature geen kracht hebben tot enig geestelijk goed, of tot enige daden of plichten van Evangelieheiligheid, is reeds genoeg bewezen. Als wij nog zonder kracht waren is Christus te zijner tijd voor goddelozen gestorven, Rom. 5: 6. Tot wij worden gemaakt deelgenoten van de voordelen van Christus' dood in en door zijn heiligende genade, zijn wij goddeloos, ook zonder kracht, of hebben geen vermogen om voor God te leven. Doch dit met de onmacht van onze natuur, uit hoofde van haren dood in de zonde, hiervoor in het brede verklaard, behoeft hier niet uitgebreid.

§ 30.

B. Onze stelling die nog staat te bewijzen, is: *dat in en door de genade van de wedergeboorte en heiligmaking, ons wordt gegeven een macht en bekwaamheid om voor God te leven, of te volbrengen al de plichten van aangename gehoorzaamheid.*

Dit is de eerste daad van de geestelijke hebbelijkheid, spruitende uit en onafscheidbaar van dezelve. Zij wordt genaamd kracht of vermogen, Jes. 40:31, Die op de Heere wachten zullen de kracht, vernieuwen, dat is, tot gehoorzaamheid, of om met God te wandelen zonder moe worden kracht hebben zij, en in hun wandel met God wordt ze vernieuwd of vermeerderd. Door dezelfde genade worden wij versterkt met alle kracht, volgens Gods heerlijke macht, Kol. 1: 11, of versterkt met kracht door Zijn Geest in de inwendige mens, Ef. 3: 16, waardoor wij alles kunnen doen door Christus, die ons versterkt, Filip. 4: 13. In onze roeping of bekering tot God, wordt ons gegeven door zijn Goddelijke kracht alles wat tot het leven en de Godzaligheid behoort, 2 Petrus 1:3, al het nodige om ons te bekwamen tot een heilig leven De hebbelijkheid en het grondbeginsel van genade in gelovigen gewrocht, geeft hun nieuwe kracht, en geestelijke sterkte tot alle plichten van gehoorzaamheid. Het water des Geestes is niet alleen een fontein van water in hen blijvende, maar die springt tot in het eeuwige leven, Joh. 4: 14, of die ons gedurig bekwaamt tot genadedaden die daar heen strekken. Gods genade aan gelovigen geschonken is genoeg om hen te bekwame tot de gehoorzaamheid van hen geëist. Dus zei God tot Paulus, die als gereed was om onder zijn verzoeken te bezwijken: Mijn genade is u

genoeg, 2 Kor. 12:9, of in allen die geheiligd zijn is een vermogen, dat hen bekwaamt om God alle heilige gehoorzaamheid te volbrengen. Zij zijn in het leven voor God, in het leven voor rechtvaardigheid en heiligheid. Zij hebben een grondbeginsel van geestelijk leven; en daar leven is, daar is kracht in zijn soort en tot zijn einde. Dus is ons geschonken in onze heiligmaking niet alleen een grondbeginsel of aanklevende hebbelijkheid van genade, waardoor wij waarlijk en hebbelijk in staat en toestand verschillen van alle onbekeerde mensen, wie ze ook zijn; maar daartoe behoort ook een werkzaam vermogen, of bekwaamheid tot geestelijke, heilige gehoorzaamheid, waaraan niemand dan zo'n geheiligde deel heeft. Op dit vermogen wordt gezien in al de geboden of bevelen van gehoorzaamheid, die tot het Nieuwe Verbond behoren. De geboden van elk Verbond zien op het vermogen in en door het gegeven. Alles wat God van iemand eiste, of eist uit kracht van het Oude Verbond of zijn voorschriften, was uit hoofde van en evenredig met de kracht, onder en door dat Verbond gegeven. Ons verliezen van die kracht door de komst van de zonde, ontslaat ons niet van het gezag des gebods; daarom zijn wij rechtvaardig verbonden te doen zaken die wij te volbrengen geen kracht hebben. Dus ziet ook Gods gebod onder het Nieuwe Verbond, aangaande al de gehoorzaamheid die Hij van ons vordert, op het vermogen dat ons door het wordt gegeven en medegedeeld en dit is het vermogen dat tot het nieuwe schepsel behoort, de hebbelijkheid en het grondbeginsel van genade en heiligheid, hetwelk de Heilige Geest, gelijk wij bewezen hebben, werkt in alle gelovigen.

§ 31.

Laat ons dan naspeuren de natuur van deze geestelijke kracht, wat ze is en waarin zij bestaat.

Deze is niet klaar te verstaan zonder recht te overwegen onze onmacht tot alle geestelijk goed van nature, die ze geneest en wegneemt. Deze hebben wij in het vorige breed verklaard, daar wij de lezer heen wijzen. Wanneer wij weten wat het zij zonder kracht of vermogen te zijn in geestelijke dingen, kunnen wij daaruit leren wat het is die te hebben. Overweeg tot dat einde, dat in onze ziel zijn drie zaken of vermogens, die het onderwerp zijn van alle macht of onmacht in geestelijke dingen, ons verstand, wil en genegenheden. Dat onze geestelijke onmacht voortkomt uit haar verderving, is hiervoor bewezen; en wat kracht wij hebben tot heilige, geestelijke gehoorzaamheid, moet bestaan in enige bijzondere bekwaamheid meegedeeld onderscheiden aan al deze vermogens.

Dus speuren wij na *wat deze kracht zij in het verstand, wat in de wil, wat in de genegenheden.*

1. Deze kracht in het verstand bestaat in geestelijk licht en bekwaamheid om geestelijke dingen geestelijk te onderscheiden, waarvan mensen in de natuurstaat geheel ontbloot zijn, 1 Kor. 2: 13, 14. De Heilige Geest in het eerste mededelen van het grondbeginsel van geestelijk leven en heiligheid schijnt in ons hart, om ons te geven kennis van Gods heerlijkheid in het aangezicht van Jezus Christus, 2 Kor. 4:6. ja, dit versterken van het verstand door zaligmakende verlichting, is de uitmunstendste daad van onze heiligmaking. Zonder dit ligt een deksel, met vrees en dienstbaarheid op ons, zodat wij niet zien in geestelijke dingen. Maar daar Gods Geest is, daar komt Hij met zijn heiligende genade, daar is vrijheid; *en daardoor worden wij allen met ongedekt aangezicht, des Heeren heerlijkheid als in een spiegel aanschouwende, veranderd naar datzelfde beeld van heerlijkheid tot heerlijkheid*, 2 Kor. 3:18, zie Ef. 1:17, 18.

§ 32.

1. Dus hebben alle geheiligde gelovigen een bekwaamheid en vermogen in het vernieuwde gemoed en verstand, om te zien, kennen, onderscheiden en aan te nemen geestelijke dingen, de verborgenheden van het Evangelie, de mening van Christus, op een rechte en geestelijke wijze. Zij hebben wel niet al deze bekwaamheid en vermogen in dezelfde trap, maar elke gelovige heeft daarvan een genoegzaamheid, om te kunnen onderscheiden hetgeen hem zelf en zijn plichten noodzakelijk aangaat. Sommigen van hen schijnen waarlijk zeer laag in kennis te zijn en in vergelijking van anderen zeer onwetend want in deze dingen zijn verschillende trappen, Ef. 4: 7, en sommigen van hen worden daarin gehouden door hun eigen verzuim en luiheid. Zij gebruiken niet gelijk zij moesten, zij zetten niet op woeker de middelen tot groeien in de genade en in de kennis van Jezus Christus, hun van God voorgeschreven, gelijk Hebr. 6: 11, 12. Maar elke ware geheiligde, en die daardoor heeft ontvangen de minsten trap van zaligmakende genade, heeft genoeg licht om te verstaan de geestelijke dingen van het Evangelie op een geestelijke wijze. Wanneer de Evangelieverborgenheden verkondigd worden aan gelovigen, kunnen sommige ervan zo worden voorgesteld, dat de geringer verstandenen en bekwaamheden de leerstukken niet recht kunnen bevatten, welke men nochtans zo moet voorstellen tot stichting van meer gevorderden in kennis. Nochtans heeft ook de geringste zoveel geestelijk inzicht in de zaken zelf, als nodig is tot zijn geloof en gehoorzaamheid in zijn toestand. Dit stelt de Schrift door vele getuigenissen ontwijfelbaar. Want wij hebben ontvangen Gods Geest, opdat wij zouden kennen de dingen ons van God geschonken. Uit kracht van het ontvangen, kennen of onderscheiden wij geestelijke dingen, 1 Kor. 2: 12; *dus kennen wij de zin van Christus*, vers 16. Dit is de inhoud van het dubbele getuigenis, 1 Joh. 2:20, 27. De bijblijvende zalving is geen andere dan de hebbelijke inwonende genade die wij beweren, door dezelve als zijnde een heilig licht in ons gemoed, kennen wij alle dingen zij is het verstand, ons gegeven om de Waarachtige te kennen, 1 Joh. 5: 20. Elks plicht blijft het, steeds aanhoudend te betrachten het voortzetten en vermeerderen van zijn licht, in het dagelijks en gedurig oefenen van de geestelijke kracht, die hij heeft ontvangen, en in het gebruiken van middelen, Hebr. 5:14.

§ 33.

2. Dit vermogen van de wil bestaat in zijn onbedwongenheid, vrijdom en bekwaamheid om toe te stemmen, te kiezen en te omhelzen geestelijke dingen. Gelovigen hebben vrije wil tot het geestelijke goede. Want zij zijn bevrijd van de dienstbaarheid en slavernij van de zonde, waaronder zij waren in de natuurstaat. Wat ook sommigen twisten over de natuur van de vrije wil, dat ze bestaat in onverschilligheid tussen goed en kwaad, de een zaak of de andere, met een macht om zich te begeven tot al Zijn werkingen, wat ook haar voorwerpen zijn; gelijk de Schrift hiervan niets weet, is het iets dat wij niet kunnen hebben, en zo wij konden, het zou ons niets bevoordelen, ja wij waren veel beter zonder dat. Wij kunnen het onmogelijk hebben, want dit te stellen sluit in het verwerpen van al ons af hangen van God, en de oorsprongen van al onze daden volstrekt en geheel te leggen in onszelf. En aangemerkt de vooroordelen, verzoeken en verdorvenheden die ons bezitten en oefenen, zo'n buigzaamheid van de wil ware ons geen nut of voordeel, maar zou ons veeleer overgeven aan de macht van zonde en satan. Alles wat de Schrift weet van vrije wil, is, dat in de natuurstaat vroeger als het bekerende, heiligende werk van de Geest, alle mensen, wie ze ook zijn, in slavernij liggen aan de zonde, en dat in al hun zielsvermogens. Zij zijn verkocht onder de zonde, niet onderworpen aan Gods wet, zij kunnen niet zij kunnen niet bedenken, willen, doen, begeren, noch lieven iets dat

geestelijk goed is volgens Gods mening. Maar tot het kwade, verkeerde, onreine, zijn zij gewillig, gereed, genegen en alleszins bekwaam. Aan de andere zijde, in die vernieuwd en geheiligd zijn door de Heilige Geest, erkent en leert de Schrift een vrijheid van de wil, niet in onverschilligheid en buigzaamheid tot goed en kwaad, maar in een macht en bekwaamheid om God en zijn wil in alles te lieven, te verkiezen en aan te kleven. De wil is dan vrij van zijn slavernij aan de zonde, en verwijderd zijnde door licht en liefde, wil en verkiest zij vrijwillig de zaken van God, hebbende ontvangen geestelijk vermogen en bekwaamheid omdat te doen. De waarheid, dat is, geloof in het Evangelie, de leer van de waarheid, is het middel tot deze vrijheid. De waarheid zal u vrij maken, Joh. 8: 32. En de Zoon van God is door Zijn Geest de voorname uitwerkende Oorzaak daarvan. *Want zo de Zoon ons vrij maakt, zijn wij waarlijk vrij*, vers 36, anders zijn wij het niet, wat wij ook voorgeven. Deze vrijdom tot geestelijk goed hebben wij niet van onszelf in de natuurstaat hadden wij ze, dan waren wij reeds vrij, en hadden niet nodig dat de Zoon ons vrij maakte.

§ 34. Wij brengen dan *het verschil over de vrije wil* tot deze hoofdzaken.

1. Of in de mens zij een macht om onverschillig te bepalen zichzelf, zijn keus en al Zijn daden, tot dit of dat, goed of kwaad, het een of het ander, onafhankelijk van Gods wil, macht, voorzienigheid en bestel van alle toekomstige zaken. Dit loochenen wij, als onbestaanbaar met Gods voorkennis, gezag, besluiten en heerschappij, en als voor ons schadelijk en verdervend.
2. Of in onherborenen, niet vernieuwd door de Heilige Geest, zij vrijdom, macht en bekwaamheid tot geestelijk goed, of om te geloven en gehoorzamen volgens Gods mening en wil. Dit ontkennen wij ook, als strijdig tegen zeer vele Schriftuurplaatsen, en volstrekt vernielende de genade van onze Heere Jezus Christus.
3. Of de vrijheid van de wil, die in gelovigen is, bestaat in onverschilligheid en vrijdom van enige bepaling alleen, met een vermogen even gereed tot goed en kwaad, gelijk de wil zelf zal bepalen; of dat ze bestaat in een genadige vrijheid en bekwaamheid om te kiezen, willen en doen hetgeen geestelijk goed is, in tegenstand van de dienstbaarheid en slavernij van de zonde, waarin wij tevoren werden gehouden.

Dit laatste is de vrijheid en het vermogen van de wil, dat wij beweren met de Schrift in ware geheiligden. Deze vrijheid bestaat alleszins met al Gods werkingen, als de oppermachtige eerste oorzaak van alles, geheel voegzaam niet, en een uitwerksel van Gods bijzondere genade, en de werkingen van de Heilige Geest een vrijheid, waardoor onze gehoorzaamheid en zaligheid wordt beveiligd, ter beantwoording van de Verbondsbeloften. Wie toch die zichzelf verstaat, zou willen verwisselen deze wezenlijken, nuttige, genadige vrije wil, gegeven door Jezus Christus, de Zoon van god, wanneer Hij ons vrij maakt, en een uitwerksel van Gods schrijven zijner wet in ons hart, om ons te doen wandelen in zijn inzettingen, die eigenschap van het nieuwe hart, waardoor het bekwaam is toe te stemmen, kiezen, en vrijwillig te omhelzen de zaken Gods; voor de versierde ingebeelde vrijheid, ja voor die, al was zij waarachtig, van een onverschilligheid voor alle dingen, en enerhande kracht tot elke zaak, hetzij goed of kwaad? Door de hebbelijkheid van de genade en heiligheid, ons ingestort door de Geest der heiligmaking, wordt dan de wil bevrijd, verwijderd en bekwaamd om te beantwoorden Gods geboden van gehoorzaamheid, volgens de inhoud van het Nieuwe Verbond.

Dit is de vrijheid, dit is het vermogen van de wil, dat de Schrift openbaart en acht, en die wij door al haar beloften en geboden verplicht zijn te gebruiken en te oefenen, en geen andere.

§ 35.

3. De genegenheden, van nature de voorname dienstknechten en werktuigen van de zonde, worden hierdoor aan God verbonden, Deut. 30:6. Uit dit gezegde blijkt nu de zin van onze vorige stelling, en de natuur van het verklaarde grondbeginsel van heiligheid.

De Heilige Geest in onze heiligmaking werkt, brengt voort en scheidt in ons een nieuw, heilig, geestelijk, levend grondbeginsel van genade, verblijvende in al de vermogens van onze ziel, volgens de vatbaarheid van haar bijzondere natuur, op de wijze van een duurzame en overmogende hebbelijkheid, welke Hij gedurig koestert, bewaart, vermeerdert en versterkt, door krachtadige onderstanden van genade van Jezus Christus, schikkende, neigende en bekwamende de gehele ziel tot alle wegen, daden en plichten van heiligheid, waardoor wij voor God leven; zich tegenstellende, wederstaande en eindelijk overwinnende alles wat daartegen staat en strijdt. Dit behoort wezenlijk tot Evangelieheiligheid, ja hierin bestaat haar natuur waarlijk en oorspronkelijk. Hiervan worden gelovigen heilig genoemd; zonder dit is niemand heilig, of zo te noemen.

§ 36. Ten tweede. De eigenschappen van dit vermogen zijn gereedheid en gemakkelijheid. Overal daar het is maakt het de ziel gereed tot alle plichten van heilige gehoorzaamheid, en het maakt alle plichten van heilige gehoorzaamheid, gemakkelijk voor de ziel.

1. Het geeft gereedheid door op te ruimen en weg te nemen al de verhinderingen die het gemoed zo licht belemmeren en beletten, van zonde, wereld, geestelijke luiheid en ongelooft.

Hiertoe worden wij aangemaand bijwijze van plicht, Hebr. 12: 1, Lukas 12: 35, 1 Pet. 1: 13 en 4: 1, Ef. 6: 14. Hiertoe is de Geest gereed, al is het vlees zwak, Mark. 14: 38. De beletsels die ongereedheid geven om God te gehoorzamen, kan men aanmerken tweezins.

- (1) Als in haar volle kracht en uitwerking in onherborenen; waardoor zij zijn verworpen tot alle goed werk, Titus 1: 16. Hieruit komen voort al die krachtige uitvluchten tegen het opvolgen van Gods wil en hun eigen overtuigingen, die in zulke mensen het gebied hebben. Nog een weinig slapens, een weinig sluimerens, een weinig handvouwens, al nederliggende, Spreuk. 6: 10. Door iets zulks, wijzen mensen dikwijls af Gods roepingen, en verschuiven van tijd tot tijd tot hun verderf, hun overtuigingen volkomen op te volgen. Wat bijzondere plichten zulke mensen nu verrichten, hun hart en gemoed is nooit tot dezelve bereid of gereed de gemelde beletsels brengen in hen geestelijke wanorde in alles wat zij doen.
- (2) Deze grondbeginsels van luiheid en ongereedheid maken ook dikwerf ten dele het gemoed van gelovigen zelf zeer ongesteld tot geestelijke plichten aldus was het met de bruid, Hoogl. 5:2, 3, uit hoofde van haar omstandigheden in de wereld, had zij ongereedheid tot de samenleving en gemeenschap met Christus, waartoe zij werd geroepen. Het gaat aldus ook niet zelden met de beste in deze wereld. Geestelijke ongereedheid tot heilige plichten, voortkomende uit de kracht van luiheid of de omstandigheden van dit leven, is geen klein deel van hun zonde

en weedom. Deze beiden worden opgeruimd door deze geestelijke kracht van het grondbeginsel van leven en heiligheid in gelovigen. Haar geheel overwinnende kracht, gelijk ze is in onherborenen, wordt gebroken door het eerste instorten van dat grondbeginsel in de ziel, waarin het geeft een hebbelijke gepastheid en voorbereiding van het hart tot alle plichten van gehoorzaamheid aan God.

En langs verscheidene trappen bevrijdt het gelovigen van de overblijfsels van de verhinderingen, waarmee zij steeds te strijden hebben, op drie wijzen.

- a. Het verzwakt en vermindert de geneigdheid van de ziel tot aardse dingen, zodat die het gemoed niet bezitten als tevoren, Kol. 3: 2. Hoe dit geschiedt, is in het vorige verklaard, en wanneer dit geschiedt, wordt het gemoed in grote mate ontlast van zijn zwaar pak, en enigszins bereid tot zijn plicht.
- b. Het geeft inzicht in de schoonheid, voortreffelijkheid en heerlijkheid van de heiligheid en alle plichten van gehoorzaamheid. Ongeheiliden, nog onder de macht van hun natuurlijke duisternis, zien hiervan niets. Zij zien geen schoonheid in heiligheid, geen gedaante noch bevalligheid waarom zij ze zouden begeren; 't is dan geen wonder, dat zij haar plichten niet vrijwillig, maar als uit bedwang doen. Doch het geestelijke licht, dat dit grondbeginsel van genade vergezelt, ontdekt voortreffelijkheid en heiligheid in haar plichten en in de gemeenschap met God die wij daardoor hebben, en dit neigt in grote mate het gemoed en bereidt het tot dezelve.
- c. Het doet de genegenheden aan dezelve kleven en vast zijn met vermaak. Hoe lief, roept David uit, heb ik uw wet, mijn vermaak is in uw inzettingen, zij zijn mij zoeter dan honig en honigzeem. Daar deze drie zaken samenlopen, het gemoed vrijgemaakt van overmogende invloeden van vleselijke lusten en liefde tot deze wereld, de voortreffelijkheid en luister van heiligheid, en de plichten van gehoorzaamheid, klaar in de zielsogen, en de genegenheden klevende aan geestelijke dingen als geboden, daar zal zijn de gereedheid tot gehoorzaamheid die wij naspeuren.

§ 37.

2. Het geeft lichtheid of gemak in het volbrengen van alle plichten van gehoorzaamheid.

Alles wat mensen doen door een hebbelijkheid, valt enigszins gemakkelijk. Al ware iets zwaar en moeilijk in zichzelf, gewoonte geeft gemak. Hetgeen men doet van nature, doet men licht. Nu is het grondbeginsel van genade, gelijk wij getoond hebben, een nieuwe natuur, een ingestorte hebbelijkheid ten opzichte van het leven Gods, of alle plichten van heilige gehoorzaamheid. Ik stem toe, zij zullen worden tegengestaan in het gemoed en hart van gelovigen zelf, door zonde, satan, verzoeking van alle soorten, die soms zo hoog kunnen gaan, dat ze onze voornemens en oogmerken tot plichten verijdelen, of ons in dezelve belemmeren, zij stoten wel onze wagenwielen weg en doen ons zwaarmoedig voortslepen. Het blijft nochtans steeds in de natuur van het grondbeginsel van heiligheid, de gehelen loop van gehoorzaamheid en al zijn plichten, ons gemakkelijk en genoeglijk in het volbrengen te maken. Want:

- (1) Het brengt in een overeenkomst tussen ons gemoed en de te verrichten plichten. De wet wordt daardoor geschreven in ons hart; dat is, in ons hart komt overeenkomst met alles wat Gods wet gebiedt. In de natuurstaat zijn de grote dingen van Gods wet ons wat vreemds, Hos. 8: 12. In ons gemoed is vijandschap er tegen, Rom. 8: 7. Tussen ons gemoed en dezelve is geen overeenkomst. Maar dit wordt weggenomen door het grondbeginsel van genade. Daardoor

beantwoorden gemoed en plicht elkaar, gelijk het oog en enig lichtgevend lichaam. Hierom zijn Christus' geboden niet lastig voor hen in wie het is, 1 Joh. 5: 3. Hun dunkt niet dat zij bevatten iets onbeschaafds, onredelijks, lastigs, of enigszins ongepast tot de nieuwe natuur die de ziel door haar invloed werkzaam maakt. Hierom zijn alle wijsheidswegen voor gelovigen, hetgeen zij in zichzelf lieflijkheid zijn, en al hun paden vrede, Spreuk.3:17. De overeenkomst van Christengodsdienst met de rede, vermoeit velen in onze dagen, en wil de rede niet komen tot hun stelling aangaande de voorname verborgenheden, zij brengen die met geweld tot hun rede. Doch alleen ten opzichte van dit vernieuwde grondbeginsel is overeenkomst tussen de dingen van God en ons gemoed en genegenheden.

- (2) Het houdt het hart, of de gehele persoon, in het veelvuldig betrachten van alle heilige daden en plichten. En vaak doen, maakt alles licht. Het stelt de ziel aan steeds weer herhaalde werkzaamheden van geloof en liefde, of vernieuwde heilige gedachten en overpeinzingen. Het is als een springader die steeds in hen opbobbelt tot het gedurig herhalen van de dagelijkse plichten van bidden, lezen, heilig spreken, en tot het aangrijpen van alle gelegenheden tot barmhartigheid, goedertierenheid, liefdadigheid en weldoen onder mensen. Hierdoor wordt het hart des Heeren juk zo gewoon en zo gemeenzaam in zijn wegen, dat het die natuurlijk en gemakkelijk kan dragen en gaan. Door ondervinding zal men leren, dat, hoe meer plichten van enige soort telkens worden opgeschort, hoe moeilijker enige volbracht worden.
- (3) Het heeft de hulp van Christus en Zijn Geest. Het is de Goddelijke natuur, het nieuwe schepsel, waarvoor de Heere Christus zorgt; in en door Zijn werkingen in alle plichten van gehoorzaamheid bestaat zijn leven; het wordt dan ook daarin versterkt en gebouwd. Hierom komt de Heere Christus gedurig door de onderstanden van Zijn Geest het te hulp. En is Christus' kracht verbonden, dan en daar is zijn juk zacht en zijn last licht.

§ 38. Sommigen zeggen misschien, ik vind niet deze lichtheid of gemakkelijkheid in de loop van de gehoorzaamheid en haar plichten. Mij ontmoeten heimelijke onwilligheden in mijzelf, grote tegenstanden van elders, ik lig open voor bezwijken en moe worden, ja bijna om alles op te geven. Het valt mij hard gedurig te bidden en niet te bezwijken; nacht en dag op de wacht te staan tegen de invallen van geestelijke vijanden, mij af te houden van de verleidingen van de wereld, en te blijven in het plegen van de offeranden van liefdadigheid en goedertierenheid, God welbehaaglijk. Vele pakken en lasten liggen op mij in mijn loop; vele zwaarigheden drukken elk ogenblik en willen mij rondom bezetten. Dus zou ik zeggen, dat het grondbeginsel van genade en heiligheid niet geeft de gezegde lichtheid en gemakkelijkheid, of dat ik er geen deel aan heb.

Antwoord.

1. Zulke klagers hebben zich te onderzoeken, en recht te overwegen waaruit de veranderingen en moeilijkheden waarover zij klagen, spruiten; komen die uit de inwendige genegenheden hunner ziel en uit onwilligheid om Christus' juk te dragen, worden zij enkel daaraan gehouden door hun overtuigingen die zij niet kunnen wegwerpen, hun toestand is dan te bewenen. Maar zijn zij zelf gevoelig en overtuigd, dat ze spruiten uit grondbeginsels die zij, zover zij binnen in hen zijn, haten, verfoeien en verlangen ervan vrij te zijn; en die zij, als van buiten aankomende, houden voor vijanden, waartegen zij waken, dan is hetgeen, waarover zij klagen, niets meer dan hetgeen in minder of meerder trap alle gelovigen ondervinden. Als hun

beletsels spruiten uit iets dat zij zelf weten hen tegen te staan en het grondbeginsel dat hun bezielt, dan kan het, niettegenstaande deze tegenwerping, liggen in de natuur van het grondbeginsel van heiligheid, gemakkelijker te geven in al zijn plichten.

§ 39.

2. Men onderzoekt of men volstandig en naarstig is geweest in het verrichten van al de plichten die men nu klaagt zo moeilijk te vinden. Het grondbeginsel van genade en heiligheid geeft gemakkelijker in alle plichten van gehoorzaamheid, maar in Zijn Eigen wijze en orde. Het geeft eerst aanhoudende naarstigheid, dan gemak. Volgt men niet op zijn bestier en neiging in het eerste, men verwacht tevergeefs het laatste. Zo wij niet volstandig zijn in alle daden van gehoorzaamheid, zal geen ervan ons ooit gemakkelijk worden. Laat iemand die om vermaak, kleine bezigheden, uitvluchten, of beletsels kan nalaten bij bekwame gelegenheden te overdenken, bidden, lezen, horen, liefdadigheid in alles, geduld, zachtmoedigheid en dergelijke te oefenen, nooit denken of hopen de wegen van gehoorzaamheid effen, haar daden lieflijk, haar plichten gemakkelijk te zullen vinden. Hij denke nimmer te bereiken gereedheid, vermaak of gemakkelijker in enige kunst of wetenschap, die altoos begint en maar soms bezig is. Gelijk dit de weg is in alle soorten van zaken, natuurlijk en geestelijk, om altoos te leren en nimmer tot kennis van de waarheid te komen, zo zullen in het oefenen van heilige gehoorzaamheid, zo men altoos als begint, de ene tijd verrichtende, de anderen tijd stakende de plichten ervan, vrezende of onwillig zijnde, om zich te begeven tot volstandig, eenparig, naarstig volbrengen ervan, zulken altoos pogen naar, maar nooit komen tot enige gereedheid of gemakkelijker in dezelve.

3. De moeite en lastigheid waarover men klaagt, kan voortkomen uit de tussenkomst van verbijsterende verzoeking, die het gemoed vermoeien, ontrusten en wegrukken. Dit kan zijn, dit gebeurt dikwijls, zonder onze stelling te benadelen. Wij zeggen maar, dat terzijde gezet ongewone voorvallen en zondig verzuim, dit grondbeginsel van genade en heiligheid, aan het gemoed geeft die gepastheid tot alle plichten van gehoorzaamheid, die volstandigheid er in, die liefde tot dezelve, die ze licht en vermakelijk maakt.

§ 40. Onderzoek bij deze dingen of de hebbelijkheid of het grondbeginsel van heiligheid in uw eigen gemoed is, opdat gij niet wordt bedrogen met iets dat zich dat vals aanmatigt.

(1) Zie toe dat gij uzelf niet bedriegt, als ware genoeg tot Evangelieheiligheid dat men heb toevallige goede voornemens om de zonde te laten en voor God te leven, op tijden wanneer iets ons meer dan gewoonlijk aandringt, niet de uitwerkselen van zulke voornemens. Verdriet, ziekten, moeilijkheden, gevoel van grote schuld, vrees voor de dood en van de gelijke, brengen doorgaans zo'n gestalte voort. En al is ze zeer ver van alle voorwendsel van Evangeliegehoorzaamheid, ik moet er tegen waarschuwen, omdat de meeste mensen zich, tot eeuwig verderf, hiermee bedriegen. Weinige mensen zijn zo overgegeven hardnekkig, dat ze niet de een of andere tijd ontwerpen en voornemen, ja beloven en zich verbinden, hun levensloop te veranderen en te verbeteren; zij doen misschien ingevolge van die voornemens al vele dingen. Want zij zullen zich daarop onthouden van hun oude zonden, welker aanwendsel hen zeer plaagt, en zich begeven tot het volbrengen van plichten, van welke zij de meeste verlichting voor hun geweten verwachten, en welker verzuim het meeste nadenken baart. Dit doen zij bijzonder, wanneer Gods hand op hen is in wederwaardigheden en gevaren, Psalm 78: 34-37. Dit brengt in hen voort die soort van deugdzaamheid,

welke God zegt te zijn gelijk een morgenwolk of vroege dauw, zaken die schoon schijnen, maar ras verdwijnen, Hos. 6:4. Ras behoorde men iemand te kunnen overtuigen, hoe onuitsprekelijk dit alles tekort komt van de Evangelieheiligheid, die een vrucht is van de heiligmaking des Geestes. Het heeft hiervan geen wortel noch vrucht die er in het geringste naar zweemt. 't is te beklagen, dat zovele redelijke schepselen, die leven onder de middelen tot licht en genade, hun eigen ziel zo ijdel en jammerlijk bedriegen. Zij beogen en hebben voor, iets in zich te hebben waardoor God hen aanneemt. Om nu niet aan te dringen dat hun missen van geloof in Christus, en eigendom aan zijn rechtvaardigheid daardoor, waarop zij weinig acht geven, al hun oogmerken zal verijdelen; alles wat zij ontwerpen en voornemen, is zo ver beneden de heiligheid die God van hen vordert, en die zij door hun doen denken te verkrijgen, als de aarde beneden de hemel is. Alles wat zij van deze soort doen is geheel verloren, het zal nooit zijn rechtvaardigheid voor, of heiligheid in hen. Doch dit bedrog, dikwijls berispt, kan God alleen door Zijn genade uit 's mensen gemoed opruimen en wegnemen.

§ 41.

(2) Leer hieruit, niet te worden misleid door gaven, schoon nog zo nuttig en gepaard met schoonschijnende belijdenis. Deze dingen gaan in de wereld zeer ver, en velen bedriegen hiermee zichzelf en anderen. Gaven zijn van de Heilige Geest op een bijzondere wijze, en daarom te achten. Zij zijn ook dikwijls nuttig in en voor de kerk want de openbaring des Geestes wordt mensen gegeven om voordeel te doen. En zij stellen de mensen aan zulke plichten die groten schijn en vertoning van heiligheid hebben. Enkel door hulp ervan kan iemand bidden, prediken en voorstaan geestelijke samspraak onder hen met wie zij omgaan. En gelijk men omstandigheden kan schicken, stellen zij vele mensen aan het veelvuldig volbrengen van die plichten, en brengen hen dus tot belijders bij uitstek. Maar dit alles is geen heiligheid. En de plichten in eigen kracht verricht, zijn geen plichten van Evangeliegehoorzaamheid, bij God in hen die ze verrichten, aangenomen; zij kunnen zijn daar geheel geen heiligheid is. Zij kunnen, ja, met heiligheid bestaan, daartoe dienstig zijn, die voortzetten in ware begenadigde zielen. Maar zij kunnen alleen staan zonder genade, en dan bedriegen zij licht het gemoed met een waan van te zijn en te doen, wat zij niet zijn noch doen. Men toetse hen aan de natuur en eigenschappen van de heiligheid en het grondbeginsel van genade dat in alle ware heiligheid is, als hiervoor verklaard, en het zal ras blijken hoe zij daaraan tekort komen. Want het onderwerp waarin zij zich onthouden, is alleen het verstand, niet de wil of de genegenheden, als zoverre zij worden voortgezet of bedwongen door licht en zij vernieuwen noch veranderen geenszins het gemoed zelf, zodat zij het vervormen in Gods beeld. Zij geven ook de ziel geen algemene neiging tot alle daden en plichten van gehoorzaamheid, maar enkel een gereedheid tot dien plicht, waarin haar oefening eigenlijk bestaat. Dus beantwoorden zij niet een eigenschap van ware heiligheid, en wij hebben dit niet zelden ontdekt gezien.

§ 42. Allermintst kan zedelijkheid, of een loop van zedenplichten, daar ze alleen staat, zich deze heiligheid aanmatigen. Men heeft ondernomen te bewijzen, dat in soort geen onderscheid is tussen gemene en zaligmakende genade, maar dat die beide van dezelfde soort zijn, verschillende alleen in trappen. Anderen, als ware deze grond reeds gewonnen, en geen twisten daarom meer nodig, slaan de kleine onderscheidingen van algemene en zaligmakende genade voorbij, en zeggen, dat zedelijkheid, genade is; genade, zedelijkheid, en niets anders. Bij hen is een

begenadigd heilig man, volgens het Evangelie, en een zedelijk man hetzelfde. En 't is nog niet verklaard, of er onderscheid is tussen Evangelieheiligheid wijsgerige zedelijkheid.

Tweede hoofdstelling

Dus ga ik voort tot onze tweede voorgestelde zaak, dat is, *verder te bewijzen, dat deze hebbelijkheid, of het genadig grondbeginsel van heiligheid in soort onderscheiden is van alle andere hebbelijkheden van het gemoed, geen uitgezonderd, hetzij verstandelijk, zedelijk, aangeboren of verkregen, en ook van al de algemene genade en haar uitwerksels, die iemand, niet waarlijk geheiligd, kan deelachtig zijn.*

§ 43. De waarheid van deze stelling blijkt klaar genoeg uit onze beschrijving van deze geestelijke hebbelijkheid, haar natuur en eigenschappen. Doch ik zal trachten die met nog enige zaken te bevestigen, waartoe het volgende moet vooraf gaan.

1. Een hebbelijkheid, van wat soort ze ook is, bevoegt haar onderwerp om er van benoemd te worden, en maakt dat de daden, die er uit voortkomen, tot haar gepast, of van dezelfde natuur als zij zijn. Dus zegt Aristoteles: *deugd is een hebbelijkheid, die hem, die ze heeft, goed of deugdzaam en zijn daden goed maakt.* Nu zijn alle zedelijke hebbelijkheden gezeten in de wil. Verstandelijke hebbelijkheden neigen niet onmiddellijk tot goed of kwaad, als zover zij invloed hebben op de wil. Deze hebbelijkheden neigen, schikken en bekwamen de wil om te handelen volgens haar natuur. In al de daden van onze wil, en dus in alle uitwendige werken uit dezelve voortkomende, worden aangemerkt twee zaken.

1. De daad zelf of het gedane werk;
2. Het einde waartoe het wordt gedaan. Op beide deze zaken ziet de hebbelijkheid zelf, schoon niet onmiddellijk, uit kracht van haar daden.

1. 't Is ook noodwendig en natuurlijk, dat elke daad van de wil, elk werk eens mensen zij tot een zeker einde. In al onze gehoorzaamheid staan dan te overwegen twee zaken.

(1) De plicht zelf die wij doen.

(2) Het einde waartoe wij ze doen.

Zo de hebbelijkheid de wil niet neigt en schikt tot het eigenlijke einde van de plicht, zowel als tot de plicht zelf, is ze niet van die soort, waaruit ware Evangeliegehoorzaamheid voort komt. Want het einde van elke daad van Evangeliegehoorzaamheid, Gods heerlijkheid in Jezus Christus, is haar wezenlijk. Onderzoek dan alle hebbelijkheden van zedelijke deugd, en gij zult vinden, dat, hoe zij ook de wil mogen neigen en schikken tot zulke daden van deugd, als stoffelijk, zijn plichten van gehoorzaamheid, zij het niet doen met dit einde te beogen. Zegt men, dat zulke zedelijke hebbelijkheden zo de wil neigen tot plichten van gehoorzaamheid, met beoging van dit einde, dan is de genade van Jezus Christus of het Evangelie niet nodig, om mensen te bekwamen om voor God te leven, volgens de inhoud van het genadeverbond, dat sommigen schijnen te bedoelen.

2. Geeft dan het doeleinde al onze plichten hun eigenlijke natuur, dat is tweevoudig;

(1) Het naaste.

(2) Het laatste, of het is bijzonder of algemeen.

Deze kunnen verscheiden zijn in dezelfde daad. Gelijk iemand kan in het geven van aalmoezen aan armen tot zijn naaste bijzondere einde hebben hen te helpen en

te verkwikken; dit einde is goed, en zoverre is het werk of de plicht zelf ook goed. Maar het laatste en algemene einde van deze daad kan zijn zelfzoeking, verdienste, goede naam, lof, vergoeding voor begane zonde, en niet Gods heerlijkheid in Christus, hetwelk de gehele daad bederft. Nu kunnen zedelijke hebbelijkheden, verkregen door vlijt, overeenkomstig met ons licht en overtuiging, of de inspraak van de verlichte rede, met opzet en volharding, de wil neigen en schikken tot daden en werken, die stoffelijk plichten zijn, en kunnen hebben goede bijzondere einden, maar gebrek van het algemene einde te beogen laat niet toe dat ze enig deel van de Evangeliegehoorzaamheid zijn, en dit is toepasselijk op alle zedelijke hebbelijkheden en plichten, geen uitgezonderd. Doch het gestelde verschil blijkt verder,

§ 45.

Uit de eigenlijke fontein en springader van heiligheid, die haar natuur maakt van geheel andere soort, als enige gemene genade of zedelijkheid zich kan aanmatigen deze is verkiezende liefde, of Gods voornemen van de verkiezing, Ef. 1: 4: *Hij heeft ons verkoren in Christus, voor 's werelds grondlegging, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in liefde.* God verkiest ons van eeuwigheid opdat wij zouden heilig zijn; dat is, met oogmerk en voornemen om ons dat te maken. Hij kiest in zijn eeuwig voornemen mensen uit die Hij heiligheid wil meedelen. Het is dan Gods eigenlijke werk, in het uitvoeren van Zijn Eigenlijk en eeuwig voornemen. Dit geeft haar Zijn Eigenlijke natuur en maakt haar, als gezegd, van een andere soort dan enige of alle uitwerksel van gemene genade. Dat is heiligheid, die God werkt in mensen door Zijn Geest, omdat Hij hen heeft uitverkoren, en niet anders is heiligheid. *Want Hij verkiest ons tot zaligheid in heiligmaking des Geestes,* 2 Thess. 2: 13. Zaligheid is het einde dat God beoogt in ons te verkiezen, ondergeschikt aan Zijn Eigen heerlijkheid, welke is en zijn moet het uiterste einde van al zijn voornemens en besluiten, of van al de vrijwillige daden van zijn wijsheid en liefde. Het middel van God verordend, om ons te brengen tot deze in zijn eeuwig voornemen dus toegedachte zaligheid, is de heiligmaking van de Geest. Evangelieheiligheid is dan het uitwerksel van de heiligmaking des Geestes, die God heeft bestemd als de eigenlijke weg en het middel aan hun zijde, om de uitverkorenen tot zaligheid te brengen. Gods uitkiezen van hen, is de oorzaak en rede waarom Hij hen zo heiligt door Zijn Geest. En daar onze heiligmaking wordt vervat onder onze roeping, omdat wij daarin en daardoor geheiligt worden door het heiligende grondbeginsel van heiligheid ons meegedeeld, wordt ze niet alleen gerekend als een uitwerksel en gevolg van onze verkiezing, maar zo met dezelve samen gevoegd, dat verklaard wordt, niemand heeft er deel aan, dan die zo uitverkoren is, Rom. 8: 30.

Dit bewijst genoeg, dat deze heiligheid, die wij naspeuren, wezenlijk verschilt van alle andere hebbelijkheden van het gemoed, en de daden daaruit voortkomende, als hebbende een eigen bijzondere natuur. Hoever iemand mag komen in deugd en vroomheid, of wat hij mag betrachten in wegen van eerlijkheid en plicht jegens God en mensen, is het vermogen en het grondbeginsel daarvan in hen geen vrucht van verkiezende liefde, van de Geest der heiligmaking, van God gegeven tot dit gewisse einde, opdat wij verkrijgen de zaligheid waartoe wij verkoren zijn het behoort niet tot deze heiligheid. Dus Petrus bevelende met alle vlijt onze roeping en verkiezing zeker te maken, dat is, voor onze ziel en in ons eigen gemoed, schrijft voor, als het middel hiertoe, het oefenen en toenemen in de genade die haar eigen uitwerksels zijn, 2 Petrus 1:5, 6, 7, 10. En de rede waarom wij zovele beroemde belijders van geloof en

gehoorzaamheid geheel zien afvallen, is, omdat het geloof dat zij beleden, niet was het geloof van Gods uitverkorenen, Titus 1: 1, en hun gehoorzaamheid geen vrucht van de Geest der heiligmaking die God aan mensen geeft, om zijn voornemen van de verkiezing onfeilbaar uit te werken opdat dus Gods voornemen, dat volgens de verkiezing is, vast bleve, Rom. 9: 11, en de verkiezing of de verkorenen, de genade en heerlijkheid, hun toegedacht, zouden verkrijgen, Rom. 11:5, 7. Het bewijst in ons veel geestelijke luiheid, of hetgeen nog veel erger is, dat onze genaden en gehoorzaamheid niet oprecht en van ware hemelse afkomst zijn, zo wij niet pogen verzekerd te wezen dat ze Zijn Wezenlijke uitwerksels van verkiezende liefde.

§ 46. Vraagt iemand, hoe wij kunnen weten of de genaden van heiligheid, die wij hopen dat in ons zijn, en de plichten die er uit voortkomen, vruchten en uitwerksels zijn van Gods verkiezing, omdat alleen zulken oprecht en duurzaam zijn?

Ik antwoord, wij kunnen het weten op drie wijzen,

A. Door hun groei en aanwas. Dit is gewoonlijk, terzijde gesteld de tijden van overmogende verzoeken en verlaten, het beste bewijs daarvan. Wateren die voortkomen uit een levende fontein, vermeederen in voortgang door de gedurige onderstanden die zij hebben uit haar springader daar andere wateren uit toevallige beginsels, regenvlagen of dergelijke voortkomende, steeds afnemen tot zij opgedroogd zijn. De genaden, die uit deze eeuwige bron voortkomen, hebben gedurige onderstanden daarvan, zodat hen geen geweldige opstoppen ontmoetende, gelijk dikwerf voor een tijd kan geschieden, zij steeds aanwassen en toenemen. Daarom kan niemand Zijn Geestelijke vertroosting een ogenblik in veiligheid stellen, onder gevoelig verval in genade. Want zulk verval is rede genoeg om de waarheid van Zijn genade te onderzoeken. Waar de Geest der heiligmaking is, als gegeven ten uitvoer van het voornemen van de verkiezing, is Hij een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven, Joh.4:14. De gerustheid en het genoegen van belijders onder verval in genade, is een zielverdervende gerustheid en heeft niets van geestelijken vrede.

§ 47.

B. Wij kunnen het onderscheiden, wanneer wij veel opgewekt worden tot vlijtige daden en oefeningen van genade, uit gevoel van de verkiezende liefde, waaruit alle genade voortkomt. Het is de natuur van genade die de vrucht is van de verkiezing, het hart en gemoed in grote mate aan te doen, met besef van de liefde die daarin is. Dus zegt Paulus uitdrukkelijk, dat de een genade de andere opwekt en gaande maakt, uit gevoel van Gods liefde, dat haar allen aan het werk stelt, Rom. 5:2-5. Dus trekt God ons met goedertierenheid, omdat Hij ons heeft liefgehad met eeuwige liefde, Jer. 31:. Dat is, Hij geeft ons zulk besef van zijn eeuwigdurende liefde, dat Hij ons daardoor trekt achter Zich in geloof en gehoorzaamheid. Die grondbeginselen van plicht in ons, die alleen worden opgewekt door vrees, schrik, hoop, en de argwanende waarnemingen van een ontwaakt geweten, zullen nauwelijks ooit deze hemelse afkomst aan een geestelijk verstand bewijzen. De genade, die voortkomt van bijzondere liefde, zal meebrengen een heilig, levendmakend gevoel ervan, en daardoor worden opgewekt tot haar rechte oefening. Wij doen alles wat wij kunnen om onze genaden te doen uithongeren en sterven, wanneer wij niet ernstig pogen hen te voeden door geloof in de bron van Goddelijke liefde, waaruit zij voortkomen.

§ 48.

C. Omdat wij zijn uitverkoren in Christus en verordend Hem gelijkvormig te zijn, hebben die genaden van heiligheid, de klaarste en zichtbaarste stempels op zich van verkiezende liefde, die krachtigst op ons werken tot gelijkvormigheid met Christus. Die genade is zeker van eeuwige oorsprong, die ons naar Jezus Christus doet gelijken. Van deze soort zijn zachtmoedigheid, ootmoed, geduld, zelfverloochening, verachten van de wereld, gereedheid om ongelijk voorbij te zien, vijanden te vergeven, alle mensen te beminnen en goed te doen, welke waarlijk de meeste mensen verachten en maar weinigen ter harte nemen. Maar ik ga voort.

§ 49. Ten tweede; de eigenlijke verwervende oorzaak van deze heiligheid is *Christus' middelaarschap*.

Wij hebben in deze geen belang in iets, laten mensen het noemen zo zij willen, deugd, of Godzaligheid, of heiligheid, dat geen eigenlijke betrekking heeft op de Heere Christus en zijn middelaarschap. Hij heeft de Evangelieheiligheid voor ons gekocht, volgens de inhoud van het eeuwige Verbond; zij is ons beloofd uit zijn hoofde, dadelijk voor ons verworven door zijn voorspraak, en wordt ons meegedeeld door Zijn Geest. Dus verwerpen wij niet alleen de zedelijke deugden van de heidenen, van alle aandeel hierin; maar ook al de grondbeginselen en plichten van Christenbelijders, die niet waarachtig en metterdaad Christus zijn ingeplant. Want Hij alleen is ons van God gemaakt *Heiligmaking*, 1 Kor. 1:30. Zie in enige weinige hoofdzaken hoe Hij dit is.

§ 50.

A. Christus is ons van God gemaakt *heiligmaking*, ten opzichte van Zijn *Priesterambt*, omdat wij worden gereinigd, gezuiverd, gewassen, schoon gemaakt van onze zonden in Zijn bloed, in zijn opoffering, en toepassing op onze ziel, gelijk in het brede verklaard is, Ef. 5: 26, 27, Titus 2: 14, 1 Joh. 1: 7, Hebr. 9: 14. Al het hiervoor gezegde van het reinigen van ons gemoed en geweten door Christus' bloed, is Evangelieheiligheid alleen eigen, en onderscheidt haar wezenlijk van alle algemene genade of zedelijke deugden. Mensen bedriegen zich deerlijk, die rusten in menigte van plichten, misschien bezielde met veel ijver en opgeschikt met belijdenis van de gestrengste doding, zo hun hart en geweten niet dus is gereinigd door Christus' bloed.

§ 51.

B. Omdat Hij ons door Zijn voorbede verwerft de dadelijke heiligmaking van onze natuur, in ons heiligheid mee te delen. Zijn gebed, Joh. 17: 17, is de gezegende bron van onze heiligheid. *Heilig ze door uw waarheid, uw Woord is waarheid*. Niets van deze genade wordt in ons gewrocht, geschonken, meegedeeld of bewaard, dan ter beantwoording en opvolging van Christus' voorbede. Vanwege zijn gebed voor ons, wordt heiligheid in ons begonnen. Heiligt ze, zegt Hij, door uw waarheid; ook in het leven gehouden en bewaard. *Ik heb*, zegt Hij tot Petrus, *voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude*. En door Zijn voorbede worden wij ten volle zalig gemaakt. Niets behoort tot deze heiligheid dan hetgeen in zijn dadelijke mededeling is een eigenlijke vrucht van Christus' voorbede. Is het dat niet, alles wat mensen kunnen hebben uit algemener hoofde, behoort er niet toe. Zo wij waarlijk heiligheid bejagen, of beogen heilig te zijn, is het onze plicht steeds goed gebruik te maken van Christus' voorbede tot haren aanwas. En dit kunnen wij doen door Hem steeds aan te lopen tot dat einde. Dus baden de apostelen Hem om vermeerdering van hun geloof, Lukas 17: 5, wij mogen hetzelfde doen om vermeerdering van onze heiligheid. Toch moet men de natuur van dit aanlopen van Christus om vermeerdering van heiligheid, tilt kracht van

zijn voorbede, wel verstaan. Wij hebben Christus niet te bidden, dat Hij voor ons bidde dat wij mogen geheiligd worden. Want Hij heeft niet nodig dat wij Hem herinneren zijn ambt te volvoeren, en Hij bidt in de hemel in het geheel voor niemand woordelijk, maar in kracht altoos, door zijn verschijnen in Gods tegenwoordigheid met de kracht van zijn offerande of slachtoffer. Omdat nochtans de Heere Christus ons geen onderstanden van genade schenkt, dan die Hij ontvangt van de Vader tot dat einde uit kracht van zijn voorbede, lopen wij Hem aan met dit opzicht, als hebbende op zijn voorbede bij God voor ons, alle schatten van genade, om ons onderstanden te geven.

§ 52.

C. Christus is de regel en mate van heiligheid voor ons; het werktuig om ze in ons te werken, is zijn Woord en leer, welke Hij de kerk onderwees als haar grote *Profeet*.

De wet is door Mozes gegeven, maar genade en waarheid kwam door Jezus Christus. De aangeboren inspraken van het licht en de wet van de natuur, in haar grootste zuiverheid, zijn niet de regel of mate van deze heiligheid, veel minder zijn de regels en stellingen die mensen daarvan deels recht, deels onrecht afleiden iets zulks.

De geschrevene wet is het zelf niet. Zij is de regel van oorspronkelijke heiligheid, maar niet de evenmatige regel van heiligheid, waartoe wij hersteld worden door Christus. Deze beide samen gevoegd, de inspraken van de natuur en de geschrevene wet, zijn het werktuig niet om heiligheid in ons te werken, maar de leer van het Evangelie is de evenmatige regel en het onmiddellijke werktuig daartoe.

Ik meen dat het Woord, het Evangelie, de leer van Christus, in Zijn gebiedend deel, zo is de regel van al onze gehoorzaamheid en heiligheid, dat alles wat het vordert, daartoe behoort, en niets anders. En de vormelijke rede van onze heiligheid bestaat in overeenkomst daarmee, aangemerkt het is Christus' Woord en leer.

Niets behoort tot heiligheid stoffelijk, dan hetgeen het Evangelie vereist; en niets is in ons heiligheid vormelijk, dan hetgeen wij doen, omdat het Evangelie het vordert; het is ook het werktuig ervan, omdat God het alleen gebruikt als het uitwendige middel om ze ons mee te delen, of ze in ons voort te brengen. Grondbeginsels van natuurlijk licht met het bestuur van een ontwaakt geweten, leiden tot en vorderen het volbrengen van vele stoffelijke plichten van gehoorzaamheid, De geschrevene wet eist van ons alle plichten van oorspronkelijke gehoorzaamheid, en God gebruikt deze dingen verscheidenlijk om onze ziel te bereiden tot recht aannemen van het Evangelie. Doch tot Evangelieheiligheid behoren enige genaden, enige plichten, waarvan de wet niets weet. Zulke zijn de doding van de zonde, Godzalige droefheid, dagelijks reinigen van ons hart en gemoed; om niet te melden de verhevener en geestelijker daden van gemeenschap met God door Christus, met al het geloof en de liefde in ons tot God vereist. Want al kunnen deze dingen vervat zijn in de wet in de wortel, als van ons eisende algemene gehoorzaamheid aan God, zij zijn het niet uitgewikkeld. En zij wordt niet gebruikt als het middel om geloof en heiligheid in ons voort te brengen.

Dit is het uitwerksel enkel van het Evangelie, dat heet daarom *de kracht Gods tot zaligheid*, Rom. 1: 16, of de zaak waardoor God oefent de grootheid van zijn kracht tot dat oogmerk; het woord van Zijn genade dat machtig is ons op te bouwen, en ons een erfdeel te geven onder de geheiligden, Hand. 20: 32. Door de verkondiging van het Evangelie komt geloof, Rom. 10: 17, en door het horen van het Evangelie ontvangen wij de Geest, Gal. 3:2; door het Evangelie worden wij in Christus Jezus geteeld, 1 Kor. 4: 15, Jak. 1: 18, 1 Petrus 1: 21-25, en alles wat van ons wordt geëist in de weg van uitwendige gehoorzaamheid, is maar dat onze wandel zij gelijk het Evangelie betaamt.

§ 53. Dit is de rechte toetssteen van onze heiligheid, om te toetsen of ze oprecht is, van de rechte soort of niet. Is ze oprecht, zij is niets dan het zaad van het Evangelie, in ons hart levend gemaakt, en vrucht dragende in ons leven. Zij is onze ziel zo over te geven tot de vorm van de Evangelieleer, dat ons gemoed en het Woord zo met elkaar overeenkomen, als aangezicht met aangezicht in het water.

Wij kunnen weten of het aldus met ons is of niet, tweezins.

1. Is het zo, geen van de Evangeliegeboden zal ons lastig zijn, maar licht en vermakelijk. Is ons gemoed en hart ingeplant, een grondbeginsel tot die alle gepast, geneigd en van een natuur, als uit haar voortkomende, het maakt de geboden zelf voor ons zo gepast, zo nuttig, en haar stof zo begeerlijk, dat gehoorzaamheid daardoor vermaak wordt. Hiervan komt de gemoedsvoldoening, rust en blijdschap, die gelovigen hebben in Evangelieplichten; ja, in de moeilijkste, en hun weedom en moeite op hun verzuimen, nalaten of missen ervan. Maar in de gestrengste loop van plichten, die uit enig ander grondbeginsel voortkomt, worden de Evangeliegeboden, of ten minste sommige ervan uit hoofde van hun geestelijkheid of eenvoudigheid, lastig geschat of veracht.
2. Geen van de Evangeliewaarheden zullen wij vreemd achten. Dit maakt op, het bewijs van een oprecht grondbeginsel van Evangelieheiligheid, wanneer de Evangeliegeboden niet zwaar en de waarheden ons niet vreemd of onbeschaafd zijn. Het dus toebereide gemoed, ontvangt elke waarheid, gelijk het oog elke vermeerdering van licht, natuurlijk en vermakelijk, tot het zijn bekwame mate verkrijgt. een zekere mate van licht dient ons om te zien, hetgeen daar boven gaat verblindt en verbaast eer dan te verlichten: maar elke trap van licht, die het zien bevordert, is het oog natuurlijk en vermakelijk. Aldus is het met het geheiligd gemoed en de geestelijke waarheid uit geestelijke waarheden straalt een mate van licht, die ons gemoed kan bevatten; wat deze mate te boven gaat, behoort tot de heerlijkheid, en daarop te willen starogen, zal eer doen schemeren dan verlichten. Zo is de uitslag van te ver getrokken bespiegelingen, wanneer het verstand tracht zijn mate te boven te gaan. Maar alle licht van waarheid, dat dient om die mate te vervullen is verlustigend en natuurlijk voor het geheiligd gemoed. Het ziet wijsheid, glorie, schoonheid en nut in de geestelijkste, verhevenste en diepzinnigste waarheden, in en door het Woord geopenbaard: arbeidende meer en meer om ze te begrijpen om haar voortreffelijkheid. Uit gebrek hiervan zien wij hoeveel mensen de Evangeliewaarheden verachten, honen, bespotten, als zijnde voor hen niet minder dwaasheid om te geloven, dan de Evangeliegeboden lastig om te gehoorzamen.

§ 54.

D. Christus is het, als door *Zijn voorbeeld* de oorzaak van onze heiligheid.

God beoogt met in ons genade en heiligheid te werken, ons het beeld Zijns Zoons gelijkvormig te maken, opdat Hij de eerstgeborene zij onder vele broederen, Rom. 8: 29. En ons oogmerk in het te bereiken, is eerst naar Hem te gelijken, en dan uit te drukken of te verkondigen de deugden van Hem, die ons geroepen heeft uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht tot zijn heerlijkheid en ere, 1 Petrus 2:9. Tot dit einde wordt Hij voorgesteld in de zuiverheid van Zijn naturen, de heiligheid van Zijn Persoon, de heerlijkheid van Zijn genaden, de onschuld en nuttigheid van Zijn verkering in de wereld, als het grote ontwerp en voorbeeld, dat wij in dat alles moeten navolgen.

En gelijk de natuur van Evangelieheiligheid bestaat in algemene gelijkvormigheid met Hem, als het beeld van de onzichtbare God; is het voorstellen van zijn voorbeeld aan ons, een krachtig middel om ze in ons voort te brengen en te vermeerderen.

§ 55. Elk stemt toe, dat voorbeelden krachtig onderwijzen, en recht tijdig voorgesteld, het gemoed heimelijk aanzoeken tot navolging, en het daartoe bijna onvermijdelijk neigen. Maar wanneer bij deze natuurlijke en zedelijke kracht van voorbeelden, om ons gemoed te onderwijzen en te bewegen, zaken eigenlijk zijn bestemd en ingesteld van God tot onze voorbeelden, Hij ons gebiedende uit dezelve te leren wat wij moeten doen en laten, vermeerderd dat zeer hun kracht en uitwerking. Dit leert Paulus in het brede, 1 Kor. 10: 6-11. Nu komen deze beide samen in het voorbeeld van heiligheid, ons gegeven in de Persoon van Christus. Want,

1. Hij is niet alleen in zichzelf, zedelijk aangemerkt, het volmaaktste, volstrekteste, heerlijkste voorbeeld van alle genade, heiligheid, deugd, gehoorzaamheid, boven alle andere te verkiezen en te verheffen, maar Hij is dat alleen; daar is geen ander volmaakt voorbeeld daarvan. In de voorbeelden van heldendeugd of Stoïcijnse lijdzaamheid, daar heidenen op roemen, waren gemakkelijk te vinden, zulke vlakken en hovaardigheden, die hen onbetamelijk maken, ja mismaakt en gedrochtelijk. En het leven van de beste heilige verklaart zelf, zowel wat wij met voordacht moeten vermijden, als wat ons staat te volgen; en in sommige zaken staan wij verlegen, of wij veilig mogen doen gelijk zij, of niet, omdat wij niemand iets verder mogen navolgen dan hij Christus volgt, en enkel in zaken waarin hij dat doet. Geen mens is in hetgeen hij was of deed, volstrekt onze regel en voorbeeld op zichzelf, maar alleen zoverre hij daarin Christus gelijkvormig is. De beste genaden, de hoogste verkrijgingen, de volkomenste plichten van de allerbesten, hebben haar vlekken en onvolmaaktheden zodat, al hadden zij meer dan wij kunnen bereiken, en al konden zij daarom onze voorbeelden zijn, zij hadden veel minder dan wij bejagen, dat is, heilig te zijn, gelijk God heilig is. Maar in ons groot voorbeeld Christus was nooit de minste schijn van onvolmaakte heiligheid, want Hij deed geen zonde, en geen bedrog was in Hem; in Hem was licht en geheel geen duisternis, al Zijn genaden, al haar daden, al zijn plichtenwaren zo volstrekt en volmaakt, dat wij niets hogers hebben te bejagen, of ons enig ander voorbeeld voor te stellen. Wie kiest niet, die iets voortreffelijks beoogt, het volstrekste en volmaaktste voorbeeld? En dit is van heiligheid Christus alleen, niemand anders.

§ 56.

2. Hij is hiertoe van God aangesteld. Een van de einden waarom God Zijn Zoon zond om onze natuur aan te nemen en daarin te verkeren in de wereld, was om ons te stellen een voorbeeld in onze eigen natuur, in een die ons in alles gelijk was, uitgenomen zonde, van het vernieuwen van zijn beeld in ons, van het terugkeren tot Hem van zonde en afval, van de heilige gehoorzaamheid die Hij van ons vordert. Zo'n voorbeeld was noodzakelijk, opdat wij nooit verlegen stonden aangaande Gods wil in zijn geboden, hebbende daarvan een heerlijke vertoning voor onze ogen; en deze kon niet anders gegeven worden dan in onze eigen natuur. De natuur van de engelen was niet gepast om ons een voorbeeld van heiligheid en gehoorzaamheid te geven, voornamelijk in het oefenen van de genaden die wij in deze wereld voornamelijk behoeven. Want wat voorbeelden konden engelen ons in eigen persoon geven van geduld in verdrukkingen, van stilheid onder lijden, waarvoor hun natuur onvatbaar is. Wij konden ook in onze eigen natuur geen volmaakt en volkomen voorbeeld hebben, dan in een die was heilig, onschuldig, onbesmet, afgescheiden van zondaren. Tot dit

einde dan onder anderen, zond God Zijn Eigen Zoon om onze natuur aan te nemen, en ons daarin te vertonen het volmaakte ontwerp van de heiligheid en gehoorzaamheid die Hij van ons vordert. Het blijkt dan klaar, dat in Christus' voorbeeld op een uitmuntende wijze de twee zaken van een onderwijzend voorbeeld gezegd zijn, het heeft zedelijke bekwaamheid om het gemoed aan te sporen tot navolging, en het is van God ingesteld tot dat oogmerk.

§ 57. Hiervan is meer te zeggen; want 1. Gelijk God heeft ingesteld het aanmerken van Christus, als een bijzondere inzetting tot aanwas van heiligheid in ons, heeft Christus' heilige gehoorzaamheid, als ons voorgesteld, een bijzondere uitwerkende kracht tot dat einde, boven alle andere ingestelde voorbeelden. Want:

1. Wij worden dikwerf geroepen om Christus te zien, en op Hem te zien; of 't is beloofd dat wij dit zouden doen, Jes. 45: 22, Zach. 12: 10. Dit aanschouwen van Christus, of op Hem te zien, is Hem aan te merken door geloof tot het eind waartoe Hij van God wordt vertoond, voorgesteld en aangeboden in het Evangelie en Zijn beloften. Dit is dan een bijzondere instelling van God, en wordt door Zijn Geest krachtdadig gemaakt.

Deze einden zijn twee.

(1) Rechtvaardigheid.

(2) Zaligheid, of verlossing van zonde en straf.

- *Zie op Mij, zegt Hij, en word behouden.* Dit was Christus aan het kruis, dit is Hij nog in de verkondiging van het Evangelie, waarin Hij is als gekruist voor onze ogen, Gal. 3: 1. Omhoog geheven als de koperen slang in de woestijn, Joh. 3: 14, 15. *Opdat wij ziende door geloof op Hem, als dragende onze zonden in zijn lichaam op het hout,* 1 Petrus 2: 24, en aannemende de verzoening daardoor gedaan, Rom. 5: 11, door geloof in Hem, zouden worden gerechtvaardigd van al onze zonden, en behouden van de toekomstige toorn. Doch wij hebben de rechtvaardigmaking nu niet zozeer in het oog, maar
- Hij wordt van God ons voorgesteld in het Evangelie, als het grote Voorbeeld en voorbeeld van heiligheid, zodat door Gods instelling ons aanschouwen en zien op Hem op de gezegde wijze, een middel is tot aanwas en groei van heiligheid in ons. Dus spreekt Paulus, 2 Kor. 3: 18, *Wij allen met ongedekt aangezicht aanschouwende als in een spiegel des Heeren heerlijkheid, worden veranderd naar datzelfde beeld, van heerlijkheid tot heerlijkheid, door des Heeren Geest. Ons wordt voorgesteld des Heer en heerlijkheid, of de heerlijkheid van God in het aangezicht van Jezus Christus,* 2 Kor. 4: 6, dat is, God Zich heerlijk openbarende in de Persoon van Christus. Deze worden wij gezegd met ongedekt aangezicht te aanschouwen. Het deksel van voorbeelden en schaduwen weggedaan zijnde, ziet en beschouwt het geloof nu klaar en onderscheiden Jezus Christus, als ons vertoond in het glas van het Evangelie; dat is, de bewijzen van Gods tegenwoordigheid in Hem, met Hem, in Zijn werk, zuiverheid en heiligheid. Hiervan is het uitwerksel, wij worden door de werking van Gods Geest veranderd in hetzelfde beeld, of gemaakt heilig en daarin Hem gelijkende.
- § 58. In Christus' Voorbeeld is bijzondere kracht en uitwerking, bijwijze van beweegreden, om ons te neigen tot navolging, die geen ander voorbeeld immer heeft. Omdat:
 - a. Alles wat Christus was of deed, ons voorgesteld tot ons voorbeeld, was en deed Hij niet voor Zichzelf, maar uit vrijwillige loutere liefde tot ons. Zijn zuivere natuur, die wij steeds moeten arbeiden gelijkvormig te worden, 1 Joh. 3:3, en waartoe Hij ons ten laatste brengen zal, Filip. 3:21, nam Hij aan door

oneindige neerbuiging, enkel uit liefde tot ons, Hebr. 2: 14, 15, Filip. 2: 5-7. Al de werkingen van genade in Hem, al de plichten van gehoorzaamheid die Hij volbracht, al het heerlijke onderwerpen aan Gods wil in zijn lijden, dat Hij betoonde, spruiten alle uit zijn liefde tot ons, Joh. 17: 19, Gal. 2: 20. Deze dingen in zichzelf waarlijk en alleen heerlijk, voortreffelijk, en behelzende de heiligheid en gehoorzaamheid die God van ons vordert, wordende door Gods instelling voorgesteld tot onze navolging in het voorbeeld van Jezus Christus, hoe moet dat het begenadigde hart aanraken en overhalen tot ernstige pogingen naar gelijkvormigheid met Hem daarin, om te zijn als Hij was, te doen als Hij deed, omdat Hij was wat Hij was, en deed wat Hij deed, enkel uit liefde tot ons, en tot geen ander einde.

- b. Alles wat wij in Christus moeten navolgen, is ons ook op andere wijzen voordelig. Want wij worden door het op zijn rechte plaats en wijze zelf gezaligd. Door zijn gehoorzaamheid worden wij rechtvaardig gemaakt, Rom. 5: 19. Van elke genade of plicht die Christus volbracht, trekken wij de voordelen en weldaden. Dit vermeerderd de kracht van Zijn voorbeeld; want wie wil niet ernstig pogen in zichzelf te verkrijgen zaken van welker zijn in Christus hij zo'n groot voordeel trekt?

§ 59. Ook in dit opzicht is dan de Heere Christus ons gemaakt heiligmaking, en is de oorzaak van Evangelieheiligheid in ons. Ach! waarlijk wij zijn zeer te berispen, dat wij geen geduriger gebruik maken van dit middel tot het gemelde einde. Bleven wij geduriger beschouwen, overpeinzen, bespiegelen, de Persoon van Christus, het sieraad en de schoonheid van Zijn heiligheid, als het Patroon en grote Voorbeeld ons voorgesteld, wij zouden meer worden vervormd in Zijn beeld en gelijkenis. Nu is het zover gekomen, dat velen, die Christenen genaamd worden, met vermaak kunnen vertellen en prijzen de deugdzame spreuken en daden van de heidenen, en gereed staan om die te maken het voorwerp hunner navolging, terwijl zij weinig denken aan de genade die in onze Heere Jezus Christus was, en weinig pogen die na te volgen; de reden hiervan is, omdat de deugd, die zij zoeken en begeren, van dezelfde soort is met die in de heidenen was, niet met de genade en heiligheid die in Christus Jezus was. Daarvan komt ook dat sommigen, die niet uit liefde tot dezelve, maar om andere gewichtige Evangeliewaarheden daardoor te knakken, alle christelijkheid stellen in de navolging van Christus, nochtans in hun beoefening metterdaad verachten, al de hoedanigheden en plichten waarin Hij voornamelijk betoonde de heerlijkheid van Zijn genade. Zijn zachtmoedigheid, geduld, zelfverloochening, stil verdragen van smaad, verachten van de wereld, ijver voor Gods eer, medelijden met der mensen ziel, neerbuiging tot de zwakheden van allen, zien zij voorbij. Doch niets bewijst krachtiger dat alles wat in ons nog schijnt goed te zijn, geen deel is van Evangelieheiligheid, dan dat het ons Christus niet gelijkvormig maakt.

§ 60. Mochten wij altoos overdenken hoe wij geloof moeten oefenen op Christus tot dit einde. Mocht niemand schuldig, zijn metterdaad aan hetgeen de leer vals wordt aangewreven. Niemand verdele het geloofswerk en oefene zich maar in de helft ervan. Te geloven in Christus tot verlossing, rechtvaardig- en heiligmaking, is maar de helft van de plicht van het geloof. Dat ziet op Christus alleen als lijdende en stervende voor ons, als de schuld van onze zonden dragende en boetende, tot vrede met God en verzoening voor ons, zijn rechtvaardigheid ons wordende toegerekend tot rechtvaardigmaking. Waarlijk tot deze einden wordt Hij ons eerst en voornamelijk voorgesteld in het Evangelie, en ten opzichte van dezelve worden wij vermaand Hem

aan te nemen en in Hem te geloven. Maar dit is niet alles wat van ons wordt geëist. Christus wordt ons in het Evangelie voorgesteld als het voorbeeld, patroon en exempel van heiligheid. 't Is een gruwelijke inbeelding, dat het gehele einde van zijn leven en dood was de leer van heiligheid, die Hij onderwees, met zijn voorbeeld te bevestigen. Doch 't is ook kwaad en verderfelijk te verwaarlozen dat Hij zo ons voorbeeld is, in niet duurzaam op Hem te zien tot dat einde, en niet steeds te arbeiden om Hem gelijkvormig te worden.

Gij dan Christen, beschouw veel wat Christus was, wat Hij deed, hoe Hij Zich in alle voorvallen van plichten en proefwegen gedroeg, tot een beeld en schets van Zijn volmaakte heiligheid uw gemoed wordt ingeplant en gij Hem daardoor gelijkvormig wordt.

§ 61.

4. De zaak die voornamelijk onderscheidt Evangelieheiligheid ten opzichte van de Heere Christus, van alle andere natuurlijke of zedelijke hebbelijkheden of plichten, en waardoor Hij ons wordt gemaakt tot heiligmaking is dat van Hem, van Zijn Persoon als ons Hoofd, het grondbeginsel van geestelijk leven en heiligheid in gelovigen is afgeleid, en dat uit kracht van hun vereniging met Hem, wezenlijke onderstanden van geestelijke kracht en genade waardoor hun heiligheid wordt bewaard, gehandhaafd en vermeerderd, hen gedurig worden meegedeeld. Van het vaststellen en bewijzen hiervan hangt af het beslissen van het gehele verschil over genade en zedelijkheid. Want wordt hetgeen men zedelijkheid noemt, dus afgeleid van de Heere Christus uit kracht van onze vereniging met Hem, dan is het Evangeliegenade; zo niet, dan is het of niets, of iets van een andere natuur in soort; want genade is het niet, ook geen heiligheid. Alles wat ik hierin heb te bewijzen is, dat de Heere Jezus Christus is een invloeiend Hoofd, de bron of fontein van geestelijk leven voor Zijn kerk; waarin ik weet te hebben de medestemming van Gods kerk in alle eeuwen.

Ik zal het bewijzen van mijn gezegde bepalen tot de volgende stellingen met haar bevestiging.

§ 62.

Alle genade die God aan of in iemand belooft, schenkt of werkt, wordt zo geschonken en gewrocht in, door en van Jezus Christus, als de Middelaar, of de in het midden staande Persoon tussen God en hem. Dit vordert vanzelf het ware denkbeeld en de natuur van zijn Middelaarsambt, en Zich daarin te stellen tussen God en ons. Te bevestigen, dat iets goeds, enige genade, enige deugd, ons wordt gegeven, geschonken, of in ons gewrocht door God, en niet onmiddellijk door Christus of dat wij in God geloven, Hem gehoorzamen, of prijzen in heerlijkheid, niet lijnrecht door Christus, is zijn Middelaarschap geheel omver werpen. Mozes ja, wordt genoemd middelaar tussen God en het volk, Gal. 3:19, als zijnde een boodschapbrenger, een bode om Gods mening aan het volk en hun antwoord aan God te brengen; maar Christus' Middelaarswerk te bepalen tot zo'n tussenkomst alleen, is Hem maar een ambt van profeet te laten behouden, en te vernielen de voornaamste nuttigheden en uitwerksels van zijn middelaarschap voor de kerk. Dus willen sommigen, omdat Mozes wordt genoemd zaligmaker of verlosser, Hand. 7: 35, leenspreukig, ten opzichte van zijn gebruik en bediening in het machtige verlossingswerk van het volk uit Egypte, niet toestaan dat de Heere Christus een Verlosser is in enige andere zin; dus omkerende het gehele Evangelie met het geloof en de zielen van de mensen. Doch wat in het bijzonder van deze natuur is in het Middelaarschap van Christus, in dat Hij is de middelpersoon tussen God en ons, verklaren de volgende stellingen.

§ 63.

1. God zelf is de volstrekte, oneindige Fontein, de aller hoogste uitwerkende Oorzaak van alle genade en heiligheid. Want Hij alleen is oorspronkelijk en wezenlijk heilig, gelijk Hij is alleen goed, en dus de eerste oorzaak van heiligheid, en goedheid voor anderen. Hij wordt hierom genoemd *de God aller genade*, 1 Petrus 5: 10. De Auteur, Bezitter en Mededeler ervan. Hij heeft leven in Zichzelf, en maakt levend wie Hij wil, Joh. 5: 26. *Bij Hem is de levensfontein*, Psalm 36: 10, gelijk hiervoor verklaard is. Dit behoeft, denk ik, geen verdere bevestiging voor hen, die waarlijk iets zulks als genade en heiligheid erkennen. Deze dingen zijn, zo het enige zijn, onder de volmaakte giften, die van boven zijn, nederdalende van de Vader der lichten, bij wie geen verandering is noch schaduw van omkering, Jak. 1: 17.

§ 64.

2. God deelt mee uit Zijn volheid aan Zijn schepselen, of door de weg van de natuur, of door de weg van de genade. God plantte in onze eerste schepping Zijn beeld in ons, in oprechtheid en heiligheid, in en door het maken of scheppen van onze natuur. Waren wij in dien staat gebleven, hetzelfde beeld van God zou meegedeeld zijn door natuurlijke voortplanting. Maar sedert de val en de komst van de zonde, deelt God niemand heiligheid mee langs de weg van de natuur of natuurlijke voortplanting. Want zo Hij dit deed, was er geen noodzaak, dat iemand, die geboren is moest wederom geboren worden, eer hij in Gods Koninkrijk ingaat; gelijk onze Zaligmaker bevestigt dat er is, Joh. 3:3, want hij kon hebben genade en heiligheid door zijn eerste geboorte. Van gelovigen kon ook niet gezegd worden, *dat zij zijn geboren niet uit bloed, noch uit de wil van het vlees, noch uit de wil des mans, maar uit God*, Joh. 1: 13. Want genade kon in hen worden voortgeplant door die natuurlijke middelen. Het oude Pelagiaanse verdichtsel was, hetgeen wij hebben van nature, hebben wij door genade, want God is de auteur van de natuur. Dit was Hij toen ze zuiver was, maar zij is onze eigen als verdorven; en hetgeen wij hebben door haar, hebben wij van onszelf, in tegenstrijdigheid van Gods genade. Dat uit het vlees geboren is, is vlees; en wij hebben door natuurlijke voortplanting niets anders.

§ 65.

3. God deelt aan geen mens iets mee in een weg van genade, dan in en door de Persoon van Christus, als de Middelaar en het Hoofd van de kerk, Joh. 1: 18. In de oude schepping is alles gemaakt door het eeuwige Woord, de Persoon des Zoons als God, Joh. 1:3, Kol. 1: 16. Daar was geen onmiddellijke uitvloed van Goddelijke kracht uit de Persoon des Vaders, tot voortbrenging van alle of enige geschapen wezens, dan in en door de Persoon des Zoons, hun wijsheid en macht zijnde een en dezelfde, als te werk gesteld in Hem. En het onderhouden van alles in de loop van de Goddelijke voorzienigheid is ook zijn onmiddellijk werk, waarom Hij wordt gezegd alles te dragen met het woord zijner kracht, Hebr. 1:3. Aldus is het ook in de nieuwe schepping ten opzichte van zijn Persoon als middelaar. Daarin was Hij het beeld van de onzienlijke God, de eerstgeborene van allen schepsel, hebbende de voorrang in alles *en Hij is voor alle dingen, en alles bestaat door Hem*, Kol. 1: 15-18. In het voortbrengen van de gehele nieuwe schepping, hetwelk geschiedt door mee te delen nieuw Geestelijk leven en heiligheid aan al de delen ervan, wordt het werk onmiddellijk voortgezet door de Persoon van Christus, de Middelaar, en niemand heeft enig deel er aan dan dat hij van Hem ontvangt en trekt. Dit bevestigt Paulus duidelijk, Ef. 2: 10, en hij schikt deze zaak aldus, *het Hoofd van elk man is Christus, en het Hoofd van Christus is God*, 1 Kor. 11: 3, hetwelk zo is ten opzichte van

invloed zowel als van regering. Gelijk God de kerk niet onmiddellijk regeert, maar in en door Christus, die Hij haar heeft gegeven tot Hoofd over alles, deelt Hij ook niemand enige genade of heiligheid mee, als in diezelfde orde want het Hoofd van elk man is Christus, en het Hoofd van Christus is God.

§ 66.

4. God werkt wezenlijke, krachtdadige, heiligmakende genade, geestelijke kracht en heiligheid in gelovigen; ja, die genade, waardoor zij worden bekwaamd om te geloven en heilig gemaakt, God heiligt hen metterdaad meer en meer, opdat zij worden bewaard onberispelijk tot de komst van onze Heere Jezus Christus. Dit is zo bevestigd in het vorige, waar van wedergeboorte en heiligmaking is gehandeld, dat het hier niet behoeft herhaald te worden. Dus wordt al deze genade, volgens onze vorige stellingen, ons meegedeeld door en van Christus, en niet anders.

5. Alles wat gewerkt wordt in gelovigen door de Geest van Christus, is in en uit kracht van hun vereniging tot de Persoon van Christus.

Dat de Heilige Geest de onmiddellijke uitwerkende Oorzaak is van alle genade en heiligheid, is reeds genoeg bewezen voor hen die in deze enigszins te voldoen zijn. Nu is het einde waarom de Heilige Geest gezonden is, en bijgevolg het einde van alles wat Hij doet als gezonden, Christus te verheerlijken en dit doet Hij door te ontvangen van Christus, en daarvan anderen mee te delen, Joh. 16: 13-15.

Twee werken van deze soort heeft Hij te doen, en volbrengt ze

(1) Ons met Christus te verenigen.

(2) Ons mee te delen alle genade van Christus, uit kracht van die vereniging.

1. Door Hem worden wij verenigd tot Christus, dat is, tot zijn Persoon, niet tot een licht van binnen, gelijk sommigen denken, ook niet tot de leer van het Evangelie, gelijk anderen zich even dwaas schijnen in te beelden. Wij worden door de leer en genade van het Evangelie verenigd, maar tot de Persoon van Christus. Want die tot de Heere gevoegd is, *is een Geest*, 1 Kor. 6: 17, omdat Hij door dien enen Geest tot Hem gevoegd is. *Want door enen Geest zijn wij allen gedoopt tot een lichaam*, 1 Kor. 12: 13, ingeplant in het lichaam, en verenigd tot het Hoofd. Daarom, zo wij de Geest van Christus niet hebben, zijn wij niet van de Zijnen, Rom. 8: 9. Wij zijn dan de zijn, dat is, verenigd tot Hem, door deelgenootschap aan Zijn Geest. Hierdoor is Christus Zelf in ons, want Jezus Christus is in ons, tenzij wij verworpenen zijn, 2 Kor. 13:5. Dat is, Hij is in ons door Zijn Geest Die in ons woont, Rom. 8:9, 11, 1 Kor. 6:19.

Vraagt men dan, of wij de Geest van het Evangelie ontvangen van de Persoon van Christus of niet, en heeft sommiger bijstere onkunde of schaamteloosheid zo'n vraag, waaraan voortijds geen Christen twijfelde, of nog twijfelen kan, tijdig gemaakt; weliswaar, dat wij Hem ontvangen door de verkondiging van het Evangelie, Gal. 3:2, maar 't is niet minder waar, dat wij Hem ontvangen onmiddellijk van de Persoon van Christus. Want om geen andere reden wordt Hij zo dikwerf genoemd de Geest van Christus dat is, de Geest dien Hij geeft, zendt, schenkt of meedeelt, Hij ontvangt van de Vader de belofte van de Heilige Geest, en stort Hem uit, Hand. 2:33.

§ 67. Misschien zegt men, worden wij verenigd tot Christus door Zijn Geest, dan moeten wij heilig en gehoorzaam zijn, eer wij Hem zo aannemen, waarin onze vereniging bestaat. Want zeker, Christus verenigt geen goddeloze en onreine zondaars tot Zichzelf, dat ware Hem grote oneer. Wij moeten dan zijn heilig, gehoorzaam en

Christus gelijkvormig eer wij kunnen worden verenigd tot Hem, en bijgevolg, eer wij Zijn Geest ontvangen, zo wij daardoor tot Hem verenigd worden.

Antwoord.

- (1) Was dit zo, dan hadden wij weinig verplichting aan Christus' Geest, dat wij heilig, gehoorzaam en Christus gelijkvormig zijn. Want die Christus' Geest heeft, is tot Hem verenigd, en die tot Christus verenigd is, heeft Zijn Geest, en niemand anders. Wat dan in iemand is van heiligheid, rechtvaardigheid of gehoorzaamheid, vroeger dan zijn vereniging met Christus, is geen eigenlijk gewrocht van Zijn Geest. Dus moeten wij in deze onszelf reinigen, zonder enig sprengen van Christus' bloed aan onze ziel, en wij moeten onszelf heiligen, zonder enig bijzonder werk van Gods Geest op onze natuur. Laten zij, die kunnen, zich met deze dingen vergenoegen; ik houd noch acht geen heiligheid voor heiligheid, dan die het onmiddellijke uitwerksel is van de Geest van de heiligmaking in ons.
- (2) Het wordt toegestaan, dat doorgaans de Heere Christus door het gebruik van Zijn Woord, door licht en overtuigingen daarop volgende, 's mensen ziel enigszins bereidt tot de inwoning van Zijn Geest. De weg en wijze hiervan is in het vorige verklaard.
- (3) Wij ontkennen, dat op deze onderstelling de Heere Christus tot Hem verenigt onreine of goddeloze zondaars, zodat zij dus verenigd, onrein en goddeloos blijven. Want op hetzelfde tijdstip dat iemand wordt verenigd tot Christus, en door dezelfde daad, waardoor hij zo verenigd wordt, wordt hij waarlijk en hebbelijk gereinigt en geheiligt. Want waar Gods Geest is, daar is vrijheid, zuiverheid en heiligheid. Alle daden en plichten van heiligheid volgen in de orde van de natuur hierop; maar de Persoon wordt levend gemaakt, gereinigt en geheiligt in zijn vereniging.
Is dan de Geest van Christus, door Hem meegedeeld, tot onze vereniging met Hem, de oorzaak en auteur van alle genade en Evangelieheiligheid in ons, dan blijkt klaar dat wij die ontvangen lijnrecht van Christus zelf, en dat onderscheidt ze van alle hebbelijkheden en daden daar men voor wil pleiten.

§ 68.

2. Het tweede werk van de Geest is, *ons mee te delen alle genade van Christus, uit kracht van die vereniging.*

Ik houd voor toegestaan, tot al ons gezegde aangaande het werk van de Heilige Geest in onze wedergeboorte en heiligmaking weerlegd is, dat Hij de Auteur is van alle genade en heiligheid; wie dat weerlegt zal misschien tevens de gehele Bijbel wederleggen; en dat Hij zo in ons werkt, werkt Hij in het vervolgen van zijn eerste mededeling aan ons, waardoor wij worden verenigd tot Christus, tot opbouw, bewaring, en verdere heiligmaking van het verborgen lichaam, makende elk lid daarvan bekwaam tot de erve van de heiligen in het licht. En in de onderstanden van genade die Hij dus geeft, door ons te werk gesteld in alle plichten van gehoorzaamheid, bestaat al de heiligheid, die ik begeer te kennen of deelachtig te zijn.

§ 69.

Er is een geheimduidend, geestelijk lichaam, waarvan Christus het Hoofd is en zijn kerk de leden zijn. Tussen die is dan een vereniging in geestelijke dingen, gelijk de vereniging tussen het Hoofd en de leden van het menselijk lichaam in natuurlijke. Dit zegt de Schrift dikwerf, om het gewicht, belang en bijzondere nut ervan voor het geloof van gelovigen. God heeft Hem gegeven tot een Hoofd over alles aan de kerk, die zijn lichaam is, de volheid van Hem die alles in allen vervult, Ef. 1:22, 23. Want

gelijk het lichaam één is, en vele leden heeft, en al de leden van dat lichaam vele zijnde, een lichaam zijn, zo is ook Christus, 1 Kor. 12:12. Christus is het Hoofd, van wie het gehele lichaam samengevoegd en dichtgesloten, door hetgeen elk lid vervult, volgens de krachtadige werking van elk deel, het lichaam aanwast tot opbouw van zichzelf in de liefde, Ef. 4: 15, 16. Niet houdende het Hoofd, van hetwelk het lichaam door leden en bindsels, voedsel toegediend zijnde, en samengeknoopt, opwast met de wasdom van God, Kol. 2:19. Allen die erkennen de Goddelijke Persoon van de Zoon Gods, of de vereniging van de menselijke natuur tot de Goddelijke in zijn Persoon, hebben altoos toegestaan, dat de Heere Jezus is het Hoofd van zijn kerk, in de dubbele zin van dat woord; want Hij is haar burgerlijk Hoofd in een weg van bestier en heerschappij; en Hij is haar wezenlijk geestelijk Hoofd, dat levendmakende invloeden van genade geeft aan al zijn leden. De Roomsgezinden doen inbreuk op het eerste, door tussen Christus en de algemene kerk een ander onmiddellijk bestierend, regerend hoofd te stellen; zij ontkennen nochtans niet, dat de Heere Christus in eigen Persoon steeds is de volstreckte opperste Koning, Hoofd en Regeerder van de kerk. Het tweede kunnen de Socinianen niet toestemmen; want ontkennende zijn Goddelijk Persoon, is het onmogelijk te begrijpen hoe de menselijke natuur, alleen door zichzelf bestaande, zo'n onuitsprekelijke fontein van genade kan zijn, die gedurig invloeit in al de leden van het verborgen lichaam. Alle andere Christenen hebben tot hiertoe dit erkent; dus behoort niets tot Evangeliegenade of heiligheid, dan hetgeen oorspronkelijk wordt getrokken uit de Persoon van Christus, als het Hoofd van de kerk. Dit bewijzen de aangehaalde plaatsen klaar; want 1 Kor. 12: 12 zegt duidelijk, dat het tussen Christus en de kerk is, als tussen het hoofden de leden van hetzelfde natuurlijk lichaam. Nu wordt niet alleen het gehele lichaam geleid en bestierd in hetgeen het doet van het hoofd, maar elk lid in het bijzonder heeft metterdaad invloeden van leven en sterkte van het, zonder welke het niet kan werken, bewegen, of zijn plaats en plicht in het lichaam voldoen. Zo is ook Christus, zegt de apostel; het gehele verborgen lichaam van de kerk heeft niet alleen van Hem geleide en bestier in zijn wetten, regelen, leer en geboden, maar ook geestelijk leven en beweging ditzelfde heeft ook elk lid daarvan. Zij allen ontvangen van Hem genade tot heiligheid en gehoorzaamheid, zonder welke zij maar zouden zijn verdorven en dode leden van het lichaam; Hij heeft ons gezegd: Omdat Ik leef, zult gij ook leven, Joh. 14: 19. Want de Vader heeft Hem gegeven leven te hebben in Zichzelf, Joh. 5: 26, waarop Hij levend maakt met geestelijk leven wie Hij wil, vers 21. Uit de fontein van geestelijk leven die in Hem is geeft Hij onderstanden van hetzelfde leven aan de kerk, dus omdat Hij leeft, leven wij ook, dat is, een geestelijk leven hier, zonder hetwelk wij nimmer hierna eeuwig zalig leven zullen. En Ef. 4: 16 de betrekking van gelovigen tot Christus nauwkeurig vastgesteld zijnde te beantwoorden de betrekking en vereniging van de lichaamsleden tot het hoofd, wordt duidelijk bevestigd, dat, gelijk in het natuurlijk lichaam worden meegedeeld onderstanden van voedsel en natuurlijke geesten van het hoofd aan de leden, door de toebrengeende dienst van al de delen van het lichaam, tot dat oogmerk geschikt, tot groei en aanwas van het geheel in elk deel, alzo van Christus het Hoofd van de kerk, hetwelk Hij is in zijn Goddelijk Persoon als Godmens, onderstand van geestelijk leven, sterkte en voedsel wordt gegeven aan elk lid van het lichaam, tot zijn aanwas, groei en opbouw. *Want wij zijn leden van Zijn lichaam, van Zijn vlees en van Zijn benen*, Ef. 5: 30. Zijnde uit Hem geschapen gelijk Eva uit Adam; nochtans zo in Hem blijvende, dat wij al onze onderstanden van Hem hebben. *Wij in Hem, en Hij in ons*, gelijk Hij spreekt, Joh. 14: 20. En Kol. 2: 19, bevestigt duidelijk, dat van Hem, het Hoofd, voedsel toegediend wordt aan het lichaam, tot zijn aanwas, met wasdom van God. Wat dit geestelijke

voedsel de ziel van gelovigen verzorgt tot haar aanwas en groei, door Christus haar Hoofd, zijn kan, anders dan de uit Zijn Persoon neervloeiende en hun meedelende genade, die het grondbeginsel en de bron is van alle heiligheid en plichten van Evangeliegehoorzaamheid, heeft tot hiertoe niemand ondernomen te verklaren. Die dit ondernam, deed wat hij kon om te vernielen het leven, en omver te werpen het geloof van Gods gehele kerk. Ja, op een lasterlijke inbeelding dat maar voor een ogenblik kunnen worden afgesneden de invloeden van geestelijk leven en genade, van de Persoon van Christus tot zijn kerk; moet die worden ondersteld geheel te sterven, en voor eeuwig te vergaan.

§ 70. Alles wat wij stellen wordt klaar en duidelijk voorgehouden in verscheidene leerzame leenspreuken, tot dit einde gebruikt. Het zakelijke ervan verklaart Christus zelf, Joh. 15: 1-5. *Ik ben de ware wijnstok, mijn Vader is de landman. Blijf in Mij en Ik in u. Gelijk de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, tenzij ze in de wijnstok blijft, kunt ook gij niet zo gij niet in Mij blijft. Ik ben de wijnstok, gijlieden zijt de ranken, die in Mij blijft en Ik in hem, brengt veel vrucht voort want zonder Mij, of afgescheiden van Mij, afzonderd van Mij, kunt gij niets doen.* Het natuurlijke in zijn van de wijnstok en de ranken in elkaar, met de rede daarvan, weet elk, ook de weg waardoor het in zijn van de ranken in de wijnstok, de oorzaak en het middel is van haar vrucht dragen. Het geschiedt door het meedelen en tot zich trekken van het sap en voedsel, dat alleen is het bewaarmiddel van het groeiende leven, en de naaste oorzaak van het vrucht dragen. In dit sap en voedsel is zakelijk alle vrucht, ja ook in haar eerste stof en wezen, in en door de rank wordt ze alleen gevormd tot haar eigen soort en volkomenheid snijdt men af deze mededeling van de wijnstok tot enige rank, zij verliest haar vruchtdragende kracht, verdort en sterft.

In deze is wederzijdse werking van de wijngaard en de ranken. De wijngaard zelf deelt natuurlijk uit zijn volheid voedsel mee aan de ranken zij doet het uit het grondbeginsel van haar natuur. De ranken trekken en zuigen natuurlijk haar voedsel uit de wijnstok. Dus is het, zegt de Heere Christus tot de Zijnen, *tussen Mij en ulieden. Ik ben de wijnstok, gijlieden zijt de ranken*; tussen ons is wederzijds inzijn. *Ik ben in u, en gij zijt in Mij, uit hoofde van onze vereniging.* Van u wordt nu verwacht dat gij vrucht draagt - dat is, dat gij leeft in heiligheid en gehoorzaamheid tot Gods heerlijkheid. Als u dit niet doet, bent u geen ware, wezenlijke ranken in Mij, wat uitwendige belijdenis en vertoning gij daarvan ook maken mag.

Maar hoe wordt dit uitgewerkt? Hoe komen zij bekwaam om vrucht te dragen?

Dit kan alleen geschieden door hun blijven in Christus, en daardoor gedurig te trekken geestelijk voedsel, dat is, genade en onderstanden van heiligheid uit Hem. Want zegt Hij, *χωρις εμου*, afgescheiden, of *afzonderd van Mij*, kunt gij niets van deze aard doen, omdat niets in de rank vrucht wordt, dat niet was voedsel van de wijnstok. Niets is plichtsbetrachting, niets is gehoorzaamheid in gelovigen, dan dat genade is, hen van Christus meegedeeld. De voorbereiding van alle vruchtbaar makende genade is in Christus, gelijk de vrucht van de ranken natuurlijk in de wijnstok is. En de Heere Christus deelt mede geestelijk en vrijwillig van deze genade aan alle gelovigen, gelijk de wijnstok meedeelt zijn sap aan de ranken natuurlijk; en in de nieuwe natuur van gelovigen ligt, die uit Hem te trekken door geloof; en dit gedaan zijnde gedijt ze in hen tot bijzondere plichten van heiligheid en gehoorzaamheid.

Dus blijkt klaar, dat niets van Evangelieheiligheid in enig mens is, dan hetgeen in zijn deugd, kracht en genade, onmiddellijk is getrokken; uit Jezus Christus, uit hoofde van betrekking op Hem en vereniging met Hem.

Men mocht wel vragen, is dit ook zo met zedelijke deugd, of niet? Zie ons gestelde bevestigd onder de gelijkenis van een olijfboom en zijn takken, Rom. 11, en van Christus als een levend Hoofd en hoeksteen, en gelovigen op Hem gebouwd als levende stenen tot een geestelijk huis, 1 Petrus 2:4, 5.

§ 71. Bijzondere getuigenissen dienaangaande heeft de Schrift zeer vele, ik zal maar weinige opnoemen, Joh. 1: 14, 16, *Hij is vol genade en waarheid. En uit Zijn volheid hebben wij allen ontvangen genade voor genade.* De Heilige Geest spreekt daar van Christus' Persoon of het vlees geworden Woord, Gods Zoon mens geworden. Hij is vlees geworden en heeft onder ons gewoond vol genade en waarheid. De volheid van de Godheid, als in Hem Persoonlijk wonende, wordt hier niet beoogd, maar hetgeen in Hem was als vlees geworden, dat is, in zijn menselijke natuur, als onafscheidelijk verenigd tot de Goddelijke. Een alvolheid die Hij ontving door des Vaders welbehagen, of vrijwillig bestel, Kol. 1: 19, die daarom niet behoort tot de wezenlijke volheid van de Godheid. De natuur van deze volheid wordt gezegd te bestaan in *genade en waarheid*; dat is, de volmaaktheid van heiligheid en kennis van de gehele mening, raad en verborgenheid van Gods wil. *Uit deze volheid ontvangen wij genade voor genade*, al de genade in elke soort die wij in deze wereld deelachtig worden. Dat deze volheid in Christus uitdrukt de onbegrijpelijke volheid van Zijn menselijke natuur, uit kracht van zijn onverbreekbare Persoonlijke vereniging met alle genaden in haar volmaaktheid, waarin Hij de Geest ontving, niet door mate, Joh. 3: 34, erkennen, denk ik, alle Christenen, en kan niet worden geloochend zonder de hoogste goddeloosheid en lastering. Hieruit dan, de Heilige Geest getuige zijnde, trekken en ontvangen wij al onze genade, elk volgens zijn mate, Ef. 4: 7. Dus is genade gegeven aan de Heere Christus in onmeetbare volmaaktheid, uit kracht van zijn Persoonlijke vereniging, Kol. 2: 9, en van Hem wordt ze afgeleid tot ons door de genadige inwoning van Zijn Geest in ons, 1 Kor. 6: 19, Ef. 4: 30, volgens de trap van deelgenootschap ons toegedacht. Dit is zakelijk vervat in dit getuigenis. Daar was en is in Jezus Christus een volheid en volmaaktheid van alle genade; in ons, van onszelf, of door iets dat wij van nature hebben, of door natuurlijke voortteling, of door bloed, of vlees, of door de wil des mans, Joh. 1: 13, is in het geheel niets daarvan. Alles wat wij hebben is ontvangen, en ons afgeleid uit Christus' volheid, welke is een onuitputtelijke fontein daarvan, uit hoofde van zijn Persoonsvereniging.

§ 72. Tot hetzelfde einde wordt Hij gezegd te zijn *leven, en ons leven verborgen in God*, Kol. 3:3. Leven is het grondbeginsel van alle vermogen en werking. En het leven hier bedoeld, is *het leven Gods*, het leven van genade en heiligheid. Want de werkingen daarvan bestaan in het zetten van onze genegenheden op hemelse dingen, en in het doden van onze leden die op de aarde zijn. Dit leven is Christus niet vormelijk, want dan ware het niet ons, maar geheel zijn leven; maar uitwerkend, als de onmiddellijke oorzaak en auteur daarvan, en dat gelijk Hij nu is bij God in heerlijkheid. Hierom wordt gezegd dat wij leven, dat is, dit leven Gods, zo dat wij niet leven van onszelf, *maar Christus leeft in ons*, Gal. 2: 20. En Hij leeft in ons niet dan door het meedelen van levendmakende grondbeginsels en een vermogen tot levende daden, dat is, genade en heiligheid van Zichzelf aan ons. Zo Hij ons leven is, dan hebben wij niets dat tot leven behoort, dat is, niets van genade of heiligheid, dan hetgeen tot ons van Hem wordt afgeleid.

§ 73. Om te besluiten, wij hebben alle genade en heiligheid van Christus, of wij hebben ze van onszelf. Het oude Pelagiaanse verdichtsel, dat wij ze hebben van

Christus, omdat wij ze hebben door Zijn leer te gehoorzamen, maakt onszelf de enige bron en auteur ervan, en is uit dien hoofde rechtvaardig veroordeeld van de oude kerk, niet alleen als vals, maar als lasterlijk. Alles wat dan niet aldus is afgeleid, aldus overgedragen tot ons, behoort niet tot onze heiligmaking of heiligheid, en is niet van haar natuur of soort. Wat bekwaamheid van verstand of wil men in ons mag stellen, wat middelen mogen worden gebruikt, om die bekwaamheid op te wekken en te oefenen; wat vruchten, in deugden, plichten, heuse gediensigheden, eerlijkheid of godsdienstige waarnemingen daardoor mogen worden voortgebracht en door ons gewrocht, zo niet alles is getrokken uit Christus, als het hoofd en grond beginsel van geestelijk leven voor ons, is het alles van andere natuur dan Evangelieheiligheid.

§ 74. Ten derde. De onmiddellijke uitwerkende Oorzaak van alle Evangelieheiligheid is *Gods Geest*.

Dit hebben wij reeds genoeg bewezen. En hoezeer men de wijze van Zijn werking hierin heeft beknibbeld, heeft nog niemand de stoutheid gehad om openlijk te loochenen dat dit Zijn werk is; want dat te doen, is daarin uitdrukkelijk het Evangelie te weerspreken. Wij hebben in het vorige breed verdedigd de wijze van Zijn werkingen hierin, en bewezen dat Hij geen genade kweekt door zedelijke toevoegingen tot de natuurlijke vermogens van ons verstand, maar dat Hij genade in ons scheidt door onmiddellijke uitwerking van almachtige kracht. Al het dus gewrochte en voortgebrachte, verschilt wezenlijk van alle natuurlijke of zedelijke hebbelijkheden van ons verstand, hoe ook verkregen of voortgezet.

§ 75. Ten vierde. Deze Evangelieheiligheid is een vrucht en uitwerksel van het genadeverbond.

De beloften van het Verbond dienaangaande, hebben wij bij andere gelegenheden hiervoor verhandeld, In dezelve verklaart God, dat Hij onze natuur zal reinigen en zuiveren, dat Hij zijn wet zal schrijven in ons hart, zijn vrees in ons binnenste zal geven, en ons zal doen wandelen in zijn inzettingen, in welke dingen onze heiligheid bestaat. Elk dan, die iets van dit alles heeft, ontvangt het ter vervulling van deze Verbondsbeloften. Want daar zijn geen twee wegen waardoor men heilig kan worden, de een door de heiligmaking van de Geest, volgens de belofte van het Verbond, en de andere door 's mensen eigen naarstigheden zonder die; al droomde Cassianus met sommige halve Pelagianen iets zulks. Dat dan dus is een vrucht en uitwerksel van de belofte van het Verbond, heeft zijn eigenlijke bijzondere natuur, onderscheiden van alles wat niet heeft die betrekking tot datzelfde Verbond. Geen mens kan ooit deelgenoot zijn van de allerminste trap van de genade of heiligheid in het Verbond beloofd, dan uit kracht en als een vrucht van dat verbond. Want kon dit zijn, dan was Gods Verbond vruchteloos; want hetgeen het Verbond schijnt te beloven op een zonderlinge wijze, kan op zo'n stelling verkregen worden zonder Verbond, aldus werd het een ledige naam.

§ 76. Ten vijfde. Hierin bestaat Gods beeld, waartoe wij moeten vernieuwd worden.

Dit heb ik in het vorige bewezen, en het zal meer te pas komen. Niets minder dan de gehele vernieuwing van Gods beeld in onze ziel, maakt ons Evangelisch heilig. Geen reeks van gehoorzame daden, geen waarnemen van godsdienstige plichten, geen verrichten van daden onder mensen zedelijk, deugdzaam en nuttig, hoe nauwkeurig, hoe veelvuldig en duurzaam ook, zal ons ooit in Gods ogen beminnelijk of heilig maken, tenzij alles voortkomt uit de vernieuwing van Gods beeld in ons, of dat

hebbelijk grondbeginsel van geestelijk leven en kracht dat ons Hem gelijkvormig maakt.

§ 77. Zie uit het gezegde, hoe deerlijk onkundig en onbeschaamd sommigen beweren, dat het beoefenen van zedelijke deugd al de heiligheid is, van ons in het Evangelie geëist, niet verstaande wat zij zeggen of bevestigen; zij doen het nochtans zo stout, dat zij verachten en bespotten al het andere wat beweerd wordt daartoe te behoren. Doch dit voorwendsel, hoe hoogdravend ook met woorden van de ijdelheid voorgesteld en aangeprezen, ontdekt zichzelf zwak en beuzelachtig te zijn, want:

§ 78. 1. De naam of uitdrukking zelf is de Schrift vreemd, nooit gebruikt door de Heilige Geest om aan te duiden de gehoorzaamheid die God van ons vordert in en volgens het genadeverbond. Zij heeft ook geen vastgestelde zin, bij hen die ze anderen zo meesterachtig opdringen; die twisten zelf over de betekenis van deze woorden en wat er door gemeend wordt; die dit zelf wel weten, trachten evenwel niet de zin dien zij beogen, te brengen tot enige uitdrukking in het Evangelie, aangaande dezelfde stof gebruikt zij willen alle mensen maar opdringen, dat ten minste het voorname, zo niet het gehele van Gods dienst bestaat in zedelijke deugd al is geheel onzeker wat zij verstaan door het een en het andere. Deze denken nauwelijks iets verstaanbaar, wanneer voorgesteld in bijbelwoorden, hetwelk een van hen openlijk heeft gescholden voor bespottelijke brabbeltaal. Zij schijnen te walgen van het spreken van geestelijke dingen met woorden die de Heilige Geest leert, waarvan de ware reden is, omdat zij niet verstaan de zaken zelf; die voor sommigen dwaasheid zijnde, is het geen wonder dat de woorden, waardoor zij worden voorgehouden hun ook dwaasheid schijnen. Maar zij, die Christus' Geest hebben ontvangen, en de mening van Christus weten, goddeloze spotters zijn daar ver genoeg van, ontvangen en bevatten de waarheid best, wanneer verklaard, niet in woorden die 's mensen wijsheid leert, maar die de Heilige Geest leert. Het is ja de wijsheid en ervarenheid van mensen, verder te verklaren en uit te leggen de waarheden in het Evangelie geleerd, door gezonde, rechtzinnige woorden van hen; die allen moeten nochtans worden beproefd en gemeten bij de Schrift zelf, of zij eigenaardig zijn en wat zij betekenen. Maar onder sommigen is opgericht een nieuwe weg om geestelijke dingen te leren, zij, zelf onkundig van de gehele Evangelieverborgenheden, en die daarom verachtende, wilden graag vervalsen al de heerlijke waarheden daarvan, en de verklaring ervan brengen tot droge, barre, saploze, wijsgerige denkbeelden en woorden, ja tot de gemeenste, bekendste, die ooit onder het volk veld wonnen in het heidendom. Deugdzaam leven is, zeggen zij, de weg naar de hemel maar wat deze deugd of wat het deugdzaam leven is, hebben zij even weinig verklaard, als zij onder ons, die er zo van roepen.

§ 79. 2. Het dubbelzinnige woord *zedelijk*, heeft door gebruik verkregen dubbele betekenis, ten opzichte van zijn strijdigheid tegen andere dingen, die het of niet, of meer zijn. Want het wordt soms gepast op godsdienst, en staat dan tegenover *ingesteld*. De godsdienst, geboden in de Tien Geboden, of gevorderd door de wet van de schepping, wordt gewoonlijk genoemd zedelijk, en dat in tegenstelling van de kerkzeden en inzettingen van een bijgevoegde willekeurige instelling. Het staat ook tegenover zaken meer dan enkel zedelijk, geestelijke, godgeleerde of Goddelijke. Dus worden de genaden van de Geest als geloof, hoop, liefde in al haar oefening, wat zij ook zedelijks in hebben, of hoe zij mogen worden geoefend in en over zedelijke dingen en plichten, om verscheidene opzichten waarin zij de omtrek van zedelijkheid

te boven gaan, genoemd genaden en plichten, godgeleerd, geestelijk, bovennatuurlijk, Evangelisch, voortreffelijk, in tegenstelling van al zulke gemoedshebbelijkheden en plichten, die door de wet van de natuur vereist, en als dus vereist, enkel zedelijk zijn. In geen zin van deze beide, kan betamelijk worden gezegd, dat zedelijke deugd heiligheid is, bijzonder niet de gehele. Maar omdat de meeste plichten van heiligheid zedelijkheid in zich hebben, gelijk zedelijk tegenover ingesteld staat, willen sommigen, dat ze ook niets in zich hebben, gelijk zedelijk staat tegenover bovennatuurlijk en godgeleerd. Doch dat grondbeginsel en daden van heiligheid van een andere bijzondere natuur zijn, is genoeg bewezen.

§ 80. 3. Het is, als gezegd, iets onzeker wat de grote pleiters voor zedelijke deugd daardoor verstaan. Velen schijnen niets meer te beogen dan de eerlijkheid en oprechtheid van leven, die vele heidenen hadden in hun deugzaam leven en daden. En het ware ja wenselijk, wat wij meer daarvan zagen onder naamchristenen. Want vele van hun daden waren stoffelijk goed, en voor mensen nuttig. Doch stel hun leven nog zo nauwkeurig en waakzaam, het was niet de heiligheid van ons geëist in het Evangelie, volgens de inhoud van het genadeverbond, omdat het geen van de hoedanigheden heeft, die wij bewezen hebben daartoe wezenlijk te behoren. Elk wie kan, bewijze mij dat deze zedelijke deugd de som is van onze gehoorzaamheid aan God, zolang het Evangelie erkend wordt te zijn de verklaring van Gods wil en onze plicht. 't Is waar, al de plichten van deze zedelijke deugd worden van ons geëist; maar in het oefenen van elk ervan, wordt meer van ons geëist dan tot deze zedelijkheid behoort, dat zij worden verricht in geloof en liefde tot God door Jezus Christus; en vele dingen worden van ons geëist als nodige delen van onze gehoorzaamheid, die tot zedelijkheid geenszins behoren.

§ 81. 4. Sommigen beschrijven de zedelijkheid, als van een uitgestrektheid met het licht, en de wet van de natuur of haar inspraken, als verbeterd en ons verklaard in de Schrift. Dit belijd ik, eist van ons de gehoorzaamheid aan God verschuldigd, door de wet van onze schepping en volgens het werkverbond, stoffelijk en vormelijk. Maar wat doet dit tot Evangelieheiligheid en gehoorzaamheid? Men zegt *godsdiens*t voor de komst van de zonde, en onder het Evangelie is een en dezelfde, dus is geen onderscheid tussen de plichten van gehoorzaamheid, gevorderd in het een en het andere.

Ja, zover zijn zij dezelfde, dat zij hebben enen auteur, voorwerpen einde, dit had ook de godsdiens

t onder de wet, en die was daarom ook zover dezelfde. Maar dat zij dezelfde zijn in al de daden van onze gehoorzaamheid en de wijze van haar volbrenging, is een ijdele inbeelding. Is in godsdiens

t geen verandering gemaakt door de tussenkomst van de Persoon van Christus, mens te worden, en zijn Middelaarschap? Geen vermeerdering van het geloofsvoorwerp? Geen verandering in het afschaffen van het oude verbond, en het vaststellen van het nieuwe; daar het verbond tussen God en de mens geeft de eigenlijke vorm en soort aan godsdiens

t en haar mate en benoeming? Geen verandering in de grondbeginsels, hulpen, bijstanden en gehele natuur van onze gehoorzaamheid aan God? De gehele verborgenheid van de Godzaligheid moeten zij loochenen, die aan zulke inbeeldingen voet geven. Al behelsde dan deze zedelijke deugd en haar beoefening al die gehoorzaamheid stoffelijk aangemerkt, die de natuurwet in het werkverbond eiste, ontken ik, dat ze zij onze heiligheid of Evangeliegehoorzaamheid; om reden voornamelijk onder vele anderen, dat ze niet heeft het opzicht op Jezus Christus, dat onze heiligmaking heeft.

§ 82. 5. Zegt men, door deze zedelijke deugd te beogen geen uitsluiting van Jezus Christus, maar in te sluiten een opzicht op Hem; vraag ik, of men daardoor beoogt zo'n hebbelijkheid van het gemoed, en zulke daden daaruit voortkomende, die de hiervoor beschreven eigenschappen hebben, in haar oorzaken, oorsprong, uitwerksels, nut en betrekking tot Christus en het Verbond, zulken, als de Schrift duidelijk en klaar de Evangelieheiligheid toeschrijft? Is deze zedelijke deugd de zaak waartoe God ons heeft voorbeschikt of verkoren voor 's wereldds grondlegging? Is zij de zaak die God in ons werkt ter uitvoer van verkiezende liefde? Geeft zij ons een nieuw hart, met Gods wet daarin geschreven? Is zij een grondbeginsel van geestelijk leven, dat ons schikt, neigt en bekwaamt om voor God te leven volgens het Evangelie, in ons voortgebracht door de krachtvolle werking van de Heilige Geest, niet afgeleid uit de natuurlijke vermogens van onze eigen ziel, enkel door het gebruik van uitwendige middelen? Is zij voor ons gekocht en verkregen door Jezus Christus, en duurt zijn voorspraak nog tot haren aanwas in ons? Is zij Gods beeld in ons, en bestaat onze gelijkvormigheid met Christus daarin? Is dit zo, en beantwoordt zedelijke deugd al deze eigenschappen en bijvoegsels van heiligheid, dan is in deze het gehele geschil wie de wijste is, de Heilige Geest of deze mensen, wie de dingen van God het best, redelijkst en krachtigst kan uitdrukken? Maar heeft de zedelijke deugd, daar zij van spreken, geen deel in al deze zaken, behoort geen ervan er toe, kan ze bestaan, bestaat ze zonder die, dan zal ze ten laatste zich bewijzen niets meer te zijn ten aanzien van onze aanneming bij God, dan een van de grootste zedenmeesters stervende klaagde, dat hij ze bevond, een louteren ledige naam. Doch dit walgelijk Pelagiaans verdichtsel van een heiligheid of Evangelie rechtvaardigheid, welke grondbeginsel natuurlijke rede, welke regel de natuurwet is, als in de Schrift uitgelegd, welke nut en einde is aanneming bij God en rechtvaardigmaking voor Hem, door welke de meesten die er voor pleiten, niets meer schijnen te verstaan dan uitwendige daden van eerlijkheid, en nog minder in het werk te stellen, zijnde volstrekt strijdig met, en vernielende de genade van onze Heere Jezus Christus, zijnde enkel de leer van de Kwakers, die ze beter en verstaanbaarder uitdrukken dan sommige nieuwe voorstanders onder ons; zal in haar onderzoek geen grote moeite baren aan hen, die de Schrift houden voor de openbaring van Gods mening in deze.

Vierde boek

Hoofdstuk 7.

Van de daden en plichten van heiligheid

1. Dadelijke inklevende rechtvaardigheid in plichten van heiligheid en gehoorzaamheid, uitgelegd. Het werk van de Heilige Geest te deze opzichte.
2. Verdeling van de stellige plichten van heiligheid.
3. Inwendige plichten van heiligheid.
4. Uitwendige plichten en hun onderscheid.
5. Krachtdadige werking van de Heilige Geest, noodzakelijk tot elke daad van heiligheid.
6. Afhangen van de Voorzienigheid, ten opzichte van natuurlijke dingen, en van genade, ten opzichte van bovennatuurlijke, vergeleken.
7. Idem
8. – § 14 Bewijsredenen voor de noodzakelijkheid van dadelijke genade tot elke plicht van heiligheid.
15. – 16 Strijdige oogmerken en uitdrukkingen van de Schrift en sommige mensen, aangaande plichten van heiligheid.

§ 1. Het tweede deel van het werk van Gods Geest in onze heiligmaking, **betreft de daden en plichten van heilige gehoorzaamheid.**

Want het door ons reeds verhandelde raakt voornamelijk het *grondbeginsel* daarvan, als hebbelijk wonende in onze ziel, en dat zo ten opzichte van zijn instorting in ons, als zijn bewaring en vermeerdering in ons. Doch wij worden niet begiftigd met zo'n grondbeginsel of vermogen, om het te oefenen als wij willen of goed vinden, maar God werkt in ons het willen en het doen, naar Zijn welbehagen. Al deze daden en plichten van heiligheid of Evangeliegehoorzaamheid zijn van twee soorten, of kunnen worden gebracht tot twee hoofden.

- (1) Zulken, die Gods wil en klare geboden tot hun voorwerp hebben, welke zij in acht nemen in plichten, inwendig en uitwendig, waarin wij doen wat God gebiedt.
- (2) Zulken, als betreffen Goddelijke verboden, welke bestaan in de werkingen van genade of heiligheid, in het tegenstaan of doden van de zonde. Wij moeten verklaren wat de Heilige Geest werkt, en welke hulp Hij geeft in beide deze soorten van plichten.

§ 2. De daden en plichten van de eerste soort, ziende op stellige Goddelijke geboden, vallen onder dubbele onderscheiding. Want:

1. Zij zijn in hun eigen natuur of enkel inwendig, of
2. Ook uitwendig

Er kunnen zijn inwendige daden van heiligheid die geen uitwendige uitwerksels hebben, maar geen uitwendige daden of plichten zijn enig deel van heiligheid, die enkel uitwendig zijn, en niets meer want tot heiligheid wordt vereist dat ze worden levend gemaakt en geheiligd door inwendige werkingen van genade. Twee mensen kunnen op dezelfde tijd volbrengen dezelfde geboden plichten, op dezelfde uitwendige wijze, en die kunnen zijn in de een de plicht van Evangelieheiligheid, in de andere niet. Aldus was het met Kain en Abel, met de andere apostelen en Judas.

Want wordt geloof en liefde niet geoeffend in enige ervan, hetgeen men doet is plicht, maar dubbelzinnig; eigenlijk is het geen plicht.

§ 3. 1. Door de plichten van heiligheid, die enkel inwendig zijn, meen ik alle werkingen van geloof, liefde, vertrouwen, hoop, vrees, eerbied, vermaak, die God hebben tot hun onmiddellijk voorwerp, maar die niet voortgaan tot, of zich vertonen in enige uitwendige plichten; in deze bestaat ons geestelijk leven voor God voornamelijk. Want zij zijn als de eerste daden van leven, die voornamelijk bewijzen de levenskracht of verval. Aan deze kunnen wij best afmeten onze geestelijke gezondheid en deel aan heiligheid. Want wij kunnen overvloeien in uitwendige plichten, terwijl ons hart ver is van het leven Gods. Ja mensen kunnen trachten op te maken hetgeen hun ontbreekt, door een menigte van uitwendige plichten, en dus verkrijgen de naam dat ze leven terwijl zij dood zijn, waarin de ware natuur van geveinsdheid en bijgeloof bestaat, Jes. 1: 11-15. Maar wanneer de inwendige werkingen van geloof, vrees, vertrouwen en liefde in ons overvloeien en aanhouden, bewijzen zij een krachtige en gezonde zielstoestand.

§ 4. 2. Uitwendige plichten zijn ook van twee soorten, of worden onderscheiden ten opzichte van hun voorwerpen en einde. Want:

- (1) God zelf is het Voorwerp en Einde van sommige, gelijk van bidden en danken, hetzij afgezonderd, of plechtiger. Van deze natuur zijn allen die men noemt plichten van de eerste tafel, al die behoren tot het heiligen van Gods Naam in zijn dienst.
- (2) Sommige betreffen mensen van alle soorten in hun verscheidene vermogens, en onze verscheidene betrekkingen op hen, of hebben mensen tot hun voorwerp, maar God tot hun einde. Onder deze sluit ik ook in, die voornamelijk betreffen onszelf of onze eigen Personen. Hetgeen wij beogen drukt Paulus in het kort uit, Titus 2: 12.

§ 5. Al deze daden en plichten, hetzij alleen inwendig of ook uitwendig, hetzij hun eigenlijk voorwerp zij God, onszelf of anderen, zover zij Zijn daden van heiligheid en van God aangenomen, komen zij voort van een bijzondere werking van de Heilige Geest in ons. Om onze mening klaarder te maken, kunnen wij onderscheiden aanmerken,

- A. In het verstand, de wil en de genegenheden van alle gelovigen is een bekwaamheid, gepastheid, gereedheid en hebbelijke schikking tot het volbrengen van alle daden van gehoorzaamheid aan God, alle plichten van godsvrucht, liefdadigheid en rechtvaardigheid van hen geëist, hierin zijn zij inwendig en hebbelijk. onderscheiden van die dus niet zijn. Dat dit zo met hen is, en vanwaar het komt, is hiervoor verklaard. Dit vermogen en geschiktheid wordt in hen gewrocht en bewaard door de Heilige Geest.
- B. Geen gelovige kan van zichzelf doen werken. dat is, metterdaad vertonen of oefenen dit grondbeginsel of vermogen van een geestelijk leven, in een enige zaak of plicht, inwendig of uitwendig, jegens God of mensen, zodat het is een daad van heiligheid, of een plicht van God aangenomen. Hij kan dit niet doen voor zichzelf uit kracht van enig vermogen, hebbelijk hem aanklevende. God geeft ons in deze wereld niet zo'n geestelijke bekwaamheid, die zonder verdere dadelijke hulp en bijstand iets dat goed is doen kon. Daarom,
- C. Beoog ik thans te bewijzen, dat de dadelijke hulp, bijstand en inwendige werking van Gods Geest, noodzakelijk wordt vereist en geschonken, tot het voortbrengen

van elke heilige daad van ons gemoed wil en genegenheden, in elke bijzondere plicht, wat ze ook zij. Of niettegenstaande het vermogen of de bekwaamheid die gelovigen hebben ontvangen in of door de hebbelijke genade, zij behoeven steeds dadelijke genade, in, voor en tot elke enkele, genadige, heilige daad of plicht jegens God. Dit zal ik nu eerst iets uitleggen en dan bevestigen.

§ 6. Gelijk het is in ons natuurlijk leven ten opzichte van Gods voorzienigheid, zo is het in ons geestelijk leven ten opzichte van Gods genade. God heeft ons in de werken van de natuur begiftigd met een levend grondbeginsel, of een werking van de levendmakende ziel op het lichaam, dat daardoor wordt levend gemaakt. Uit kracht hiervan, worden wij bekwaamd tot alle levende daden, hetzij natuurlijk en noodzakelijk, of vrijwillig, volgens de gesteltenis van onze wezens, dat verstandelijk is. God ademde in de mens de adem des levens, en hij werd een levende ziel, Gen. 2:7, gevend hem een grondbeginsel van leven, was hij toegerust en bekwaamd tot al de eigenlijke daden van dat leven. Want een grondbeginsel van leven is een bekwaamheid en geschiktheid tot daden van leven. Die evenwel aldus is gemaakt een levende ziel, die begaafd is met dit grondbeginsel van leven, is niet machtig oorspronkelijk, zonder beweging of werking van God als de eerste oorzaak, of onafhankelijk van God, te oefenen of te vertonen enige levende daad. Hetgeen dit grondbeginsel niet heeft, heeft als een dode romp geen gepastheid tot levende daden, en is niet bekwaam tot beweging of verandering, dan zoverre het ontvangt indrukken van een uitwendig grondbeginsel van kracht, of een inwendig grondbeginsel van bederf. Maar hij, in wie het is, heeft een gepastheid, gereedheid en hebbelijk vermogen tot alle levende daden, nochtans zo, dat hij zonder meewerking van God in zijn krachtige voorzienigheid hem bewegende en werkzaam makende, niets doen kan. Want in God leven, bewegen en zijn wij, Hand. 17:28. Kon enig mens van zichzelf volbrengen een enige daad, zonder medehulp van Goddelijke werking, hij moest zelf volstrekt zijn de eerste en enige oorzaak van die daad, dat is, de schepper van een nieuw wezen.

§ 7. 't Is ook zo met ons geestelijk leven. Wij zijn door Gods genade, door Jezus Christus begiftigd met een grondbeginsel daarvan, op de wijze en tot het eind, hier voor beschreven. Hierdoor zijn wij bekwaamd en geschikt om voor God te leven in het oefenen van geestelijke levende daden, of het volbrengen van plichten van heiligheid. Hij, die niet heeft dit grondbeginsel van geestelijk leven, is geestelijk dood, gelijk hiervoor breed bewezen is, en kan niets doen dat geestelijk goed is. Hij kan worden bewogen, ja, als gedwongen door de kracht van overtuigingen, om vele dingen te doen die stoffelijk goed zijn. Maar van alles, dat alleszins geestelijk goed is en God aanneemt, kan hij niets doen.

De vraag is, wat gelovigen zelf, die ontvangen hebben dit grondbeginsel van geestelijk leven en die hebbelijk geheiligd zijn, kunnen doen in dadelijke plichten, uit kracht daarvan, zonder nieuwe onmiddellijke bijstand en werking van de Heilige Geest in hen?

Ik antwoord, zij kunnen niet meer iets doen dat geestelijk goed is, zonder de bijzondere medewerking en bijstand van Gods genade tot elke daad daarvan, dan een mens natuurlijk kan werken, bewegen of doen iets volstrekt onafhankelijk van God, van zijn macht en voorzienigheid. Deze evenmaat tussen de werken van Gods voorzienigheid en Zijn genade, toont Paulus, Ef. 2: 10: *Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God tevoren verordend heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen.* God schiep in het begin alles door een

scheppende daad, alles voortbrengende uit niet, het geschapene het Hij niet enkel aan Zichzelf, aan Zijn Eigen vermogens, maar Hij onderhoudt, draagt, ondersteunt en bewaart het in de grondbeginsels van hun wezen en werkingen, werkende krachtadig in en door hen, volgens hun verscheiden soorten. Zonder dus hun wezen te ondersteunen, door dadelijke onophoudelijke uitvloed van Goddelijke kracht, zou het gehele gebouw van de natuur gesloopt, tot verwarring en niets worden. Zonder deze invloed en medewerking met hun bekwaamheid om te werken door dezelfde kracht, werd alles dood en mismaakt, en niet een natuurlijke daad werd geoefend. Zo is het ook in dit werk van de nieuwe schepping van alles door Jezus Christus. Wij zijn Gods maaksel, Hij heeft ons geschapen en gevormd voor Zichzelf door het vernieuwen van zijn beeld in ons. Hierdoor zijn wij gereed gemaakt tot goede werken, en de vruchten van de gerechtigheid, welke Hij heeft ingesteld als de weg van ons leven voor Hem. Dit nieuwe schepsel, deze Goddelijke natuur in ons, ondersteunt en bewaart Hij; zonder zijn gedurig invloeiende kracht, zou het vergaan en tot niets worden. Dit is nog alles niets, Hij maakt het werkzaam en helpt dadelijk tot elke bijzondere plicht, met nieuwe onderstanden van dadelijke genade. Wij bewijzen dan, dat een dadelijke werking van de Heilige Geest in ons, noodzakelijk is tot elke daad en plicht van heiligheid, zonder welke geen ervan door ons kan of zal worden voortgebracht of verricht, hetwelk is het tweede deel van Zijn werk in onze heiligmaking, dit wordt ons bevestigd door verscheiden wegen.

§ 8. 1. De Schrift verklaart, dat wij zelf niet kunnen in en door onszelf, dat is, uit kracht van enige macht of vermogen dat wij ontvangen hebben, iets doen dat geestelijk goed is. Dus zegt onze Zaligmaker zijn apostelen, toen zij waren geheiligde gelovigen, en in hen tot al die dat zijn, zonder Mij kunt gij niets doen, Joh. 15:5. *Χωρίς εμού*, zo, zonder Mij, *Seorsim a me*, *zó van Mij afgescheiden, als een rank kan worden van de wijnstok*. Wordt een rank zo afgescheiden van de wortel en het lichaam des wijnstoks, dat ze niet ontvangt gedurige onderstanden van voedsel van dezelve, wordt hun invloed door enig middel onderschept, zij gaat niet voort in groeien en vrucht dragen, maar vervalt aanstonds. Het is zo, zegt onze Zaligmaker, met gelovigen in Zijn opzicht. Zo zij niet hebben gedurige onafgebroken invloeden van genade en geestelijk levendmakend voedsel van Hem, kunnen zij niets doen. *Zonder Mij*, ontkent alle geestelijke hulp, die wij van Christus hebben. Zonder die kunnen wij niets doen dat is, door onze eigen kracht, of uit kracht van enige hebbelijkheid of grondbeginsel van genade dat wij ontvangen hebben. Want dat wij met het ontvangen kunnen doen, zonder verdere dadelijke bijstand, kunnen wij doen van onszelf. Gij kunt niets doen; dat is, hetgeen behoort tot God vrucht te dragen. In natuurlijke en burgerlijke zaken kunnen wij iets, in zondige te veel doen wij behoeven daartoe geen bijstand. Maar in God vrucht te dragen kunnen wij niets. Nu is elke daad van geloof en liefde, elke beweging van ons gemoed en genegenheden tot God, een deel van ons vrucht dragen, dat zijn ook buiten twijfel alle uitwendige werken en plichten van heiligheid en gehoorzaamheid. Dus kunnen, onze Zaligmaker zelf rechter zijnde, gelovigen waarlijk geheiligd en hebbelijke genade deelachtig, van henzelf, zonder nieuwe dadelijke hulp en bijstand van genade van Hem, niets doen dat geestelijk goed is of God aangenaam.

§ 9. Paulus bevestigt dezelfde waarheid, 2 Kor. 3: 4, 5, *En zulk een vertrouwen hebben wij door Christus op God; niet dat wij bekwaam zijn van onszelf iets te denken, als uit onszelf, maar onze bekwaamheid is uit God*. Met een grote uitnemende genade was hij werkzaam, vertrouwen in God door Christus, in het volbrengen van

zijn dienst, en ten gezegende einde daarvan; maar hij weert aanstonds af alle schijn van eigen vermogen in dit zijn vertrouwen. Hiertegen ijverde geen mens ooit meer, en waarlijk hij moest het doen, als aangesteld tot een voorname dienaar en verkondiger van de genade van Jezus Christus. Dus waarschuwt hij tegen al zulke bevattingen, en verzaakt openlijk al zulke kracht, bekwaamheid of vermogen in zichzelf, dat hij uit kracht daarvan zulk een voortreffelijke genade kon oefenen, of zo'n grote plicht volbrengen. Niet dat wij in onszelf genoegzaam zijn; Paulus heeft in deze niet alleen in vele plaatsen bevestigd de noodzaak en kracht van de genade, en onze onmacht zonder haar, maar hij heeft in zijn eigen persoon gemaakt zo'n onderscheid, wat door hem zelf was, en wat door genade, en heeft zo openlijk afgeweerd alle eigen aandeel in enig geestelijk goed, afgescheiden van genade, dat het bij alle zedige mensen alle verschillen dienaangaande moest beslissen. Zie 1 Kor. 15: 10, Gal. 2: 20 21 en hier.

Ik matig mij niets zulks aan, ik eigen niemand anders iets zulks toe, dat ik of zij in onszelf zouden hebben genoegzaamheid tot zo'n oogmerk. Want de apostel kende geen genoegzaamheid die iets anders behoefde om haar uitwerkend te maken. En hij sluit niet uit zo'n genoegzaamheid in onszelf enkel tot uitnemende werkingen van genade en tot grote plichten, maar tot elke goede gedachte, of wat strekken kan tot enige geestelijken plicht. Wij kunnen niet bevatten, niet allereerst beginnen enige plicht door eigen genoegzaamheid. Want het beginnen van plichten drukt de apostel uit door denken; onze gedachten en ontwerpen natuurlijk zijnde de eerste zaak, die tot onze daden behoort.

Hij doet dit als 't ware met voordracht, om het Pelagiaanse verdichtsels tegen te gaan, dat het begin van goed van onszelf is, maar dat wij hebben de hulp van genade om het te voltooien. Maar wat dan? Hebben wij niet zulk een genoegzaamheid, tot wat oogmerk zullen wij ondernemen te denken of te doen iets wat goed is? Wie is zo onwijs, dat hij iets onderneemt waartoe hij geen kracht heeft? En ontkent de apostel hierdoor niet, dat hij zelf had volbracht enige heilige plichten, of geoefend enige genade, of gedaan iets dat goed was, aangezien hij geen genoegzaamheid had van zichzelf omdat te doen? Om deze bekibbeling tegen te gaan, bepaalt hij zijn ontkenning van een genoegzaamheid tot onszelf, wij hebben ze niet van onszelf. Maar, zegt hij, onze genoegzaamheid is van God; dat is, wij hebben ze door dadelijke onderstanden van genade, tot elke plicht noodzakelijk; hoe God deze genoegzaamheid meedeelt, en hoe wij ze ontvangen, verklaart hij 2 Kor. 9:8. *God is machtig alle genade te doen overvloedig zijn in u, opdat gij in alles, ten allen tijd, alle genoegzaamheid hebbende, mag overvloedig zijn tot alle goed werk.* God betoont het overvloeien van genade tot ons, wanneer Hij werkt een dadelijke genoegzaamheid in ons, hetwelk Hij zo doet dat Hij ons bekwaamt overvloedig te zijn in goede werken, of plichten van heiligheid. Dit zijn de onderstanden van genade, die God ons geeft tot al onze plichten, gelijk God ook aan Paulus zelf beloofde, 2 Kor. 12:9. Dus bewijzen wij eerst de voorgestelde waarheid door Schriftuurgetuigenissen, dat gelovigen van zichzelf niet kunnen volbrengen enige daden of plichten van heiligheid, iets wat geestelijk goed is. Dus zijn deze dingen uitwerksels van genade, en moeten in ons worden gewrocht door de Heilige Geest, die de onmiddellijke Auteur is van alle Goddelijke werkingen.

§ 10. 2. Alle oefeningen van genade, alle goede plichten worden dadelijk toegekend aan de werking van de Heilige Geest. De bijzondere getuigenissen hiervan zijn in de Schrift zo menigvuldig, dat het niet voegt of doenlijk is, die onderscheiden aan te halen; wij zullen enige ervan brengen tot drie hoofden.

§ 11.

- A. In vele plaatsen zegt de Schrift, dat wij worden geleid, bestierd, bewerkt door de Geest, dat wij leven in de Geest, wandelen naar de Geest, zaken doen door de Geest, die in ons woont. Niet anders in het algemeen kunnen deze uitdrukkingen bedoelen dan de werkingen van Gods Heilige Geest op onze ziel, in het opvolgen ervan, als werkende wanneer Hij ons bewerkt, bestaat onze gehoorzaamheid aan God, volgens het Evangelie, Gal. 5: 16, *Wandel in de Geest*. In de Geest te wandelen, is te wandelen in gehoorzaamheid aan God, volgens de onderstanden van genade die de Heilige Geest ons toedeelt; want daar volgt: dan zult gij de lusten van het vlees niet volbrengen; (dus heeft de Engelse overzetting); dat is, wij zullen worden gehouden in heilige gehoorzaamheid en het ontwijken van zonde. Zo worden wij geleid door de Geest, vers 18, wordende bewrocht door Hem, niet door de boze, verdorven grondbeginsels van onze zondige natuur. Rom. 8:4, Wandel niet naar het vlees, maar naar de Geest. Te wandelen naar het vlees, is te hebben de grondbeginsels van inwonende zonde, werkzaam in ons tot het voortbrengen en plegen van dadelijke zonden. Dus is te wandelen naar de Geest, te hebben de Geest werkzaam in ons, tot het uitwerken van alle genadedaden en plichten. Ons is bevolen niet te verwaarlozen zijn bewegingen in ons, maar die op te volgen in een weg van naarstigheid en plicht; zie vers 13-15. Zo worden wij aangemaand tot het verrichten van bijzondere plichten door de Heilige Geest, die in ons woont, 2 Tim. 1: 14, dat is, door Zijn bijstand, zonder welke wij niets kunnen doen.
- B. § 12. Gelijk wij worden geleid en bewrocht door Hem, wordt Hij verklaard te zijn de Auteur van alle genadewerkingen in ons, Gal. 5: 22, 23, *De vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid*. Al deze dingen worden gewrocht en voortgebracht in ons door de Geest, want zij zijn Zijne vruchten. En niet alleen is haar hebbelijkheid, maar al haar daden, in al haar beoefening, van Hem. Elke daad van het geloof, is geloof, en elke daad van liefde, is liefde, bijgevolg is geen daad ervan van onszelf, maar elke daad is een vrucht van Gods Geest. Dus bevestigt Ef. 5:9 algemeen, alle bijzondere genaden en haar oefening insluitende, de vrucht van de Geest is in alle goedheid, en rechtvaardigheid, en waarheid. Tot deze drie hoofden zijn alle werkingen van genade, alle plichten van gehoorzaamheid, al delen van heiligheid te brengen. Paulus vertrouwde op een goede uitslag van zijn gehoorzaamheid, door de onderstanden van de Geest, Filip. 1: 19, 20. Dus is de uitdrukkelijke Verbondsbelofte, Ezech. 36:27, Ik zal Mijn Geest stellen binnen in u, en zal u doen wandelen in mijn inzettingen, en gij zult mijn rechten bewaren en doen. Dit is het geheel dat God van ons eist, en dit wordt alles in ons gewrocht door Zijn Geest. Aldus ook Ezech. 11: 19, 20, Jer. 32: 39, 40. Alle gehoorzaamheid en heiligheid die God van ons vordert in het Verbond, alle plichten en werkingen van genade, zijn beloofd te zullen worden gewrocht in ons door de Geest, na ons is verzekerd dat wij van onszelf niets kunnen doen.
- C. § 13. Bijzondere genaden en haar oefening worden toegekend aan zijn beweging en werking in ons, Gal. 5: 5, Wij wachten door de Geest de hoop van de rechtvaardigheid door geloof. De hoop op de rechtvaardigheid van het geloof, is de zaak daardoor gehoopt. Alles wat wij te gemoed zien of verwachten in deze wereld of hiernamaals, is door de rechtvaardigheid van het geloof. Ons gerust wachten hierop is een bijzondere Evangeliegenade en plicht, deze doen wij niet van onszelf, maar door de Geest, Filip. 3:3. Wij dienen God in de Geest, beminnen de broeders in de Geest, Kol. 1:8. Wij reinigen onze ziel in de waarheid te gehoorzamen door de Geest, tot ongeveer de broederlijke liefde, 1 Petrus 1: 22.

Zie Ef. 1: 17, Hand. 19: 2, Rom. 5: 5 en 8: 15, 23, 26, 1 Thess. 1: 6, Rom. 14: 17 en 15: 13, 16. Van het geloof wordt duidelijk gezegd, dat het niet is uit onszelf, het is Gods gave, Ef. 2: 7, 8.

§ 14.

3. De Schrift getuigt ook duidelijk ons gestelde, Filip. 2: 13, 't Is God, die in u werkt, beide het willen en het doen, volgens zijn welbehagen. De zaak dus gewrocht, is alles wat behoort tot onze gehoorzaamheid en zaligheid, gelijk blijkt uit de samenhang van de woorden met vers 12, *Werk uit, uw zaligheid met vrees en beving*. Hiertoe worden vereist twee zaken.

- (1) Vermogen tot zulke werkingen, of tot al de plichten van heiligheid en gehoorzaamheid van ons geëist. Dat wij hiermee worden begiftigd, dat dit in ons wordt gewrocht, aan ons geschonken door de Heilige Geest, is hier voor bewezen. Maar als dit voor ons gedaan is, blijft er nog iets anders over om te doen?
- (2) Ja, toch, de dadelijke oefening van de genade die wij ontvangen hebben. Hoe kan men die oefenen? Het gehele genadewerk bestaat in de inwendige daden van onze wil, en uitwendige werkingen in plichten daartoe gepast. Dit legt dan op onze handen, hierop moeten wij acht geven in onszelf; 't is onze plicht op te wekken en te oefenen de genade die wij hebben ontvangen in en tot haar eigenlijke werkingen. Maar het is zo onze plicht, dat wij ze van onszelf niet kunnen volbrengen. 't Is God, die krachtadig werkt in ons al de genadedaden van onze wil, en alle heilige werkingen in een weg van plicht. Elke daad van onze wil, zoverre zij is begenadigd en heilig, is de daad van Gods Geest uitwerking. Hij werkt in ons het willen, of de daad van willen zelf. Te zeggen, *Hij overreedt ons maar*, Hij wekt op en vermaant onze wil door Zijn genade, om Zijn Eigen daden in het werk te stellen, is te zeggen, Hij doet niet hetgeen de apostel zegt dat Hij doet. Want zijn de genadedaden van onze wil zo onze eigen, dat ze de zijn niet zijn, dan werkt Hij niet in ons het willen, maar overreedt ons enkel te werken. Dit voorwendsel sluit Paulus geheel uit, 1 Kor. 15: 10, Ik heb overvloedig gearbeid, doch niet ik, maar Gods genade, die met mij is. Hij had noodzaak om te verklaren de groten arbeid dien hij had ondergaan, en zijn moeite in het verkondigen van het Evangelie, maar opdat niemand dacht dat hij zichzelf iets toekende, enige begenadigde heilige werkingen in dat arbeiden, laat hij aanstonds volgen zijn gewone *Epanorthosis*, *niet ik*, niemand misvatte mij, ik deed het niet door enig vermogen, door iets in mij, maar het is alles in mij gewrocht door de vrije genade van Gods Geest. *Niet ik, maar genade*, is des apostels stelling. Zo nu God door Zijn genade maar hielp, bijstond en aanporde de wil in Zijn werkingen, zo Hij niet krachtadig werkte al de genadedaden van onze ziel, in al onze plichten, moest het voorstel zijn, niet genade, maar ik, omdat de naaste en onmiddellijke oorzaak de naaste betrekking heeft tot het uitwerksel, en het zijn naam geeft. En gelijk Hij in ons werkt het willen, zo ook het doen dat is, metterdaad te volbrengen de plichten waartoe de genadewerkingen van onze wil vereist worden.

§ 15. Het gezegde dient tot bewijs dat de Heilige Geest, als de Auteur van onze heiligmaking, in ons werkt alle genade daden van geloof, liefde en gehoorzaamheid, waarin het eerste deel van onze dadelijke heiligheid en rechtvaardigheid bestaat. De waarheid dus bevestigd, dient nu tot ons onderwijs en nut.

1. Licht valt dus te onderscheiden, hoezeer de oogmerken en uitdrukkingen van de Schrift strijden met de denkbeelden van sommige mensen onder ons. Alles wat in ons goed en in een weg van gehoorzaamheid recht verricht is, kent de Schrift dikwerf en duidelijk toe aan de onmiddellijke werking van de Heilige Geest in ons. Zij doet dit algemeen aangaande alle genadedaden, geen uitgezonderd; en of dit niet genoeg ware, stelt ze voor, elke genade, elke heilige plicht, en bevestigt onderscheiden dat de Heilige Geest haar onmiddellijke auteur is. Daar de Schrift van ons spreekt, beveelt ze ons ja duidelijk onze plicht, maar zegt tevens even klaar, dat wij geen vermogen hebben in en van onszelf om ze te volbrengen. Maar sommige mensen spreken, preken en schrijven geheel anders. De vrijheid, vrijdom, vermogen en bekwaamheid van onze wil, het licht, bestier en leiding van ons verstand of rede; en door die allen, ons eigen volbrengen van al de plichten van geloof en gehoorzaamheid, zijn de onderwerpen van hun redenen; en dat in tegenstand van het toekennen ervan door de Schrift aan de onmiddellijke werkingen van de Heilige Geest. De Schrift schrijft alles toe aan genade, niet ik, maar genade, niet ik, maar Christus, zonder Hem kunnen wij niets doen. Zij zijn voor onze wil; niet genade, maar onze wil doet alles. De Schrift bevestigt niet duidelijker dat God hemel en aarde heeft geschapen, dat Hij alles draagt en onderhoudt door zijn kracht, dan dat Hij genade scheidt in van de gelovigen hart, dat Hij ze onderhoudt, werkzaam maakt en doet uitwerken, werkende al onze werken voor ons en al onze plichten in ons. Maar men moet uitvluchten vinden, men moet een vreemden, getrokken, ongerijmde zin geven aan klare, dikwijls herhaalde, Schriftuurplaatsen, om te bewaren de eer van onze wil, en te verhoeden dat al het goede dat wij doen, niet wordt toegekend aan Gods genade. Tot dat einde smeedt men onderscheiden uitvluchten, en geeft zo'n uitleg aan alle Goddelijke werkingen, dat hen nutteloos en zonder betekenis maakt. Het is in sommige oordeel bijna geworden, zo niet strafwaardig, ten minste laag en verachtelijk, dat iemand toekent aan Gods Geest de werken en werkingen die de Schrift Hem toekent, in dezelfde woorden die de Schrift gebruikt. Men wil nu maar tot vermoeiens toe verminderen de boosheid en het verderf van onze natuur door de zonde verheffen de oprechtheid en kracht van onze rede beweren de vrijheid en het vermogen van onze wil in en tot zaken van geestelijk goed, 's mensen bekering tot God doen bestaan in hun natuurlijke goede gestaltenissen, neigingen en het rechte gebruik van hun rede; heiligheid maken enkel tot vroomheid van leven of eerlijkheid in wandel, op redelijke beweegredenen en aanmerkingen. Die maar het minste toelegt op achting in de wereld, voorziet zich aanstonds van enige nieuwe flikkerende sieraden voor deze oude Pelagiaanse verdichtsels. Maar die onpartijdig onderzoekt het oogmerk en de bestendige leer van de Schrift in deze, zal niet licht weggevoerd worden met de schoonschijnende voorwendsels van mensen die hun eigen wil en bekwaamheden willen verheffen, in tegenstand van Gods Geest en genade door Jezus Christus.
2. § 16. Door het verhandelde is verder ontdekt de natuur van Evangeliegehoorzaamheid, al de daden van onze ziel daarin, en de plichten daartoe behorende. Men stemt doorgaans toe, dat er groot onderscheid is tussen de daden en plichten, die waarlijk door genade zijn, en die, schoon met dezelfde naam genoemd, niet door genade zijn, gelijk in alle plichten van geloof, gebed of liefdadigheid. Maar dit verschil stelt men doorgaans te leggen in de bijvoegsels van die plichten, in sommige eigenschappen ervan, maar niet in de soort, natuur of het wezen van onze gemoedsdaden in dezelve.

Ja men zegt doorgaans, dat, omdat goddeloze mensen gezegd worden te geloven, en vele dingen blij te doen in een weg van gehoorzaamheid hetgeen zij dus doen, in het zakelijke van de daden die zij doen, hetzelfde is met de daden van hen, die waarlijk wedergeboren en geheiligd zijn Zij mogen verschillen in haar grondbeginsel en einde, maar in wezen of stof zijn zij dezelfde. Doch hierin ligt geen kleine misvatting. Alle genadedaden van ons gemoed en ziel, hetzij enkel inwendig in geloof, liefde of vermaak, of hetzij uitgaande in uitwendige plichten in het Evangelie geëist, in ons gewerkt zijnde door de onmiddellijke werking van de Geest van de genade, verschillen in de soort, stof en het wezen van de daden zelf, van alles wat zo niet is gewrocht of teweeggebracht in ons. Want alles wat iemand doet in enige werking van gemene genade, of het volbrengen van enige plicht van gehoorzaamheid, afgeleid zijnde uit de kracht van 's mensen natuurlijke vermogens, aangezet door overtuigingen, bestierd en bekrachtigd door redenen en vermaningen, of bijgestaan door gemene hulpen, van wat soort ook, is in zijn soort natuurlijk, en heeft geen ander bestaan of wezen, dan hetgeen natuurlijk is. Maar het in ons gewrochte door de bijzondere genade van de Heilige Geest, op de gezegde wijze, is bovennatuurlijk, als niet afgeleid uit de kracht van onze natuurlijke vermogens, maar zijnde een onmiddellijk uitwerksel van het almachtige, bovennatuurlijke vermogen van Gods genade. Dus is de enigste reden, waarom God aanneemt en beloont plichten van gehoorzaamheid in geheiligden, en niet aanneemt plichten die in de uitwendige stof en wijze van volbrenging dezelfde zijn, (God zag Abel en zijn offer aan, Kaïn en zijn offer niet, Gen. 4: 4), niet enkel de staat en toestand van de Persoon die ze verricht, hoewel die ook daarin samen vloeit, maar tevens ook de natuur van de daden en plichten zelf. God neemt nooit aan en verwerpt plichten van de eigen soort volstrekt, ten aanzien van de persoon die ze verricht. De plichten zelf zijn van een andere soort. Die Hij aanneemt zijn bovennatuurlijke uitwerksels van Zijn Eigen Geest in ons, waarop Hij beloont en kroont de vruchten van Zijn Eigen genade. En hetgeen God verwerpt, hoe het mag schijnen Gods uitwendig gebod op te volgen, heeft in zich niets dat bovennatuurlijk begenadigd is, en is dus niet van dezelfde soort die God aanneemt.

Vierde boek

Hoofdstuk 8.

Doding de zonde, haar natuur en oorzaak

1. Doding van de zonde, het tweede deel van de heiligmaking.
2. Dikwerf voorgeschreven en bevolen als een plicht.
3. Wat die naam betekent, met de reden daarvan.
4. Ook die van de zonde te kruisigen.
5. De natuur van de doding van de zonde uitgelegd.
6. De inwonende zonde in haar grondbeginsels, werking en uitwerksels, zijn het voorwerp van de doding.
7. Strijd tussen zonde en genade.
8. Doding, is deel te nemen aan het gehele belang van de genade tegen de zonde.
9. Hoe de zonde wordt gedood, en waarom haar ten onderbrenging zo genoemd wordt.
10. Besturingen tot recht verrichten van deze plicht.
11. Idem
12. Idem
13. Haar natuur is velen onbekend.
14. Idem
15. – 20 De Heilige Geest is Auteur en oorzaak van de doding in ons.
21. De wijze van de werking van de Heilige Geest in de doding van de zonde.
22. Bijzondere middelen tot doding van de zonde.
23. Plichten, noodzakelijk tot doding van de zonde, waarop de Heilige Geest wijst.
24. – 27 Misvattingen en dwalingen in deze.
28. – 32 Hoe geestelijke plichten waar te nemen, opdat de zonde gedood worde.
33. Invloeiing van de kracht van Christus' dood, als door de Heilige Geest toegepast tot de doding van de zonde.

§ 1. Daar is nog een ander deel of uitwerksel van onze heiligmaking door de Heilige Geest, dat bestaat in en genoemd wordt doding van de zonde. Ons verhandelde raakte het voortzetten en beoefenen van het grondbeginsel van genade, aan gelovigen geschonken; wij zouden nu overwegen het verzwakken, besnoeien en vernielen van het strijdige grondbeginsel van zonde, in zijn wortel en vruchten, in zijn grond en daden. De Schrift zegt overal, *dat Gods Geest ons heiligt en zij gebiedt ons overal, en zegt steeds dat wij onze zonden doden*. Want heiligmaking drukt uit genade, meegedeeld en ontvangen in het algemeen; doding, genade als zo ontvangen, voortgezet en geoefend tot een zeker einde. ik zal dit stuk te korter behandelen, omdat ik voor deze een boekje heb uitgegeven over dit onderwerp. Van twee zaken denk ik te spreken.

1. De natuur van de plicht zelf.
2. De wijze hoe de Heilige Geest die in ons werkt, hetwelk ik voornamelijk beoog.

§ 2. Het is bekend, dat deze plicht ons dikwerf wordt voorgeschreven en bevolen, Kol. 3:5, *Doodt dan uw leden die op de aarde zijn, hoererij, onreinheid, ongeregelde genegenheden, kwade begeerlijkheid, en gierigheid, welke is afgodendienst,*

εν τῷ φευγειν, mag worden aangevuld. *Doodt uw leden die op de aarde zijn*; dat is, uw vleselijke, aardsgezinde genegenheden, vermijdende, of door te vermijden hoererij, enz. Dus werd onderscheid gemaakt tussen vleselijke genegenheden en haar vruchten, of de bijzondere gemelde zonden, zijn vruchten van deze vleselijke genegenheden; doodt uw vleselijke genegenheden, namelijk, hoererij en dergelijke; waarin is een naamwisseling van het uitwerksel voor de oorzaak. Deze worden genoemd *onze leden*,

1. Omdat het gehele grondbeginsel van zonde, en de zondeloop daaruit voortkomende, wordt genoemd het lichaam van de zonde, Rom. 6:6, of het lichaam van de zonde des vleses, Kol. 2: 11, worden deze bijzondere lusten ten dien opzichte genoemd de leden van dat lichaam. *Doodt uw leden*; want dat hij niet meent de delen of leden van ons natuurlijk lichaam, als moesten die worden vernield, gelijk zij schijnen te denken, die de doding stellen in uitwendige kwellingen en vermageringen van het lichaam, voegt hij er bij, τὰ ἐπι τῆς γῆς, die op de aarde zijn, dat is, aardsgezend, vleselijk, wellustig.
2. Deze hartstochten en begeerlijkheden, gebruikt *de oude mens*, dat is, onze verdorven natuur, natuurlijk en gereed, gelijk het lichaam zijn leden; en dat de zinspeling kracht bijzet, het trekt door dezelve de lichamelijke leden zelf tot opvolging en dienst van hem; waartegen Paulus waarschuwt, Rom. 6: 12, *Dat dan de zonde niet heerse in uw sterfelijk lichaam, dat is, het natuurlijk lichaam, dat gij haar zoudt gehoorzamen in de begeerlijkheden ervan*; en hij vervolgt vers 19. *Gelijk gij uw leden hebt overgeven tot dienstknechten van onreinheid, en ongerechtigheid tot ongerechtigheid, geeft nu ook zo over uw leden tot dienstknechten van rechtvaardigheid tot heiligheid*. Sommigen dit verwaarlozende, nemen Christus' leden, dat is, van hun eigen lichamen, die Christus' leden zijn, en maken ze leden van een hoer, 1 Kor. 6: 15. Vele geboden meer van deze natuur zullen in het vervolg voorkomen.

§ 3. Deze grote plicht aangaande, merk op drie zaken.

1. Haar naam, waardoor zij wordt uitgedrukt.
2. Haar natuur, waarin zij bestaat.
3. Het middel en de weg waardoor zij wordt uitgewerkt en teweeggebracht.

1. De naam tweezins uitgedrukt, is beide leenspreukig.

(1) Door νεκρουν en θανατων, hetwelk wij vertalen doding van onszelf. De eerste wordt gebruikt Kol. 3: 5, νεκρωσατε, doodt, dat is, blust uit en vernielt al de kracht en het vermogen van de verdorven natuur, die neigt tot aardse, vleselijke dingen, strijdig tegen het geestelijke, hemelse leven en Zijn werkingen, dat wij hebben in en van Christus, als hiervoor verklaard: νεκροω is *eneco, morte macto*, te doden, naar het leven te staan, te vernielen. Paulus duidt evenwel door dit woord niet aan, zo volstrekt doodslaan, doden, dat het gedode, of omgebrachte geen wezen meer zou hebben; maar dat men het zou maken nutteloos in hetgeen zijn kracht en sterkte zou voortbrengen. Dus drukt hij uit zijn uitwerksels in het lijdelijke woord ου κατενοησε το εατου σωμα ηδη νενεκρωμενον, Rom. 4: 19, Hij merkte niet aan Zijn Eigen lichaam, nu dood, nu verstorven. Abrahams lichaam was toen niet volstrekt dood, zijn natuurlijke kracht en sterkte was maar zeer verminderd. Dus schijnt hij deze uitdrukking ook te verzachten, Hebr. 11: 12, εφ' ενος εγενηθησαν, και ταυτα νενεκρωμενου hetwelk wij (Engelsen) wel vertalen van een, en die zo goed als dood; ταυτα aanduidende een zien op de behandelde zaak. Zodat νεκρουν, te doden, betekent een aanhoudende daad, in weg

te nemen de kracht en het vermogen van iets, tot het wordt νεκρωμενον, dood, tot enige einden of voornemens, wij zullen zien dat het aldus gaat met de doding van de zonde. Rom. 8: 13, *Zo gij door de Geest de werkingen des lichaams dood, zult gij leven*; θανατουτε, een ander woord tot hetzelfde oogmerk, het betekent gelijk het andere woord, de dood aandoen. Maar het wordt gebruikt in de tegenwoordige tijd, om aan te duiden, dat het een werk is dat altijd geschieden moet; zo gij doot, dat is, zo gij altoos en steeds bezig bent in dat werk. Door hetgeen de apostel hier noemt τας πραξεις του σωματος, de daden van het lichaam, drukt hij uit, het uitwerksel voor de oorzaak door naamwisseling, want hij meent:

την σαρκα συν τοις παθημασι και ταις επιθυμιαις, gelijk hij dezelfde zaak uitdrukt Gal. 5:24, Het vlees met de bewegingen en begeerlijkheden, waaruit al de verdorven daden, waarin het lichaam het werktuig is, voortkomen.

§ 4.

(2) Dezelfde plicht wordt met opzicht op Christus' dood, als Zijn verdienende, uitwerkende en voorbeeldende oorzaak, uitgedrukt door kruisigen, Rom. 6:6, *Onze oude mens is met Hem gekruist*, Gal. 2:20, *Ik ben met Christus gekruist*, Gal. 5:24, *Die Christus eigen zijn, hebben gekruist het vlees met de genegenheden en lusten*, Gal. 6:14, Door de Heere Jezus Christus, is de wereld mij gekruist, en ik de wereld. Hierin wordt wel te kennen gegeven iets van de wijze van de doding van de zonde, die bij trappen wordt voortgezet, gelijk een mens aan het kruis sterft, maar voornamelijk wordt bedoeld de betrekking van dit werk en plicht op de dood van Christus, wij en onze zonden worden gezegd te zijn gekruist met Hem, omdat wij en zij dat zijn uit kracht van zijn dood; en hierin dragen wij steeds om in het lichaam, την νεκρωσιν, *de doding van onze Heere Jezus Christus*, 2 Kor. 4: 10, vertonende haar wijze, en uitdrukkende haar kracht.

§ 5. Dus wordt deze plicht **mortificatie, of doding der zonde** uitgedrukt, welker natuur wij wijders in het bijzonder zullen naspeuren, en verklaren in de volgende aanmerkingen.

A. De plicht van doding van de zonden ligt altijd op onze handen, in de gehele loop van onze gehoorzaamheid. Dit getuigt het gebod, dat ze voorhoudt als een plicht altoos tegenwoordig. Wanneer het niet langer een plicht is te groeien in genade, is het ook geen plicht meer zonde te doden. Geen mens onder de hemel kan te eniger tijd, of op enig voorwendsel zeggen, dat hij is uitgezonderd van dit gebod. En die ophoudt van deze plicht, laat varen alle pogingen naar heiligheid. Mensen die zich volstreckte volmaaktheid aanmatigen, zijn de onbeschaamdsten die leven, zo dikwijls zij in deze de mond openen, maken zij zichzelf leugenachtig. Want,

B. Deze plicht altoos op ons liggende, bewijst onloochenbaar het blijven in ons van een grondbeginsel van zonde, zolang wij in het vlees zijn, dit met zijn vruchten moet worden gedood. Dit noemt de Schrift *de zonde die in ons woont*, het boze dat bij ons tegenwoordig is, de wet van de leden, kwade begeerlijkheid, lusten, het vlees en dergelijke; zij schrijft er aan toe de eigenschappen en werkingen van dwaasheid, bedrog, verzoeken, verleiden, muiten, krijg voeren, gevangennemen. Wij beweren nu niet de waarheid van deze stelling, niemand kan ze loochenen met enige zedigheid die de Schrift erkent, of denkt zichzelf te kennen. Evenwel is door satans list, en 's mensen hovaardij, en duisterheid van verstand, het gebrek van dit wel te verstaan, de oorzaak van de meeste verderfelijke dwalingen, die Gods kerk thans kwellen; de oorzaak die mensen werkdadig afhoudt van ernstige beroering over hun zonden, en

hulp te zoeken bij Jezus Christus. Dus heeft iemand onlangs niet gevreesd openbaar te belijden, dat hij geen bedrog of kwaad kent in zijn eigen hart; al zegt enen, wijzer dan hij, dat een, die op zijn eigen hart vertrouwt, dwaas is, Spreuk. 28: 26.

§ 6. C. Inwonende zonde, het voorwerp van deze plicht van doding, is aan te merken dierzins.

1. In haren wortel en grondbeginsel.
2. In haar gesteltenis en werkingen.
3. In haar uitwerksels. Deze onderscheidt de schrift dikwijls, hoewel meest onder leenspreukige uitdrukkingen. Dus worden ze onderscheiden bijeen gemeld, Rom. 6:6, *Onze oude mens is met Christus gekruist, opdat het lichaam der zonde vernield worde, opdat wij niet meer de zonde dienen.*
1. De wortel of het grondbeginsel van de zonde, dat van nature bezit al de vermogens van de ziel, en als een verdorven hebbelijkheid neigt tot alle kwaad, is de oude mens; zo genoemd in tegenstelling van de nieuwe mens, die naar God geschapen is in rechtvaardigheid en ware heiligheid.
2. De neiging, dadelijke geschiktheid, en werkingen van dit grondbeginsel of hebbelijkheid, wordt genoemd het lichaam van de zonde met zijn leden. Want onder die uitdrukkingen wordt de zonde voorgesteld als *in procinctu*, in gereedheid om zich te oefenen, en neigende tot al wat kwaad. Deze wordt ook uitgedrukt door de genegenheden en lusten van het vlees. Gal. 5: 24, *Verleidende begeerlijkheden.* Ef. 4: 22, *De oude mens is verdorven volgens de verleidende lusten, de wil van het vlees en het verstand.*
3. De uitwerksels, vruchten en voortbrengsels van deze dingen, zijn dadelijke zonden, waardoor wij, gelijk de apostel spreekt, de zonde dienen, als brengende voort haar vruchten; opdat wij niet meer de zonde dienen. Deze vruchten zijn van twee soorten.
 - a. Inwendig in het gedichtsel en de inbeeldingen van het hart, dit is de eerste weg, waardoor de lusten van de oude mens werkzaam zijn. Daarom zegt de Schrift van hen die liggen onder de macht of heerschappij van de zonde, dat al het gedichtsel, of de inbeeldingen van hun hart steeds boos zijn, Gen. 6: 5. Want zij hebben geen ander grondbeginsel dat hen werkzaam maakt dan zonde, dus moet noodzakelijk al het gedichtsel van hun hart kwaad zijn. Te dien opzichte bevestigt onze Zaligmaker, dat alle dadelijke zonden voortkomen uit het hart, Matth. 15: 19, omdat daar haar wortel ligt, en zij daar eerst worden beraamd en gevormd.
 - b. Uitwendig, in dadelijke zonden, gelijk Paulus optelt, Kol. 3: 5, Gal. 5: 19-2 1. Al deze dingen samen, maken uit het volkomen voorwerp van deze plicht van doding. De oude mens, het lichaam des doods met zijn leden, en de werken van het vlees, of de hebbelijkheid, werkingen en gewrochten van de zonde', worden allen beoogd, en moeten worden in acht genomen hierin.

§ 7. D. Dit grondbeginsel, Zijn werkingen en uitwerksels, zijn gekant en strijden lijnrecht tegen het grondbeginsel, de werkingen en vruchten van de heiligheid, als in ons gewrocht door Gods Geest, in het vorige beschreven.

1. Zij strijden in haar grondbeginsel. *Want het vlees begeert tegen de Geest, en de Geest begeert tegen het vlees, en deze strijden tegen elkaar,* Gal. 5:17. Dit zijn de twee strijdige grondbeginsels, die in de ziel van gelovigen strijden zolang zij in deze wereld zijn, van Paulus zo nauwkeurig beschreven, Rom. 7. Dus staan de oude en nieuwe mens tegenover elkaar.

2. In haar werkingen strijden zij, het begeren van het vlees, en het begeren of wensen van de Geest, *te wandelen naar het vlees, en te wandelen naar de Geest, te leven naar het vlees, en te leven in de Geest, staan ook tegenover elkaar*. Dit is de tegenstand tussen het lichaam van de zonde met zijn leden en het genadeleven. Die niet wandelen naar het vlees, maar naar de Geest, Rom. 8:1,4,5. *Wij zijn schuldenaars niet aan het vlees, om naar het vlees te leven want zo gij naar het vlees leeft, zult gij sterven*; maar zo gij door de Geest de daden van het vlees doodt, zult gij leven, vers 11, 12, 13. *Door dit wandelen naar het vlees*, versta ik niet, ten minste niet voornamelijk, het bedrijven van dadelijke zonden, maar een opvolgen van het grondbeginsel of de hebbelijkheid van de zonde, de overhand hebbende in de verdorven, ongeheiligde natuur, het toelatende een overheersing in het hart en de genegenheden; wanneer men bereid is om te doen volgens de neigingen, lusten, bewegingen, wil en begeerten ervan. Óf het is hebbelijk te neigen tot die weg in onze loop en wandel, waartoe het vlees helt en leidt. Dit grondbeginsel brengt wel niet eveneens voort dadelijke zonden in allen, maar heeft verscheiden trappen van uitwerking, naar het wordt geholpen door verzoeken, tegengestaan door licht, of belemmerd door overtuigingen. Hierom zijn allen, die onder de macht van de zonde liggen, niet even ondeugend en zondig. Maar naar het vlees gaat de zielsneiging en haar meeste doeningen. Te wandelen naar de Geest, bestaat in te zijn overgegeven aan de regering en het geleide, of te wandelen volgens de neigingen en genegenheden van de Geest, het geboren uit de Geest, te weten, het grondbeginsel van genade, ons door de Heilige Geest ingeplant, hiervoor in het brede verhandeld.
3. De uitwendige vruchten en uitwerksels van deze twee grondbeginsels zijn ook strijdig; dit verklaart Paulus duidelijk, Gal. 5: 19-24. Hij noemt wel in het optellen van de werken van het vlees dadelijke zonden, gelijk overspel, hoererij en dergelijke, en in het opnoemen van de vruchten van de Geest hebbelijke genaden, als liefde, vrede, blijdschap, maar beide naamwisselend hij ziet in de eerste op de ondeugende hebbelijkheden van die dadelijke zonden; en in de tweede, op de dadelijke uitwerksels en plichten van de hebbelijke genaden.

§ 8. E. Omdat er dan is deze algemene tegenkating, weerstand, twist en strijd tussen genade en zonde, geest en vlees, in haar inwendige grondbeginsels, krachten, werkingen en uitwendige uitwerksels, bestaat het werk en de plicht van doding, in bestendig zijde te kiezen met genade, in haar grondbeginsel, daden en vruchten, tegen het grondbeginsel, daden en vruchten van de zonde aan. Want het verblijf van deze strijdige grondbeginsels zijnde in, en hun werkingen door dezelfde zielsvermogens, moet, wanneer het een aanwast, krachtig wordt en toeneemt, het andere noodzakelijk verzwakken en afnemen.

Dus moet *de doding van de zonde* bestaan in deze drie zaken.

1. Het koesteren en aankweken van het grondbeginsel van genade en heiligheid, ons ingeplant door de Heilige Geest, door alle wegen en middelen van God daartoe ingesteld, waarvan wij in het vorige gesproken hebben. Dit alleen kan ondermijnen en afbreken de kracht van de zonde; zonder dit zijn alle ondernemingen om ze te verzwakken ijdel en vruchteloos. Al doet iemand nog zoveel werk, om zijn zonden te doden, te kruisigen of ten onder te brengen, zo hij niet allereerst tracht haar kracht te verzwakken en in te korte, door de aanwas en groei van genade, zijn arbeid zal geheel vergeefs zijn.
2. In menigvuldige werkingen van de grondbeginsels van genade in alle plichten, inwendig en uitwendig. Want daar de genegenheden, bewegingen en

werkzaamheden van de Geest in alle daden, plichten en vruchten van heilige gehoorzaamheid, sterk zijn en gedurig aan het werk gehouden worden, daar worden de strijdige bewegingen en werkingen van het vlees verslagen.

3. In rechte gebruikmaking van het grondbeginsel, kracht en werkingen van de genade, bij wijze van weerstand tegen het grondbeginsel de kracht en werking van de zonde. Gelijk de gehele genade gekant is tegen de gehele zonde, staat tegen elke bijzondere lust, waardoor de zonde haar kracht oefent, een bijzondere genade gereed om metterdaad tegenstand te doen, waardoor zij wordt gedood. In dit gebruiken van genade in Zijn werkingen, tot weerstand van al de werkingen van de zonde, bestaat het geheim van deze groten plicht van doding. Daar mensen hiervan onkundig, echter werden overtuigd van de kracht van de zonde, en daardoor verbijsterd, hebben zij uitgevonden ontelbare dwaze wegen tot haar doding, verkeerd tewerk stellende uitwendige, natuurlijke, lichamelijke kracht en oefening, tegen een inwendig, zedelijk, verdorven grondbeginsel, dat dit alles geenszins raakt.
Doch hiervan moeten wij handelen onder de derde hoofdzaak, aangaande de wijze hoe dit werk voortgezet of deze plicht verricht wordt.

§ 9. F. Deze plicht, de zonde te verzwakken, door de groei en het voortzetten van genade, en de tegenstand tegen de zonde in al haar werkingen daardoor, wordt genaamd doding, doden of ter dood brengen, uit verscheiden hoofde.

1. Eerst en voornamelijk om het leven, dat om zijn kracht, vermogen en werking, wordt toegeschreven aan de inwonende zonde. De zielsstaat is uit hoofde daarvan een staat des doods. Maar omdat kracht en werking de eigenlijke bijvoegsels of uitwerksels van leven zijn, wordt om hunnentwil leven toegeschreven aan de zonde, uit welcher hoofde de zondaars dood zijn. Dit verdorven grondbeginsel van zonde, in onze verdorven natuur dan hebbende een aanhoudende krachtige neiging, en dadelijk werkende tot alle kwaad, wordt het gezegd leenspreukig te leven, of zijn eigen leven te hebben en het weerstaan ervan, om het te bederven en uit te roeien, wordt genoemd doding of doodslaan zijnde het te beroven van de kracht, en uitwerking, waardoor en waarin het wordt gezegd te leven.
2. Het mag zo worden genoemd om de heftigheid van de strijd, waarin de ziel komt in deze plicht. Alle andere plichten waartoe wij geroepen worden in de loop van onze gehoorzaamheid, kunnen gemakkelijker, zachter en meer effen worden verricht. Al is het ons werk en plicht te strijden met allerlei soorten van verzoeking, ja, te worstelen met overheden, machten en geestelijke boosheden in hoge plaatsen; is evenwel in de strijd die wij hebben met onszelf, die geheel binnen in ons en door ons is, meer krijg, gevecht, gevangen nemen, verwonden, om hulp en bijstand schreeuwen, en dieper gevoel van zo'n geweld als wordt gedaan in het ombrengen van een doodsvijand, dan in iets anders waartoe wij geroepen worden.
3. Het einde, in deze plicht beoogd, is verdelging, gelijk het oogmerk is van alle doodslaan. Zonde heeft, als gezegd, een leven, en wel zo'n leven, waardoor zij niet alleen leeft, maar regeert en heerst in allen die niet uit God geboren zijn. Door de komst van genade in de ziel, verliest de zonde haar heerschappij, maar niet haar zijn; zij verliest haar regering, niet haar leven. Het gehele verderf, vernieling en trapsgewijze vernietiging van al de overblijfsels van dit gruwelijke leven van de zonde, beogen en bedoelen wij in dit werk en licht, daarom recht genoemd doding. Het oogmerk van deze plicht is overal daar ze in oprechtheid is, de zonde geen wezen, leven, noch werking te laten.

§ 10. Enig bestuur tot onze beoefening, geeft dit gezegde aangaande de natuur van deze plicht.

1. Uit het gezegde blijkt, dat het een werk is dat trapsgewijze voortgaat, in het voortzetten daarvan moeten wij ons steeds oefenen. Dit ziet eerst op het grondbeginsel van zonde zelf. Elke dag, in elke plicht moet men bijzonder beogen het vernielen en vernietigen van dit grondbeginsel. Het zal niet sterven dan door gedurig en bij trappen verzwakt te worden, verschoon het iets, dan heelt het zijn wonden en herstelt zijn krachten. Dus laten velen, die een groten trap van doding van de zonden bereikt hebben, door onachtzaamheid toe, dat ze in de een of de andere zaak, zo het hoofd weer opsteekt, dat zij in hun leven hun vorigen toestand niet weer bereiken.

§ 11.

1. Dit is de reden, waarom onder ons zovele uitdrogende belijders zijn, vervallen in genade, onvruchtbaar in leven en alleszins de wereld gelijkvormig. Sommigen die waarlijk liggen onder de macht van de blindheid en duisternis die een groot deel is van de verdorvenheid van onze natuur, zien noch onderscheiden de inwendige heimelijke werkingen en bewegingen van de zonde, haar bedrog en rusteloosheid, hoe zij zich mengt op die of deze wijze in al onze plichten, wat besmetting en schuld deze dingen vergezelt zij denken dat God nauwelijks iets anders dan uitwendige daden in acht neemt; en misschien van die ook nog maar de allervuilste, welke Hij zich niet licht laat verbidden voorbij te zien en te verschonen, zij achten deze plicht overtollig, zij verachten het belijden en doden van de zonde, in deze haren wortel en grondbeginsel. Maar zij, die van boven hebben ontvangen de meeste genade en kracht tegen de zonde, gevoelen meer dan alle andere haar macht en schuld, en de dringende nood om zich steeds te zetten tot haar doding.

2. Tegen haar neigingen en werkingen, waarin zij op vele wijzen haar macht oefent, in alle bijzondere voorvallen, moeten wij gedurig waken en haar ten onder brengen. Dit raakt ons in alles wat wij zijn en doen; in onze plichten, beroep, omgang met anderen, in onze binnenkamer, in de gestaltenis van onze geest, in onze engten, in onze weldaden, in het gebruik van onze genietingen, in onze verzoeking. Zo wij enige gelegenheid verwaarlozen, zullen wij er door lijden. De zonde is onze vijand, met haar zijn wij in oorlog. Elke misslag, elk verzuim is gevaarlijk.

§ 12.

3. Het einde van deze plicht te onze aanzien, zegt de apostel te zijn, opdat wij niet meer de zonde zouden dienen; hetwelk ziet op het bedrijven van dadelijke zonde, het voortbrengen van de daden van het vlees inwendig, of ook uitwendig. Elk mens, in wie de oude mens niet met Christus gekruist is, wat hij ook van zichzelf denkt, is een dienstknecht van de zonde. Heeft hij geen kracht getrokken uit Christus' dood, is hij niet bewrocht tot gelijkvormigheid met Hem daarin, wat hij ook anders mag doen of bereiken, hoe hij in enige, in vele dingen, zijn loop veranderen, zijn leven hervormen mag, hij dient de zonde en niet God. Ons grote oogmerk moest zijn, niet langer de zonde te dienen, waartoe de apostel in de volgende verzen vele redenen geeft. Die dienst is zeker de slechtste die een redelijk schepsel kan ondergaan, en zal het meest deerlijke einde hebben. Wat is dan de enigste weg en het middel, waardoor wij kunnen bereiken het einde, dat, hoewel de zonde in ons wil blijven, wij haar niet dienen wat kan ons uit dit gevaar redden? 't Is de doding van de zonde waarvan wij spreken, en niets anders. Zo wij verwachten vrij te worden van de zondedienst,

doordat zij haar heerschappij overgeeft, of door enige overeenkomst met haar, of door enige anderen weg als haar altoos te doden en te vernielen, bedriegen wij onze ziel.

§ 13. 't Is te vrezen, dat de natuur van deze plicht niet genoeg wordt verstaan noch overwogen. Men ziet ze aan voor een gemakkelijk werk, met wat naarstigheid en algemene oplettendheid te verrichten. Maar noemt de Heilige Geest dan de plicht van zonde tegen te staan en haar kracht te verzwakken, te vergeefs doding, doden, om het leven brengen? Is hierin niet iets zonderlings, boven alle andere daden of plichten van ons leven? Zeker wordt er aangeduid een groten strijd van de zonde, tot bewaring van haar leven. Het uiterste wordt aangewend om leven en wezen te behouden. Dit doet de zonde ook; en wordt ze niet gedurig nagejaagd met vlijt en heilig geweld, zij zal onze aanvallen ontwijken. Niemand denke, de zonde te doden met weinige, lichte of beleefde slagen. Die een slang eens slaat, en ophoudt eer ze dood is, kan zich licht berouwen dat hij begon. Die op de zonde aanvalt en haar niet steeds ter dood vervolgt, zij zal misschien binnenkort herleven en de aanvaller naar het leven staan. 't Is een grote verderfelijke misslag zo wij denken dat dit werk enige slapheid of verpozing toelaat. Ja, het grondbeginsel dat wij moeten doden, is in onszelf, en dus in het bezit van onze vermogens en genoemd onszelf. Het kan niet gedood worden zonder gevoel van pijn en smart, en wordt daarom vergeleken bij het afsnijden van rechterhanden, het uitsteken van rechterogen. Lusten, die voorgeven nuttig te zijn tot 's mensen staat en toestand, die het vlees vermaken en behagen, worden niet gedood, dan met zulk geweld dat de gehele ziel diep gevoelt. Wie denkt, deze plicht van doding te zullen verrichten op een onachtzame zorgeloze wijze, zal zich bedrogen vinden. Is in deze krijg geen gevaar? Vereist ze geen waken, geen vlijt van ons? Wordt een vijand zo sterk, zo listig, dus gemakkelijk gedood? Die dan zorg wil dragen voor zijn ziel, moet deze plicht in acht nemen met die zorg, vlijt, waakzaamheid en ernstig strijden van de geest, die haar natuur vereist.

§ 14. Niet minder wordt gedwaald, daar men het voorwerp van deze plicht maakt enkel enige bijzondere lusten, of haar vruchten in dadelijke zonden, gelijk reeds gezegd is. Dit is de weg van velen. Zij stellen zich tegen sommige zonden, waarin zij uit het een of het andere inzicht vinden het meeste belang te hebben; maar zo zij hun doen nagaan, vinden zij weinig voortgang. Doorgaans wint de zonde veld, en zij blijven zuchten onder de macht van haar overwinningen. De reden is, omdat zij zich in hun werk misvatten. Strijd tegen bijzondere zonden is maar tot opvolging van licht en overtuigingen. Doding, met toeleg op heiligheid, raakt het gehele lichaam van de zonde, de wortel en al zijn takken, de eerste zal mislukken, de andere zal voorspoed hebben. En hierin bestaat het onderscheid tussen de doding, waaraan mensen worden gesteld door overtuigingen van de wet, die altoos vruchteloos uitvalt; en die, waarin wij worden bezielde door de Geest van het Evangelie; de eerste ziet maar op bijzondere zonden, gelijk haar schuld hun geweten aandoet de andere bedoelt de gehelen aanhang van de zonde, als wederstaande het vernieuwen van Gods beeld in ons.

§ 15.

3. Ten derde. Wij moeten nog verder tonen, *dat de Heilige Geest de auteur is van dit werk in ons, zodat, al is het onze plicht, wij die alleen verrichten door Zijn genade en kracht; ook de wijze hoe Hij ze werkt, die wij voornamelijk bedoelen.*

De waarheid van het eerste wordt bevestigd Rom. 8: 14, *Zo gij door de Geest doodt de daden van het vlees.* Wij moeten de daden van het vlees doden; het is onze plicht,

maar wij kunnen het niet doen van onszelf, het moet geschieden in of door de Geest. Hetzij wij de Geest hier nemen voor de Persoon van de Heilige Geest, gelijk de samenhang schijnt te vereisen, of dat wij Hem nemen voor het genadegrondbeginsel van geestelijk leven in het vernieuwen van onze natuur, niet de Geest Zelf, maar het geboren uit de Geest, 't is eveneens tot ons oogmerk het werk wordt ons natuurlijk vermogen of bekwaamheid afgenomen en de genade van de Geest toegekend.

§ 16. Om niet verder te gaan in het bewijzen van deze stellingen, zij genoeg, dat haar bevestiging van de apostel voornamelijk oogmerk is, Rom. 8: 2-13. Hij stelt en bewijst daar, dat de macht, heerschappij, belang en het overwinnen van de zonde in der gelovigen gemoed, wordt verzwakt, ingekort en ten laatste vernield (zodat al haar verderfelijke gevolgen worden ontweken) door de Heilige Geest, en dat deze dingen niet anders kunnen worden teweeg gebracht. Hij had, Rom. 7:7-26, verklaart de natuur, eigenschappen en kracht van de inwonende zonde, gelijk haar overblijfsels steeds blijven in gelovigen. En opdat geen tweeërlei besluit werd getrokken uit zijn beschrijving van de kracht en werking van deze zonde, en geen dubbele vraag oprees tot moedbeneming van gelovigen, neemt hij die beide weg, Rom. 8, tonende dat niets van zijn gezegde, grond gaf tot zulke besluiten of uitvluchten - de eerste ervan is, is de kracht en het vermogen van de inwonende zonde zo groot, verhindert ze ons zo in het goede te doen, neigt ze zo onstuimig tot het kwade wat zal dan ten laatste van ons worden, hoe zullen wij verantwoord al de zonden en de schuld daardoor gemaakt? Wij moeten, wij zullen dan vergaan onder die schuld. De tweede, die ook licht oprijst, is, omdat dan de kracht en het vermogen van de zonde zo groot is, en wij in onszelf geenszins bekwaam zijn om te weerstaan, veel minder om te overwinnen, moet zij ten laatste ons overwinnen en onder haar macht brengen tot ons eeuwig verderf. Beide deze besluiten gaat de apostel tegen in dit hoofdstuk, of onderschept ze als tegenwerpingen tegen zijn gezegde.

Hij doet dit,

§ 17.

1. Door stilzwijgend toe te staan, dat zij beide waar zullen zijn in allen die leven en sterven onder de wet, zonder eigendom aan Jezus Christus want bevestigende dat er geen verdoemenis is voor hen die in Jezus Christus zijn, stemt hij toe, dat, die niet in Christus zijn, de verdoemenis niet kunnen ontgaan. Zo is de schuld van deze zonde, zo zijn haar vruchten in alle daar ze in blijft, dat ze hen de verdoemenis onderhevig maakt. Doch,
2. Er is een verlossing van deze verdoemenis, en van alle onderhevig zijn daaraan, door vrije rechtvaardigmaking in Christus' bloed, vers 1. Want die eigendom hebben aan Christus en aan Zijn bloed, al bedroeft, beroert, verbijstert de zonde hen, al doet ze hen door list en bedrog grote schuld maken, in haar overrompelingen, behoeven niet mismoedig of hopeloos te worden voor hen is vaste grond van vertroosting verzorgd, daar is geen verdoemenis voor die in Christus Jezus zijn.
3. Opdat niemand deze Evangelietroost misbruike, om zich voet te geven in het blijven in de dienst van de zonde, bepaalt de apostel de onderwerpen tot wie de troost behoort; tot allen, en alleen, *die wandelen niet naar het vlees, maar naar de Geest*, vers 1. Allen die zich overgeven aan het geleide van dit grondbeginsel van inwonende zonde, die zijn bewegingen en neigingen opvolgen, en door zijn kracht gedreven worden, moeten zich niet vleien of bedriegen; in Christus noch in het Evangelie is niets om hen van verdoemenis te bevrijden; aan dit voorrecht hebben

alleen deel, zij, die zich overgeven aan het geleide van de Geest der heiligmaking en heiligheid.

4. Het andere besluit, aangaande de macht en het vermogen van dit grondbeginsel van zonde, onderschept of weerlegt de apostel, door ten volle te ontdekken hoe en door wat middel die zijn kracht zo zal worden gebroken, verminderd, teleurgesteld en het grondbeginsel zelfs vernield, dat wij zijn voorgemelde gevolgen niet behoeven te vrezen; maar ons liever mogen verzekeren dat wij het zullen doden, het grondbeginsel onze ziel niet; dit geschiedt, zegt hij, door de wet of kracht van de Geest des levens die in Christus Jezus is, vers 2 en daarop gaat hij voort te verklaren, dat wij worden bekwaamd om deze geestelijke vijand te overwinnen, alleen door de krachtdadige werking van deze Geest in ons. Dit dan klaar genoeg zijnde, blijft over dat wij verklaren de weg en wijze hoe Hij dit uitwissel van Zijn genade teweeg brengt.

§ 18. 1. ***De grondslag van alle doding van zonde, is de inwoning van de Geest in ons.***

Hij woont in de Persoon van gelovigen als in Zijn tempel, en die bereidt Hij voor Zichzelf. De besmetting of onreinheden die 's mensen ziel ongepast maken tot een woonplaats voor Gods Geest, bestaan alle in de inwonende zonde en haar uitwerksels. Deze wil Hij wegnemen en ten onderbrengen, opdat Hij in ons wone gelijk zijn heiligheid betaamt, Rom. 8: 11, Zo de Geest van Hem, die Jezus uit de doden opwekte, in u woont, zal Hij, die Christus uit de dood opwekte, ook uw sterfelijke lichamen levend maken door Zijn Geest, die in u woont. Onze sterfelijke lichamen zijn onze lichamen als door zonde de dood onderworpen, gelijk vers 10. En het levend maken van die sterfelijke lichamen, is hen te bevrijden van het grondbeginsel van zonde of dood, en zijn macht, door een tegenstrijdig grondbeginsel van leven en rechtvaardigheid. Het is ons vrij te maken van te zijn in het vlees, opdat wij mogen zijn in de Geest, vers 9. En door welk middel wordt dit uitgewerkt? Door de Geest van Hem, die Jezus uit de doden opwekte; dat is, van de Vader, ook genoemd de Geest van God, de Geest van Christus, vers 9. Want Hij is eenparig *de Geest van de Vader en de Zoon*. En Hij wordt genoemd met deze omschrijving, omdat er gelijkheid is in grootheid en kracht, tussen het werk dat God wrocht in Christus toen Hij Hem uit de doden opwekte, en Gods werk in gelovigen in hun heiligmaking, Ef. 1: 19, 20. Ook omdat dit werk in ons wordt gewrocht uit kracht van Christus' opstanding. Maar onder wat bijzondere aanmerking werkt Hij deze doding van de zonde in ons uit? Als in ons wonende. God doet het door Zijn Geest als die in ons woont. Als een werk van genade, wordt het gewrocht door de Geest, en als onze plicht, werken wij het door de Geest, vers 13. Wat mensen ook voorgeven, woont Christus Geest niet in hen, zij hebben niet een zonde gedood, maar wandelen nog naar het vlees, en zo blijvende, zullen zij sterven.

§ 19. Gelijk dit de enigste Bron is van doding in ons als een genade, is het aanmerken daarvan het voornamelijk beweegmiddel er toe als een plicht. De apostel gebruikt deze drangreden, 1 Kor. 6: 19, Weet gij niet, dat uw lichaam de tempel is van de Heilige Geest, die in u is, dien gij van God hebt. Voeg daarbij zijn gewichtige waarschuwing, 1 Kor. 3: 16, 17, Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt, en dat Gods Geest in u woont? Zo iemand Gods tempel verontreinigt, dien zal God verdelgen, want Gods tempel is heilig, welke gij zijt.

Omdat dan in elke plicht voornamelijk staan aan te merken twee zaken.

1. Haar leven en oorsprong, als in ons gewrocht door genade.

2. De voorname beweegreden tot dezelve, als moetende worden volbracht in onszelf bij wijze van plicht, lopen deze beide tezamen aangaande deze doding, in deze inwoning van de Geest. Want:
- Hij doodt en overwint onze verdorvenheden, Hij wekt ons op tot leven, heiligheid en gehoorzaamheid, als in ons wonende, opdat Hij make en bereide een woonplaats, Hem betamende.
 - Onze voorname beweegreden om er op toe te leggen met alle zorg en vlijt als een plicht, is, dat wij daardoor mochten bewaren zijn woonplaats, gelijk Zijn genade en heiligheid betaamt. En waarlijk, omdat de zaken die ons besmetten, uit het hart voortkomen, gelijk onze Zaligmaker spreekt, is er geen groter noch krachtiger beweegreden om te strijden tegen al de besmettende werkingen van de zonde, hetwelk onze doding is, dan dat door dit te verzuimen, de tempel van de Geest zal besmet worden, waartegen ons wordt bevolen te waken, onder de gestrengte bedreiging, van om het verzuim daarvan te zullen worden verdelgd.

§ 20. Zegt men, wij moeten allen toestemmen dat in ons steeds zijn overblijfsels van deze zonde, en dat die haar verontreinigingen mee brengen. hoe kan dan de Heilige Geest wonen in ons, of in iemand die niet volmaakt heilig is?

Ik antwoord:

- (1) Dat de grote zaak, die Gods Heilige Geest aanmerkt in zijn staan tegen de zonde, en in het staan van de zonde tegen Zijn werk, regering en heerschappij is. Dit toont Paulus, Rom. 6: 12-14, wie of wat het voorname bestuur van het gemoed en de ziel hebben zal, Rom. 8: 7-9, is de zaak in geschil. Waar de zonde heerst, daar wil de Heilige Geest niet wonen. Hij komt in geen ziel als zijn woonplaats, of Hij onttroont de zonde op hetzelfde ogenblik, berooft haar van de heerschappij, en neemt de zielsregering in de hand van Zijn genade. Daar Hij dit werk heeft verricht, en zijn tegenstrever zich onderworpen, daar wil Hij wonen, al wordt zijn woonplaats ontrust door zijn ten onder gebrachte vijand.
- (2) De ziel en het gemoed van ware geheiligden, hebben gedurig zo'n besprenging met Christus' bloed, en worden zo gedurig gereinigd uit kracht van zijn offerande en opdraging, dat ze nooit ongepaste woningen zijn voor Gods Heilige Geest.

2. De wijze van de dadelijke werking van Gods Geest, in het uitvoeren van dit werk, of hoe Hij de zonden doodt, of ons bekwaamt om ze te doden, staat te overwegen. Kennis hiervan hangt af van de kennis van de zonde die te doden staat, welke wij tevoren beschreven hebben. Het voorname voorwerp van deze plicht is de boze, verdorven hebbelijkheid en neiging tot zonde, die in ons van nature is, de oude mens die verdorven wordt volgens bedriegende lusten. Wanneer die in ons in kracht en uitwerking verzwakt wordt, wanneer zijn sterkte en overmogen wordt vernield, dan wordt deze plicht recht geoefend, en in de ziel doding voortgezet.

§ 21. Dit nu doet de Heilige Geest:

1. *Door in ons gemoed en al zijn vermogens in te planten een strijdige hebbelijkheid en grondbeginsel, met tegenstrijdige neigingen, gesteltenissen en werkingen, een grondbeginsel van geestelijk leven en heiligheid, zijn vruchten voortbrengende.*

Door middel hiervan wordt dit werk volbracht. Want zonde sterft niet, dan door te worden gedood en omgebracht en omdat dit geschiedt bij trappen, moet het zijn door oorlog en strijd. In ons moet iets zijn dat tegen de zonde staat, hetwelk haar wederstaande, met haar strijdende, ongevoelig en bij trappen, want zij sterft niet in

eens, haar verderf en verwoesting werk tuit. Gelijk in gezette koortsen de kwaal steeds aanvalt, en strijdt met de natuurkrachten, tot die ongevoelig verminderd zijnde, de ontbinding bereikt wordt. Zo gaat het in deze. Paulus beschrijft duidelijk deze strijdige grondbeginsels met hun tegengekantheid, weerstand, strijd, strijdige vruchten en werkingen, met de uitslag van dat alles, Gal. 5: 16-25. De strijdige grondbeginsels zijn het vlees en de geest, en hun strijdige werkingen zijn begeren en strijden de een tegen de andere, vers 16, *Wandel in de Geest, en gij zult niet vervullen de lusten van het vlees*. Niet te vervullen de lusten van het vlees, is het te doden; want het kan en zal niet in het leven blijven, zo zijn lusten niet vervuld worden. Hij zegt dit nog klaarder vers 17, *Want het vlees begeert tegen de Geest, en de Geest begeert tegen het vlees, en deze staan tegen elkaar*. Zo door de Geest, Gods Geest zelf gemeend wordt, Hij evenwel begeert niet in ons, als uit kracht van de Geest die uit Hem geboren is, dat is, de nieuwe natuur, of het heilig grondbeginsel van gehoorzaamheid dat Hij in ons werkt. De wijze van hun wederzijdse tegenstand, beschrijft de apostel in de volgende verzen, door de strijdige uitwerksels van het een en het andere; en hij geeft de uitslag van dit alles, vers 24, *Die Christus eigen zijn, hebben het vlees met zijn genegenheden en lusten gekruist*. Zij hebben het gekruist, dat is, aan het kruis gehecht, daar het mettertijd zal sterven. De weg daartoe zijn de werkingen van de Geest ertegen en de vruchten daardoor voortgebracht. De apostel besluit daarom zijn rede met de vermaning: Zo wij in de Geest leven, laat ons in de Geest wandelen. Dat is, zijn wij begiftigd met dit geestelijk grondbeginsel van leven, hetwelk is in de Geest te leven, laat ons dan oefenen, doen werken en voortzet ten dat geestelijk grondbeginsel, tot vernieling en doding van de zonde.

§ 22. Dit is dan de eerste weg, waardoor Gods Geest de zonde in ons doodt, en in opvolging daarvan, en onder zijn bestier, zetten wij dit werk en deze plicht geregeld voort; dat is, wij doden zonde door het grondbeginsel van heiligheid en heiligmaking in onze ziel te koesteren, arbeidende om het te vermeerderen en versterken, door te groeien in genade en door aanhoudend en dikwijls oefenen van dezelve in alle plichten, bij alle gelegenheden, overvloeiende in haar vruchten. Groeien, tieren, voortgaan in algemene heiligheid, is de grote weg tot doding van zonde. Hoe sterker het grondbeginsel van heiligheid in ons is, hoe zwakker, zieker en stervender dat van zonde zijn zal. Hoe menigvuldiger en levendiger de werkzaamheden van genade zijn, hoe zwakker en zeldzamer de werkingen van de zonde zullen wezen. Hoe overvloediger wij zijn in de vruchten van de Geest, hoe minder wij zullen deel hebben aan de werken van het vlees.

Wij bedriegen ons, zo wij denken zonde te doden op enige andere wijze. Mensen benauwd in geweten, en ontrust in het gemoed door enige zonde, of verzoeking tot zonde, waarin hun lusten of verdorvenheden worden aangezet door de satan, of verstrikt door voorwerpen, gelegenheden of aanleiding, zetten zich dikwijls met ernst om ze te weerstaan en ten onder te brengen, door al de wegen en middelen die zij kunnen bedenken. Doch alles is tevergeefs, en dat bevinden zij ten laatste tot hun kosten en smart. De rede is, omdat zij deze wijze verwaarlozen, zonder welke nooit een enige zonde waarlijk gedood is of zal worden in de wereld. De wijze die ik meen, is algemeen te arbeiden om het grondbeginsel van heiligheid op te bouwen, niet in die of deze weg, maar in alle voorvallen van heilige gehoorzaamheid. Dit vernielt de zonde, zonder dit helpt niets. Breng iemand tot de wet, dring aan de zuiverheid van haar leer, het gezag van haar geboden, de gestrengheid van haar dreigementen, het vreselijke gevolg van haar te overtreden, stel hem hierdoor overtuigd van het kwaad en het gevaar van de zonde, van de noodzaak tot haar doding en uitroeiing. Zal hij

dan bekwaam zijn om deze plicht te volbrengen, zo, dat de zonde sterft en zijn ziel leeft? De apostel verzekert het tegendeel, Rom. 7: 7-9. Het gehele uitwerksel van het toepassen van de wet in haar kracht op de inwonende zonde, is maar te tergen, aan te prikkelen en schuld te vermeerderen. En wie kan beter weg tot dit einde verzinnen?

§ 23.

2. De Heilige Geest zet dit werk in ons voort als een genade, en bekwaamt ons tot het als onze plicht, *door de dadelijke onderstanden en hulpen van genade, die Hij ons steeds mededeelt.*

Want dezelfde Goddelijke werkingen, dezelfde onderstanden van genade die nodig zijn tot de stellige daden en plichten van heiligheid, zijn ook nodig tot het doden van de zonde in haar dadelijke bewegingen en begeerlijkheden. Paulus besluit zijn klagen en zuchten over de strijd tussen zonde en de gelovige ziel, met: Ik dank God, door Jezus Christus, onze Heere, Rom. 7:25, dat is, die mij genadig bijstaat tegen de kracht van de zonde. Verzoeking heeft voorspoed alleen door zonde, Klaagl. 1: 14. En ten opzichte van een bijzondere verzoeking, antwoordt de Heere Christus Paulus: Mijn genade is u genoeg, 2 Kor. 12:9. De dadelijke onderstand van Christus' Geest bekwaamt ons om onze verzoeken te weerstaan, en *onze verdorvenheden ten onder te brengen.* Dit is de *επιχορηγια του πνευματος*, Filip. 1: 19. Een bij gevoegd onderstand, gelijk de gelegenheid vordert boven onze dagelijkse voorraad; of *χαρις εις ευκαιρον βοηθειαν*, Hebr. 4: 16. Genade geschonken om tijdig te helpen op ons zuchten er om. Van de natuur van deze onderstanden hebben wij in het vorige gesproken.

Ik zal nu maar tonen, dat in het leven van het geloof en afhangen van Christus, het verwachten en trekken van deze onderstanden van genade en geestelijke kracht, een voornaam deel is van onze plicht. Dit zijn geen ledige inbeeldingen, gelijk sommigen denken. Is Christus een hoofd van invloed op ons, zowel als van regering, gelijk het hoofd natuurlijk is voor het lichaam; is Hij ons leven, is ons leven in Hem, en hebben wij niets dan hetgeen wij van Hem ontvangen, geeft Hij ons onderstanden van Zijn Geest en aanwas van genade, is het onze plicht door geloof tot Hem om dit alles op te zien, en is dat het middel om het te ontvangen, gelijk de Schrift duidelijk en dikwijls zegt; dan is dit verwachten en trekken van geestelijke kracht gedurig uit Hem, de weg die wij moeten inslaan tot dadelijke doding van de zonde.

Dus willen wij deze plicht met vrucht verrichten, van ons wordt geëist.

1. Dat wij vlijtig grijpen in onze gehele levensloop naar deze gedurige onderstanden van genade, dat is, dat wij ze verwachten in al de wegen en middelen waardoor zij worden meegedeeld. Want al geeft de Heere Christus die om niet en milddadig, zal evenwel onze geboden plicht, de mate geven van ze te ontvangen. Zijn wij onachtzaam in bidden, overdenken, lezen en horen van Gods Woord en andere ingestelde plichten van Gods dienst, wij hebben geen grond om grote onderstanden tot dit einde te wachten.
2. Dat wij leven en overvloedig zijn in het dadelijk oefenen van al de genaden, die lijnrecht staan tegenover die bijzondere lusten of verdorvenheden, die ons meest kwellen, of wij onderhevig zijn. Want zonde en genade beproeven hun belang en vermogen in bijzondere voorvallen. Is dan iemand buitengewoon onderhevig de kracht van enige verdorvenheid, als drift, ongeregelde hartstochten, wereldliefde, mistrouwen van God, zo hij niet gedurig is in het oefenen van de genaden die daar lijnrecht tegenover staan, hij zal steeds lijden onder de macht van de zonde.

3. De Heilige Geest bestiert en helpt ons in het volbrengen van de plichten van God ingesteld tot middelen ter doding van de zonde. Tot recht gebruik van die plichten worden twee zaken vereist,

(1) Dat wij ze recht kennen, in haar natuur, nuttigheid, en dat zij zijn ingesteld van God tot dit einde.

(2) Dat wij ze recht volbrengen.

Deze beide moeten wij hebben van Gods Geest; die wordt gelovigen gegeven om hen te leiden in alle waarheid. Hij leert en onderwijst hen door zijn Woord, niet alleen tot welke plichten zij verplicht zijn, maar hoe zij die moeten volbrengen, en tot welke einden.

1. Wij moeten ze recht kennen, in haar natuur, nuttigheid en einden. Uit gebrek of verwaarlozing hiervan, hebben allerlei soorten van mensen omgedoold in dwaze inbeeldingen dienaangaande. 't Zij aangaande de natuur van het werk zelf, of aangaande de middelen waardoor het is uit te werken. Want het is een genade en plicht van het Evangelie, en dus alleen daaruit waarlijk te leren door het onderwijs van Gods Geest. Zie in enige zaken 's mensen duisternis en misvatting hierin.

§ 24.

1. Algemeen begrip dat iets van deze natuur noodzakelijk is, spruitende uit aanmerking van de ongeregelde van onze driften, en het buitensporig leven van de meesten in de wereld, voegt zelfs het natuurlicht, en is daaruit op verscheiden wijzen voorgesteld door de oude wijsgeren. Zij gaven vele lessen over het verloochenen en ten onderbrengen van de ongeregelde hartstochten, het overwinnen van driften, het matigen van begeerten en dergelijke. Maar terwijl hun ontdekkingen van zonde, niet hoger klommen dan de dadelijke wanorde die zij vonden in de genegenheden en driften van het gemoed, terwijl zij niets kenden van de gemoedsverdorvenheid zelf, en niets hadden om te zetten tegen hetgeen zij ontdekten, dan zedelijke aanmerkingen, die meest alle zichtbaar beogen ijdele eer en toejuicing, hebben zij nooit bereikt iets van de natuur van ware doding van zonde.

§ 25.

2. Beschouw in het pausdom een grote schijn van deze doding, maar geen wezen omdat niet worden gekend noch aangewezen de plichten waardoor ze kan worden teweeg gebracht door Gods Geest. Zij hebben door het licht van de Schrift veel klaarder ontdekking van de natuur en kracht van de zonde, dan de wijsgeren oudtijds hadden. Het gebod ook zijnde verscheiden gebracht en toegepast op hun geweten, kunnen zij zijn, en zijn ongetwijfeld vele van hen diep gevoelig over de werkingen en strekking van de inwonende zonde. Hierop moet volgen vrees voor dood en het eeuwig oordeel en mensen in dien staat, die niet zijn overgegeven, of hun geweten dichtgeschroeid, kunnen niet laten, wegen en middelen te verzinnen om de zonde te doden en te vernielen. Maar zij hebbende verloren het ware begrip van de enigste weg hiertoe bekwaam, hebben zich begeven tot ontelbare valse, van eigen vinding, dit is de oorsprong van alle gestrengheden, tuchtigingen, vasten, zelfs kwellingen en dergelijke, onder hen in gebruik. Want hoewel die nu metterdaad meest al zijn gekeerd tot winst van de priesters, en toegeven in zonde van de verrichter, zij zijn eerst uitgevonden en opgerecht tot werktuigen ter doding van de zonde, en zij maken groten schijn in het vlees tot dat einde en oogmerk. Zij ondervonden nochtans dat ze hierin niet voldeden, dat de zonde niet uitgeroeid, het geweten niet bevredigd werd. Dit deed hen zich begeven tot het vagevuur. Hier, hopen zij, zal alles terecht komen

buiten deze wereld, vanwaar niemand kan komen klagen over teleurstelling. Dit zij geenszins gezegd om af te keuren ook uitwendige gestrengheden en afzonderingen, in vasten, waken en onthoudingen in haar eigen plaatsen. Onze natuur is genegen tot uiterste over te gaan; omdat wij der Papisten ijdelheid zien in het stellen van de doding van de zonde in een uitwendige schijn en schaduw daarvan, in de lichamelijke oefening die niets bevoordeelt, denken wij ras dat alles van die natuur geheel nodeloos is, en niet ongeschikt dienstig kan zijn tot geestelijke einden. Maar waarlijk, ik moet verdacht houden de inwendige doding, wat men ook voorwendt van hen, die altoos hun vlees koesteren, hun vleselijke neigingen opvolgen, de wereld gelijkvormig zijn en leven in ijdelheid en vermaak. Het ware zeker hoog tijd dat belijders door samengevoegde toestemming afsneden de levensloop van overvloedige spijs en drank, pracht en praal, tijdverlies in ijdele omgang, waarin vele gevallen zijn. Toch kunnen geen uitwendige gestrengheden in zichzelf ooit het beoogde einde uitwerken, want de meeste ervan zijn nooit van God ingesteld tot zo'n einde of oogmerk, maar enkel vruchten van 's mensen eigen uitvinding zijnde, al worden zij ten uiterste in het werk gesteld, van God daartoe niet gezegend zijnde, kunnen niet het minste toebrengen tot doding van zonde. Geen kracht of vermogen is ook in al de overige, dan zoverre zij dienen tot andere geestelijke plichten. Hieronymus zegt oprecht, dat, *terwijl hij in zijn hol in de woestijn van Judea woonde, zijn gemoed wilde zijn bij de spelen en ongebondenheden te Rome.*

§ 26.

3. Eveneens is het met de Kwakers onder ons. Hen prees eerst aan een schijn van doding, welke misschien sommigen van hen ook waarlijk bedoelen, hoewel klaar blijkt, dat zij nooit haar natuur verstonden. Want in het hoogste van hun uitwendige vertoningen, kwamen zij tekort bij de lompe klederen, bedelarijen, vermagerde wezens en gestreng gezichten van vele Roomse monniken en Mohammedaanse priesters, zij waren zover van te bedwingen of te doden hun ware genegenheden, dat zij zich schenen op te wekken om alle andere te overtreffen in roepen, schelden, kwaad spreken, verwijt, lastering en kwalijk te handelen die van hen verschillen, zonder in het minste te tonen een hart, vervuld met goedertierenheid en weldadigheid tot het mensdom, of liefde tot iemand als henzelf; in welke gestalte en toestand van zaken, de zonde zo veilig is voor doding, als in het bevrijden van openbare lusten en ongebondenheden.

Doch stel, dat zij waarlijk ondernamen zonde te doden, hoe is hun dit gelukt, wat hebben zij bereikt? Sommigen van hen zijn dit gehele werk en zijn plicht overgesprongen tot een vermakende droom van volmaaktheid. En vindende algemeen de vruchteloosheid van hun onderneming, en dat de zonde geenszins wordt gedood door de kracht van hun inwendig licht, noch door hun voornemens, noch door hun gestreng uiterlijke schijn, noch door bijzondere klederen of gezichten, die in deze Farizees schijnen, beginnen zij hun opzet over te geven. Want wie onder allen, die voorwenden God te vrezen, geven zich openlijk meer toe in gierigheid, wereldliefde, afgunst, twist, verschil onder elkaar, wraak over anderen, dan zij? Om niet te melden de drek en onreinheid die zij elkaar beginnen aan te wrijven. Dus zullen allen zelf uitgevonden wegen van doding eindigen. Gods Geest alleen leidt ons in het oefenen van de plichten waardoor zij wordt voortgezet.

§ 27. Ten tweede wordt vereist, *dat de plichten tot dit einde te gebruiken, recht verricht worden in geloof, tot Gods heerlijkheid.*

Zonder dit is het vermenigvuldigen van plichten, aanwas van last en dienstbaarheid, en niets meer. Dat wij geen plicht kunnen verrichten in deze weg of wijze, zonder bijzondere bijstand van de Heilige Geest, is hiervoor getoond. En de plichten van God bijzonder ingesteld tot dit einde, zijn bidden, overdenken, waken, onthouding, wijsheid of omzichtigheid tegen verzoeken en haar overmogen. Om deze plichten in het bijzonder niet te verklaren, noch te tonen waarin hun eigenlijke kracht tot dit einde en oogmerk bestaat, zal ik maar geven enige algemene regelen, aangaande onze zielsoefening in dezelve, en enige besturingen om ze recht te volbrengen.

§ 28. 1. Al deze plichten moeten worden voorgenomen en uitgevoerd, met eigenlijk zien op dit doeleinde. 't Is niet genoeg dat wij er in bezig zijn in het algemeen, en ten opzichte alleen van dit algemeen einde. Wij moeten ze gebruiken tot deze bijzondere zaak, bedoelende in en door dezelve de doding en het uitroeien van de zonde. Inzonderheid wanneer die door bijzondere werkingen in ons, zich aan ons bijzonder ontdekt. Niemand die verstandig zichzelf, zijn staat en toestand, zijn gelegenheden en verzoeken aanmerkt, kan geheel onkundig zijn van zijn eigenlijke verdorvenheden en neigingen, waardoor hij tot hinken gereed is, gelijk de Psalmist spreekt. Die deze niet kent, leeft in het duister voor zichzelf, en wandelt met God op het onzeker, niet wetende hoe of waar hij wandelt. David ziet waarschijnlijk hierop, Psalm 18: 22-24, *Ik heb des Heeren wegen gehouden, en ben niet goddeloos van mijn God afgegaan; want al zijn oordelen waren voor mij, en ik deed zijn inzettingen niet van mij weg. Ik was ook oprecht voor Hem, en ik weerhield mij van mijn ongerechtigheid.* Hij kon niets doen van dit alles, ook zijn oprechtheid in met God te wandelen niet bewaren, had hij niet gekend en gedurig gewaakt tegen zijn ongerechtigheid, of het werken van de zonde in hem, dat hem eigenlijk neigde en trok tot kwaad. Op zulk een ontdekking moeten wij deze plichten bijzonder tewerkstellen, om de macht van de zonde te verzwakken en te vernielen. En gelijk zij allen nuttig en noodzakelijk zijn, zullen de omstandigheden van onze toestand ons besturen, welke ervan in het bijzonder, wij gedurig moeten verrichten. Soms zullen wij meest moeten bidden en overdenken, wanneer ons gevaar enkel uit ons zelf voortkomt, en uit onze verkeerde genegenheden, ongeregelde hartstochten, of tomeloze driften soms moeten wij waken en vasten, wanneer de zonde gelegenheid neemt door verzoeken, belangen en bezigheden in de wereld; soms moeten wij oefenen wijsheid en omzichtigheid, wanneer het ontwijken van verzoeken en aanleidingen tot zonde, bijzonder van ons wordt geëist. Deze plichten moeten dus worden behandeld met eigenlijk oogmerk om de macht van de zonde te weerstaan en te vernielen, waartoe zij krachtige invloed hebben, als van God geschikt tot dat einde. Want,

§ 29. 2. Al deze plichten recht aangelegd, werken tot het beoogde einde tweezins.

- (1) Zedelijk en bij wijze van verkrijging, te weten, van hulp en bijstand.
- (2) Wezenlijk, door lijnrecht weerstaan van de zonde, en haar kracht, waaruit gelijkmaking met heiligheid voortkomt.

(1) Deze plichten werken zedelijk en bij wijze van verkrijging. Neem tot voorbeeld, in plaats van vele, bidden. Daar zijn twee delen van bidden, ten opzichte van zonde en haar kracht.

- A. Klagen.
- B. Smeken.

A. Klagen. Dit is het opschrift van Psalm 102, *Een gebed des verdrukten, wanneer hij overstelpt is, en zijn klachten uitstort voor de Heere*. Dus spreekt David, Psalm 55:3, *Merk op mij, en hoor mij, ik treur in mijn klacht, en maak getier*. Zijn gebed was een treurige klacht. En Psalm 142:3, *Ik stort uit mijn klacht voor Hem, ik toonde voor Hem al mijn moeite*. Dit is het eerste werk in het bidden ten opzichte van zonde, haar macht en onvermogen. De ziel stort daarin uit haar klachten tot God, en toont voor Hem de moeite die zij uit haren hoofde ondergaat. Zij doet dit met ootmoedige schuldbekentenis, uitroepende over bedrog en geweld. Want alle recht en billijk klagen is over iets smartelijks, dat boven des klagers macht is weg te nemen. Van deze soort staat niets gelijk met de macht van de zonde voor gelovigen.

§ 30. Dit dan is en moet zijn de voorname stof en het onderwerp van hun klachten in het bidden. Ja de natuur zelf van de gehele zaak is zo, dat Paulus zelf die niet kon voordragen zonder grote klachten, Rom. 7: 24. Zulk bidden verachten ja bespotten overgegeven mensen, maar 't is God aangenaam, en gelovigen vinden er in ontlasting en rust voor hun ziel. Laat de wereld haar vrije spot; 't is God aangenaam dat zijn kinderen, uit zuivere liefde tot Hem en tot heiligheid, uit vurige begeerte om zijn mening en wil op te volgen, en daardoor te bereiken gelijkvormigheid met Jezus Christus, met hun klachten voor Hem komen, over de afstand van deze dingen waarin zij worden gehouden door de gevangennemende macht van de zonde, bewenende hun zondige toestand, en ootmoedig belijdende al de kwalen die zij onderhevig zijn uit dien hoofde. Zou wel iemand mogelijk achten, zo ondervinding het niet leerde, dat zoveel Lucifershoogmoed en ongodisterij het gemoed kon innemen van die Christenen willen zijn, dat ze deze dingen bespotten en verachten? Dat iemand, die de bijbel leest, of overweegt wat hij is en met wie hij te doen heeft, van deze plicht kan onkundig zijn? Doch wij hebben met zulke mensen niets te doen, maar moeten hen met deze dwaze en zondige inbeeldingen zichzelf laten behagen zolang zij kunnen. Zij zullen in deze wereld, dat wij wensen en bidden in hun bekering, zien en kennen hun dwaasheid, of in de andere. Deze klachten over zonde, voor de Heere uitgestort, dit roepen over bedrog en geweld, zijn God aangenaam, en verkrijgen van Hem hulp en bijstand. God erkent gelovigen voor zijn kinderen, en heeft vaderlijke ingewanden van ontferming over hen; zonde kent Hij voor hun grootste vijand, die lijnrecht vecht tegen hun ziel. Zou God dan hun klachten verachten, en hun bewenen van zichzelf voor Hem? Zal Hij hen niet wreken over dien vijand, en dat spoedig? Zie Jer. 31: 18-20. Mensen die geen andere vijanden kennen, noch over geen klagen, dan die hen tegenstaan of benadelen, of verdrukken in tijdelijke belangen, voordelen en omstandigheden, is al het gezegde vreemd. Gelovigen houden de zonde voor hun grootste vijand, en weten dat zij daarvan meer lijden dan van de gehele wereld. Laat dan toe dat zij daarover klagen aan Hem die Zich hunner erbarmt, en hen zal verlossen en wreken.

§ 31.

B. Bidden is regelrecht smeken in deze; het gebed bestaat in smekingen tot God om onderstanden van genade, om de zonde te bestrijden en te overwinnen. Ik behoef dit niet te bewijzen. Niemand bidt, alleen of met anderen, gelijk het behoort, of deze smekingen zijn een gedeelte van zijn gebed. Bijzonder moeten en zullen zij dit zijn, wanneer het gemoed eigenlijk bezig is in het opzet om de zonde te doden. Deze smekingen of verzoeken, zijn zover zij door genade en krachtig zijn, in ons gewrocht door de Heilige Geest, die daarin voor ons bidt volgens Gods wil. Hij zet hierdoor voort dit werk van de doding van de zonde, want het is Zijn werk. Hij doet ons

krachtig tot God smeken om zulke gedurige onderstanden van genade, waardoor de zonde steeds mocht worden onder gehouden, en ten laatste vernield. Dit is de eerste weg waardoor deze plicht invloed heeft op doding van zonde, te weten zedelijk, en bijwijze van verkrijging.

§ 32.

(2) Deze plicht heeft ware uitwerking tot dit einde.

Zij zelf recht verricht en in acht genomen, helpt krachtig tot het verzwakken en vernielen van de zonde. Want in en door vurig bidden, bijzonder wanneer tot dit einde voorgenomen, worden de hebbelijkheid, gestalte en genegenheden van de ziel tot algemene heiligheid, en verfoeiing van alle zonden, vermeerderd, gekoesterd en versterkt. De gelovige ziel wordt nooit hoger verheven tot inspanning van de Geest, in het najagen van liefde tot en vermaak in heiligheid, en wordt die nooit meer gelijkvormig, of in haren vorm overgegoten, dan in het bidden. Gedurig bidden is het grote middel om het gemoed te vestigen en samen te voegen in haren vorm en gelijkenis; hierom blijven gelovigen dikwijls in, en komen uit het gebed boven alle indrukzels van zonde, aangaande genegenheden en opvolgingen. Bleef die gestalte altijd, hoe gelukkig waren gelovigen. In de plicht te blijven is de beste weg om daarnaar te grijpen. Deze plicht werkt dan waarlijk krachtadig tot doding van de zonde, omdat in dezelve al de genaden die de zonde weerstaan en verzwakken, worden opgewekt, geoefend en aangekweekt tot dat einde, en tevens de walg en het verfoeien van de zonde in ons vermeerdert. Waar dit niet is, zijn in der mensen gebeden heimelijke vlekken, welke uit te vinden en weg te doen hun wijsheid wezen zou.

§ 33. Ten vierde.

De Heilige Geest zet dit werk voort, door op een bijzondere wijze Christus' dood op ons tot dat einde toe te passen.

Dit is ook een zaak die de wereld veracht, om dat zij ze niet verstaat. Maar wie hij ook zij, in wie Christus' dood niet is de dood van de zonden, zal in zijn zonde sterven. Tot bewijs van deze waarheid, zie

1. In het algemeen, dat Christus' dood bijzondere invloed heeft op de doding van de zonde, die zonder dezelve niet zal worden gedood. Dit getuigt de Schrift duidelijk. Door zijn kruis, dat is, door zijn dood aan het kruis, worden wij van de wereld gekruist, Gal.6:14. Onze oude mens is met Hem gekruist, opdat het lichaam van de zonde vernield worde, Rom. 6:6. Dat is, de zonde wordt in ons gedood uit kracht van Christus' dood.
2. In Christus' dood is ten opzichte van de zonde aan te merken
 - (1) Zijn opofferen van Zichzelf.
 - (2) Het toepassen daarvan op ons.

Door het eerste zijn onze zonden in haar schuld verzoend; door het tweede worden zij in haar kracht metterdaad ten ondergebracht. Dit geschiedt door eigendom en deelgenootschap aan Christus' dood en haar vruchten, hetwelk wij noemen de toepassing daarvan aan ons. Hierop worden wij gezegd te zijn begraven met Hem, en met Hem op te staan, waarvan de doop een pand is, Rom. 6: 3, 4; niet in een uitwendige vertoning, gelijk sommigen denken, van te zijn gedompeld onder het water, en weer daaruit genomen, dan was het een teken het teken van het andere, maar in een machtige mededeling van de kracht van Christus' dood en leven, in een dood voor de zonde en nieuwigheid des levens in heilige gehoorzaamheid, waarvan de doop een pand is, als zijnde een teken van

onze inlijving en inplanting in Hem. Dus worden wij gezegd te zijn gedoopt in zijn dood, of in de gelijkheid daarvan, dat is, in haar kracht, vers 3. 3. De oude mens wordt gezegd te zijn *gekruist met Christus*, of de zonde te zijn gedood door Christus' dood, gelijk reeds is aangemerkt uit twee hoofden.

A. Van gelijkvormigheid. Christus is het Hoofd, het begin of ontwerp van de nieuwe schepping; de Eerstgeborene van allen schepsel. Alles wat God daarin ons toedenkt, toonde Hij eerst als in een voorbeeld in Jezus Christus; en wij zijn verordend om naar het beeld van Gods Zoon gevormd te worden, Rom. 8: 29. Dit bewijst Paulus duidelijk door de opstanding. Christus de Eersteling, daarna zij die Christus eigen zijn, op zijn komst, 1 Kor. 15:23. Het is zo in alles; alles wat in ons wordt gewrocht, is in gelijkenis en overeenkomst met Christus. Wij worden in het bijzonder door genade geplant in de gelijkheid van zijn dood, Rom. 6:5, wordende gemaakt zijn dood gelijkvormig, Filip. 3: 10, en dus dood met Christus, Kol. 2:20. Deze gelijkvormigheid bestaat niet in onze natuurlijke dood, noch in dat wij worden gedood, gelijk Christus werd want wij worden die deelachtig in dit leven, en wel in een weg van genade en ontferming. Maar Christus stierf voor de zonde, voor onze zonden, en dat was de verdienende, verwervende oorzaak hiervan. En Hij herleefde door Gods kracht. een gelijkenis en overeenkomst hiermee zal werken in alle gelovigen. In hen is van nature een leven van zonde, gelijk verklaard is. Dit leven moet worden vernield, de zonde moet sterven in ons, en wij daardoor worden dood voor de zonde. En gelijk Christus weer opstond, moeten wij worden opgewekt in en tot nieuwheid des levens. In deze dood van de zonde bestaat de doding, waarvan wij handelen, en zonder welke wij niet kunnen worden gevormd naar Christus in zijn dood, waartoe wij verordend zijn. Dezelfde Geest die deze dingen wrocht in Christus, zal in het vervolgen van zijn voornemen, werken in al Christus' leden hetgeen daarmee overeenkomt.

§ 34. B. Ten opzichte van uitwerking; uit Christus' dood gaat kracht uit, tot het ten onderbrengen en vernielen van de zonde. Die is niet verordend tot een dood, onwerkzaam, lijdelijk voorbeeld, maar zij gaat gepaard met een kracht, die ons vervormt en verandert tot haar eigen gelijkenis. Zij is Gods instelling tot dat einde, waaraan God dan ook kracht geeft. Wij worden zijn dood gelijkvormig gemaakt, door gemeenschap of deelgenootschap aan Zijn lijden, Filip. 3: 10. Deze *κοινωνία των παθημάτων*, is eigen aan de weldaad van Zijn lijden; wij worden daarvan ook deelgenoten gemaakt. Dit maakt ons Christus' dood gelijkvormig, in de dood van de zonde in ons. Christus' dood is verordend tot de dood van de zonde; laten mensen die in zonden dood zijn dit vrij bespotten. Had Christus niet gestorven, zonde had nooit gestorven in enig zondaar tot in eeuwigheid. Dus kan niemand ontkennen, dat in Christus' dood kracht en uitwerking is tot dit einde, zonder af te staan al de voordelen daarvan. De Schrift zegt, dat Hij ons leven is, ons geestelijk leven, de springader, bron en oorzaak ervan wij hebben dan daarvan niets dan hetgeen uit Hem is getrokken. Zij werpen zich buiten het Christendom, die zeggen, dat de Heere Christus niet anders ons leven is, of de Auteur van leven voor ons, dan ons hebbende geopenbaard en onderwezen de weg ten leven. Christus is ons leven als ons Hoofd. Het ware zeker een slecht hoofd, dat enkel de voeten leerde gaan, en dat daartoe het gehele lichaam geen kracht meedeelde. Hiervoor is bewezen, dat wij wezenlijke levensinvloeden hebben van Christus. Op ons geestelijk leven volgt de dood van de zonde; want deze wordt eigenlijk toegekend aan Christus' dood in de aangehaalde getuigenissen. De zonde wordt

dan gedood door kracht uit Christus getrokken; dat is, op een bijzondere wijze uit zijn dood, gelijk de Schrift getuigt.

§ 35. De gehele vraag blijft, *hoe wordt Christus' dood ons toegepast, of dat hetzelfde is, hoe werken wij met Christus' dood tot dit einde.*

Ik antwoordt, tweezins.

1. *Door geloof.*

De weg om kracht uit Christus te trekken, is door Hem aan te raken. Dus raakte de vrouw, Matth. 9: 20, maar de zoom van zijn kleed aan, en kracht ging van Hem uit ter genezing. Haar uitwendig aanraken niet, maar het geloof dat zij daarin en daardoor oefende, trok kracht uit Christus. Want dus zegt Hij daar, *dochter wees welgemoed, uw geloof heeft u gezond gemaakt.* Waartoe diende dan haar aanraken van Zijn kleed? Het was enkel een pand en teken van de zonderlinge toepassing van Christus' helende kracht op haar ziel, of haar geloof in Hem, in het bijzonder tot dat einde. Want op dezelfde tijd werd Hij verdrongen van het volk, zodat zijn discipelen zich verwonderden over zijn vraag, *wie heeft Mij aangeraakt?* Mark. 5: 30, 31. Niemand nochtans trok hier het voordeel uit dan de arme zieke vrouw. Dit is een groot zinnebeeld van algemene belijdenis aan de ene, en eigenlijk geloof aan de andere zijde. een grote menigte loopt en dringt rondom Christus in het belijden van geloof en gehoorzaamheid en in het volbrengen van vele plichten; doch uit Christus gaat geen kracht om hen te genezen; maar krijgt ene, misschien arme, misschien in schijn verder van Christus af, maar in het minste Hem aan te raken door eigenlijk geloof, hun ziel is genezen. Dit is onze weg in het doden van de zonde. De Schrift verzekert ons, dat in Christus' dood kracht en uitwerking is tot dat einde. Het middel waardoor wij deze kracht uit Hem trekken, is door Hem aan te raken, dat is, door het oefenen van geloof op Hem in zijn dood, tot de dood van de zonde.

§ 36. *Maar hoe kan dit die uitwerken? Hoe kan de zonde hierdoor gedood worden?*

Antwoord.

Hoe of door welke kracht en vermogen werden de Israëlieten in de woestijn genezen, die op de koperen slang zagen? Was het niet omdat het een instelling van God was, die ze door zijn almachtige kracht dat einde deed uitwerken? En Christus' dood dat zijnde tot het kruisigen van de zonde, wanneer daarop wordt gezien, of zij door geloof recht aangegrepen, zal er geen Goddelijke kracht uitgaan tot einde? De Schrift en de ondervinding van alle gelovigen, getuigen de waarheid en wezenlijkheid hiervan. Behalve dit heeft geloof zelf, als geoefend op Christus' dood, een zonderlinge kracht tot het ten onderbrengen van de zonde; *want Hem daardoor aanschouwende als in een spiegel, worden wij veranderd tot hetzelfde beeld,* 2 Kor. 3: 18. In de gelijkenis van hetgeen wij eigenlijk aanschouwen, worden wij eigenlijk vervormd. Dit is ook het enigste middel waardoor wij metterdaad uit Christus trekken de voordelen van onze vereniging met Hem daaruit hebben wij alle genade, of daar is niets zulks in de wereld. En die wordt ons meegedeeld in en door dadelijke geloofsoefening voornamelijk. Geloof wordende geoefend op Christus' dood, hebben wij genade tot het doden van de zonde, en worden daardoor met Christus, dood, gekruist en begraven, volgens de aangehaalde getuigenissen. Wij noemen dit het toepassen van Christus' dood op ons, of ons werkzaam zijn met de dood van Christus, tot doding van zonde. Alle mensen die dit middel verachten of verwaarlozen, die het niet kennen of lasteren, moeten leven onder de macht der zonde, waar zij zich ook tot verlossing keren mogen. Volgens ons gedurig blijven en overvloedig zijn hierin, zullen wij voorspoed hebben. Die zorgeloos en traag zijn in het oefenen van geloof door bidden

en overdenken, op de beschreven wijze, zullen bevinden dat de zonde het veld houdt, en zoveel kracht in hen, als in hun gedurige weedom zal uitlopen. En mensen die veel bezig zijn met Christus' dood, niet in inbeeldingen en levenloze bespiegelingen, niet in natuurlijke of vleselijke hartstochten, gelijk die in zwakke mensen worden voortgebracht door beelden en kruisen, maar door heilige geloofsoefeningen, ziende op hetgeen de Schrift verklaart van haar kracht en uitwerking, zullen worden geplant in de gelijkenis ervan, en zullen ondervinden het doden van de zonde in hen gedurig.

§ 37.

2. *Wij doen het door liefde.*

Christus als gekruist, is of moest zijn het grote voorwerp van onze liefde. Hij is daarin voor zondaars geheel begeerlijk. Hierom riep een van de ouden uit, ο ερωσ εμοι σταυρωται, mijn liefde is gekruist, en waarom blijf ik achter? In Christus' dood blinken heerlijk uit, zijn liefde, genade, neerbuiging. Wij mogen dan ten opzichte van deze liefde overwegen drie zaken.

1. Haar Voorwerp.
 2. Het middel ter vertoning van dat voorwerp aan ons gemoed en genegenheden.
 3. De uitwerksels daarvan, ten aanzien van ons verhandelde.
-
1. Het Voorwerp is Christus zelf, in Zijn ondoorgrondelijke genade, onuitsprekelijke liefde, oneindige neerbuiging, geduldig lijden en overwinnende kracht, in Zijn dood of sterven voor ons. Ik beoog niet Zijn dood volstrekt, maar Christus Zelf, gelijk al deze genaden zichtbaar uitblinken in Zijn dood. Door verscheiden wegen kan dit worden vertoond aan ons gemoed.

§ 38.

1. Mensen kunnen het zichzelf vertonen door hun eigen inbeeldingen. Zij kunnen vormen en zich verbeelden droevige dingen dienaangaande, dit doen mensen onder diep en krachtig, bijgeloof. Doch hierdoor zal nooit worden voortgebracht oprechte liefde tot Jezus Christus.
2. Anderen kunnen het doen door beweeglijke en treurige vertogen van de uitwendige delen van Christus' lijden. Hierin hebben sommigen groot vermogen om te werken op de natuurlijke hartstochten van hun toehoorders; en grote driften vergezeld met tranen en beloften kan men zo verwekken. Doch doorgaans is in dit werk niets meer dan hetgeen dezelfde Personen in zich vinden in het lezen of horen van een verdichte vertelling. Want in natuurlijke hartstochten is een medeneiging met de zaken die haar eigenlijke voorwerpen zijn, schoon vertoond door valse inbeeldingen.
3. Het geschiedt in het pausdom en elders, door beelden en kruisen, en droevige schilderijen, die men godsdienstig eert, met schijn van vurige genegenheden. Maar geen van deze zijn zulke rechte vertoningen van dit voorwerp, dat ze oprechte liefde tot de gekruiste Christus in een enige ziel kunnen voortbrengen. Dus 4. Geschiedt dit krachtig alleen door het Evangelie, en de verkondiging daarvan volgens Gods mening. Want daarin wordt Jezus Christus blijkbaar gekruist voor onze ogen, Gal. 3: 1. En het Evangelie doet dit door ons geloof voor te houden, Christus' genade, liefde, geduld, neerbuiging, gehoorzaamheid, einde en oogmerk daarin. Dus ziet het geloofsoog Christus als het eigenlijke voorwerp van oprechte liefde. En dus vastgesteld, zijn de uitwerksels daarvan, gelijk van alle ware liefde,
 - a. Aanhangen.

- b. Gelijk worden.
 - a. Aanhangen; de Schrift noemt liefde dikwijls bij dit uitwerksel. *Jonathans ziel kleefde, of was verbonden aan David*, 1 Sam. 18: 1. Dus brengt ze voort een vast aankleven aan Christus gekruist, dat de ziel maakt enigszins als altoos tegenwoordig bij Christus aan het kruis. Hieruit volgt
 - b. Gelijk worden, of gelijkvormigheid. Elk van deze handelt van de natuur of uitwerksels van de liefde, kent haar deze als een ervan toe, dat ze voortbrengt gelijkenis tussen het gemoed dat liefst en het geliefde voorwerp. Zo is het zeker in deze. Een gemoed vervuld met liefde tot Christus als gekruist, en vertoond op de wijze hiervoor beschreven, zal worden veranderd tot datzelfde beeld en gelijkenis, door dadelijke doding van de zonde, door het trekken van kracht en genade daaruit, tot dat oogmerk.

§ 39.

5. De Heilige Geest zet dit werk voort, *door gedurig te ontdekken en aan te dringen aan gelovigen, aan de een zijde de ware natuur en het zekere einde van de zonde; en aan de andere zijde de schoonheid, voortreffelijkheid, nut en noodzaak van heiligheid, met het belang van God, van Christus, van het Evangelie en van hun eigen ziel daarin.*

Redelijke overweging hiervan is, denken sommigen, al de grond en rede tot doding. Maar wij hebben bewezen, dat daarvan nog andere oorzaken zijn. Ik voeg daar nog bij, dat dit alles enkel te overwegen volgens hetgeen onze eigen rede van zichzelf kan opgeven, ons nooit zal brengen tot oprechte en bijblijvende aanslagen om zonde te doden. Gebruik vrij uw rede ten beste, in het naspeuren en overwegen van de verdorven natuur, en de vreselijke gevolgen van de zonde, van de volmaakten vrede en toekomstige gelukzaligheid, die het oefenen van heiligheid vergezelt, gij zult vinden in uw hart een hardnekkige weerspanning, voor al zulke redeneringen en overwegingen onoverwinnelijk. De overtuiging van zonde en rechtvaardigheid, tot dit einde en oogmerk alleen nut en overmogend, wordt in ons gewrocht door de Heilige Geest, Joh. 16: 8. Hoewel Hij ook gebruikt ons gemoed, verstand, rede, geweten, en onze beste overwegingen in deze; zo Hij aan dit alles niet geeft een bijzondere kracht en uitwerking, het werk zal niet geschieden. Wanneer Hem behaagt te gebruiken redenen en beweegmiddelen, genomen van de natuur en het einde van zonde en heiligheid, tot doding van de zonde, zullen die zich vasthechten, en de zielen verbinden tot deze plicht, tegen alle tegenwerpingen en verzoeken aan, die ze willen verijdelen.

§ 40. Dus heb ik in het kort, en ik belijd het, zwak en duister afgeschetst het werk van de Heilige Geest, in het heiligmaken van hen die geloven.

Vele zaken konden meer uitgebreid en meer bijzonder nagespeurd zijn. Maar ik acht het gezegde tot mijn oogmerk genoeg. En ik twijfel niet, of het beredeneerde uit duidelijke schriftuur en ondervinding, is genoeg, om ons te besturen in het beoefenen van ware Evangelieheiligheid, en voor alle zedige mensen, om weg te werpen alle achtung voor het walgelijke voortbrengsel van hovaardij en onkunde, dat alle Evangelieheiligheid bestaat in het oefenen van zedelijke deugden.

πνευματολογία

Vijfde boek Hoofdstuk 1.

Noodzaak tot heiligheid, uit overweging van Gods natuur

1. De noodzaak tot Evangelieheiligheid, erkend van alle Christenen. Leer vals beschuldigd, daarmee niet te kunnen bestaan.
2. Hoewel erkend van allen, bij weinigen geoefend, en van velen slecht verdedigd. Haar ware natuur kort uitgedrukt.
3. Eerste drangreden voor de noodzaak tot heiligheid uit Gods natuur, dikwijls voorgesteld tot onze overweging tot dat einde.
4. Deze drangreden krachtig en onvermijdelijk, aangedrongen met zijn bepaling.
5. – 9 Niet Gods natuur volstrekt, maar als in Christus, de grond van deze noodzaak, en een krachtige beweegreden tot dat einde de natuur en kracht van die beweegreden verklaard.
- 10 De drangreden versterkt door overweging van onze gelijkvormigheid met God door heiligheid met de gemeenschap en gelijkenis met Hem die daarvan afhangen.
- 11 Idem
- 12 Idem
- 13 Met ons toekomend eeuwig genieten van Hem.
- 14 Ware kracht van die overweging verdedigd; verdienste verworpen.
- 15 Ook het stellen van zedelijkheid in plaats van Evangelieheiligheid.
- 16 Valse beschuldigingen van de leer van de genade, afgewezen.
- 17 Verzuim van het ware middel, tot voortzetting van Evangelieheiligheid beschuldigd.
- 18 De voorname drangreden verder versterkt door het uitmunten van onze naturen en Personen door deze gelijkvormigheid met God.
- 19 Idem
- 20 Idem
- 21 En onze toegang tot God daardoor, tot ons eeuwig genieten van Hem.
- 22 Dit ook alleen maakt ons nuttig in deze wereld voor andere.
- 23 Twee soorten van genade, door welker oefening wij groeien in gelijkvormigheid met God.
- 24 Die samenvoegend zijn, als geloof,
- 25 Idem
- 26 en liefde;
- 27 idem
- 28 die deze samenvoeging verklaren, als goedheid of goedertierenheid,
- 29 idem
- 30 idem
- 31 Waarheid.
- 32 Een tegenwerping tegen de noodzaak tot heiligheid van de vrijheid en kracht van de genade, beantwoord.

§ 1. Ik zal dit gesprek besluiten met te overwegen de noodzaak tot de heiligheid, die wij dusverre beschreven hebben voor alle mensen die belijdenis doen van het Evangelie; met de redenen van die noodzaak en de voorname beweegredenen tot dezelve. Deze noodzaak is tot onze bemoediging tot dit deel van ons werk, zo groot, dat alle soorten van Christenen ze moeten toestemmen, verdedigen en zich de zaak zelf aanmatigen. Want het Evangelie bij uitstek zijnde αληθεια, of διδασκαλια η κατ' ευσεβειαν, 1 Tim. 6: 3, Titus 1:1. De waarheid, of de leer die is volgens Godzaligheid, of hetgeen verordend en alleszins gepast is tot verkrijging, voortzetting en oefening ervan, kan niemand met zedigheid weigeren het beproeven van zijn leer aan haar toeleiding tot dezelve. Doch wat toeleidt of verhindert, zijn velen oneens. De Socinianen beweren, dat de leer van Christus' voldoening omverwerpt de noodzaak tot een heilig leven. De Papisten zeggen ditzelve van het toerekenen van Christus' gerechtigheid tot onze rechtvaardigmaking. Anderen beschuldigen met ditzelve de leer van Gods vrijwillige verkiezing, de almachtige uitwerking van Zijn genade in de bekering van zondaars, en van zijn getrouwheid in het bewaren van ware gelovigen in hun genadestaat tot het einde. Aan de andere zijde legt de Schrift de grondvesten van alle ware en wezenlijke heiligheid zo in deze dingen, dat zonder die te geloven, en dat ze op ons gemoed invloed maken, zij niet toelaat dat iets heiligheid genoemd wordt.

§ 2. Te onderzoeken de voorwendsels van anderen, aangaande de gepastheid van hun leer, tot bevordering van heiligheid, is hier mijn werk niet. Het is goed dat ze altijd heeft staande gehouden overtuiging van haar noodzaak onder alle verscheidene gevoelens in de Christenheid. In deze een zaak komen alle Christenen overeen; nochtans is het gebrek ervan, de voornaamste, zo niet de enigste zaak, waardoor de meesten, die men Christenen noemt, zich bederven. Zo gemeen is het, dat mensen toestemmen de noodzaak tot heiligheid, en tevens leven in het verwaarlozen ervan. Overtuiging komt goedkoop, als 't ware, of men wil of niet, maar beoefening kost moeite, werk en onrust. Dus moeten wij om deze zaak recht te behandelen vooraf het volgende zeggen:

1. Het benadeelt het Evangelie dat mensen pleiten voor heiligheid, met zwakke krachteloze drangredenen, niet uit Gods Woord genomen, en dus waarlijk des mensen gemoed niet aandoende; en het benadeelt heiligheid zelf, dat onder haren naam en opschrift iets wordt beweerd en staande gehouden dat geen heiligheid is, maar zich die aanmatigt; hetwelk wij in het vervolg zullen onderzoeken.
2. Onbetamelijk en onwaardig strijden mensen voor heiligheid, als het geheel van onze godsdienst, die ondertussen bij alle gelegenheden in zichzelf vertonen een hebbelijkheid en gemoedsgestalte, geheel onbestaanbaar met alles wat de Schrift heiligheid noemt en acht. Geen gereeder weg kan er zijn uit velerlei hoofde, om mensen te afleren alle grondbeginsels van Gods dienst, allen eerbied voor God en gemene vroomheid. Deden sommigen dit nog maar alleen, als met zichzelf oneens, zonder anderen te schelden, het ware lichter te dragen. Maar te zien en te horen dat mensen, die luid roepen met hun gehelen levensloop, dat ze zijn hovaardig, wraakzuchtig, werelds, vleselijk, verwaarlozers van heilige plichten, spotters met Gods dienst en haar kracht; tevens pleiten voor een heilig leven tegen de leer en oefening aan, van hen die voor de Heere hebben gepoogd onberispelijk te wandelen in al zijn wegen, ja op welkers borst en voorhoofd als geschreven was: heiligheid de Heere, gelijk velen van de eerste hervormers waren op welke zij smalen, is een zaak die allen zedige mensen met recht walgt, en die God verfoeit. Doch ik ga dit voorbij, en volg mijn oogmerk.

3. In het behandelen van de noodzaak tot heiligheid, met de gronden, redenen en beweegmiddelen daartoe, zal ik mij bepalen tot twee zaken.

- (1) Dat mijn redenen, drang en beweegmiddelen, als genomen uit de Schrift, niet alleen kunnen bestaan en overeenkomen met het grote leerstuk van Gods genade in onze vrije verkiezing, bekering, rechtvaardigmaking en zaligheid door Jezus Christus, maar dat ze natuurlijk voortvloeiende uit dezelve, ontdekken haar ware natuur en toeleiding in deze.
- (2) Ik zal gedurig onderstellen, wat heiligheid ik bedoel; geen uitwendige schijn en voorwendsel ervan, waarvoor sommigen pleiten; geen enkel verrichten of waarnemen van sommige of alle zedelijke deugden; geen gereedheid tot sommige daden van vroomheid of liefdadigheid, uit een bijgelovige hovaardige waan, dat ze tot genade en heerlijkheid verdienstelijk zijn. Maar ik bedoelde heiligheid hierboven beschreven, die gebracht kan worden tot deze drie hoofden.
 1. Inwendige verandering, of vernieuwing van onze ziel, gemoed, wil en genegenheden door genade.
 2. Algemene overeenkomst met Gods wil, in alle plichten van gehoorzaamheid, en onthouding van zonde, uit een grondbeginsel van geloof en liefde.
 3. Te beogen in al de daden van het leven, Gods heerlijkheid door Jezus Christus, volgens het Evangelie. Dit is heiligheid zo te zijn, zo te doen is heilig te zijn.

Ik zal mijn drangredenen verdelen in twee soorten.

1. Die bewijzen de noodzaak tot heiligheid in haar wezen, heiligheid in ons hart en natuur.
2. Die bewijzen de noodzaak tot heiligheid in trappen, heiligheid in ons leven en omgang.

§ 3. Eerst dan: *Gods natuur als ons geopenbaard, met ons afhangen van Hem, onze verplichting om voor Hem te leven, en de natuur van de zaligheid in God te genieten, vorderen onvermijdelijk dat wij heilig zijn.*

De Schrift maakt overal de heiligheid van Gods natuur de grond, oorzaak en rede van de noodzaak tot heiligheid in ons. God zelf geeft die ten grond van zijn gebod, Levit. 11: 44, *Want Ik ben de Heere, uw God, daarom zult gij u heiligen, en heilig zijn, want Ik ben heilig.* Zo ook Levit. 19:2 en 20:7. Om te tonen de eeuwigdurende billijkheid en kracht van deze rede, is ze in het Evangelie overgebracht, 1 Petrus 1: 15, 16, *Gelijk Hij, die u geroepen heeft, heilig is, weest gij ook zelf heilig in allen wandel, omdat er geschreven is: Zijt heilig, want Ik ben heilig.* God maakt hun bekend dat zijn natuur zodanig is, dat, zo zij niet worden geheiligd en heilig, tussen God en hen niet zijn kan die omgang, die tussen God en zijn volk behoort te zijn. Dus verklaart God de zin van deze aandrang van zijn gebod, Levit. 11: 45, *Ik bracht u uit Egypteland, om uw God te zijn, gij zult dan heilig zijn, want Ik ben heilig.* Zonder dit kan de beoogde betrekking niet staan, dat Ik zou zijn uw God, en gij Mijn volk. Tot dit oogmerk behoort de beschrijving van Gods natuur, Psalm 5:5-7, *Want Gij bent geen God die lust heeft aan goddeloosheid, het boze zal bij U niet wonen, de dwazen zullen in uw gezicht niet staan gij haat alle werkers van ongerechtigheid. Gij zult de leugensprekers verdoen, de Heere gruwelt van de bloedige en bedriegelijke mens.* Dus ook Hab. 1: 13, *Gij zijt te rein van ogen om het kwade te aanschouwen, en Gij kunt niet zien op ongerechtigheid.* God is zo'n God, dat is, zo in zijn natuur, zo zuiver, zo heilig, dat zonder eerst aan te merken enige vrije daden van zijn wil, klaar blijkt, dat Hij geenszins vermaak kan hebben in dwazen, leugenaars, of werkers van

ongerechtigheid. Daarom zei Jozua het volk, dat, zo zij in hun zonden volhardden, zij de Heere niet konden dienen, want Hij is een heilig God, Joz. 24: 19. Al de dienst van onheilige mensen aan deze God, is geheel verloren en wordt weggeworpen, omdat het niet kan bestaan met zijn heiligheid, die aan te nemen. Paulus redeneert eveneens, Hebr. 12: 28, 29, *Laat ons genade hebben, waardoor wij God welbehaaglijk mogen dienen met eerbied en Godzalige vrees, want onze God is een verterend vuur.* Hij legt zijn bewijs voor de noodzaak tot genade en heiligheid in Gods dienst, in het overwegen van de heiligheid van Gods natuur, die als een verterend vuur zal verslinden, alles wat daartoe ongepast, daarmee onbestaanbaar is. Deze rede van de noodzaak tot heiligheid na te gaan in alle Schriftuurplaatsen die ze duidelijk voorhouden, zou te langdradig zijn. Nu maar in 't algemeen, dat God oudtijds stipt eiste, dat niets onheiligs, niets onreins, niets dat besmet was, zou zijn in het leger van zijn volk, om zijn tegenwoordigheid onder hen, die zelf heilig is, en zonder dit nauwkeurig waar te nemen verklaarde Hij hen te zullen afgaan en te verlaten.

§ 4. Al hadden wij niets anders om te bewijzen de noodzaak tot heiligheid, en dat ze van ons onvermijdelijk wordt gevorderd, dan alleen dit, dat de God, die wij dienen en eren volstrekt heilig is, dat Zijn Wezen en natuur zo heilig is, dat Hij niet vermakelijk kan omgaan met onheiligen, het ware genoeg tot ons oogmerk. Die niet heilig wil zijn, mocht liever zoeken en dienen een andere God; bij onze God wordt niemand, dus gesteld, ooit aangenomen. Daarom verzonnen de heidenen, die zich overgaven aan alle onreinheid met vermaak en graagheid, om de denkbeelden van een Goddelijk wezen te smoren, opdat het hun in hun zonden en vermaken niet belette, voor zichzelf goden die goddeloos en onrein waren, opdat zij zich hen vrijmoedig gelijkvormig maakten en hen dienden met genoegen. God zegt zelf, dat goddeloze en overgegeven mensen heimelijk denken dat God niet heilig is, maar hen gelijk, Psalm 50: 21, want dachten zij dit niet, zij moesten wel denken God te verlaten of hun zonden.

§ 5. Doch wij moeten verder opmerken enige zaken tot bewijs van de kracht van deze drangreden. Als:

1. Dat voor ons, in onze tegenwoordige staat en toestand, Gods heiligheid volstrekt aangemerkt, enkel als een oneindige eeuwige eigenschap van de Goddelijke natuur, niet is de onmiddellijke grond van en het beweegmiddel tot heiligheid, maar het is Gods heiligheid, als ons bewezen en geopenbaard in Christus Jezus. Onder de eerste aanmerking kunnen wij, zondaars, daaruit niets anders besluiten dan Jozua: *Hij is een heilig God, een ijverig God, Hij zal uw overtredingen niet vergeven, noch u sparen.* Ja, wij kunnen er uit leren, dat niets onheiligs voor God bestaan of aanneming bij Hem vinden kan. Maar een beweegreden en bemoediging tot heiligheid die niet volstrekt volmaakt is, kan geen schepsel nemen uit overweging daarvan. Wij willen noch mogen geen drangreden gebruiken voor de noodzaak tot heiligheid, die niet kan worden beantwoord en opgevolgd door Gods genade in haar wezen, al komen wij te kort in haar trappen. Mijn mening is, dat geen drangreden redelijk en nuttig kan worden bijgebracht voor de noodzaak tot heiligheid, die niet in zich bevat een bemoedigende beweegreden daartoe. Te verklaren dat ze voor ons noodzakelijk en terzelfder tijd onmogelijk is, bevordert haar niet. Zij verstaan noch Gods, noch van de mensen heiligheid, die denken dat ze volstrekt en onmiddellijk tot elkaar gepast zijn, of dat wij onder dat denkbeeld ervan, kunnen opmaken enige bemoedigende beweegreden tot onze plicht hierin. Geen schepsel is vatbaar voor zo'n volmaakte heiligheid, die volstrekt beantwoordt de oneindige zuiverheid van de Goddelijke natuur, zonder een verbondsneiderbuiging, Job 4: 18, en 15: 15. Maar Gods heiligheid,

gelijk Hij is in Christus en als in Christus aan ons vertoond, geeft ons de noodzaak en het beweegmiddel tot de onze.

God in het handelen met zijn volk oudtijds in deze, hield hen niet voor, tot dit einde de volstreckte volmaaktheid van zijn natuur, maar dat Hij was heilig als onder hen wonende, en als hun God, dat is, in verbond, beide ziende op Jezus Christus. In Hem worden al Gods heerlijke volmaaktheden ons zo vertoond, dat wij daaruit niet alleen onze plicht kunnen leren, maar ook tot dezelve bemoedigd worden. Want.

§ 6.

1. Al Gods eigenschappen, als ons zo vertoond, zijn zichtbaarder, blinkender, verlokken en aantrekkelijker, dan volstrekt aangemerkt. Ik weet niet, welk licht en kennis van de Goddelijke volmaaktheden Adam had in zijn staat van onschuld, toen God zich alleen had verklaard in de werken van de natuur; genoeg was ze zonder twijfel om hem te leiden in zijn liefde en gehoorzaamheid, of in het leven dat hij voor God leven zou. Maar ik weet, dat nu al onze kennis van God en Zijn Eigenschappen, behalve die wij hebben in en door Jezus Christus, niet genoeg is om ons te leiden of te besturen in het leven van geloof en gehoorzaamheid, dat wij nodig hebben. God geeft ons dan het licht van de kennis zijner heerlijkheid in het aangezicht van Jezus Christus, 2 Kor. 4:6. Dat is, klare ontdekkingen van zijn heerlijke voortreffelijkheden. Het licht van de kennis hiervan, is dezelve klaar, nuttig, zaligmakend te bemerken en te verstaan. Dit bestiert niet alleen tot heiligheid, maar werkt ze ook uit. Want aldus des Heeren heerlijkheid beschouwende, worden wij veranderd in hetzelfde beeld, van heerlijkheid tot heerlijkheid, 3 Kor. 3: 18.

2. In het bijzonder. Gods vurige heiligheid wordt ons in Christus zo vertoond, dat, hoewel zij niets verliest in te verklaren de onvermijdelijke noodzaak tot heiligheid in alle die tot God naderen, zij nochtans is getemperd met zulke goedertierenheid, genade, liefde, barmhartigheid, neerbuiging, als ons kan nodigen en bemoedigen om te bejagen gelijkvormigheid daarmee.

§ 7.

3. Bij de vertoning van Gods heiligheid in Christus, wordt geopenbaard wat heiligheid God in ons vereist en wil aannemen. Gelijk gezegd is, Gods heiligheid volstrekt aangemerkt, vordert, noch laat toe geen andere heiligheid dan volstrekt volmaakte; met een struikeling, is al ons doen veroordeeld, Jak. 2: 10. Dit kan dan de ziel van een zondaar maar verbijsteren en pijnigen, door tevens op Hem aan te dringen de noodzaak en onmogelijkheid tot heiligheid, Jes. 33: 14. Maar God als in Christus, neemt aan door zijn tussenkomst en middelaarschap, zo'n heiligheid in ons, als wij voor vatbaar zijn, en die niemand de moed beneemt om ze na te jagen.

§ 8.

4. In en door Christus wordt verklaard en toebedeeld een geestelijk vermogen van genade, dat deze heiligheid in ons zal werken, of die gelijkvormigheid tot Gods heiligheid die Hij vereist. Uit deze bron dan trekken wij onmiddellijk de redenen voor de noodzaak en vermogende beweegmiddelen tot heiligheid in onze ziel.

Wij maken hieruit op,

1. Dat Christus' middelaarschap, en in het bijzonder zijn voldoening, zo ver is van te zijn een hinderpaal of moedbeneming tot heiligheid, gelijk sommigen lasterlijk voorgeven, dat de grote grondreden ervan in ons, Gods heiligheid, geen invloed op

ons hebben kan, dan op onderstelling ervan en geloof daarin. Zo het geloot hierop niet gebouwd is, kan geen zondaar op het gezicht van Gods heiligheid, volstrekt aangemerkt, iets anders denken dan Kaïn: *Mijn zonde is groot, zij kan niet vergeven worden*. God is een heilig God, ik kan Hem niet dienen, daarom zal ik vertrekken uit zijn tegenwoordigheid. Maar Gods heiligheid als geopenbaard in Jezus Christus, insluitende gedane voldoening aan alles wat haar volstreekte zuiverheid eist, en daarop neerbuiging om in Hem aan te nemen die heiligheid van waarheid en oprechtheid, waarvoor wij vatbaar zijn; handhaaft tevens de onvermijdelijke noodzaak en bemoedigt ons er toe. Zie welke strijdige besluiten worden gemaakt uit dit verschillend overwegen van Gods heiligheid. Die ze alleen beschouwen op de eerste wijze, komen tot het besluit, Jes. 33: 14, *Wie onder ons zal wonen bij het verterende vuur, wie onder ons zal inwonen bij eeuwigdurende verbranding?* Gods vurige heiligheid gedijt hen tot schrik en wanhoop. Natuurlijk vloeien andere gevolgen uit aanmerking van dezelfde heiligheid op de tweede wijze; onze God, zegt Paulus, is een verterend vuur, wat volgt daaruit als onze plicht? Laat ons genade hebben, waardoor wij Hem welbehaaglijk mogen dienen, met eerbied en Godzalige vrees, Hebr. 12:28, 29. Geen zo dringende reden, geen zo krachtig beweegmiddel is er tot ons aankleven van God in heilige gehoorzaamheid. Zulke verschillende besluiten zullen mensen maken uit de verschillende aanmerkingen van Gods heiligheid, wanneer zij deswegens ernstig en bekommerd worden.

Ten tweede, *hieruit volgt ook dat onze heiligheid onder het Nieuwe Verbond, al heeft zij dezelfde algemene natuur en een voornaam einde met die in het werkverbond geëist*, evenwel als hebbende een bijzondere bron en fontein, welke die niet had, en betreffende verscheiden zaken daar de andere geen deel aan had, niet van hetzelfde eigenlijke gebruik met de andere is.

Het onmiddellijke einde en gebruik van die heiligheid in ons, was te beantwoorden Gods heiligheid volstrekt, als uitgedrukt in de wet, waarop de mens zou gerechtvaardigd zijn. Dit geschiedt nu voor ons door Christus alleen, en de heiligheid die God van ons vordert, betreft alleen het einden, ons van God voorgesteld in overeenkomst met Zijn Eigen heiligheid, gelijk Hij die wil verheerlijken in Jezus Christus, in het vervolg nader te verklaren.

2. Wij mogen overwegen in welke bijzondere zaken de kracht van deze drangreden tot ons gebracht wordt, of om welke eigenlijke redenen wij behoren heilig te zijn, omdat God heilig is. Drie zijn er.

A. Omdat hierin bestaat al de gelijkvormigheid met God, waarvoor wij in deze wereld vatbaar zijn, welke is, ons voorrecht, uitnemendheid, heerlijkheid en eer. Wij zijn oorspronkelijk geschapen naar Gods beeld en gelijkenis. Hierin bestond het voorrecht, de uitnemendheid, orde en zaligheid van onze eerste staat; dat dit zakelijk niets anders was dan onze heiligheid, wordt van allen beleden. Dus zullen noch kunnen wij zonder deze gelijkvormigheid met God, zonder de stempel van zijn beeld en gelijkenis op ons, niet staan in, de betrekking tot God, ons in onze schepping toegedacht. Deze hebben wij verloren door de komst van de zonde. En is voor ons geen weg om ze weer te verkrijgen, krijgen wij ze niet weer, wij zullen altoos Gods heerlijkheid en het einde van onze schepping missen. Dit nu geschiedt alleen in en door heiligheid, want daarin bestaat het vernieuwen van Gods beeld in ons, gelijk de apostel duidelijk verklaart, Ef. 4: 22-24 met Kol. 3: 10. Vergeefs dan wacht iemand deel aan God, of enig eeuwig voordeel, die niet najaagt gelijkvormigheid met Hem.

Want zo iemand veracht al de heerlijkheid die God zichzelf toedacht in onze schepping, en alles wat bij uitstek en eigenlijk ons was geschonken.

§ 11. Hij dan, die niet beoogt God gelijkvormig te worden volgens zijn mate en des schepsels vatbaarheid, loopt altoos mis zijn einde, regel en weg. Christus beval zijn discipelen alles zo te doen, dat zij zijn mochten kinderen van hun hemelse Vader, Matth. 5:45, dat is, Hem gelijk, Hem vertonende, gelijk kinderen hun vader. En waarlijk, zo deze noodzaak tot gelijkvormigheid met God eens uit het gezicht en de aanmerking raakt, wij zullen licht worden weggevoerd door de geringste verzoeking die ons ontmoet. In het kort, zonder de gelijkenis en gelijkvormigheid met God, die in heiligheid bestaat, dragen wij onder Gods oog het beeld van zijn grote tegenpartij, de duivel, en wij kunnen geen eigenlijk deel hebben aan God, noch Hij aan ons.

B. De kracht van de drangreden spruit uit het opzicht dat zij heeft op onze dadelijke omgang en gemeenschap met God; hiertoe zijn wij geroepen, deze moeten wij in al onze plichten van gehoorzaamheid pogen te bereiken, is in die allen geen ware onderhandeling tussen God en onze ziel, zij zijn maar onzeker in de lucht slaan. Wanneer wij daarin worden aangenomen, wanneer God door haar wordt verheerlijkt, dan hebben wij in de plichten deze samenleving en gemeenschap met God. Nu, is God heilig, en zo wij niet in onze mate heilig zijn volgens Gods mening, kan dit niet zijn. Want God neemt geen plichten aan van onheilige mensen en wordt in dezelve niet verheerlijkt, daarom verwerpt en veroordeelt Hij ze duidelijk ten opzichte van deze einden. Het is een goede plicht Gods Woord te verkondigen, maar tot de goddeloze zegt God: wat hebt gij mijn inzettingen te verklaren, en mijn verbond in uw mond te nemen, daar gij onderwijs haat, en mijn woorden achter u heen werpt, Psalm 50: 16, 17, omdat gij onheilig bent. Te bidden is een goede plicht; maar tot hen die niet zijn gewassen en gereinigd, die het kwaad van hun doeningen niet van voor zijn ogen wegdoen, zegt God, wanneer gijlieden uw handen uitbreidt, *verberg Ik mijn ogen voor u, en als gij veel bidt, hoor Ik niet*, Jes. 1: 15, 16. 't Is eveneens met alle andere plichten, geen uitgezonderd.

§ 12. Zeker dan, omdat God heilig is, zijn, zo wij niet heilig zijn, al onze plichten tot God eeuwig verloren in haar eigenlijk einde. Want tussen licht en duisternis is geen samenleving noch gemeenschap; *God is licht, in Hem is gans geen duisternis*; en zeggen wij gemeenschap met Hem te hebben, en wandelen wij in duisternis, gelijk alle onheilige mensen doen, wij liegen en doen de waarheid niet maar zo wij in het licht wandelen, gelijk Hij in het licht is, hebben wij gemeenschap met elkaar; *en waarlijk onze gemeenschap is met de Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus*, 1 Joh. 1: 3, 5, 6, 7. Wat mens nu, die niet geheel verdwaasd is, dit overwegende, wil uit liefde tot enige zonde, uit wereldsgezindheid, of iets anders dat het wezen en de waarheid van de heiligheid beschuldigt, geheel verliezen en verbeuren al de voordelen en vruchten van al de plichten, waarin hij misschien gearbeid heeft met veel moeite en kosten. Dit is nochtans de toestand van alle mensen, die te kort schieten in iets dat in wezen noodwendig is tot algemene heiligheid. Al wat zij doen, al wat zij lijden, al hun moeiten in en omtrent godsdienstplichten, al hun opvolgen van overtuigingen, alles wat zij doen binnen of buitenshuis is geheel verloren, tot de grote einden van Gods heerlijkheid en hun eeuwige zaligheid, zo zeker als God heilig is.

§ 13. C. Zij spruit uit aanmerking van ons toekomend eeuwig genieten van God. Dit is ons uiterste einde schieten wij daarin te kort, het leven zelf is het grootste verlies, maar duizendmaal beter waren wij niet geboren. Want zonder dit is eeuwige ellende ons deel. Nu kan geen onheilig mens dit immer bereiken. *Jaagt naar heiligheid*, zegt Paulus, *zonder welke niemand God zal zien*. Want alleen de reinen van hart zullen God zien, Matth. 5: 8. Hierdoor worden wij bekwaamd tot de erfenis van de heiligen in het licht, Kol. 1: 12. Wij kunnen die niet verkrijgen eer wij er dus toe bekwaam gemaakt zijn. Niets onreins, niets dat besmet of bevlekt is, zal ooit worden gebracht in de heerlijke tegenwoordigheid van deze heilige God. Geen dwazer, verderfelijker dwaling betovert het mensdom, dan dat mensen niet gereinigd, niet geheiligd, niet heilig gemaakt in dit leven, hierna zullen worden opgenomen in de eeuwige zaligheid, welke bestaat in het genieten van God. Niets hoont meer Gods heerlijkheid, niets is onbestaanbaarder met de natuur van de zaak zelf. Want zulke mensen kunnen God niet genieten, en God zelf zou voor hen geen loon zijn. Zij kunnen niets hebben waardoor zij Hem zouden aankleven als hun hoogste goed, zij zien niets in God dat hen zou geven rust of genoeg; door geen middel ook kan God Zich aan hen meedelen, zo zij dus onheilig blijven, gelijk zij allen zullen, die onheilig uit dit leven vertrekken. Heiligheid ja wordt in de hemel voltooid, maar op aarde begonnen, deze stalen wet breekt niemand, waar ze feilt, feilt alles voor eeuwig. Alle onheilige mensen dan, die zich voeden en verkwikken met hoop op zaligheid, doen dit enkel op valse denkbeelden van God en zaligheid, waardoor zij zichzelf bedriegen. In de heilige hemel kunnen zij, ja willen zij niet zijn, die is voor hen noch begeerlijk, noch gepast. Een ieder, die ware hoop heeft dat hij God zien zal, reinigt zichzelf, gelijk Hij rein is, 1 Joh. 3:2, 3. Veelvuldige noodzaak tot heiligheid wordt ons dan ingedrukt, uit overweging van de natuur van dien God, die wij dienen en hopen te genieten, die heilig, is.

§ 14. Om dit gezegde, eer ik voortga, tot enig nut te gebruiken. Wij hebben gezien hoe al ons belang en deel in God, hier, en hierna, afhangt van ons heilig zijn. Zij hebben uitgevonden een krachtig middel tot nadeel, ja verderf van ware heiligheid in de wereld, die ze hebben gebouwd op de grond, en aangedrongen met de beweegreden, dat haar daden en vruchten bij God wat verdienden. Want of men dit gelooft en opvolgt, of niet, ware heiligheid wordt bedorven, zo geen andere krachtiger reden in haar plaats komt. Verwerp dan deze beweegreden en gij hebt geen heiligheid nodig; dit, dunkt mij, heeft waarlijk plaats in vele mensen, die onderricht dat goede daden niets verdienen, tevens besluiten, zij zijn nutteloos. Volg ze op, en gij vernielt de natuur van ware heiligheid, en verkeert al haar voorgewende plichten, in vruchten en uitwerksels van geestelijke hovaardij en blind bij geloof. Maar wij zien dat haar noodzaak ten opzichte van God, andere grondvesten heeft, gepast tot en bestaanbaar met de genade, liefde en ontferming van het Evangelie. En wij hopen nog klaarder te tonen, dat geen beweegreden tot heiligheid ware kracht of uitwerking heeft, als die volmaakt overeenkomt met de gehele leer van vrije onverdiende genade van God tot ons door Jezus Christus; geen ervan geeft de minste voet tot enige waardij in onszelf, als van onszelf, of ontnemt ons volstrekt en algemeen afhangen van Christus om leven en zaligheid; maar zij alle maken het ons zo noodzakelijk heilig te zijn, dat is, geheiligd te worden, als te worden gerechtvaardigd. Elk die denkt God te behagen en God te genieten zonder heiligheid, maakt Hem een onheilig God, en hoont en onteert Hem. God verlosse arme zondaars van dit bedrog. Daar is geen hulpmiddel, gij moet verlaten uw zonden, of uw God. Gij kunt even licht overeenbrengen hemel en hel, beide dat blijvende, even licht wegnemen alle onderscheid tussen licht en duisternis,

goed en kwaad, als verwerven dat onze God onheilige mensen aanneemt. Sommigen leven zonder God in de wereld, of zij enige denkbeelden hebben van Zijn Wezen of niet, doet weinig. Zij leven zonder eerbied voor God, hetzij in zijn tegenwoordige regering, of toekomend bestel over hen. 't Is geen wonder, dat zulke mensen heiligheid in naam en zaak algemeen verachten; zij hebben voor, hun lusten ten uiterste te dienen, zich te dompelen in de wereldse vermaken, zonder aan God te denken, en zij kunnen niet anders. Maar dat mensen, die leven onder enig aanhoudend besef van God, en van een eeuwig oordeel, en die daarop vele dingen doen die God eist, en zich onthouden van vele zonden, waar hun genegenheid en gelegenheden hen anders toe zouden aanporren, niet najagen die algemene heiligheid die God alleen aanneemt, is beklaglijke dwaasheid. Zulke mensen eren een afgod al hun dagen. Want die niet poogt God te gelijken, denkt dat God hem gelijk is. 't Is waar, ons deel aan God is niet gebouwd op onze heiligheid; maar 't is even waar, dat wij geen deel aan God hebben zonder heiligheid. Ware deze grondregel wel gevestigd in 's mensen gemoed, dat zonder heiligheid niemand God zal zien, ware die bekrachtigd met de overweging van Gods natuur zelf, zij zou mensen dringen tot groter naarstigheid daarin, dan de meesten schijnen te oefenen.

§ 15. Men pleit onder ons sterk voor zedelijkheid, of voor zedelijke deugd. Ik wens dat het meer uit liefde zij tot de deugd zelf en uit overtuiging van haar nuttigheid, dan met oogmerk om verachting te werpen op de genade van onze Heere Jezus Christus en het Evangelie. Wij zijn verplicht van onze medemens het beste te geloven; waar wij dan zien dat zij, die zo pleiten voor zedelijke deugden, in Persoon en wandel zijn zedig, matig, ootmoedig, geduldig, zelfverloochenend, liefdadig, nuttig voor allen, zijn wij verplicht te geloven dat hun pleiten voor zedelijke deugd, voortkomt uit liefde en begeerte tot dezelve. Maar waar de mensen zijn hovaardig, verwoed, werelds, wraakzuchtig, lichtvaardig, onmatig, gierig, eierzuchtig, kan ik hun vertogen over de deugd daarmee niet overeenbrengen. Doch ik moet nu maar vragen, wat zij door hun zedelijkheid verstaan. Is het de vernieuwing van Gods beeld in ons, door genade? Is het onze gelijkvormigheid daardoor met God in zijn heiligheid? Is het dat wij heilig zijn in alle heiligheid, omdat God heilig is? Is het de werking van onze ziel in alle plichten van gehoorzaamheid, uit een grondbeginsel van geloof en liefde, volgens Gods wil, waardoor wij hebben gemeenschap met God hier en geleid worden tot genieting van Hem? Meent men deze dingen, waarom is men bevreesd voor de woorden en uitdrukkingen van de Schrift? Waarom wil men niet spreken van Gods zaken in woorden die de Heilige Geest leert? Mensen mishagen Gods woorden nooit, dan wanneer hun Gods zaken mishagen. Zegt men, deze uitdrukkingen zijn onverstaanbaar, het volk verstaat ze niet, dat verstaat zedelijke deugd beter, dan beroep ik mij op de ondervinding van allen in de gehele wereld die waarlijk God vrezen; in het gemoed van die allen brengen de Schriftuuruitdrukkingen van de oorzaken, natuur, werk en gewrochten van de heiligheid, een klare bevindelijke bevattning ervan, daar zij en alle anderen niet kunnen verstaan wat men meent door zedelijke deugd, zo men moet wegwerpen het algemeen aangenomen denkbeeld, dat ze zij eerlijkheid onder mensen. Meent men dan hierdoor de heiligheid die de Schrift van ons vordert, en wel uit hoofde van de heiligheid van de God dien wij dienen, men veracht Gods hoge wijsheid in te versmaden haar bekendmaking en uitdrukkingen, die door de Heilige Geest gebruikt, gepast zijn tot het geestelijk licht in het verstand van gelovigen; en in haar plaats te stellen eigen willekeurige, twijfelachtige, onzekere gevoelens en woorden. Maar meent men iets anders, gelijk klaar genoeg blijkt, en kan niemand meer verstaan bedoeld te worden dan matigheid en nuttigheid in de wereld,

zaken goed in haar rechte plaats, dan kan men dit niet anders aanzien dan als een oogmerk van de satan om te ondermijnen de ware Evangelieheiligheid, en in haar plaats te stellen een verleidenden, bedriegenden nevel of schaduw.

§ 16. Ons gezegde toont ook de dwaasheid en valsheid van de luidruchtige beschuldigingen, dat onze gewichtigste Evangeliewaarheden onbestaanbaar zijn en strijden met heiligheid. De leer, zeggen de Socinianen, van Christus' voldoening vernielt alle zorg en poging tot een heilig leven; want geloven de mensen dat Christus heeft voldaan aan Gods rechtvaardigheid voor hun zonden, zij zullen overhellen tot zorgeloosheid, ja om er in te leven. Maar deze stelling, die gelovigen vervormt in wanschepsels van ondankbaarheid en dwaasheid, is gebouwd alleen op deze grond: neemt Christus weg de schuld van de zonde, daar blijft geen reden in de natuur van de zaak, noch in de Schrift gemeld, waarom wij behoeven heilig te zijn, ons te weerhouden van de kracht, vuilheid en heerschappij van de zonde, en God in deze wereld te verheerlijken; een zwak, vals en bespottelijk gevolg. De Papisten en anderen leggen dezelfde beschuldiging op de leer van de rechtvaardigmaking, door toerekening van Christus' gerechtigheid aan ons. Met bitse woorden spreken de Papisten, met spot en smaad, met vertellingen en sprookjes pogen sommigen onder ons deze geheiligde waarheid te doen verachten; als moesten allen, die ze geloven, noodwendig heiligheid en goede werken verwaarlozen.

Ik ontken niet dat zulke mensen in hun gemoed kunnen vinden grote kracht van samenknoping van deze dingen, omdat in 's mensen verdorven hart een grondbeginsel ligt om Gods genade te veranderen in ontuchtigheid, maar wij hopen op zijn plaats te bewijzen dat deze gewijde waarheid in leer en in oefening, het grote dringende grondbeginsel is tot heiligheid en vruchtbare gehoorzaamheid.

Nu antwoord ik deze tegenwerpers maar, dat zij geheel misvatten onze gedachten en gevoelens, aangaande de God die wij dienen. God in Christus die wij eren, heeft ons zo geopenbaard zijn heiligheid, en wat wij nodig hebben uit hoofde ervan, dat wij dwaas, goddeloos en lasterlijk achten, dat iemand zou denken Hem te behagen, bij Hem te worden aangenomen, en Hem te genieten, zonder de heiligheid die Hij vereist en volgens zijn natuur eisen moet. Dat de genade, of ontferming, of liefde van deze God, die onze God is, mensen die Hem waarlijk kennen, bemoedigt tot zonde, of voet geeft tot verwaarlozing van heilige gehoorzaamheid aan Hem, is een gedrochtelijke inbeelding. Daartoe zijn, hoop ik in het vervolg te tonen, andere onoverwinbare redenen en beweegmiddelen. Doch het toestemmen van deze een aanmerking van hen, die de genade van het Evangelie geloven, is genoeg om hen te beveiligen van de schimp van deze tegenwerping.

§ 17. Beschuldig vrij uzelf, gij allen die dit leest, met luiheid en verzuim in deze. Het is te vrezen, dat niemand van ons heeft gepoogd, gelijk bij behoorde, op te wassen in dit beeld en gelijkenis van God. Al veroordeelde in het voorname van onze plicht hierin ons hart ons niet, wij hebben nochtans buiten twijfel allen gefeild in vele zaken die hiertoe behoren. Ons gelijken naar God, de zaak waarin wij zijn beeld dragen is, als getoond is, onze heiligheid. Waar de heiligheid van de waarheid, hiervoor beschreven, in haar wezen is, daar is in de wortel overeenkomst en gelijkenis naar God. In het eerste meedelen ervan aan ons door de Evangeliebeloften worden wij deelachtig gemaakt της Θεϊας φύσεως, de Goddelijke natuur, 2 Petrus 1: 4. Zulk een nieuwe geestelijke natuur, als vertoond die van God zelf; wij worden uit Hem geboren, en zijn natuur deelachtig gemaakt. Doch al hebben alle kinderen deel aan de

natuur hunner ouders, zij kunnen wezen en sommigen zijn zeer mismaakt, en hun zeer ongelijk. Dus is het in deze: wij kunnen hebben Gods beeld in ons hart, en evenwel te kort komen in Hem te gelijken in de trap en voortgang die wij behoren te bedoelen.

Dit komt door twee wegen.

1. Wanneer onze genaden zijn zwak, verwelkend, ongroeizaam; want in haar groei en vruchtdraging wordt onze gelijkenis naar God betoond, en God in deze wereld verheerlijkt.
2. Wanneer wij door de kracht van onze verdorvenheden of verzoekingingen mismaakt worden; enige gelijkenis krijgen naar de oude kromme slang. Daar ons dan gebeurt dat onze genaden zijn laag en ongroeizaam, of dat onze verdorvenheden zijn hoog, werkzaam en zich dikwerf vertonende; daar, schoon Gods beeld in ons zijn kan, ligt op ons weinig van zijn gelijkenis, en wij schieten te kort in het verrichten van deze grote grondplicht van ons geloof en belijdenis. Zover het dus met ons is, moeten wij, behoren wij niet in grote mate onszelf schuldig te kennen? Ach! waarom zijn wij zo traag, zo nalatig in het najagen van ons groot belang en gelukzaligheid? Waarom laten wij toe dat alles, dat iets wat het ook zij, ons gemoed aftrekt, onze pogingen vertraagt in dit oogmerk? Om dan iets toe te brengen ter ontwaking van onze naarstigheid hierin, zal ik enige beweegredenen en besturingen geven, opdat wij onze heiligmaking voltooiën mochten in des Heeren vrees, hetwelk de enigste weg is om Hem in deze wereld te gelijken.

§ 18.

1. In onze gelijkenis naar God, bestaat de voortreffelijkheid en voorrang van onze natuur, boven alle andere schepselen in de wereld, en van onze Personen, boven andere mensen die Gods beeld niet deelachtig zijn. Want:

A. Ten opzichte van andere dingen is dit de hoogste voortreffelijkheid die een geschapene natuur kan bevatten. Andere dingen droegen uitwendige stempels van Gods grootheid, macht en goedheid; de mens alleen in deze lagere wereld was vatbaar voor Gods beeld in Hem. De volmaaktheid, heerlijkheid en voorrang van onze natuur in de eerste schepping, werd alleen uitgedrukt hierdoor, dat wij werden geschapen in Gods beeld en gelijkenis, Gen. 1:26, 27 Dit gaf ons voorrang boven alle andere schepselen, en daaruit volgde heerschappij over hen. Want al gaf God ons die in een onderscheiden gift, opdat wij te beter verstonden, en Hem dankten voor ons voorrecht; was ze een noodzakelijk gevolg van zijn beeld in ons. Hierop ziet Jakobus, als hij zegt, *πασα φύσις*, elke natuur, de natuur van alle dingen in hun verscheidene soorten, *δυναζεται τη φύσει τη ανθρωπινη* wordt getemd, dat is, onderworpen aan de natuur van de mensen. Hij vertaalt "chavash", Gen. 1:28, door hetwelk de LXX vertalen het ten onderbrengen. Maar wij niet tevreden met te zijn gelijk God, dat is, in heiligheid en rechtvaardigheid, wilden zijn gelijk God in wijsheid en oppermacht en niet bereikende hetgeen wij beoogden, verloren wij dat wij hadden, Gen. 3:5. In ere zijnde, bleven wij niet, maar werden gelijk de beesten die vergaan, Psalm 49: 13. Wij waren eerst gelijk God, daarna gelijk beesten, 2 Petrus 2: 12. Door het verlies van Gods beeld, verloor onze natuur haar voorrang, en wij werden gebracht in schikking onder vergaande beesten. Want niettegenstaande enige zwakke overblijfsels van dit beeld nog in ons zijn, hebben wij waarlijk, ten opzichte van ons eigen einde, in onze gevallen staat, meer van de beestachtige natuur in ons, dan van de Goddelijke. Dus is het herstellen van dit beeld in ons door de genade van Jezus Christus, Ef. 4: 24, Kol. 3: 10, het weer verkrijgen van de voorrang en het voorrecht van onze natuur, dat wij dwaas verloren hadden. Hierdoor wordt weer een nieuw stempel gezet op onze natuur

van Gods gezag, die ons geeft voorrang boven alle andere schepselen, en een regering over hen; ja de gehele heerschappij waarnaar het mensdom met list en geweld grabbelt, over andere schepselen, steunt op dit vernieuwen van Gods beeld in sommigen van hen.

Ik oordeel geenszins, dat van de mensen recht en titel aan hun deel en goederen in deze wereld, afhangt van hun eigen Persoonlijke genade of heiligheid maar zo God niet had voorgenomen zijn beeld in onze natuur te vernieuwen door Jezus Christus, en als de grondslag daarvan onze natuur op te nemen tot vereniging met Hem zelf, in de Persoon van Zijn Zoon, en daardoor weer te vergaderen alles tot een nieuw Hoofd in Hem, en Hem te maken de eerstgeborene van de schepping, het Hoofd en de Erfgenaam van alles, Hij niet zou hebben doen standhouden iets van recht of titel daarin. Op de belofte en vaststelling van het nieuwe verbond werd dit recht ons wedergegeven. Dit wordt uitgedrukt in het vernieuwen van het verbond met Noach en zijn kinderen, Gen. 9:1, 2, *God zegende Noach en zijn zonen, en zei tot hen: Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde, en vrees voor ulieden, en schrik voor ulieden zal zijn op al het gedierte van de aarde, en op al het gevogelte van de hemel, en op alles wat op de aarde beweegt, en op al de vissen van de zee: in ulieder handen zijn zij overgegeven;* dus werd uitdrukkelijk vernieuwd de gift aan ons bij onze eerste schepping, Gen. 1: 28, waarvan wij het recht verloren hadden, in ons verliezen van Gods beeld. Daarom is het schepsel in zijn aanhoudenden dienst aan het mensdom, de ijdelheid onderworpen en gesteld in dienstbaarheid; in welke staat, schoon het zucht en uitziet als het ware naar verlossing, het moet blijven tot God heeft voltooid het gehele voornemen van de heerlijke vrijheid van zijn kinderen, Rom. 8:20, 21. Hoe zij zich ook verhovaardigen op gaven of bezittingen, hoe zij zich vermaken in het gebruiken of misbruiken van andere schepselen, zo dit beeld van God in hen niet is vernieuwd, hebben zij waarlijk geen groten voorrang boven de dingen die onder hun handen vergaan, 2 Petrus 2: 12. God hebbende onze natuur verhoogd door vereniging met Zichzelf, in de Persoon van Zijn Zoon, eist van ons haar waardigheid boven anderen wel te bewaren.

§ 19.

B. Dit is de zaak die voorrecht en voorrang geeft aan de Personen van sommigen boven anderen; de rechtvaardige, zegt Salomo, is voortreffelijker dan zijn naaste, Spr. 12:26. Zelden is dit zo uit hoofde van burgerlijke wijsheid, rijkdom, grootheid of macht. Niets kan deze algemene regel vaststellen, dan gelijkvormigheid en zweem naar God. Hierom worden zulken genoemd de heiligen op de aarde, de heerlijken, Psalm 16: 3. Beide de woorden "qedooshiem" en "'adiriem" behoren eerst eigenlijk tot God. Hij hierboven is volstrekt "qadoosh", heilig, en Hij is "'adier" heerlijk, Psalm 8:2; aan mensen worden ze toegeschreven op hun gelijken naar Hem in heiligheid. Dit maakt hen de heiligen en heerlijken op de aarde, en dat geeft een voorrang van ambt en gezag aan sommigen boven anderen. Deze ambtswaardigheid deelt mee enige Persoonswaardigheid en voorrang aan hen die er mee bekleed zijn; want hun ambt en gezag is van God, hetwelk het ambt hun geeft voorrecht en eer boven anderen. Maar hetgeen oorspronkelijk is in en van de Personen zelf, is enkel van het vernieuwen van Gods beeld in hen, en wordt verhoogd en vermeerderd volgens de trappen die zij bereiken in het deelgenootschap daaraan. Hoe heiliger, hoe heerlijker. Daarom noemt de Schrift goddeloze mensen snood, "zoeloet 'achvi 'adaam" Psalm 12:9. Quisquiliae hominum, beuzelachtige snoodheden, en de rechtvaardige, kostelijk en dierbaar. Hierom heeft enige zweem naar God in heilige mensen dikwijls de geest van snode overgegeven zondaars verschrikt. Ja altijd daar iemand bij uitstek iets naar

God gelijkt in heiligheid, mogen goddeloze mensen verbitterd door tijdelijk belang, vooroordelen, en onoverwinnelijk vast zijn aan hun lusten, hen weerstaan, verachten, schelden en vervolgen, maar zij hebben heimelijk in hun hart ontzag voor de zweem naar God in hen. Hierom zullen zij hen soms vrezen, soms vleien en soms wensen dat zij er niet waren, evenals zij met God zelf handelen. Waarom vermoeien wij ons met iets anders? Waarom verkwisten wij onze arbeid vergeefs, en onze krachten om hetgeen geen brood is? Allen arbeid om enige andere voortreffelijkheid zal haast blijken verkwist te zijn.

§ 20. Hierin ligt de gehele waardigheid, waarvoor onze natuur geschapen en vatbaar is; zonde is haar enigste vernedering, waardoor wij ons laag en verachtelijk maken. Al des mensen zelfbehagen in haar wegen en vruchten, of in wereldse voordelen en hun wederzijds prijzen van elkaar, zal haast in rook verdwijnen. Heiligheid alleen is eerwaardig, om dat in haar is Gods beeld en vertoning. Wij zijn overreed, denk ik, dat de waardigheid van belijders boven anderen, niet bestaat in wereldse of tijdelijke voordelen, want weinigen hebben die. Niet vele wijzen, machtigen, edelen naar het vlees zijn geroepen, 1 Kor. 1:26. Zij bestaat ook niet in geestelijke gaven; velen die ons hebben overtroffen, niet alleen in haren trap, maar in haar soort ook, die buitengewone gaven van de Geest hadden, zullen buiten de hemel gesloten worden met de booste wereld. Matth. 7: 22, *Velen zullen tot Mij zeggen in dien dag: Heere, Heere, hebben wij niet geprofeteerd in Uw Naam, in Uw Naam duivelen uitgeworpen, en in Uw Naam gewrocht vele wonderdadige werken?* Dit is meer dan iemand van ons zeggen kan, nochtans zal Christus hen aanzeggen: *Ik kende u nooit, ga weg van Mij, gij die ongerechtigheid werkt gij onheilige mensen.* Zij bestaat ook niet in belijdenis zelf, velen doen die met gestreng hardigheden, met afstand van de wereld en uitwendige werken van liefdadigheid, ver boven de meesten van ons, en gaan evenwel in hun bijgeloof verloren. Zij bestaat ook niet in de zuiverheid van dienstpleging, zonder zulke inmengsels van mensenvonden, waarmee anderen Gods dienst besmetten. Want menigten kunnen daaraan deel hebben in Gods groot huis, en nochtans zijn vaten van hout en steen, die niet van zonde gereinigd zijnde, geen vaten zijn ter ere, geheiligd en bekwaam tot 's Meesters gebruik, 2 Tim. 2: 20, 21. Zij bestaat dan alleen in die gelijkenis naar God, die wij hebben in en door heiligheid, met hetgeen die onafscheidelijk vergezelt. Waar deze niet is, scheidt ons niets af van de menigte van de mensen die verloren gaan.

§ 21.

2. Volgens onze groei en aanwas in deze gelijkenis naar God, genaken en naderen wij de heerlijkheid. Wij naderen dagelijks willens of onwillens ons natuurlijk einde; naderen wij niet tevens ons bovennatuurlijk einde in heerlijkheid, wij zijn deerlijk ellendig. Gij bedriegt u, mens, die denkt dat gij de heerlijkheid nadert in tijd, zo gij ze niet tevens nadert in genade. In een bijzondere zaak wordt de eeuwige heerlijkheid vertoond dat wij zullen zijn gelijk of eveneens met engelen, Lukas 20: 36, maar vollediger, dat wij naar God zullen gelijken, wanneer Hij zal verschijnen, zullen wij Hem gelijk zijn, want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is, 1 Joh. 3:2. Onze heerlijkheid onderwerpelijk aangemerkt, zal zijn onze gelijkenis naar God, volgens des schepsels vatbaarheid. 't Is de uiterste dwaasheid, zo iemand denkt dat hij zal liefhebben hierna, hetgeen hij nu haat; dat hetgeen hij nu verfoeit, dan zijn heerlijkheid zal zijn; met zulke dwaze tegenstrijdigheden is der mensen gemoed vervuld. In deze wereld verachten zij ten hoogste God te gelijken, en zij haten allen die zo zijn; nochtans zeggen zij te begeren en te verwachten enen staat waarin zij zo zullen wezen en

eeuwig blijven. Doch dit zal der gelovigen heerlijkheid zijn, Gods aangezicht in gerechtigheid te aanschouwen, en te worden verzadigd met zijn gelijkenis, Psalm 17: 15. Hoe zullen wij dan deze heerlijkheid nader komen geestelijk, dat ten minste beantwoordt het naderen tot ons einde natuurlijk, omdat dat niet te doen dwaasheid en onverantwoordelijk verzuim is? Wij hebben geen andere weg, dan te groeien en toe te nemen in de gelijkenis naar God, die wij hier hebben in heiligheid. Alleen hierdoor worden wij vervormd in Gods beeld van heerlijkheid tot heerlijkheid, 2 Kor. 3: 18. Van de een heerlijke trap van genade tot de andere, tot een grote verandering alle genade en heiligheid doet uitlopen in eeuwige heerlijkheid. Onze begeerten naar de hemel, zo zij geregeld zijn, zien meer op vrij te zijn van zonde dan van moeite, en wij bedoelen in de eerste plaats meer volmaakte heiligheid dan volmaakte gelukzaligheid. Die naar de hemel begeren enkel om te worden ontheven van moeite, niet om volkomen bevrijd te worden van zonde, zullen ondervinden dat zonde en moeite eeuwig samen gaan. Zo wij dan steeds onze rust en zaligheid willen naderen, zo wij zekere en klare panden daarvan willen hebben in onze ziel, voorsmaken ervan en ondervindelijke kennis er aan, en wie wilde niet graag, zoveel mogelijk is, kennen van zijn eeuwige zaligheid, wij moeten op dit doelwit mikken. Het is te vrezen, dat de meeste mensen niet weten hoeveel heerlijkheid er zijn kan in tegenwoordige genade, noch hoeveel van de hemel kan worden verkregen in heiligheid op de aarde. Onder ons is een geslacht dat graag wil roemen van Volmaaktheid, terwijl zij in hun gemoed blijkbaar liggen onder de macht van de duisternis, en zijn verdorven in genegenheden, werelds in leven. Maar onze plicht is steeds gedurig heiligmaking te voltooien in des Heeren vrees. Deze recht nagejaagd, vervormt steeds de ziel tot Gods gelijkenis. Veel hemelse heerlijkheid kan wonen in een gering hutje. En arme, slecht geklede mensen, kunnen God zeer gelijken.

§ 22.

3. Alleen door onze zweem en gelijkvormigheid met God, zijn wij of kunnen wij nuttig zijn in de wereld op de rechte wijze. Ik denk hiervan in het vervolg meer te spreken, en zal daarom maar iets zeggen ten opzichte van een omstandigheid. God is de grote Bewaarder en Weldoener van het gehele schepsel Hij is goed en goed doende, de enigste oorzaak en bron van alle goed, dat in enige soort, enig schepsel geschonken wordt. Geen eigenschap van God roemt de Schrift hoger dan Gods goedheid, en zijn uitvloeien van haar vruchten tot al zijn schepselen. En Hij is zo alleen goed, dat niets in enige zin zo is, dan door deelgenootschap daaraan en gelijkenis naar Hem hierin. Zij dan, die naar God gelijken, en zij alleen, zijn nuttig in deze wereld. Anderen doen, of ten minste hebben gedaan, veel goed, nuttig goed, door verscheidene overtuigingen en tot verscheidene einden; doch in alles wat zij doen is de een of de andere vlek. Bijgeloof, ijdele eer, zelfzucht, verdienste of iets anders, neemt in al het goed dat onheilige mensen doen, en brengt de dood in die pot, zodat, al is het van enig nut in bijzondere zaken, voor enkele Personen, op sommige tijden, het is voor allen niet algemeen nuttig. Hij, die Gods gelijkenis draagt, en in alles wat hij doet uit dat grondbeginsel werkt, is alleen waarlijk nuttig, vertoont God in hetgeen hij doet, en bederft het niet geheel door valse, eigen einden. Willen wij dan ophouden het voorrecht en de voorrang van onze natuur en Personen, willen wij recht en dagelijks toetreden tot heerlijkheid en zaligheid, willen wij op deze wereld waarlijk nuttig zijn, onze grote poging moet wezen, meer en meer op te groeien tot deze gelijkenis van God, welke bestaat in onze heiligheid.

§ 23. De vraag is dan: *Hoe of wat moeten wij doen om toe te nemen en meer en meer op te groeien in deze gelijkenis naar God. Om andere aanmerkingen tot haar rechte plaats over te laten, antwoord ik nu maar, dat sommige genaden van heiligheid metterdaad gelijkvormig maken, en anderen verklaren en uitdrukken deze gelijkenis naar God in ons.*

1. Die van de eerste soort, die eigenlijke kracht hebben om de gelijkenis naar God in onze ziel voort te zetten, zijn geloof en liefde, in welke gedurige oefening wij behoren te blijven en overvloedig te zijn, zo wij bedoelen in gelijkenis en overeenkomst met God te groeien.

§ 24. A. Geloof is een gedeelte van onze heiligheid, als een genade van de heiligende Geest, en het is een grondbeginsel van heiligheid, als reinigende het hart en uitwerkende door liefde. Hoe meer geloof recht en eigenlijk wordt geoefend, hoe heiliger wij zullen zijn en bijgevolg meer God gelijkvormig. Ik bewijs dit maar in een zaak uit vele anderen. Gods heerlijke eigenschappen, als getoond is, worden geopenbaard en betoond in Jezus Christus, zij schijnen uit in zijn aangezicht. De enigste weg waardoor wij die beschouwen en inzien, is door geloof. In Christus worden Gods heerlijke voortreffelijkheden ons vertoond, en wij beschouwen die door geloof. Wat is de vrucht hiervan? *Wij worden veranderd in het beeld en gelijkenis, van heerlijkheid tot heerlijkheid, 2 Kor. 3: 18.* Dit is het grote geheim om te groeien in heiligheid, en op te wassen naar Gods beeld; de wereld, hierin onkundig, werkt tevergeefs door andere middelen, om haar denkbeelden en overtuigingen te voldoen. Maar de grote weg en het middel er toe, van God ingesteld en gezegend tot dat einde is, gedurig door geloof, in een weg van te geloven de openbaringen in het Evangelie gedaan, te zien, te bespiegelen, te starogen op Gods voortreffelijkheden, zijn goedheid, heiligheid, rechtvaardigheid, liefde en genade, als geopenbaard in Jezus Christus: en dat zo, dat men gebruikt en toepast op onszelf en op onze toestand, de uitwerksels en vruchten ervan, volgens de belofte van het Evangelie. Dit is het grote middel om op te groeien in Gods gelijkenis; zonder dit, hoe men plichten vermenigvuldigt in opvolging van overtuigingen, zal men God niet meer gelijkvormig worden. Alle belijders die in deze te kort schieten, moeten weten, dat dit voortkomt uit hun gebrek in gedurige oefening van geloof op God in Christus. Hebben wij dan waarachtig opzet om God meer gelijk te worden, dat ons voorrecht, veiligheid, heerlijkheid, zaligheid is, wij moeten deze weg houden om het te volbrengen; wees overvloedig in geloofswerkzaamheden, en gij zult groeien in heiligheid. Het zijn maar werkzaamheden van vermetelheid onder de naam van geloof die niet onfeilbaar deze vrucht voortbrengen.

§ 25. B. Liefde heeft dezelfde toeleiding en kracht. Ik meen de liefde tot God. Die God gelijken wil, moet vooral God liefhebben, of alle andere pogingen zullen vergeefs zijn. Die God oprecht liefheeft, zal Hem gelijken. Onder het Oude Testament had David in zijn algemene wandel bij uitstek gelijkenis naar God, daarom genoemd de man naar Gods hart; en bij uitstek drukt hij in de Psalmen veelvuldig uit zijn liefde tot God. Wat moeite mensen ook doen in daden en plichten van gehoorzaamheid, zo zij niet voortkomen uit een grondbeginsel van Goddelijke liefde, hun gelijkenis naar God zal daardoor niet vermeerderen. Alle liefde in het algemeen heeft een gelijkmakend vermogen, zij giet het gemoed in de vorm van de geliefde zaak. Dus maakt liefde tot de wereld de mensen aardsgezind; hun gemoed en genegenheden worden aards, vleeselijk, wellustig. Maar van alle soorten is Goddelijke liefde de krachtigste tot dit oogmerk, als hebbende het beste, edelste, eigenlijkste en

bekoorlijkste voorwerp. Zij is ons aanhangen van God met vermaak, om hetgeen Hij is in Zichzelf, als geopenbaard in Jezus Christus. Door liefde kleven wij God aan, blijven Hem nabij en trekken daardoor vervormende kracht uit Hem. Elke toenadering tot God door vurige liefde en verlustiging is vervormende. En zij is gedurig werkzaam door:

- a. Bespiegeling.
 - b. Verwondering, en
 - c. Verlustiging in gehoorzaamheid.
-
- a. Liefde is werkzaam door bespiegeling. Het ligt in haar natuur te overpeinzen, te starogen op Gods voortreffelijkheden in Christus. Ja dit is het leven van de liefde; waar dit niet is, daar is geen levende liefde. Een hart vervuld met liefde tot God, zal nacht en dag zich oefenen in en met gedachten van Gods heerlijke voortreffelijkheden, zich in dezelve verheugende. Hiertoe vermaande de Psalmist, Psalm 30: 5, *Psalmzingt de Heere, gij zijn gunstgenoten, en zegt dank bij het herdenken zijner heiligheid.* Liefde zal dit doen ten opzichte van al zijn andere eigenschappen; zie Psalm 63 en elders. Dit bevordert ons gelijken naar Hem; ons gemoed wordt daardoor veranderd in het beeld van hetgeen wij bespiegelen, en wij zullen ernstig pogen dat ons leven daarmee overeenkomt.
 - b. § 26. Liefde werkt ook door verwondering. Haar stem is: *Hoe groot is zijn goedheid! Hoe groot is zijn schoonheid!* Zach. 9: 17. De ziel, als 't ware weggerukt met het gezicht dat zij heeft van Gods heerlijke voortreffelijkheden in Christus, weet geen weg om haar genegenheden uit te drukken dan door verwondering. Hoe groot is zijn goedheid! Hoe groot is zijn schoonheid! En deze schoonheid van God is die lieflijkheid en heilige evenmate van heerlijkheid, zo ik dus oneigenlijk mag spreken, in al Gods volmaaktheden, die allen in een lieflijke samenstemming verhoogt in Christus, het eigenlijke voorwerp zijn van onze liefde. Te zien oneindige heiligheid, zuiverheid en rechtvaardigheid, met oneindige liefde, goedertierenheid, genade en ontferming, alle eveneens verheerlijkt in en tot dezelfde zaken en Personen, waarvan geen schemering in de wereld buiten Christus te verkrijgen is; is die schoonheid van God, die de liefde van een gelovige ziel tot zich trekt en haar vervult met heilige verwondering over Hem. Dit is tevens een zeer krachtige bevordering van ons gelijken naar Hem, om welke wij, zonder deze trappen, tevergeefs zullen arbeiden.
 - c. § 27. Liefde geeft vermaak in gehoorzaamheid, en al haar plichten. Jakobs voorbeeld is bekend, aan wie zijn zevenjarige dienst kort viel, en dus gemakkelijk, door zijn liefde tot Rachel. Hij deed met vermaak hetgeen hij daarna om geen groot loon doen wilde. Doch wij hebben groter voorbeeld. Onze Heere Jezus Christus zegt, aangaande al de gehoorzaamheid van Hem geëist: *Uwe wet, o God, is in mijn hart, Ik heb lust om uw wil te doen.* Wij weten nochtans hoe vreselijk voor de natuur de zaken waren die Hij deed en leed in gehoorzaamheid aan die wet. Maar zijn onuitsprekelijke liefde tot God en der mensen zielen, maakte dit alles zijn vermaak. Hieruit volgt inspanning en veelvuldigheid in al de plichten daarvan. En daar deze twee zijn inspanning van gemoed en geest, en veelvuldigheid in heilige plichten, beide voortkomende uit vermaak, daar groeit en bloeit heiligheid, en bijgevolg de mens ook in gelijkenis naar God. In het kort, liefde en gelijkenis naar God zijn onafscheidbaar en naar elkaar geschikt. En zonder liefde zijn alle plichten van gehoorzaamheid geen deel van Gods beeld.

§ 28.

2. Van de genaden, die onze gelijkenis naar God verklaren of bewijzen en tonen, zal ik twee ten voorbeeld stellen.

A. De eerste noemt de Schrift met verscheiden namen, maar de beoogde zaak is dezelfde, als goedheid, vriendelijkheid, goedertierenheid, liefde, gereedheid om goed te doen, te vergeven, te helpen, te verlossen, alle mensen, bij alle gelegenheden. Deze staat ook tegenover een kwade gemoedshebbelijkheid, die zich oefent in vele ondeugden, die ook overeenkomen in dezelfde algemene natuur, gelijk toorn, gramschap, nijd, boosheid, wraak, korzeligheid, egoïsme, die alle lijnrecht staan tegenover de genade van heiligheid die wij nu behandelen. Ik vrees dat dit niet recht wordt aangemerkt; want zo het werd, zou het zo'n algemene zaak niet wezen, dat mensen sterk pleiten voor het gelijken naar God, die tevens bijna in alles wat zij doen de duivel vertonen. Want gelijk deze algemene goedertierenheid en liefde tot alle, de grootste vertoning is van Gods natuur op de aarde, vertoont felheid, nijd, toorn en wraak, die van de duivel. Willen wij dan zijn gelijk onze hemelse Vader, willen wij doen zien dat wij naar zijn heerlijkheid zwemen, willen wij Hem in en aan de wereld vertonen, het moet zijn door deze gemoedsgesteltenis, en daden daartoe gedurig gepast. Dit onderwijst onze gezegende Zaligmaker duidelijk, Matth. 5: 44, 45. Een mens dus goed, wiens natuur is hersteld en verbeterd door genade, die deswegens nuttig en behulpzaam is, vrij van valsheid, nijd, zelfszoeking, hovaardij en gemoedsverheffing, is de beste vertoning die wij kunnen hebben van God op aarde, sedert Christus' menselijke natuur van daar was.

§ 29. Hiernaar moeten wij dan arbeiden, zo wij naar God willen gelijken, of zijn heerlijkheid openbaren in onze Persoon en levenswijze aan de wereld. Geen klein deel van onze heiligheid bestaat hierin. Vele lusten, verdorvenheden en kwade driften, moeten wij door genade bedwingen, zo wij willen uitmunten. Sterke overhellingen en neigingen van het gemoed, om vele tergingen en verbitteringen die ons voorkomen, te wreken, moeten verbeterd en afgewezen, vele plichten steeds waargenomen en vele genaden in oefening gehouden worden. De gehele menigte van verzoeking, welker gehele kracht bestaat in een voorwendsel van zorg voor zichzelf, moet worden verstrooid of weerstaan. Hierom spreekt de Schrift dikwijls van een goed mens, een barmhartig mens een nuttig milddadig mens, bij uitstek en onderscheid, als een op wie God bijzonder acht geeft, en te wiens behoefte bijzondere beloften zijn. Wanneer mensen voor zichzelf leven en denken niemand kwaad te doen, al doen zij geen goed, maar leven zorgeloos, eigenzoekend, toornig, gram, korzelig, of hebben hun goedertierenheid bepaald tot nabestaanden, of maar weinig nuttig zijn als gedwongen, en met grote moeite, die alles verloren achten wat tot hulp van anderen besteed wordt, en voor de grootste wijsheid houden omzichtig te zijn, en der mensen noden niet te geloven; met een woord, die zichzelf en hun belangen maken het einde van hun leven; wat ook anders hun belijdenis of naarstigheid in godsdienstplichten zijn mag, zij vertonen of verheerlijken God zeer weinig in de wereld. Willen wij dan heilig zijn, laat ons gedurig in ons huisgezin, jegens onze nabestaanden, in gemeenten, in onze omgang in de wereld en handelingen met alle mensen, jegens onze booste vijanden en vervolgers, zoverre zij enkel onze vijanden zijn, ja jegens alle mensen, als wij gelegenheid hebben, arbeiden naar gelijkvormigheid met God, en om uit te drukken ons gelijken naar Hem in deze mensen liefde, goedheid, vriendelijkheid, neerbuiging, gereedheid om te vergeven, te helpen en verlossen, zonder hetwelk wij niet zijn of wezen kunnen kinderen van onze Vader die in de hemelen is.

§ 30. Bijzonder wordt deze hartgesteltenis en daden daartoe gepast, van ons geëist, ten opzichte van Gods heilige of gelovigen. God zelf, die wij verbonden zijn na te volgen en gelijkvormig te worden, oefent zijn goedertierenheid en vriendschap op een bijzondere wijze tot hen, 1 Tim. 4: 10, *Hij is een behouder van alle mensen, maar bijzonder van hen die geloven*. In het oefenen van zijn zaligmakende goedertierenheid is iets zonderlings tot gelovigen. Ter beantwoording hiervan, wordt ons bevolen goed te doen aan alle mensen, maar bijzonder aan de huisgenoten van het geloof, Gal. 6: 10. Al zijn wij verplicht de beschreven goedheid te oefenen aan alle mensen naar onze gelegenheden, wordt ons toegelaten, ja geboden bijzonder hierin te zien op de huisgenoten van het geloof. Ach! ware dit meer in oefening, achtten wij, niettegenstaande de tergingen en verbitteringen die ons waar of ingebeeld ontmoeten, daar ons misschien geen worden aangedaan of toegedacht, onszelf verplicht om uit te drukken deze goedheid, vriendelijkheid, goedertierenheid, verdraagzaamheid en liefde jegens alle gelovigen op een bijzondere wijze, het zou voorkomen of wegnemen vele ergerlijke aanstoten en verbittering en onder ons. Zo wij in het gemeen lieven, die ons lieven, en goed doen, die ons goed doen, en vermaak scheppen in het gezelschap van die met ons enen weg gaan, kan dat ons verheffen tot de toestand van Farizeeën en Tollenaars, want die deden dit ook. Maar willen wij onder gelovigen aldus handelen, alleen liefhebben, alleen ons vermaken, openhartig zijn in alle uitwerksels van oprechte vriendschap, jegens hen alleen die onze weg gaan, of van onze partijschap zijn, of ons vriendschap, of die ons nooit waar of ingebeeld tergden, wij zijn zoverre en daarin erger dan Farizeeën of Tollenaars. Wij moeten jagen naar overeenkomst en gelijkenis met God, niet alleen als de God van de natuur, en goed aan al de werken zijner handen, maar als onze hemelse Vader, en goed, vriendelijk, goed doende, barmhartig, op een bijzondere wijze, aan het gehele huisgezin van zijn kinderen, hoe oneens onder elkaar, of waarlijk Hem onvriendelijk of tergende. Wanneer ik mensen zie openleggen om te behouden gevoel van oude tergingen en verschillen, gereed om te vatten indrukken van nieuwe, of gereed tot bevattingen van zulken die er niet zijn ongelovig van de oprechtheid van anderen, die belijden gereed te zijn tot liefde en vrede, doch alles willen opvatten in de kwaadste zin, en die kribbig en gestreng zijn tegen die of deze soort van gelovigen, ongereed om hen te helpen, nauwelijks begerende hun voorspoed, misschien niet hun veiligheid, houd ik dit alles voor een zeer grote vlek in hun belijdenis, wat ze ook anders zij. Bij deze regel wens ik dat men ook mijn wegen beproeft.

§ 31.

B. Waarheid is een andere genade, een ander deel van heiligheid, van dezelfde betekenis en natuur. Waarheid wordt in de Schrift gebruikt voor oprechtheid en vroomheid; gij vordert waarheid in het binnenste, Psalm 51:8, en dikwerf de leer van de waarheid, als van God geopenbaard en van ons geloofd. Maar ik beoog alleen hetgeen Paulus gebiedt, Ef. 4: 15, *in alles te spreken de waarheid in liefde*. Onze afval van God was bij uitstek van Hem als de God van de waarheid, wij zochten door het weerstaan van deze eigenschap Hem te onttronen van zijn heerlijkheid, wij wilden niet geloven dat zijn Woord waarheid was. En de zonde kwam in de wereld met en door een lang nasleep van leugens. Van die tijd af is de gehele wereld en alles wat er in is met dezelve vervuld; vertonende hem en zijn natuur, die de vader is van leugens en leugenaars. Hierdoor blijft ze zichtbaar en openlijk in haar afval van de God van de waarheid. Ik wilde wel graag tonen hoe de gehele wereld is bedorven, ellendig en besmet met leugens van alle soorten, maar ik mag van mijn oogmerk niet afwijken. Dus is waarheid en oprechtheid in woorden, want daaraan bepaal ik mij nu, een

uitwissel van het vernieuwen van Gods beeld in ons, en een vertonen van Hem aan de wereld. Geen plicht wordt ons meer aangeprezen; doet weg vals spreken, liegt niet tegen elkaar, spreekt de waarheid in liefde ten uiterste hebben nodig dit te overwegen zij, die koophandel drijven, zo om de kwaden naam die door de kwade handelwijze van sommigen of van velen, opdat ik niet zeg van meest allen, op die levenswijze is geworpen, en ook omdat ze openligt voor vele verzoeken in deze, ook onverhoeds; het is kwaad, het is kwaad, zegt de koper, maar als hij weggaat beroemt hij zich, en het is goed, het is goed, zegt de verkoper, maar wanneer het verkocht is, roemt hij, of is wel tevreden met het voordeel, door zijn woorden gedaan. Doch deze dingen dragen van de satan beeld, en strijden tegen de God van de waarheid. Bij andere gelegenheid staat deze nodige plicht verder aan te dringen; nu zeg ik maar, dat waar de waarheid niet algemeen in acht genomen wordt, volgens de uiterste waakzaamheid van oprechtheid en liefde, daar zijn alle andere tekenen en merken van Gods beeld in iemand niet alleen bevekt, maar geschonden, en de vertoning van de satan drijft boven. Ik moest dit zeggen als een natuurlijk gevolg van de eerste voorname drangreden voor de noodzaak tot heiligheid, die wij hebben voorgesteld.

§ 32. Wij moeten deze onze eerste drangreden nu nog zuiveren van een tegenwerping die zij onderhevig schijnt. Deze spruit uit de overweging van Gods oneindige genade, ontferming en liefde, als voorgesteld in Gods Woord en zijn verkondiging. Van de mensen gemoedsgesteltenis zal in deze onze dagen genoeg opgeven. Predikt gij zelf, die dus aandringt tot heiligheid en haar noodzaak uit overweging van Gods natuur, niet dagelijks de grootheid van zijn ontferming tot alle soorten van zondaren, zijn gereedheid om hen aan te nemen, zijn gewilligheid om hen te vergeven, en dat om niet in Christus, zonder aanmerking van enige waardij, verdienste of rechtvaardigheid in hen zelf? En nodigt gij hierin niet alle soorten van zondaren, ook de boosten, de grootste, om tot Hem te komen door Christus, opdat zij worden kwijtgescholden en aangenomen? Hoe kan een drangrede voor de noodzaak tot heiligheid, spruiten uit overweging van de natuur van deze God, wiens onwaardeerbare schatten van genade en vrijwillige liefde en ontferming tot zondaars, geen tong, zo gij zelf zegt, kan uitspreken?

§ 33. Antwoord.

1. Deze tegenwerping schijnt natuurlijk voor het vleeselijke en ongelovige gemoed, dus zal ze ons wel ontmoeten; niets schijnt het redelijker dan dat wij mogen leven in de zonde, omdat de genade overvloedig is. Moet men evenwel heilig zijn, zij zien geen noodzaak of nut tot genade. Zij kunnen niet zien dat God genadig is tot enig einde, zo mensen desniettenstaande kunnen verloren gaan omdat ze niet heilig zijn. Doch deze tegenwerping maakt, verwerpt en veroordeelt Paulus, Rom. 6: 1, en in zijn oordeel mogen wij berusten; hij geeft daar de redenen waarom, niettenstaande Gods overvloeiende genade in Christus, onvermijdelijk nodig is dat alle gelovigen heilig zijn.
2. God zelf heeft deze tegenwerping weersproken, en zijn naam uitgeroepen, Exod. 34:6,7, *Heere, Heere, God, genadig, barmhartig, overvloedig in goedertierenheid en waarheid, houdende ontferming voor duizenden, vergevende ongerechtigheid, overtredingen en zonden.* Had Hij hiermee gezwegen, en in deze of andere Schriftuurplaatsen niet verder verklaard Zijn natuur en onveranderlijke voornemens aangaande de zondaren, deze tegenwerping mocht enige schijn hebben. Maar God laat terstond volgen: *Die de schuldige geenszins vrijspreekt;* dat is, gelijk zeer vele andere Schriftuurplaatsen verklaren, die in hun zonden

voortgaan, zonder acht te geven op gehoorzaamheid en heiligheid, spruitende uit de verzoening, gedaan voor hun schuldige ziel in Christus' bloed.

3. Wij verklaren en moeten verklaren Gods rijke en vrije liefde, genade, ontferming en weldadigheid aan zondaren in en door Jezus Christus; en wee onzer, zo wij niet bezig zijn in dat werk al onze dagen, en daardoor allerlei zondaars bemoedigen om tot Hem te komen om vrije vergeving van hun zonden, zonder geld of prijs, zonder verdienste of waardigheid aan hun zijde; want dit is het Evangelie. Maar niettegenstaande al deze genade en neerbuiging, verklaren wij dat God nooit Zichzelf onttroont, Zichzelf niet verloochent, Zijn natuur niet verandert, niet onheilig wordt, om ons te zaligen. Hij blijft steeds God, natuurlijk en wezenlijk heilig; heilig als in Christus de zondige wereld tot Hem zelf verzoenende; daarom vereist Hij onvermijdelijk, dat zij, die Hij vergeeft, ontvangt, aanneemt in Zijn liefde en gemeenschap met Zichzelf, ook heilig zijn. En deze dingen zijn niet alleen bestaanbaar, maar onafscheidelijk. Zonder aan te merken deze genade in God, kunnen wij geen bemoediging hebben om heilig te zijn, en zonder de noodzaak tot heiligheid in ons, kan die genade niet worden verheerlijkt noch nuttig zijn.

Vijfde boek

Hoofdstuk 2.

Eeuwige verkiezing, een oorzaak van en beweegreden tot heiligheid

Andere drangredenen voor de noodzaak tot heiligheid, van Gods eeuwige verkiezing. De drangredenen daaruit verklaard, thuisgebracht, verdedigd.

§ 1. Wij hebben dan gezien en overwogen wat besluiten aan gaande onze eigen plicht wij moeten trekken uit de openbaring van Gods natuur in Christus ons gegeven, en van onze betrekking tot Hem. Heeft dat ons niet overgehaald om altoos in alle voorvallen van gehoorzaamheid te trachten heilig te zijn, algemeen in alle wijzen van heilige omgang; dan kunnen wij niet genieten zijn gunst hier, noch gebracht worden tot het genieten van Hem in heerlijkheid hierna.

§ 2. Wij merken doorgaans God aan, naast aan zijn natuur en haar eigenschappen, in de eeuwige vrije daden van zijn wil, of zijn besluiten en voornemens. En wij zullen nu naspeuren wat opzicht die hebben op heiligheid in ons, wat drang en beweegredenen uit dezelve te nemen zijn, tot bewijs van de noodzaak daartoe in ons, en om ons daartoe te dringen, bijzonder van het besluit van de verkiezing, hetwelk sommigen belasteren als geen vriend van deze aandrang.

§ 3. Gods eeuwig en onveranderlijk voornemen is, dat allen, die op een bijzondere wijze de Zijnen zijn, allen die Hij heeft voor te brengen tot zaligheid, in het eeuwige genieten van Hem zelf, tevoren zullen worden heilig gemaakt. God heeft dit Zijn voornemen ons bekend gemaakt, opdat wij geen verkeerde rekening maken van onze staat en toestand, en onze hoop of verwachting van eeuwige heerlijkheid niet bouwen op zandgrond, die feilen zou. Wat wij ook zijn in geleerdheid, bekwaamheden, belijdenis, zedelijke vroomheid, nuttigheid voor anderen, achting in de kerk, zo wij niet zijn Persoonlijk, geestelijk, Evangelisch heilig, hebben wij geen deel aan dat besluit of voornemen van God, waardoor sommige mensen zijn verordend tot zaligheid en heerlijkheid. Dit zullen wij kort bevestigen.

Eféze 1:4. God heeft ons uitverkoren in Christus, voor 's werlds grondlegging, opdat wij zouden zijn heilig en onberispelijk voor Hem in liefde. Maar zijn wij eerst en voornamelijk verordend heilig en onberispelijk te zijn in de gehoorzaamheid van de liefde, om de zaak zelf? Nee, wij zijn eerst verordend tot eeuwig leven, Hand. 13:48. *Wij zijn verkoren van de beginne tot zaligheid*, 2 Thess. 2: 13. God beoogt in de eerste plaats als Zijn doeleinde in het besluit van de verkiezing, onze eeuwige zaligheid, tot prijs van de heerlijkheid Zijner genade, Ef. 1:5, 6, 11. Hoe wordt Hij dan gezegd ons te verkiezen om heilig te zijn? In wat zin wordt onze heiligheid voorgesteld als Gods oogmerk in de verkiezing?

Als het onvermijdelijke middel ter verkrijging van het einde van zaligheid en heerlijkheid. *Ik verkies*, zegt God, *deze arme, verloren zondaren voor de Mijne, op een bijzondere wijze, om hen te zaligen door Mijn Zoon, en hen te brengen door Zijn Middelaarschap tot eeuwige heerlijkheid. Doch tot dit einde neem Ik voor en verorden, dat zij zullen zijn heilig en onberispelijk in de gehoorzaamheid van de liefde, zonder hetwelk als een middel niemand ooit dat einde zal bereiken.*

Dus heeft iemands verwachting en hoop op leven en eeuwige heerlijkheid, zonder voorafgaande heiligheid, geen andere grondvest, dan dat God zijn eeuwige besluiten

zal verbreken en zijn voornemens zal veranderen, dat is, ophouden God te zijn, enkel om hem in zijn zonden in te volgen. Elk behoort te weten wat het einde van zo'n heerlijke hoop en verwachting zal zijn. Zie ook recht het tegendeel, Rom. 8: 30, *Die Hij tevoren verordend heeft, deze heeft Hij ook geroepen*. Daar voorschikking tot heerlijkheid voorafgaat van iemand, daar volgt onfeilbaar krachtdadige roeping tot geloof en heiligheid; waar het laatste nooit was, was het eerste nooit. Ook 2 Thess. 2: 13. *God heeft u verkoren van de beginne tot zaligheid door de heiligmaking van de Geest*. Uitverkoren zijn wij tot zaligheid, door Gods vrije, oppermachtige genade maar hoe wordt deze zaligheid metterdaad verkregen? Hoe komen wij tot dadelijk bezit daarvan? Door de heiligmaking van de Geest, en niet anders. Allen die God niet heiligt, en heilig maakt door Zijn Geest, verloor Hij nooit tot zaligheid van de beginne. Gods raadslagen ons aangaande, hangen dan niet af van onze heiligheid, maar op onze heiligheid rust onze toekomstige zaligheid in Gods raadslagen.

§ 4. Zie dan de kracht van de drangreden voor de noodzaak tot heiligheid, uit Gods besluit van de verkiezing, in deze twee zaken.

1. Zo is de natuur van Gods onveranderlijk besluit in deze, dat geen levend mens ooit kan bereiken het einde van heerlijkheid en zaligheid, zonder de middelen van genade en heiligheid. Hetzelfde eeuwige voornemen gaat over beide. Ik zal in het vervolg tonen, hoe de onfeilbare en onverbreekelijke samenhechting van deze dingen is vastgesteld door Gods wet. Wij bewijzen nu maar dat het vaststaat door Gods eeuwig besluit. God heeft niemand verordend tot zaligheid, of Hij heeft Hem verordend tevoren heilig te zijn. Niet het geringste kind dat uit deze wereld gaat, zal tot eeuwige rust komen, tenzij het geheiligd is, en dus gemaakt hebbelijk en in de wortel heilig. God verkiest niemand tot zaligheid, dan door de heiligmaking van de Geest. Wat wij dan ook hebben of schijnen te hebben, het strijdt tegen Gods natuur dat wij Hem zouden genieten, zo wij niet heilig zijn, en het strijdt tevens tegen Gods eeuwig, onveranderlijk raadsbesluit.
2. Hieruit volgt dat wij geen bewijzen kunnen hebben van ons deel aan Gods besluit van verkiezing, waardoor wij gesteld zijn tot leven en heerlijkheid, zonder heiligheid metterdaad in ons gewrocht. Ons leven dan en tevens al onze troost hangt hiervan af. Dus spreekt Paulus, 2 Tim. 2: 19, Gods fundament staat vast, hebbende deze zegel: *De Heere kent wie de Zijnen zijn*. Hij beoogt Gods besluit van de verkiezing, en stelt het voor, als alleen gevend beveiliging tegen afval in tijden van grote verzoeken en proefwegen, gelijk ook Christus zelf doet, Matth. 24:24. Alles wat niet is een eigenlijke vrucht en uitwerksel van dit besluit zal feilen. Wat ligt dan dienaangaande op onze handen, om te weten dat wij deel hebben aan deze enkele beveiliging tegen gehele afval? *Een ieder die Christus' Naam noemt, sta af van ongerechtigheid*, zegt de apostel.

§ 5. Langs geen anderen weg verkrijgt men bewijs hiervan, dan door af te staan van alle ongerechtigheid, door algemene heiligheid. Dus bestuurt ook Petrus tot het benaastigen om onze verkiezing vast te maken, 2 Petrus 1: 10. Vast is ze in zichzelf van alle eeuwigheid, Gods grondvest staat vast. Maar 't is onze plicht haar vast en zeker te maken aan onszelf. Dit is voor ons van het hoogste belang en gewicht, daarom wordt van ons geëist daartoe alle naarstigheid aan te wenden. Hoe wordt dit gedaan en uitgewerkt? Dit verklaart hij in de vorige verzen te zijn alleen door in onszelf te vinden en behoorlijk te oefenen de Evangeliegenaden en plichten, die hij optelt, vers 5-9.

§ 6. Uit Gods besluit van verkiezing blijkt dan en is noodwendig, dat, zo wij graag hadden eeuwige heerlijkheid hierna, of enige troost of verzekering hier, wij moeten pogen te zijn heilig en onberispelijk voor God in liefde. Want die God voorheeft te zaligen, heeft Hij vooreerst te heiligen. Wij hebben geen grond om te denken, dat wij zijn gebouwd op Gods grondvest, dat zeker staat, tenzij wij afstaan van alle ongerechtigheid. Wat verdere beweegredenen vloeien uit de eigenlijke natuur van dit besluit, zullen wij overwegen, als wij hebben opgeruimd de volgende tegenwerping.

§ 7. Sommigen begrijpen deze dingen geheel anders.

Zij zeggen, dat te onderstellen Gods besluit van persoonlijke verkiezing, de moed beneemt tot alle pogingen naar heiligheid, ja die metterdaad weerhoudt; en onder dit voorwendsel voornamelijk, lastert en scheldt men deze leer. Want, zeggen zij, heeft God van eeuwigheid vrijwillig mensen uitverkoren tot zaligheid, wat behoeven die heilig te zijn? Die mogen onbekommerd leven in het opvolgen hunner lusten, en verzekerd zijn de hemel ten laatste niet te zullen mislopen. Want Gods besluit lijdt geen teleurstelling, noch zijn wil weerstand. En zijn mensen niet uitverkoren, wat zij ook pogen in de wegen van heilige gehoorzaamheid, het is geheel verloren, want eeuwig zalig worden kunnen zij niet. Dus is dit zover van te overtuigen de noodzaak tot heiligheid en van daartoe te bewegen, dat het inderdaad haar onnodig, ja nutteloos maakt, en wegneemt de kracht en het vermogen van alle andere drang en beweegredenen daartoe.

Wij moeten deze tegenwerpingen wegruimen, al ware het niet om hen die daarmee de waarheid willen beknibbelen, om hen, die haar kracht als een verzoeking mochten gevoelen, dus antwoord ik twee zaken.

§ 8.

1. In het algemeen; *dit gevoelen is niet uit Hem die ons roept*. Zulk redeneren leert de Schrift niet. De leer van *Gods vrije verkiezende liefde* en genade verklaart ze ten volle, en *stelt ze voor als de bron van alle heiligheid en een groot beweegmiddel daartoe*.

Is het dan ons niet veiliger vast te houden aan de klare Schriftuur-getuigenissen, bevestigd door de ondervinding van meest alle gelovigen, en ons verstand gevangen te leiden tot gehoorzaamheid van het geloof, dan te horen naar zulke dwaze beknibbelingen, die ons gemoed willen innemen met mishagen in God en zijn wegen?

Mensen, die Evangelieheiligheid haten of iets anders in haar plaats willen stellen, zullen nooit uitvluchten ontbreken tegen alles wat daartoe behoort. een heiligheid matigen zij zich aan; want zoals hier voor gezegd, belijdenis in het algemeen dat ze noodzakelijk is, doen allen die Christenen willen heten. Maar zij willen zo'n heiligheid, die niet spruit uit eeuwige Goddelijke verkiezing, die niet in ons oorspronkelijk wordt gewrocht door de almachtige kracht van genade in onze bekering, die niet wordt voortgezet door vrije rechtvaardigmaking, door het toerekenen van Christus' gerechtigheid. Van deze heiligheid nu weet de Schrift niets, dan om ze te verwerpen en te veroordelen. Omdat dan deze tegenwerping voortkomt alleen uit satans list, en weerspreekt de wegen en handelwijzen van Gods genade, omdat hij de zaak zelf niet openlijk durft weerspreken, is het voor een gelovige veiliger, stil te berusten in klare Schriftopenbaring, dan acht te geven op zulke hovaardige, verkeerde en gezochte beknibbelingen.

2. § 9. In het bijzonder, *wij zijn verplicht te geloven niet alleen alle Goddelijke openbaringen, maar ook de weg, orde en het beleid, waarin zij door Gods wil ons*

worden voorgesteld, en die de natuur van de zaak zelf vereist. Bijvoorbeeld, te geloven het eeuwig leven vordert het Evangelie; echter is niemand verplicht te geloven, dat hij eeuwig zalig zal worden, terwijl hij in zijn zonden leeft, maar eer het tegendeel.

Op deze klare duidelijke onderstelling, meen ik in de volgende voorstellen, deze tegenwerping weg te ruimen.

§ 10.

A. ***Het besluit van de verkiezing volstrekt in zichzelf aangemerkt, zonder te zien op zijn uitwerksels, is geen deel van Gods geopenbaarde wil.*** Dat is, het is niet geopenbaard, dat deze of die mens, is of niet is verkoren. Men kan dan dit niet maken tot een drangreden of tegenwerping, aangaande iets waarin geloof of gehoorzaamheid belang heeft, want wij weten het niet, wij kunnen het niet weten, onze plicht is niet het te weten, de kennis daarvan is ons niet voorgesteld als ons nuttig, ja, dat nieuwsgierig te onderzoeken is onze zonde. Het mag sommigen schijnen gelijk de boom van de kennis van goed en kwaad aan Eva, goed tot spijs, vermakelijk voor de ogen en begeerlijk om wijs te worden, gelijk alle verborgen verboden dingen voor het vleselijke gemoed schijnen. Doch men kan daarvan geen andere vrucht vergaren dan de dood. Zie Deut. 29: 29. Wat men dan ook dit besluit in zichzelf tegenwerpt, wat gevolgen men trekt, op onderstelling, deze of die is verkoren of niet, zij allen zijn onrechtvaardig en onredelijk, ja twistende met God, die een anderen weg heeft gesteld tot ontdekking hiervan, gelijk wij nog hopen te tonen.

B. § 11. God zendt het Evangelie tot mensen, in het vervolgen van zijn besluit van de verkiezing, en omdat metterdaad te volbrengen. Ik betwist niet wat ander einde het heeft of hebben kan, in zijn onbepaald voorstellen aan alle Maar dit is zijn eerste regelende voorname einde. Dus bevestigt Paulus, dat hij in het verkondigen ervan, alles verdroeg om van de uitverkorenen wil, opdat zij mochten verkrijgen de zaligheid die in Jezus Christus is, met eeuwige heerlijkheid, 2 Tim. 2: 10. Dus beval God hem van tevoren te Korinthe te blijven en het Evangelie te verkondigen, omdat hij veel volk in die stad had, te weten in zijn voornemen van de genade, Hand. 18: 10. Zie Hand. 2: 47 en 13: 48.

C. § 12. ***Waar dit Evangelie komt, daar stelt het voor leven en zaligheid door Jezus Christus, aan al die zullen geloven, zich bekeren en Hem gehoorzamen.***

Het maakt duidelijk de mensen hun plicht bekend, en stelt hen duidelijk hun loon voor. In deze staat van zaken kan niemand zonder de hoogste hovaardij en het uiterste uitwerksel van ongeloof, tegen onze bekenden plicht stellen, Gods verborgen besluit. Zo iemand zou dan zeggen, *ik wil mij niet bekeren, noch geloven, noch gehoorzamen, of ik moet eerst weten of ik uitverkoren ben of niet, want daarvan hangt ten laatste alles af.*

Is dit iemands voornemen, het Evangelie heeft hem niets te zeggen of aan te bieden. Wil hij het geen gehoor geven, dan op voorwaarde dat hij mag oprichten Zijn Eigen wil, wijsheid en beleid, in tegenstelling en met uit te sluiten die van God, hij zal, zoveel ik weet, zijn weg lopende, die te laat beklagen.

D. § 13. ***De enigste weg van God ingesteld, om te weten ons aandeel in Gods verkiezing, is door haar vruchten in onze ziel.*** Ons is niet geoorloofd die langs enige anderen weg te onderzoeken.

De verplichting, die het Evangelie op ons legt om iets te geloven, ziet op de orde van de te geloven zaken zelf, en de orde van onze gehoorzaamheid, gelijk gezegd is. Bijvoorbeeld, wanneer verklaard wordt, dat Christus voor zondaren is

gestorven, is niemand onmiddellijk verplicht te geloven, dat Christus is gestorven voor hem in het bijzonder, maar alleen dat Hij stierf om zondaars te zaligen, om hun te verwerven een weg tot zaligheid, onder welke hij zich bevindt.

Hierop vordert het Evangelie van mensen geloof en gehoorzaamheid, dit zijn zij verplicht op te volgen. *Eer dit geschied is, is niemand verplicht te geloven, dat Christus voor hem in het bijzonder is gestorven.* Zo is het met de verkiezing; de mens is verplicht te geloven de leer ervan, op de eerste Evangelieverkondiging, omdat ze daarin duidelijk is verklaard; maar zijn eigen persoonlijke verkiezing, kan hij, moet hij niet geloven, eer God die openbaart door haar uitwerksels.

Niemand behoort, niemand kan met recht zijn eigen verkiezing verwerpen, in twijfel trekken, of mistrouwen, eer hij in zo'n toestand is, waarin de uitwerksels van de verkiezing in hem nooit kunnen gewrocht worden, als er in deze wereld zo'n toestand is. Want gelijk een mens, zolang hij onheilig is, geen bewijs kan hebben dat hij is verkoren, kan hij ook geen bewijs hebben, dat hij niet verkoren is, zolang mogelijk blijft, dat hij ooit kan heilig zijn.

God roept niemand om zich onmiddellijk te bemoeien of men uitverkoren is of niet. Geloof, gehoorzaamheid, heiligheid, zijn de onafscheidelijke vruchten, uitwerksels en gevolgen van de verkiezing, gelijk hier voor bewezen is; zie Ef. 1: 14, 2 Thess. 2: 13, Titus 1: 1, Hand. 13:48. Elk, in wie deze dingen worden gewrocht, is verplicht volgens de wijze van God en het Evangelie, te geloven zijn eigen verkiezing. En elke gelovige kan daarvan hebben dezelfde verzekering die hij heeft van zijn roeping, heiligmaking of rechtvaardigmaking want deze dingen zijn onafscheidbaar. Wij zijn verplicht door het oefenen van genade ons deel aan de verkiezing vast te maken, 2 Petrus 1: 10. Die nog ongelovigen en onheiligen zijn, kunnen niet besluiten dat zij niet uitverkoren zijn, want dan moesten zij nooit genade of heiligheid kunnen ontvangen, hetwelk niemand denken kan, als die weet, de zonde tegen de Heilige Geest begaan te hebben.

Dus ligt al de kracht van deze tegenwerping in de hoogmoed van des mensen gemoed en wil, die weigert zich te onderwerpen aan Gods orde en beleid in het uitdelen van Zijn genade en in het bevelen van hun plicht, en daar moeten wij ze laten.

§ 14. Om terug te keren tot ons oogmerk. De leer van Gods eeuwige verkiezing, stelt de Schrift overal voor *tot bemoediging en troost van gelovigen, en om hen te bevorderen in hun loop van gehoorzaamheid en heiligheid.* Zie Ef. 1:3-10, Rom. 8:28-33. Van de mensen eigendom er aan, wordt hun verzekerd door haar uitwerksels, en dan is ze vol krachtige beweegredenen tot heiligheid, gelijk wij nu verder in het bijzonder zullen verklaren.

1. Gods oppermachtige en eeuwig aanbiddenswaardige genade en liefde hierin, is een krachtige beweegreden daartoe. Want wij hebben geen andere weg om uit te drukken ons gevoel, erkentenis en dankbaarheid over deze genade, dan door een heilige, vruchtbaren loop van gehoorzaamheid; en God vordert dienaangaande van ons niets anders. Laat ons dan onderzoeken wat gevoel en verplichting dit op ons legt, dat God van alle eeuwigheid uit loutere oppermachtige genade, niet bewogen door iets in ons, ons eerst verkiest tot leven en zaligheid door Jezus Christus, onveranderlijk besluitende ons te zaligen, midden uit de menigte van de verloren gaande mensen, van welke wij toen in Gods ogen of aanmerking, noch door iets in onszelf nooit het geringste zouden verschillen welke indruk maakt dit op onze ziel? Welk besluit trekken wij hieruit tot onze beoefening en gehoorzaamheid?

Zegt iemand: *heeft God mij dus uitverkoren, dan mag ik leven in de zonde gelijk ik wil, alles zal ten laatste wel zijn, dat is, alles waarvoor ik behoef te zorgen;* dan spreekt hij eer duivelse dan menschen taal. Iets zulks mag satans list, tezamen gevoegd met de bedriegerij van de zonde, het gemoed van gelovigen inwerpen, en wat toch niet? Maar hij, die zo'n besluit stijft, omhelst en metterdaad beoefent, is zo'n monster van goddeloosheid en verwaande ondankbaarheid, als de hel zelfs niet kan evenaren in vele opzichten. Ik zal in deze vrijmoedig spreken. Die niet verstaat, die niet gevoelt, dat het begrip door geloof van Gods verkiezende liefde in Christus, natuurlijke, onmiddellijke, krachtige invloed maakt op de ziel van gelovigen, uit liefde tot God en heilige gehoorzaamheid, is geheel onkundig van de natuur van het geloof en zijn gehele werk en werkzaamheden tot God, in de harten van hen die geloven. Kan iemand, die deze dingen kent, stellen, dat zij, in wie ze oprecht en in kracht zijn, zulke domme, goddeloze, ondankbare monsters zijn, zo ontbloeit van alle heilige gulhartigheid en kinderlijke genegenheden tot God, dat ze, in spijt van Hem, venijn werpen in de bron van al hun weldaden? Velen heb ik horen klagen, dat zij niet konden komen tot troostrijke overreedheid van hun verkiezing; maar nooit iemand dat die, verkregen langs de rechte weg en wijze, hun een strik was, en diende tot een los leven, tot onheiligheid of verachting van God in hen. De Schrift houdt ze steeds voor en gebruikt ze tot geheel andere einden. Allen die iets kennen van de natuur van het geloof, van liefde tot God, van onderhandeling of gemeenschap met God door Jezus Christus, iets van dankbaarheid, gehoorzaamheid of heiligheid, zullen wel vasthouden dat Gods verkiezende liefde en genade, een krachtige dringende beweegreden is tot het ware beoefenen van die alle

§ 15. God Zelf dit wetende, maakt het aanmerken van Zijn verkiezende liefde als vrij en onverdiend, zijn voorname drangreden om het volk op te wekken tot heilige gehoorzaamheid, Deut. 7:7-11. En een veronderstelling hiervan ligt op de grond van de gezegende vermaning van Paulus, Kol. 3: 12, *Doet dan aan, als uitverkorenen van God, heilig en bemind, ingewanden van barmhartigheid, goedertierenheid, ootmoed, zachtmoedigheid, lankmoedigheid, verdragende elkaar, vergevende de een de ander.* Deze dingen, zo groten deel van onze heiligheid, betamen Gods uitverkorenen, deze worden van hen geëist uit hoofde van hun aandeel aan verkiezende liefde en genade. Mensen mogen zich een heiligheid smeden, en zich daartoe opwekken door eigen uitgevonden beweegredenen, gelijk er een godsdienst in de wereld is, die in een gelijke regel loopt met de Evangeliewaarheid, doch haar niet raakt of eeuwig raken zal, maar de heiligheid die het Evangelie vordert, wordt voortgezet op de gronden en door de beweegmiddelen haar alleen eigen, waarvan Gods vrije verkiezende liefde en genade een voorname is.

Om deze waarheid verder te bevestigen, zal ik enige bijzondere genaden, plichten en delen van heiligheid aanwijzen, die deze aanmerking bevorderen.

§ 16.

1. *Ootmoed in alles, is een noodzakelijk gevolg van het rechte aanmerken van dit besluit van God.* Want wat waren wij, wanneer Hij aldus zijn hart op ons zette, om ons te verkiezen en voor eeuwig goed te doen? Arme, verloren, bedorven schepselen, die lagen te vergaan onder de schuld van onze afval van God! Wat zag God in ons, dat Hem bewoog ons te verkiezen? Niets dan zonde en ellende! Wat voorzag God, dat wij zouden doen uit onszelf meer dan anderen, zo Hij niet in ons wrocht door zijn krachtige genade? Niets dan volharding in zonde en muiterij tegen Hem, voor eeuwig! Hoe moesten de gedachten hiervan onze ziel houden in allen gedurige

ootmoed en zelfvernederling. Want wat hebben wij toch in en van onszelf, waarop wij ons kunnen verheffen? Daarom laat ons als uitverkorenen van God aandoen ootmoed in alles. Ik voeg hierbij, dat wij in onze dagen door deze genade, meest kunnen verheerlijken God en het Evangelie, nu de wereld in het verderf wegzinkt onder het gewicht van haar eigen hoogmoed.

Der mensen geest, aangezicht, tong en levenswijze zijn opgeblazen door hun hoogmoed tot hun verderf. De goede Heere beware belijders voor deel te nemen in de hovaardij van deze dagen. Geestelijke hovaardij in dwaze zelfs verheffende gevoelens en grootsheid des levens in de zwier van de wereld, zijn het venijn van deze eeuw.

§ 17.

2. *Onderwerping aan Gods wil en welbehagen, in het bestellen van alles wat ons in deze wereld aangaat.* Dit erkent men te zijn een uitnemende vrucht van het geloof, en een deel bij uitstek van heiligheid, of plicht van gehoorzaamheid; en nooit was ze noodzakelijker dan in onze dagen. Hij, die niet kan leven in dadelijke overgave van zichzelf, en al zijn belangen aan Gods oppermachtig welbehagen, kan God nergens in verheerlijken, en geen uur bondige vrede in zijn gemoed hebben. Hiertoe roepen nu de algemene ellenden, bijzondere gevaren en verliezen, de onzekerheid van alle ondermaanse dingen, op een bijzondere wijze. God heeft allen waan van veiligheid van de aarde weggenomen, door hetgeen sommigen voelen en sommigen vrezen. Niemand weet hoe ras zijn deel zijn kan de uiterste aardse ellende te ondergaan. Niemand is zo oud, zo jong, zo wijs, zo rijk, dat hij vrijheid van zulke dingen daarom kan verwachten. Waar zullen wij dan in deze toestand het anker werpen? Waar ons begeven om stilheid en rust? Die is nergens te vinden dan in het overgeven van onszelf en al onze belangen aan Gods oppermachtig welbehagen; en wat groter beweegreden daartoe kan er zijn dan deze? De eerste daad van Gods oppermachtig welbehagen ons aangaande, was ons te verkiezen van alle eeuwigheid tot heiligheid en zaligheid. Dit geschiedde toen wij niet waren, toen wij geen eigen uitvindzels hadden. En zullen wij nu niet al onze tijdelijke belangen overgeven in dezelfde hand? Kan dezelfde bron uitgeven zoet en bitter water? Kan hetzelfde oppermachtige welbehagen van God de vrije enigste oorzaak zijn van al onze gelukzaligheid, en kan het iets doen dat ons waarlijk kwaad is? Voor onze ziel, voor onze Persoon is gezegend gezorgd, en zij beveiligt aangaande genade en heerlijkheid in Gods oppermachtige wil; wat bijstere goddeloosheid ware het, alle andere dingen niet te vertrouwen in dezelfde hand, opdat die daarover vrij en volstrekt bestelde? Willen wij ons deel aan enkele volstreckte vrije oppermachtige genade voor geen tienduizend werelden afstaan, gelijk geen gelovige wil, hoe gereed moeten wij aan dezelve overgeven het kleine deeltje dat wij in deze wereld hebben aan vergaande nietigheden.

§ 18.

3. *Liefde, vriendelijkheid, medelijden, verdraagzaamheid jegens alle gelovigen, hoe ook verdeeld onder zichzelf, worden ons onvermijdelijk noodwendig gemaakt en aangedrongen door dezelfde aanmerking.* Hierin bestaat ook geen klein deel van onze heiligheid. Hiertoe strekt Paulus' gemelde vermaning, Kol. 3: 12. Want heeft God hen verkoren van alle eeuwigheid en gemaakt de voorwerpen van zijn liefde en genade, gelijk Hij alle ware gelovigen gedaan heeft, denkt ons niet noodzakelijk, vordert God niet van ons, dat wij hen ook liefhebben? Hoe durft iemand van ons aanhouden onvriendelijke gestrengte gedachten, hoe durven wij voorstaan partijschappen, driften en vijandschappen tegen enige van hen die God van eeuwigheid verkoren heeft tot

genade en heerlijkheid? Zulke dingen zijn misschien door tergingen, overrompelingen en strijdige wereldse belangen gebeurd en zullen gebeuren onder ons; maar zij alle strijden en stuiten tegen de invloed die de aanmerking van Gods verkiezende liefde op ons behoort te hebben. van de apostel regel is, dat wij in onze gemeenschap in liefde moeten ontvangen hem die God heeft aangenomen, en omdat God hem heeft aangenomen, waartegen geen uitvluchten helpen, Rom. 14:1, 3. En de regel is even zeker, ja aan minder uitvluchten onderhevig, dat wij moeten kiezen, omhelzen en liefhebben allen, wie ze ook zijn, die God heeft verkoren en liefgehad van eeuwigheid.

't Is een groot bewijs van lage, zwakke, zelfzoekende Christenen, hun geestelijke Evangelische genegenheden, andere regelen of palen te zetten, dan het besluit van Gods verkiezing, als zich openbarende in zijn uitwerksels. *Ik verdraag alles*, zegt Paulus, *niet voor de joden, niet voor de heidenen, niet voor de zwakken of sterken in het geloof, niet voor hen van dien of deze weg of partijschap, maar om van de uitverkorenen wil*. Dit moest onze liefde regelen en krachtig opwekken tot alle daden van vriendschap, ontferming, medelijden, verdragen en vergeven.

§ 19.

4. *Verachten van de wereld en alles wat er toe behoort, zal ze ook in ons voortbrengen*. Zette God zijn hart op sommigen van eeuwigheid? Verkoor Hij hen tot Zijn Eigendom, om hen als de Zijnen te onderscheiden van het overige mensdom? Heeft God voor, hen te geven de hoogste, grootste, beste vruchten en uitwerksels van zijn liefde, en Zich te verheerlijken in hun lofzangen voor eeuwig? Wat zal God dan voor hen doen? Zal Hij hen maken keizers of koningen van de wereld? Zullen zij ten minste rijk, edel en geëerd zijn onder mensen, opdat worde bekend en uitgeroepen: dus zal men dien man doen, dien de Hemelkoning behaagt te vereren; wat ook gebeurt, zullen zij worden bewaard voor engten, moeiten, proefwegen, armoede, schande, smaad in de wereld? Ach nee! niets van dit alles was in het minste in Gods hart hen aangaande. Zij komen niet in de minste aanmerking met de zaken waartoe God de zijnen verkoren heeft. Was in dit alles enig waar wezenlijk goed uit eigen hoofde, God had ze in de raad zijner liefde niet verworpen. Nu is 't het tegendeel: *Gij ziet uw roeping, broeders, die de onfeilbare vrucht en het gevolg is van de verkiezing, dat niet vele wijzen naar het vlees, niet vele edelen, niet vele machtigen geroepen zijn, maar God heeft verkoren de armen van de wereld, de geringen, de verachtelijken doorgaans*.

God heeft zijn meesten keurlingen toegedacht een arme, lage en verdrukte toestand in deze wereld. En zullen wij ons hart zetten op dingen die God zo laag waardeert, in vergelijking van de minste genade en heiligheid. De arme en verachte in de wereld lere dan vergenoegd te zijn met zijn staat en toestand. Had God voor u goed gedacht anders te zijn, Hij had het in de raad van zijn eeuwige liefde tot u niet voorbij gegaan. De rijke zette zijn hart niet op onzekere rijkdommen, God gaf geen acht op dezelve, toen Hij genade en heerlijkheid voor Zijn Eigendom bereidde. Dit te herdenken, matige uw achting en het waarderen ervan, en verkoele Uw Geest in ze na te jagen. Denk maar, God zag dit alles voorbij toen Hij ons uitkipte tot genade en heerlijkheid, en het zal uw zorg verminderen, uw liefde verkoelen en uw harten aftrekken van dit alles, hetwelk is uw heiligheid.

§ 20. Ten tweede, verkiezende liefde is een beweegmiddel en bemoediging tot heiligheid, om de bekwaam makende onderstanden van genade, die wij mogen en moeten verwachten uit dezelve door Jezus Christus.

Ons ontmoeten in een loop van heiligheid vele en grote moeilijkheden. Satan, wereld, zonde, stellen te werk en beproeven hun uiterste krachten, dikwijls worden de beste teruggestoten, kleinmoedig, vermoeid en verdrietig gemaakt. Geestelijke heldenmoed wordt vereist om onbeschroomd vooruit te zien de leeuwen, slangen en strikken die liggen in de weg van een standvastige volhardende loop in Evangeliegehoorzaamheid. Onze knieën worden wel slap, onze handen neerhangende. Geen kleine hulp en bemoediging, om onze reis te blijven voortzetten is, dat de bron van verkiezende genade, ons nooit zal feilen, maar altijd uitleveren zal onderstanden van geestelijke kracht en verkwikking. Houdt dan moed en hart om weer op te staan, bent gij neergeworpen, om te blijven staan wanneer verzoeken geweldig aanvallen, en om te volharden in de plichten die het vlees lastig vallen. Zij hebben geen kennis aan een loop van heilige gehoorzaamheid, die niet weten hoe nodig dit is wel te overdenken, om troostelijk hierin staande te blijven.

§ 21. Ten derde. Zij heeft dezelfde strekking en uitwerksel in de verzekering die wij er uit hebben, dat, niettegenstaande al de tegenstanden die ons ontmoeten, wij niet geheel en ten uiterste zullen mislopen. Gods verkiezing zal het ten laatste verkrijgen, Rom. 11:7. *Gods fundament staat vast*, 2 Tim. 1: 19. *Gods voornemen volgens de verkiezing is onveranderlijk*; dus is het eindelijke volharden en de zaligheid van de keurlingen voor eeuwig zeker. Dit beredeneert Paulus, Rom. 8:28-39. Om de onveranderlijkheid van Gods eeuwig voornemen in onze voorschikking, en zijn krachtdadige genadewerkingen in het vervolgen en uitvoeren daarvan, zullen Gods keurlingen onfeilbaar worden gedragen door alle, ook de vreselijkste tegenstanden heen, en ten laatste worden veilig te land gezet in heerlijkheid. Grote bemoediging om te groeien en te volharden in heiligheid, geeft deze verzekering van een gezegend einde en uitslag.

§ 22. Van de waarheid van deze stelling zullen best kunnen oordelen zij, die ondervonden hebben wat geestelijke sluimering en luiheid, ongeloof op ons werpt; wat zwakheden, moedbenemingen en moedeloosheden; onzekerheden, twijfelingen, vrezes en angsten wat de uitkomst met hen ten laatste zijn zal, op van de mensen ziel werpen; hoe zij plichten afraden; geestelijke pogingen en vlijt besnoeien, verlustiging in God verzwakken en liefde verkoelen. Sommigen denken, dat dit begrip van de onveranderlijkheid van Gods voornemen van de verkiezing, en de onfeilbaarheid van de zaligheid van de gelovigen uit dien hoofde, alleen strekt tot zorgeloosheid en gerustheid in het zondigen; en dat altijd te zijn in vrees, schrik en onzekerheid van het einde, het enigste middel is om ons waakzaam te maken tot plichten van heiligheid. Het is droevig, dat iemand zo luid uitroept zijn onervarenheid en onkunde van de natuur van Evangeliegenade, de aard en neiging van het nieuwe schepsel en de eigenlijke werkingen van het geloof, in dus te redeneren, zonder dat Zijn Eigen ondervinding hem de mond stopt. ja, ware er geen onderscheid tussen geloof en waan, tussen de geest van vrijheid onder het genadeverbond en die van dienstbaarheid onder het Oude Verbond, werd geen geest van aanneming tot kinderen aan gelovigen geschonken en geen rechtvaardige kinderlijke verlustiging in en aankleven aan God daardoor in hen voortgebracht, deze tegenwerping ware niets; maar is de natuur van het geloof en van het nieuwe schepsel, zijn de werkingen van het een en de neiging van het andere zo, gelijk het Evangelie verklaart en gelijk gelovigen in hun hart ondervinden, dan beklappen mensen maar hun onkunde, wanneer zij beweren, dat de verzekering van Gods onveranderlijke liefde in Christus, vloeiende uit de vastheid

van zijn raad van de verkiezing, enigszins verhindert, of niet metterdaad voortzet de ijver en vlijt van gelovigen tot alle plichten van gehoorzaamheid.

§ 23. Zou een reiziger, door te weten dat hij is op de rechte weg, en dat hij, daarop voortgaande, onfeilbaar zijn einde bereiken zal, bijzonder zo hij wil voortspoeden, zorgeloos en traag worden? Zou hem vlijtiger maken, dat hij verloren en verbijsterd ware in onzekere paden en wegen, niet wetende waar bij gaat of belanden zal? Algemene ondervinding verklaart het tegendeel, en ook hoe kortstondig en nutteloos de geweldige vlagen en driftige pogingen zijn, die voortkomen uit vrees en onzekerheid, zo in geestelijke als tijdelijke of burgerlijke zaken. Zolang zulke vreesen kracht doen, wil men zich tot God bekeren, zelfs *momento turbinis*, in het ogenblik van beroering, en tevens heiligheid voltooien. Maar zo ras die kracht overgaat, gelijk ze doet bij alle of zonder gelegenheden, worden zulke mensen tot God zo dood en koud, als koud lood of ijzer, dat weinig tevoren smolt. Alleen gaat doorgaans die ziel standvastig en effenbaar voort in een loop van heiligheid, en verdubbelt haar spoed zo goed zij door proefwegen en ontmoetingen heen kan, die troostelijk verzekerd is van Gods eeuwige onveranderlijke verkiezende liefde, en daarom van een gezegend einde van zijn loop van gehoorzaamheid. Dit beoogt Paulus te verklaren en te bevestigen, Hebr. 6: 10-20, gelijk elders getoond is.

§ 24. Uit het gezegde blijkt, dat Gods verkiezende liefde, een krachtig dringend beweegmiddel is tot heiligheid, en dat ze onweerlegbaar bewijst de noodzaak tot heiligheid in allen, die graag God eeuwig genoten.

Maar zegt men, allen die waarlijk geloven en hun deel weten aan Gods verkiezing, kunnen, dit zij toegestaan, het gestelde gebruik daarvan maken; doch onbekeerden, of die anders onzeker zijn van hun geestelijken staat en toestand, kan niets meer de moed benemen dan deze leer van eeuwige verkiezing. Kunnen zij daaruit iets anders besluiten dan dat: Zo zij niet uitverkoren zijn, alle zorg en moeiten in en omtrent plichten van gehoorzaamheid tevergeefs zijn, en dus nodeloos.

Met het opruimen van deze tegenwerping besluit ik dit stuk en antwoord:

§ 25. Reeds is getoond, dat die leer is geopenbaard en voorgesteld in de Schrift, voornamelijk om gelovigen te doen kennen hun voorrecht, veiligheid en bron van vertroosting. Bewezen dan zijnde haar nuttigheid voor hen, is alles, wat volstrekt nodig, is tot dit mijn oogmerk voldaan. Doch ik zal tonen dat ze ook heeft haar eigenlijk voordeel en nut voor anderen.

Uit de leer van persoonlijke verkiezing, met de andere gewijde waarheden van het Evangelie verkondigd, kunnen worden getrokken tweeërlei gevolgen.

1. Omdat dit is een zaak van groot en eeuwig gewicht voor onze ziel, en niets ons aandeel daaraan zeker kan stellen, dan het bezit van de vruchten en uitwerksels, welke zijn zaligmakend geloof en heiligheid, willen wij, moeten wij, is het onze plicht onze uiterste pogingen in het werk te stellen, om door die te verkrijgen en daarin te groeien, onze verkiezing zeker te maken. En hierin, zo wij oprecht en naarstig zijn, zullen wij niet feilen.
2. Zijn waarlijk allen, die zalig worden, daartoe verkoren voor 's werelds grondlegging, dan is tevergeefs moeite te doen om te geloven of te gehoorzamen, omdat toch alles moet uitvallen volgens die voorschikking. Nu vraag ik, welke van deze besluiten is, om niet te zeggen best gepast tot Gods mening en wil, en tot de onderwerping van ziel en geweten, die wij Zijn oppermachtige wijsheid en gezag schuldig zijn, maar welke ervan is de redelijkste en best gepaste tot de

grondbeginsels van zedige liefde tot onszelf en zorg voor onze onsterfelijke toestand? Niets is zekerder, dan dat het laatste voornemen, zo achtervolgd, onfeilbaar verderft alle eeuwige belangen van onze ziel; de onvermijdelijke gevolgen daarvan zijnde dood en eeuwige verdoemenis. Niemand, zolang hij zich overgeeft aan het geleide van dat voornemen, kan ooit God genieten. Maar langs de anderen weg is ten minste mogelijk, dat iemand kan zijn het voorwerp van Gods verkiezende liefde, en dus gezaligd worden. Doch waarom, zeg ik, het is mogelijk? Niets is zekerder, dan dat hij, die oprecht en vlijtig najaagt de wegen van geloof en gehoorzaamheid, welke zijn, gelijk meer gezegd is, de vruchten van de verkiezing, ten laatste zal verkrijgen eeuwige gelukzaligheid, en doorgaans zal hebben in deze wereld troostelijk bewijs van zijn eigen persoonsverkiezing. Dit is dan uit allen hoofde en voor alle soorten van mensen een onoverwinbare drangreden voor de noodzaak tot heiligheid en een krachtig beweegmiddel daartoe. Want niemand kan wederleggen, dat, zo er persoonlijke verkiezing is, en dat haar vruchten zijn heiligmaking, geloof en gehoorzaamheid, geheel onmogelijk zij, dat zonder heiligheid iemand God zien zal, de reden van dit gevolg is voor allen zichtbaar.

Vijfde boek

Hoofdstuk 3.

Heiligheid, noodwendig door Gods geboden

Noodzaak tot heiligheid, bewezen uit Gods geboden in de wet en het Evangelie.

§ 1. Wij hebben getoond de noodzaak tot heiligheid uit Gods natuur en besluiten. Wij zullen ze nu verder tonen uit Gods Woord of geboden, gelijk de natuur en orde van deze zaken vereist.

In deze is nodeloos bijzondere geboden van God aan te halen, dat wij heilig zouden zijn, het is de eensluitende stem van wet en Evangelie. Paulus zegt de gehele zaak in het kort, 1 Thess. 4: 1-3, Wij vermanen u, dat, gelijk gij van ons ontvangen hebt, hoe gij moet wandelen en God behagen, gij meer en meer overvloedig wordt; want gij weet, wat gebod wij u gaven door de Heere Jezus, want dit is de wil van God, uw heiligmaking of heiligheid, daar hij een bijzondere zaak bijvoegt. Dit vereisen Christus' geboden, ja dit is de inhoud van Gods gehele gebiedende wil. Het zakelijke van de wet is: *wees gij heilig, want Ik, de Heere, uw God, ben heilig*, Levit. 11: 44. Waarop Christus ziet, Matth. 22:37-40. De twee hoofden waartoe heiligheid kan worden gebracht:

1. Het vernieuwen van Gods beeld in ons; en
2. Algemene dadelijke gehoorzaamheid, zijn de som van het gebiedende deel van het Evangelie, Ef. 4: 22-24, Titus 2: 11, 12. Dit behoeft dan niet verder bevestigd door bijzondere getuigenissen.

§ 2. Wij moeten onderzoeken, wat kracht deze drangreden heeft, of waardoor wij besluiten de noodzaak tot heiligheid uit Gods geboden. Tot dit einde moeten wij overwegen de natuur en eigenlijke bijvoegsels van deze geboden; dat is, wij moeten ons gemoed en geweten daardoor aangedaan krijgen, zodat wij ijveren naar heiligheid uit haren hoofde, of met opzicht op dezelve. Want wat wij ook doen dat schijnt de stof van heiligheid in zich te hebben, zo wij het niet doen met te zien op Gods bevel, het heeft geen natuur van heiligheid in zich. Want onze heiligheid is onze gelijkvormigheid en gehoorzaamheid aan Gods wil; en te zien op enig gebod, maakt iets gehoorzaamheid, of geeft het de ware natuur ervan. Dus verwerpt God als geen deel van zijn vrees, dienst of eerbiediging, aller mensen leer of bevel, Jes. 29: 13. En alles wat mensen voorgeven van vrijheid, licht en gereedheid tot alle heiligheid uit een grondbeginsel van binnen, zonder te zien op Gods geboden van buiten, als gegeven in zijn Woord, is zichzelf te maken hun eigen God, en te verachten gehoorzaamheid aan Hem, die is over alles, God gezegend in eeuwigheid. Dan zijn wij Gods knechten, dan Christus' leerlingen, wanneer wij doen hetgeen ons is geboden, en omdat het ons geboden is. Tot alles waarin Gods gezag in zijn geboden op ons geen invloed maakt, hebben wij geen grondbeginsel door Gods Geest toegediend in de beloften. Wat goed iemand ook doet van enige soort, zo de reden waarom hij het doet, niet is Gods gebod, behoort het geenszins tot heiligheid of gehoorzaamheid. Wij speuren dan na de zaken in Gods geboden, die zo'n onvermijdelijke verplichting op ons leggen tot heiligheid, dat alles wat wij kunnen zijn of hebben zonder dezelve, ons van geen nut of voordeel is tot eeuwige zaligheid of het genieten van God.

§ 3. Om onze weg te banen, moeten wij nog vooraf zeggen, dat Gods geboden tot heiligheid kunnen worden aangemerkt tweezins.

1. Als behorende tot, en zijnde delen van het werkverbond.
2. Als behorende tot, en onafscheidelijk vastgehecht aan het genadeverbond. In beide opzichten zijn zij stoffelijk en wezenlijk dezelfde; dat is, dezelfde zaken worden in hen geëist en dezelfde persoon eist ze, dus verplichten zij tezamen gevoegd en eveneens. Niet alleen de geboden van het Nieuwe Verbond verplichten ons tot heiligheid, maar ook die van het Oude, aangaande hun stof en wezen. Maar in de wijze en einden van deze geboden, zo onderscheiden aangemerkt, is groot verschil. Want:

1. Gods geboden als onder het Oude Verbond, vorderen van ons zo algemeen heiligheid in al haar daden, plichten en trappen, dat op de minste feil in wezen, omstandigheid of trap, zij niets dat wij anders doen overzien, maar ons vonnissen overtreders van de gehele wet. Want ten opzichte van hen, is die de gehele wet houdt, en overtreedt in een deel, schuldig aan allen, Jak. 2: 10. Ik erken, dat, hoewel hieruit spruit verplichting tot heiligheid voor hen die onder dat verbond zijn, en zo'n noodzaak daartoe, dat zij zonder dezelve zeker moeten verloren gaan, nochtans geen drangreden van de natuur van degenen, die wij voorhouden hieruit vloeit om ons daartoe aan te zetten. Want geen redenen dringen tot dit oogmerk, dan die inhouden bemoedigingen tot hetgeen zij aandringen. Doch hiervan weet deze aanmerking van het gebod niets, omdat zo'n opvolgen daarvan, in onze gevallen staat onmogelijk is; en naar onmogelijke dingen kunnen wij niet jagen. Hierom heeft niemand, alleen aangezet door de geboden van de wet, of het eerste verbond, volstrekt aangemerkt, waartoe hij ook in het bijzonder werd gedrongen of aangevoerd, ooit oprecht bedoeld of bejaagd algemene heiligheid.

§ 4. Mensen, overwonnen door de kracht van de wet, gedrongen om zich te gewennen tot strikte waarneming van plichten, daarin geholpen door bedaarde natuurlijke gesteltenis, begeerte tot toejuiching, eigen gerechtigheid of bijgeloof, kunnen grote vertoning maken van heiligheid. Maar is het grondbeginsel van hetgeen zij doen alleen de geboden van de wet, zij treden geen ware stap in heiligheidspaden.

§ 5.

2. Het einde waarom deze geboden al de plichten van heiligheid van ons vorderen, is, opdat zij zouden zijn onze rechtvaardigheid voor God, of opdat wij werden gerechtvaardigd door dezelve. Want Mozes beschrijft de rechtvaardigheid, die uit de wet is, aldus: De mens, die deze dingen doet, zal door dezelve leven, Rom. 10: 5, dat is, zij eist van ons alle plichten van gehoorzaamheid tot dit einde, dat wij door dezelve zouden hebben rechtvaardigmaking en eeuwig leven. Doch uit dien hoofde vloeit ook geen drangreden tot ons oogmerk. Want uit de werken van de wet wordt niemand gerechtvaardigd; *wilt gij, Heere, de ongerechtigheid gadeslaan, wie kan bestaan?* Rom. 3:20, Psalm 130:3. *Ga niet in het gericht met Uw knecht, want voor uw aangezicht zal niemand, die leeft, rechtvaardig zijn,* Psalm 143:2, Gal. 2: 16. En kan niemand het einde van het gebod bereiken, gelijk niemand in deze zin kan, wat drangreden kan men daaruit nemen, om mensen over te halen tot gehoorzaamheid? Die dan mensen aanzet tot heiligheid enkel door de geboden van de wet en tot de einden van dezelve, stelt hen maar in pijnigende onrust, en bedriegt hun ziel. Niettemin zijn de mensen hierdoor onvermijdelijk verplicht, en moeten eeuwig

verloren gaan uit gebrek van hetgeen de wet dus vordert, die niet door geloof gebruik maken van het enigste hulpmiddel, en voorraad van God in deze verzorgd. Deze reden noodzaakt ons mogelijkheid van zaligheid te ontzeggen aan allen, tot welker kennis het Evangelie niet komt, zowel als die het verwerpen. Want zij worden overgelaten aan deze wet, welker bevelen zij niet kunnen beantwoorden, en welker einden zij niet kunnen bereiken.

§ 6. 't Is anders uit beide deze hoofden met Gods geboden van heiligheid onder het Nieuwe Verbond, of in het Evangelie, want:

1. Hoewel God in dezelve van ons eist algemene heiligheid, Hij eist ze nochtans niet op die strikte en gestrengte wijze dan door de wet, zodat wij ergens in feilende, hetzij in stof, in wijze van volbrenging, in wezen, of in trap van volmaaktheid, dat, en alles wat wij behalve dat doen, verworpen wordt. Maar Hij tempert Zijn eis met genade en barmhartigheid; zodat, is er algemene oprechtheid, ten opzichte van al Zijn geboden, Hij vele zonden vergeeft en aanneemt ons doen, al ontbreekt wettische volmaaktheid, beide uit hoofde van Christus' Middelaarschap. Dit nochtans verhindert niet dat de wet of het gebod van het Evangelie steeds van ons eist algemene heiligheid en volmaaktheid daarin, waarnaar wij ten uiterste moeten jagen, al is ons hulp besteld in oprechtheid aan de een en ontferming aan de andere zijde. Want de geboden van het Evangelie verklaren steeds wat God goedkeurt en wat God veroordeelt, dat niets minder is dan alle heiligheid aan de een en alle zonde aan de andere zijde, zo nauwkeurig en uitgebreid als onder de wet. Want dit vordert Gods natuur zelf, en het Evangelie is niet de bediening van de zonde, zodat het toelaat of involgt de allerminste, hoewel in het vergiffenis verzorgd is voor vele zonden door Jezus Christus. De verplichting tot heiligheid ligt op ons eveneens, dan zij was onder de wet, al is verlossing verzorgd daar wij onvermijdelijk te kort komen. Zeker dan geeft het Evangelie ons geen ontslag van enige plicht tot heiligheid, of voet tot de minste zonde. Toch is op het onderstellen van het aannemen van oprechtheid, en een volmaaktheid van delen in plaats van trappen, met de ontferming verzorgd voor onze feilen en zonden, een drangreden te maken, uit het gebod daarvan voor onvermijdelijke noodzaak tot heiligheid, in zich hebbende de hoogste bemoediging om daarnaar te staan. Want tevens met het gebod wordt genade toegediend, ons bekwamende tot de gehoorzaamheid die God wil aannemen. Niets kan dan ontwijken of verijdelen de kracht van dit gebod en de drangreden daaruit dan een hardnekkig verachten van God, spruitende uit liefde tot zonde.

§ 7.

2. De geboden van het Evangelie vorderen van ons heiligheid, en de plichten van rechtvaardigheid tot een ander einde dan de geboden van de wet, welke waren om te worden gerechtvaardigd voor God. Want omdat God nu van ons aanneemt een heiligheid, minder dan die de wet vorderde; diende die steeds tot hetzelfde einde, het zou onteren Gods eigen rechtvaardigheid en de heiligheid van het Evangelie.

Want:

A. Zo God kan aannemen een gerechtigheid tot rechtvaardigmaking, minder of onvolmaakter dan Hij door de wet eiste, schijnt de strengheid zijn schepselen eerst te binden aan zo'n stipte gehoorzaamheid en rechtvaardigheid als Hij kon verschonen. Neemt God nu aan oprechte gehoorzaamheid tot onze rechtvaardigmaking, waarom deed Hij dat niet tevoren, waarom verplichtte Hij het mensdom tot volstreekte volmaaktheid volgens de wet, waarin allen die te kort kwamen, verloren gingen? Of zullen wij zeggen, dat God zijn mening heeft

veranderd in deze, en dat Hij nu zo niet staat op gestrenge en volmaakte gehoorzaamheid tot onze rechtvaardigmaking, als voor deze? Waar is dan de heerlijkheid van Gods onveranderlijkheid, van Zijn Wezenlijke heiligheid, van de volstreckte rechtheid van Zijn natuur en wil?

- B. Waar blijft de ere en heiligheid van het Evangelie op zo'n stelling? Moet men het niet aanzien voor een leer minder heilig dan die van de wet? Want eiste de wet volstreckte, volmaakte, onzondige heiligheid tot onze rechtvaardigmaking, en laat het Evangelie toe tot hetzelfde einde een onvolkomen, die met vele zonden en feilen kan bestaan; wat kan het meer onteren? Maakt dit niet metterdaad Christus een bedenaar van de zonde? wat Paulus met verfoeiing verwerpt, Gal. 2: 17. *Want die zeggen, dat Christus heeft verdiend dat onze onvolmaakte gehoorzaamheid, vergezeld met vele en grote zonden, want niemand leeft die niet zondigt, wordt aangenomen tot onze rechtvaardigmaking, in plaats van volkomen en onzondige gehoorzaamheid onder de wet vereist,* maken Hem duidelijk de dienaar van de zonde, of een die verkregen heeft enige vrijheid voor de zonde, boven alles wat ooit de wet toeliet. Op die wijze werden Christus en het Evangelie, in wie en waardoor God ontwijfelbaar wilde betonen de heiligheid en rechtvaardigheid van Zijn Eigen natuur, veel heerlijker dan Hij ooit door enige anderen weg gedaan had, het grote middel om ze te verdonkeren en te bedekken. Want op deze stelling moet men denken, en men verklaart dat God aanneemt een gerechtigheid ter onzer rechtvaardigmaking, onuitsprekelijk minder dan die Hij tevoren eiste.

§ 9. Men moet dan wel toestemmen, dat het einde van Evangeliegeboden, vereisende de gehoorzaamheid van heiligheid in ons, is, niet opdat wij daardoor of daarop werden gerechtvaardigd. God heeft in het Evangelie verzorgd een andere rechtvaardigheid tot dat einde, die ten volle, volmaakt, volstreckt beantwoordt alles wat de wet eist, en in vele opzichten veel heerlijker is dan alles wat de wet ooit eiste of kon eisen. En hierdoor heeft God meer dan ooit verhoogd de ere van zijn heiligheid en rechtvaardigheid, waarvan het uitwendige werktuig is het Evangelie, dat daarom ook zeer heilig is. Deze is geen andere dan Christus' rechtvaardigheid ons toegerekend want Hij is het einde der wet tot rechtvaardigheid hen die geloven, Rom. 10:4. Doch God heeft nu ingesteld andere einden tot onze heiligheid, en dus tot zijn gebod daartoe, onder het Evangelie, alle bestaanbaar met de natuur van de gehoorzaamheid die Hij van ons wil aannemen, en die wij kunnen verkrijgen door de kracht van de genade, en dus allen gevend nieuwe bemoedigen zowel als aandrang, om ze na te jagen.

Doch omdat deze einden moeten zijn het onderwerp van onze meeste volgende drangredenen, breid ik die hier niet uit, maar zeg in het algemeen twee zaken.

1. Dat tot alle voornemen van God om Zich te verheerlijken in en door ons, in deze wereld en in eeuwigheid, tot alle eigenlijke gemeenschap met God door Jezus Christus, tot alle mogelijkheid voor ons om God te genieten, heiligheid noodzakelijk is als het middel tot Zijn doel.
2. Deze tegenwoordige einden daarvan onder het Evangelie zijn zodanig, dat God niet minder onvermijdelijk ze van ons eist, nu als Hij ze eiste toen onze rechtvaardigmaking werd voorgesteld als haar einde. Zij zijn zulken en in het kort, dat God uit haar hoofde dienstig acht ons te gebieden dat wij heilig zijn, in alle heiligheid welke verplichting en noodzaak dit op ons legt om zo te zijn, moeten wij na naspeuren.

§ 10.

1. De eerste hoofdzaak in Gods gebod tot dit einde is Gods gezag. Wij moeten onvermijdelijk heilig zijn uit hoofde van het gezag van Gods gebod. Recht gezag, recht en billijk geoeffend, brengt verplichting tot gehoorzaamheid. Neemt men dit weg, de gehele wereld vervalt in wanorde. Zo het gezag van ouders, meesters en overheden, kinderen, dienstbaren en onderdanen niet verplichtte tot gehoorzaamheid. de wereld viel in verwarring. God zelf gebruikt deze drangreden in het algemeen, om mensen te overtuigen van de noodzaak tot gehoorzaamheid. *Een zoon eert zijn vader, en een knecht zijn heer; ben Ik dan een Vader, waar is Mijn eer, en ben Ik een Heere, waar is Mijn vrees, zegt de Heere der heirscharen tot u, o priesters, verachters Mijns Naams!* Mal. 1:6. Wordt in alle bijzondere betrekkingen die enige meerderheid in hebben, of het geringste gezag, gehoorzaamheid verwacht en geëist komt die Mij niet toe die alle gezag heb, alle oppermachtige betrekkingen in Mij tot u? Twee zaken versterken de verplichting van het gebod ten dien aanzien: *Jus imperandi*, recht om te gebieden, en *Vis exequendi*, macht om te straffen, beide vervat Jakobus, hfdst. 4: 12, Daar is een enig Wetgever, die behouden kan en verderven.
2. Hij Die ons gebiedt heilig te zijn, is onze oppermachtige Wetgever, die volstreckte macht heeft om ons voor te schrijven wat wetten Hij goed vindt. Wanneer geboden komen van gezaghebbers die onder anderen staan, kan dat de kracht van het gebod heimelijk verzwakken. Men mag denken zich hoger te beroepen, of die macht te ontwijken. Maar wanneer volstreckte oppermacht onmiddellijk gebiedt, blijft geen uitvlucht over. Gods gebod komt van de oppermachtige Wetgever die het niet opvolgt, veracht Gods gehele gezag, en daarin God zelf. Dus noemt God op vele plaatsen het zondigen tegen Zijn geboden, *Hem te verachten*, Num. 11: 20, 1 Sam. 2:30. *Zijn Naam te verachten*, Mal. 1: 6. *Zijn geboden te verachten*, en dat zelf door de heiligen, 2 Sam. 12: 10.

§ 11. Staande dan onder Gods bevel om heilig te zijn, is daar naar niet altijd en in alles te jagen, God te verachten, zijn oppergezag over ons te verwerpen en te leven in vijandschap met Hem. Ik hoop dat weinigen wenssen in dien staat te worden gevonden. Te zijn gedurige verachters van God en oproerigen tegen Zijn gezag, zullen weinigen toestemmen, de meeste mensen zullen zeggen, dat zulken in een kwade toestand zijn. Doch deze en niet beter is de staat van elk die niet heilig is, die geen heiligheid najaagt. Dus het is gesteld, draag mensen voor de ware natuur van Evangelieheiligheid, zet ze aan tot de plichten waarin haar oefening bestaat, overtuig hen met bewijs zo klaar als het licht op de middag, dat zulke en zulke zonden, zulk en zo'n levensloop en wandel, volstrekt onbestaanbaar zijn met heiligheid, zij zullen u doorgaans weinig achten, en nog minder uw vermaningen opvolgen. Zegt dezelfde mensen dat zij zijn oproerigen, verachters van God, dat zij geheel het juk hebben verbroken en zijn gezag afgeworpen, zij zullen u honen en misschien schelden. Nochtans zijn deze dingen onafscheidelijk; God heeft mensen geboden heilig te zijn, en daarin Zijn oppermachtige wil en welbehagen verklaard, zijn wij niet heilig, wij zijn niets beter dan de beschrevenen. Dus dan gronden wij eerst de noodzaak tot heiligheid op Gods gebod. Gods gezag maakt ze noodzakelijk. Ja, zover wij niet pogen in heiligheid te groeien en vlijtig te waken tegen alles wat er tegen strijdt, zijn wij daarin verachters van God en van Zijn Naam, gelijk in de aangehaalde plaatsen.

§ 12. Dit bewijst dan aan der mensen geweten, dat de verplichting tot heiligheid onvermijdelijk is. Mochten wij altijd dit gebod in ons geheugen en gemoed hebben,

dit zou doen waken tot heiligheid, en alles wat wij doen ware gehoorzaamheid maken. Het gebod te vergeten of niet in acht te nemen, is de grote reden van onze losse en zorgeloze wandel, van ons gebrek in voortgang in genade en heiligheid. Niemand is een ogenblik veilig, wiens gemoed enigszins ontzet is van gevoel van Gods oppergezag in zijn geboden; niets kan zulk een ziel beveiligen voor bittere verzoeking. Gods gebod dan moeten wij omdragen, waar wij gaan, wat wij doen, om onze ziel en geweten te houden onder zijn macht in alle gelegenheden tot plichten of aanleidingen tot zonden. Ach! ware altoos op van de mensen hart geschreven, in al hun wegen, handel, winkels, bezigheden, huisgezinnen, studeerkamers en afzonderingen heiligheid de Heere, zij zouden die ook op hun borst en voorhoofd dragen.

§ 13. De apostel zegt, dat, gelijk God is in Zijn geboden de Wetgever, Hij ook kan doden en in het leven houden. Dat is, zijn gebiedend gezag is gepaard met zo'n macht, dat Hij volstrekt en eeuwig de gehoorzamen belonen en de ongehoorzamen verdienstelijk straffen kan. Want hoewel ik geen andere aanmerkingen uitsluit, denk ik dat het eeuwig loon en de straf hier voornamelijk bedoeld wordt. Maar,

A. Zo het ook ziet op tijdelijke dingen, heeft het des te meer kracht. God gebiedt ons heilig te zijn. De wereldse zaken staan dus, dat, zo wij pogen Gods wil recht te beantwoorden en heiligmaking te voltooien in des Heeren vrees, ons vele tegenstanden, vele moeilijkheden en misschien een geweldigen dood zullen ontmoeten; velen hebben hun belijdenis daarvan zo duur betaald. Maar laat ons dit recht vatten; Hij die ons gebiedt heilig te zijn, is de enige Opperheer van leven en dood, die alleen over beide bestelt, en bijgevolg over alles wat tot beide dient en leidt. Hij alleen kan doden in een weg van straf, Hij alleen kan levend houden in een weg van ontfermende bewaring. Aan deze macht van onze Wetgever bevalen Daniëls metgezellen zich, en werden door ze recht te overwegen bewaard, toen zij met bedreiging des doods geboden werden de weg van heiligheid te verlaten, Dan. 3:17, 18. Te deze opzichte zegt de Heere Christus, die zijn leven wil behouden, dat is, door enig zondig nalaten van het gebod, zal het verliezen. Wij moeten dan ook overwegen, de macht van Hem, die ons gebiedt heilig te zijn, is zo groot, dat Hij ons kan dragen door alle moeilijkheden en gevaren heen die ons overkomen, omdat wij zo zijn. Omdat nu de mensenvrees een oorzaak of middel is tot ons feilen in heiligheid en gehoorzaamheid, hetzij door schielijke overrompeling of geweldige verzoeking, en dat de naaste hieraan is het aanmerken van andere dingen in deze wereld goed of kwaad geacht, zal het geloof en gevoel van deze macht ons dragen boven, verlossen van en heenvoeren door die allen.

§ 14. Houdt moed, gij allen, die op de Heere vertrouwt, u mag, u moet zonder vrees en onversaagd algemene heiligheid najagen! Hij die het gebiedt, Die het van u eist, zal u door alles heen dragen geen waar kwaad, geen wezenlijk nadeel zal u daarom overkomen. Laat de wereld woeden en dreigen alles met bloed en verwarring te vervullen, bij God, de Heere, zijn uitkomsten tegen de dood, Hij alleen kan doden en levend maken. Dus dringt krachtig aan tot heiligheid, de aanmerking van het gebod en de macht van de Gebieder over de dingen van deze wereld. Maar,

B. Ik denk dat hier voornamelijk wordt beoogd een macht om eeuwig te belonen en te straffen. Het doden hier zijnde, dat Christus meldt, en tegenover alle tijdelijk kwaad, ja die dood zelf stelt, Matth. 10:28, *Vreest niet hen, die het lichaam kunnen doden, maar de ziel niet; vreest liever Hem, die beide ziel en lichaam kan verderven in de*

hel. En dit in het leven houden, is te verlossen van de toekomstige toorn in het eeuwige leven. Dit geeft onweerstaanbare kracht aan het gebod. Elk gebod van een meerdere sluit stilzwijgend in, dat loon en straf beoogd wordt. Want het verklaart wat de gebieders behaagt en mishaaft, en daarin ligt zakelijk belofte en dreigement. Maar aan alle plechtige wetten zijn duidelijk beloningen en straffen gehecht.

§ 15. Doch om twee redenen doen zij doorgaans weinig kracht op der mensen gemoed die tot haar overtreding geneigd zijn.

1. Omdat zij die beloningen en straffen minder denken te mogen achten dan hun genoegens in het overtreden van de wetten. Dus is het met alle goede mensen ten opzichte van alle wetten die tegen Gods wetten strijden; wijze mensen kunnen dit ook doen ten opzichte van nutteloze wetten, met geringe boeten boze mensen zullen dit doen met de hoogste tijdelijke straffen, wanneer zij gretig gezet zijn op het voldoen van hun lusten. Hierom heeft 's mensen gemoed zo weinig aandoening van de beloningen en straffen aan menselijke wetten gehecht.
2. Heimelijk begrip, dat de gebieders of wetgevers niet zullen noch kunnen uitvoeren die straffen op het overtreden, neemt al haar kracht weg; veel schrijven zij toe aan verzuim, dat zij niet steeds zullen zorgen om hun wetten uit te voeren, nog meer aan onkunde, dat zij de overtredingen niet zullen weten, en in sommige dingen ook iets aan hun macht, dat zij niet kunnen belonen of straffen, al wilden zij. Om deze redenen hebben de menselijke wetten weinig kracht op der mensen gemoed boven eigen neigingen tot eerlijkheid en belang. Geheel anders staat het met Gods wet en geboden dat wij moeten heilig zijn. Het loon en de straf die de apostel noemt doden en in het leven houden zijn eeuwig, in de hoogste vatbaarheid van zaligheid of ellende geen aanmerking van deze wereld kan die opwegen, zonder de hoogste dwaasheid en ontrouw aan onszelf. Geen uitvlucht kan hier zijn van veranderlijkheid, middelmatigheid, onkunde, onmacht of enig voorwendsel dat ze niet zullen worden uitgevoerd. Gods geboden, die wij overwegen, zijn vergezeld met beloften en dreigementen van eeuwige zaligheid aan de ene, eeuwige ellende aan de andere zijde, deze zullen ons zeker overkomen, naar wij bevonden worden heilig of onheilig. Al de eigenschappen van Gods natuur zijn hiertoe onveranderlijk verbonden; hieruit volgt onvermijdelijke noodzaak dat wij heilig zijn; God gebiedt het, en zijn wij het niet, wij zullen zo zeker als God heilig en machtig is, eeuwig verloren gaan, want Gods gebod gaat gepaard met die bedreiging, zo wij ongehoorzaam zijn; maar gehoorzamen wij het gebod, worden wij heilig, wij zullen op dezelfde grond van verzekering eeuwig zalig zijn. Dit staat in grote mate aan te merken in het gezag van het gebod.

Sommigen zeggen misschien, *God heilig te gehoorzamen, met gezicht op loon en straf, is slaafs en betaamt niet de vrije geest van Gods kinderen.*

Doch dit zijn ijdele inbeeldingen. De slaafsheid van onze eigen geest kan alles wat wij doen slaafs maken. Maar recht te zien op Gods beloften en dreigementen, is een voornaam deel van onze vrijheid. Dus steunt de noodzaak tot heiligheid, die wij pogen te betogen op Gods gebod, om het gezag waaruit het voortkomt en dat het vergezelt. Het is dan zeker onze plicht, zo wij willen wandelen in een loop van gehoorzaamheid en heiligheid beoefenen, steeds besef hiervan te houden gevestigd op ons gemoed. Dit beoogt God eerst in zijn groot bevel tot gehoorzaamheid, Gen. 17: 1, *Ik ben God, de Almachtige, wandel voor Mij, en wees gij oprecht.* De weg van oprecht te wandelen, ongeveinsd te zijn, of volkomen in gehoorzaamheid, is, altoos te overwegen dat Hij, die dit van ons eist,

God Almachtig is, die al het gemelde gezag en macht heeft, en onder wiens oog wij altoos zijn. Laat ons dit in het bijzonder toepassen op personen en gelegenheden.

§ 16.

A. *Personen* moeten dit bijzonder gedurig in het oog houden, die uit enige hoofde groot, hoog of edel zijn in de wereld, omdat hun bijzondere verzoeking is door zelfverheffing dit gezag van God te vergeten of licht te schatten. De profeet Jeremia verdeelt verharde zondaars in twee soorten en meldt de verscheiden gronden van hun onboetvaardigheid; de eerste, arme, weerhoudt hun dwaasheid, domheid en vleselijke lusten van het gebod te gehoorzamen, Jer. 5:3, 4, *Zij hebben geweigerd de tucht aan te nemen; zij hebben hun aangezichten harder gemaakt dan een steenrots, zij hebben geweigerd zich te bekeren. Doch ik zei: Zeker, deze zijn arm, zij handelen dwaas, want zij kennen des Heeren weg niet, noch het recht huns Gods.* Er is een soort arme ontuchtbare zondaars, welker onboetvaardigheid spruit uit onkunde, blindheid en dwaasheid, waarin zij zichzelf behagen, schoon zij maar weinig verschillen van beesten die vergaan. Velen zulke zijn onder ons, die geen moeite willen doen, noch middelen tot onderwijs aannemen.

De tweede soort van zondaren spreekt de profeet ook aan en ontdekt de grond van hun onbekeerlijkheid; *Ik zal gaan tot de groten, en met hen spreken, want die weten des Heeren weg, het recht huns Gods,* vers 5. Groten verkrijgen door opvoeding en anders enige kennis van Gods wil, of ten minste mogen of willen daarvoor gehouden worden. Die zullen dan niet hardnekkig in de zonde zijn, enkel uit domme onkunde en dwaasheid. Zij hebben, zegt de profeet, het juk geheel verbroken en de banden verscheurd. Zij zijn gelijk de wilde dieren des velds, die hun jukken en touwen verbroken hebbende, lopen, stoten, vertrappen, alles verbreken en bederven. Dus doen mensen in het vervolgen hunner lusten, wanneer zij des Heeren juk verbroken hebben; en dit verklaart de profeet te zijn het eigenlijke kwaad van groten, rijken, machtigen, eerwaardigen in de wereld. Dit breken van het juk is het verwaarlozen en verachten van Gods gezag in het gebod. Is dit dan de zonderlinge verzoeking van zulke mensen, en wordt die geholpen van zeer vele andere dingen, laten dan allen in dien toestand, die de minste oprechte begeerte hebben naar heiligheid, naarstig waken, gelijk zij hun ziel lieven en waarderen, om altijd en in alles te behouden een rechten indruk van Gods gezag in zijn geboden, op hun gemoed en geweten. Wanneer gij bent in het hoogste van uw grootheid, in de volheid van uw genietingen, in uw hevigste afleidingen door de wereldse zaken, gezelschappen of iets zulks, wanneer gij in het openbaar wordt opgewacht, misschien geleid en in uw eigen gedachten verheven, gedenk aan Hem die boven alles is, overweeg dat gij onderworpen bent aan zijn gezag, evenmatig met het armste schepsel op de aarde. Gedenk dat het is uw bijzondere verzoeking anders te doen. En hebt gij nog afkeer van hen die door zulke middelen zijn geworden kinderen Belials, of geheel het juk verbroken hebben, en hun lusten narennen, zeggende: *Onze lippen zijn onze, en wie is Heer over ons?* Waakt tegen de eerste geringste beginsels of intreden daarvan in uzelf!

§ 17.

B. In het algemeen, laat ons allen trachten om te dragen een gedurige indruk van Gods gezag in zijn geboden, in alle tijden, plaatsen, gezelschappen, gelegenheden, waarin wij openliggen voor verrassing door zonde, of het verzuimen van onze plicht.

Ik mag dit onderwijs brengen tot drie hoofden of gelegenheden.

- a. Afzonderingen,
- b. bezigheden en
- c. gezelschappen.

- a. Breng dit mee in uw binnenkamers en verborgen genietingen. Het verwaarlozen hiervan is de naaste oorzaak van de verborgen dadelijke tergende zonden die de wereld vervullen. Wanneer geen oog ons ziet dan God, denkt men zich veilig. Hierdoor zijn velen verrast van dwaasheden, die het begin waren van gehelen afval. Vrees voor Gods gezag in het gebod of het hart, zal ons beveiligen in alle plaatsen en gelegenheden.
- b. Breng dit mee in uw bezigheden en het oefenen van uw handel of beroep. De meeste mensen letten in deze vlijtig op hetgeen hun voorkomt, en hebbende een zeker einde voor, gewinnen zij zich aan de wegen om het te verkrijgen; terwijl zij dus bezig zijn, ontmoeten zij vele zaken bekwaam om hen af te trekken van de regel van de heiligheid. Begeeft gij u dan tot bezigheden die voor zulke verzoeken bloot staan, herinner u de grootheid, macht en het gezag over u, van Hem die u heeft geboden in alles heilig te zijn. Vlucht bij elke verzoeking tot zulke gedachten, die zullen u helpen.
- c. Breng dit mee in uw gezelschappen en samenkomsten. Want velen gaan in gezelschappen waarin het minste vergeten van Gods oppergezag hen brengt tot overdadige ijdelheid en verdorven samenspreking, tot zij met vermaak doen en horen zaken die Gods Heilige Geest bedroeven, hun geweten besmetten en eer van de belijdenis wegnemen.

§ 18. 2. Gods gebod, dat wij zouden heilig zijn, staat niet alleen aan te merken als een uitwerksel van macht en gezag, waaraan wij ons moeten onderwerpen, maar ook als een vrucht van oneindige wijsheid en goedheid, welke op te volgen ons hoogste voordeel en belang is.

Dit voert in een zonderlinge noodzaak tot heiligheid, door te overwegen wat billijk, redelijk, eigenaardig is, waarvan het tegendeel is dwaas, verkeerd, ondankbaar, geenszins redelijke schepselen betamende. Daarin geboden niets meer wordt onderscheiden dan enkel gezag, wil en welbehagen, worden zij geacht te zijn enkel ten goede van de gebiedster, niet van de gehoorzamer, hetwelk het grondbeginsel van gehoorzaamheid vertraagt en verzwakt. Hoewel nu God, omdat Zijn heerschappij over ons oppermachtig en volstrekt is, ons geen andere reden of beweegmiddel ter gehoorzaamheid kon hebben gegeven, en misschien zo heeft gehandeld met de oude kerk in enig bijzondere tijdelijke schaduwachtige instellingen, Hij deed of doet zo niet in het voorname van haar gehoorzaamheid. Maar Hij stelt Zijn wet voor als een gewrocht van oneindige wijsheid, liefde en goedheid. Hij verklaart en beweert dat al zijn geboden recht en billijk zijn in zichzelf, goed en nuttig voor ons, en dat die op te volgen is onze tegenwoordige en zijn zal onze eeuwige zaligheid. En dat Gods gebod vorderende dat wij zouden heilig zijn als een vrucht van wijsheid en goedheid, billijk en voordelig is voor onszelf, blijkt uit alle aanmerkingen daarvan.

§ 19. 1. Beschouw het vormelijk als een wet ons voorgeschreven, en dan is het zo, omdat de gehoorzaamheid in heiligheid, die het vordert, evenredig is met de kracht en sterkte die wij hebben om te gehoorzamen, hetwelk ons verklaart, dat het billijk en een gewrocht van oneindige wijsheid en goedheid in God is. Het gebod, gelijk getoond is, kan men aanmerken of als behorende tot het Oude Verbond, of als gehecht aan en dus een deel van het Nieuwe. Op de eerste wijze, als behorende tot het

Oude Verbond, was de kracht van de genade, die wij oorspronkelijk van God hadden onder de wet van de schepping, genoeg om ons te bekwamen tot al de heilige gehoorzaamheid daarin geëist; dat wij dit niet deden was door moedwillige mouterij, niet door onmacht of zwakheid in ons. Wij vielen niet uit onze eerste staat uit gebrek van vermogen om te gehoorzamen, maar door verzuim van te oefenen de kracht die wij hadden. God maakte ons oprecht, maar wij zochten vele vonden. En op de wijze als behorende tot het genadeverbond, wordt uit kracht van dat verbond, onderstand van geestelijke sterkte gegeven door de belofte aan allen, die er in worden opgenomen, hen bekwamende om de geboden tot heiligheid te beantwoorden, volgens de regel van het aannemen hunner gehoorzaamheid, hiervoor gemeld. Niemand, in het genadeverbond opgenomen, komt te kort of feilt in het volbrengen van de gehoorzaamheid in dat verbond geëist en aangenomen, enkel uit gebrek van kracht en geestelijke sterkte. *Want God geeft ons daarin, volgens zijn Goddelijke kracht alles, wat tot leven en Godzaligheid behoort, door de kennis van Hem, die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd, 2 Petrus 1:3.*

§ 20. Het is waar, genade of kracht, wordt hun toegediend door zekere wegen en middelen, welke zij niet in acht nemende, daarin zullen te kort komen. Maar in het zorgvuldig, vlijtig, aanhoudend gebruik van de ingestelde middelen, zal niemand die tot het genadeverbond behoort, ooit feilen in die kracht en bekwaamheid die hem de Evangeliegeboden zal gemakkelijk, niet lastig maken, en waardoor hij ze zo zal volbrengen, dat hij onfeilbaar wordt aangenomen. Dit zegt de Schrift duidelijk, en Christus Zelf, *dat Zijn juk gemakkelijk, zijn last licht is, Matth. 11: 30. Zijn geboden zijn niet zwaar, 1 Joh. 5:3.* Want waren zij boven de krachten die wij hebben of Hij ons belieft te geven, zij waren gelijk de Joodse kerkzeden een juk dat wij niet konden dragen, en een wet zwaar en onvoordelig. Paulus bevestigt, en wij met hem, dat hij alles vermocht, dat is, in de weg, wijze, en tot het einde, waartoe het Evangelie het eist, door Christus, die hem kracht gaf.

Sommigen willen deze dingen verwerpen en dooreen mengen. Zij willen, dat mensen, die onder het Oude Verbond zijn, kracht en geestelijk vermogen hebben om te vervullen de geboden van het Nieuwe, hetwelk God nooit heeft gesproken noch verklaard, en hetwelk waarlijk strijdt met het gehele oogmerk van Zijn genade. Zij willen, dat mensen, die het Oude Verbond verbroken en al hun kracht en bekwaamheid verbeurd hebben, die zij hadden door het tot gehoorzaamheid, en die niet zijn ingelijfd in het Nieuwe Verbond, evenwel hebben een vermogen van zichzelf, om te vervullen het gebod van het een en het andere, hetwelk God niet geeft, niet is verplicht te geven, ook niet nodig is om te bewijzen dat het gebod billijk en heilig is. Want gelijk gezegd is, God geeft ons geen gebod van heiligheid en gehoorzaamheid, dan in, met en uit kracht van enig verbond.

Niets meer is nodig om te bewijzen dat de geboden recht en billijk zijn, als dat ze gemakkelijk zijn voor hen die met God wandelen in het verbond waartoe zij behoren, en dat het volbrengen ervan, waartoe zij macht hebben, zal worden aangenomen. Wil men zondig wegwerpen zijn verbondsdeel en voorrecht, gelijk wij deden al dat van onze oorspronkelijke schepping, wij moeten het onszelf wijten, zo wij geen kracht hebben om zijn geboden te beantwoorden. Het behoort ook niet tot de billijkheid van het gebod van het Nieuwe Verbond, dat zij, die nog geen deelgenoten zijn van het door genade, kracht zouden hebben om het te vervullen. Ja, al hadden zij kracht, al vervulden zij het, zo iets zulks mogelijk was, het zou hen niets baten. Want nog niet behorende tot het Nieuwe Verbond, moeten zij behoren tot het Oude. En het volbrengen van de geboden van het Nieuwe Verbond op de weg en wijze in het

geëist, kan hun niets baten, die metterdaad zijn onder de regering en wet van het Oude, dat niets minder dan volstreckte volmaaktheid toelaat. Maar hetgeen de wet zegt, spreekt zij tot hen, die onder de wet zijn; en hetgeen het Evangelie zegt, spreekt het tot hen die niet zijn onder de wet, maar onder de genade. De dadelijke overgang van mensen uit een van deze staten tot de ander, geschiedt door een daad van Gods genade, waarin zij zelf enkel lijdelijk zijn, gelijk elders getoond is. Zie Kol. 1: 13.

§ 21. Ik beoog het volgende: God maakte eerst een Verbond met het mensdom. Het eerste, *het werkverbond*. Hierin gaf Hij geboden tot heilige gehoorzaamheid. Deze waren hun niet alleen mogelijk in stof en wijze, uit hoofde van de kracht en het vermogen hen ingeschapen, maar gemakkelijk en verlustigend, alleszins gepast tot hun goed en genoeg in die staat en toestand. Dit maakte 's mensen gehoorzaamheid billijk, rechtvaardig, redelijk, en het verzwaarde zijn zonde met de schuld van de hoogste dwaasheid en ondankbaarheid.

Toen door de val dit verbond verbroken werd, verloren wij daarmee alle vermogen en bekwaamheid om zijn geboden in heilige gehoorzaamheid op te volgen. Hierop bleef *de wet heilig, en het gebod heilig, rechtvaardig en goed*, gelijk Paulus spreekt, Rom. 7: 12. Want wat toch kon het anders maken, omdat er geen verandering in kwam door de zonde, en God van ons geen meer of harder zaken eiste dan tevoren? Maar voor ons werd het onmogelijk want wij hadden verloren de kracht, die ons alleen bekwaamde om het op te volgen. Dus werd het gebod dat ten leven was, ten dood, Rom. 7: 10. Tot allen dan, die in dien staat blijven, zeggen wij: *het gebod is steeds rechtvaardig en heilig, maar het is geenszins gemakkelijk of mogelijk*.

Hierop brengt God in, het Genadeverbond door Christus, en vernieuwt daarin de geboden tot heilige gehoorzaamheid, gelijk hiervoor verklaard is. Nu vermoeit men zichzelf en anderen over de macht, bekwaamheid en vrije wil van mensen die nog zijn onder het eerste verbond, en de onmacht die op het overtreden ervan volgde om te vervullen de voorwaarde van het Nieuwe Verbond en de gehoorzaamheid er in geëist. Want men twist hier krachtig over de macht van de vrije wil en de mogelijkheid van Gods gebod. Laat hen maar toestaan, dat enkel het werk van Gods oppermachtige genade mensen metterdaad stelt in het Nieuwe Verbond, en wij zullen met of tegen hen beweren, dat hun uit kracht hiervan wordt toegedeeld de geestelijke kracht en genade, die al de geboden van het hun niet alleen mogelijk maakt, maar ook gemakkelijk, ja verlustigend, en alleszins gepast tot het grondbeginsel van een heilig leven, waarmee zij begiftigd zijn. En dit maken wij een drangreden voor de noodzaak tot heiligheid.

Wij bewijzen dit ten opzichte van Gods gebod dat ze vordert, omdat het een vrucht is van oneindige wijsheid en goedheid, en wel bijzonder als behorende tot het Nieuwe Verbond.

Daarom voegen wij bij onze ongehoorzaamheid, of het leven in zonde, tot verachting van Gods gezag, ook het verachten van Gods wijsheid en goedheid. Dat het zulk een vrucht is ervan, blijkt eerst hieruit, dat het is geschikt naar de kracht en bekwaamheid die wij hebben om te gehoorzamen. Hierdoor wordt gehoorzaamheid en heiligheid billijk, gemakkelijk en verlustigend voor alle gelovigen die ze oprecht najagen. Dit bewijst ten volle haar noodzaak, en de dwaasheid en ondankbaarheid van het tegendeel. Opdat deze dingen, en in dezelve de kracht van deze drangreden, beter wordt begrepen, zal ik ze schikken in de volgende aanmerkingen.

§ 22.

1. Wij zeggen niet, dat iemand heeft deze kracht en bekwaamheid in zichzelf, of van zichzelf. God heeft in het Nieuwe Verbond, niet neergebogen zijn gebod tot van de mensen kracht, maar Hij verheft door Zijn genade des mensen kracht tot zijn gebod. Het eerste zou zijn enkel een involgen van de zonde van onze natuur die God verfoeit; het laatste is het verhogen van Zijn genade, dat Hij bedoelt. Wij menen niet des mensen kracht in en van Hem zelf, het vermogen van de natuur, maar de genade in het verbond toegedeeld. Want die op zichzelf hierin vertrouwt, als kon hij iets doen van zichzelf, gaat af van al de hulpen van genade, zonder welke wij niets kunnen doen. Wij kunnen geen kracht van Christus hebben, tenzij wij leven in overreding dat wij geen eigen hebben. Ons geheel geestelijk leven is een leven van het geloof, en dat is een leven afhankelijk van Christus, om hetgeen wij niet van onszelf hebben. Velen, dit niet in acht nemende, vernielen hun pogingen naar heiligheid, en maken al hun doen, al zweemt het naar heiligheidsdaden en plichten, geheel iets anders. Want alles wat wij in eigen kracht doen, is geen deel van heiligheid, gelijk uit de vorige beschrijving daarvan blijkt. De Schrift getuigt overvloedig, dat de kracht en bekwaamheid die wij hebben, om te vervullen Gods geboden als in het Nieuwe Verbond gegeven, niet is onze eigen, of van onszelf, maar enkel door Gods genade in dat Verbond toegedeeld; gelijk Joh. 15: 5, Filip. 2: 13, 2 Kor. 3: 5.

Men zegt dan misschien: *waarin ligt het verschil?* Omdat het enkel is het werk van genade, ons te stellen in het Nieuwe Verbond, besluit gij dat wij geen kracht hebben van onszelf tot dat einde. En is, wanneer wij in het Verbond zijn, al onze krachten vermogen nog door genade, dan zijn wij even ver als ooit van alle eigen bekwaamheid om Gods gebod te vervullen.

Ik antwoord: Het eerste werk van genade is enkel op ons. Hierdoor wordt Gods beeld vernieuwd, ons hart veranderd en een grondbeginsel van geestelijk leven ons geschonken. Maar dit later werk van genade is in ons en door ons. En de kracht of bekwaamheid die wij daardoor hebben, is zo waarlijk de onze als die van Adam de zijne was, die hij had in de staat van onschuld. Want hij had ze onmiddellijk van God, en zo hebben wij de onze, hoewel langs een andere weg.

§ 23.

2. Er is niet zo'n voorraad van geestelijke sterkte voor iemand, zich bekwamende om Gods gebod tot heiligheid op te volgen, die hem voet geeft tot de minste vleselijke gerustheid, of tot het minste verzuim van naarstig te gebruiken al de middelen van God ingesteld tot het mededelen, bewaren en vermeerderen ervan in ons. God die genadig besloten heeft ons onderstanden daarvan te geven, verklaart ook, dat wij verplicht zijn onze uiterste naarstigheid te gebruiken om er deel aan te krijgen, en ze recht te oefenen wanneer ontvangen. Dit getuigen vele geboden in Gods Woord. Bijzonder verklaart Petrus het gehele beleid van Gods genade, en onze plicht hierin, 2 Petrus 1:3-11. Door ons elders geopend en thuis gebracht. De som is, dat God in ons scheppende een nieuwe geestelijke natuur, en ons daardoor gevend alles wat tot leven en Godzaligheid behoort, of een bekwaamheid door genade tot de plichten van een heilig, Godzalig, geestelijk leven, wij verplicht zijn te gebruiken alle middelen in het gedurig oefenen van alle genade, hetwelk ons zal verzekeren van onze eeuwige verkiezing en krachtdadige roeping, waarop wij zullen verkrijgen verzekerde blijmoedige intrede in het heerlijke koninkrijk.

§ 24.

3. Deze toedeling van genade en geestelijke sterkte is in alle tijden niet even krachtig. God belooft op sommige tijden om te tuchtigen onze nalatigheid, in het plaats geven

aan onze verdorvenheden en verzoeken, of op andere gronden om ons te ontdekken onze eigen broosheid en onmacht, of tot andere zijn heilige einden, te weerhouden de krachtige invloeden van Zijn genade, en ons aan onszelf te laten. In zulke tijden zullen wij zeker te kort komen in te beantwoorden het gebod tot algemene heiligheid, op de een of andere wijze, zie Psalm 30: 7, 8. Maar ik spreek van gewone tijden, en om te voorkomen de traagheid en het aarzelen in deze plicht van al Gods geboden tot heiligheid op te volgen, die wij zo onderhevig zijn.

§ 25.

4. Wij zeggen niet, dat in het genadeverbond wordt toegedeeld zo'n geestelijke kracht, dat wij, uit hoofde ervan, God onzondig en volstrekt volmaakt gehoorzamen, of een enige plicht zo volstrekt volmaakt doen. Zo er mensen zijn of immer waren, die zo'n toerekening van Christus' rechtvaardigheid aan ons beweren, als onze eigen Persoonsgehoorzaamheid onnodig maakt, die vernielen de waarheid en heiligheid van het Evangelie. En te zeggen, dat wij hebben zulke onderstanden van inwendige kracht, die de toerekening van Christus' gerechtigheid tot onze rechtvaardigmaking onnodig maakt, is te vernielen de genade van het Evangelie en het Nieuwe Verbond zelf. Wij zeggen alleen: genade wordt toegedeeld door de beloften van het Evangelie, die ons bekwaamt om te volbrengen de gehoorzaamheid aan het, in de weg en wijze die God wil aannemen en hiervan zijn verschillende trappen, welker volkomenste wij steeds moeten najagen, en dus de heiligmaking volbrengen in des Heeren vrees. Daar wij meest te kort schieten van de beste regelen en voorbeelden, komt dat voornamelijk van ons verwaarlozen van de onderstanden van genade, in de beloften aangeboden.

§ 26.

5. Tweeërlei genadekracht is nodig om het gebod tot heiligheid en gehoorzaamheid, gemakkelijk en vermakelijk te maken.

A. Die hebbelijk woont in het hart en de ziel van gelovigen, die hen gedurig neigt en schikt tot alle vruchten van heiligheid. Deze noemt de Schrift ons leven, een nieuw grondbeginsel van leven, zonder hetwelk wij dood zijn in misdaden en zonden; daar dit niet is, hoe mensen worden aangezet en gedrongen om heilig te zijn, het is maar geweld en dwang tegen de gezette drift en neiging van hun gemoed aan, gelijk een dijk wel met geweld water keert, maar de natuurlijke loop van de stroom niet verandert. Voor zulken moet het gebod tot heiligheid noodwendig lastig en zwaar zijn. Maar een gesteltenis en neiging, of een grondbeginsel dat ons neigt en schikt tot plichten van heiligheid, hebben wij niet in of van onszelf van nature; 't is ook niet op te bouwen uit die puinhopen. Want de vleselijke gezindheid die in ons allen is, is vijandschap tegen God, die meebrengt weerzin in alles wat van ons wordt gevorderd in een weg van gehoorzaamheid, gelijk in het brede bewezen is. Zonder dit hebbelijk grondbeginsel kunnen wij evenwel nimmer recht opvolgen enig gebod van God, dat wij zouden heilig zijn. Gebrek hiervan maakt gehoorzaamheid zo lastig en zwaar voor velen. Zij verdragen het voor een tijd, maar werpen mettertijd geweldig of ongevoelig af dat zware juk. Licht en overtuiging drongen hen om het op te nemen, en plichten te volbrengen die zij niet durfden nalaten. Maar geen grondbeginsel hebbende, dat hen tot het bekwaamt of neigt, is alles wat zij doen, al doen zij veel en langdurig, met hen tegen de draad, zij vinden het moeilijk, ongemakkelijk en verdrietig. Zij werpen ook die last af in alles waartoe zij zich voet kunnen geven door enig voorwendsel, of hun geweten overhalen om het tegendeel te doen. En doorgaans, of ongevoelig door veel verzuimen van plichten van gehoorzaamheid, of door grote verzoeken, verlaten zij

eer zij de wereld verlaten, al de wegen van heiligheid, en het in acht nemen van Gods geboden; of houden zij nog enige aan, het zijn uitwendige daden van zedelijkheid in de wereld goedgekeurd, het inwendige geestelijke deel van gehoorzaamheid verlaten zij geheel. De reden hiervan is, dat zij geen grondbeginsel van binnen hebbende dat hen bekwaamt om Gods geboden op te volgen met vermaak en genoegen, die hun lastig en ondraaglijk worden. Dus is voor velen op diezelfde grond de dienst van God zeer lastig, tenzij die hen worde veraangenaamd door uitwendige bijvoegselen en versiersels.

§ 27.

B. Hiertoe wordt vereist dadelijke bijstand van uitwerkende genade. Wij worden niet in dien staat gesteld door het Verbond, dat wij bekwaam zijn om iets te doen van ons zelf, zonder dadelijke, Goddelijke bijstand. Dit ware ons vrij te stellen van onze afhankelijkheid van God, en ons zelf goden te maken. De wortel draagt ons steeds, en de springaders van ons geestelijk leven zijn in een ander. Waar deze beiden zijn, daar is het gebod billijk niet alleen in zichzelf, maar voor ons, en het te gehoorzamen zo gemakkelijk als rechtvaardig.

§ 28. 6. Beide deze soorten van genade worden toegeedeeld in het Nieuwe Verbond, gepast tot de heilige gehoorzaamheid die het vereist.

1. De eerste, belooft God dikwerf uitdrukkelijk, als weg te nemen het stenen hart, een vlezen hart te geven, zijn wetten in ons hart te schrijven, zijn vrees in ons binnenste te geven zodat wij Hem zullen vrezen, en nooit van Hem wijken; ons hart te besnijden, om Hem te kennen en lief te hebben; welke beloften en de natuur van de genade er in vervat, hiervoor verklaard zijn. Aan ons tegenwoordig oogmerk voldoet, dat wij in en door deze beloften worden gemaakt deelgenoten van de Goddelijke natuur; en daarin begiftigd met een gedurige hebbelijke gesteltnis en genegenheid tot alle daden en plichten van heiligheid; want onze macht volgt onze liefde en genegenheden, gelijk onmacht een gevolg is van haar ontbreken.

§ 29. Laat ons een weinig stilstaan, om te bevestigen onze voorname stelling. Op het genieten van deze genade, die kracht geeft en gedurige genegenheid tot heilige gehoorzaamheid, wordt het gebod daartoe, billijk, rechtvaardig, gepast en gemakkelijk om op te volgen. Want dat te weigeren in enige zaak, zou strijden tegen de gesteltnis en neiging van de nieuwe natuur, die God hen heeft ingeplant. Zodat voor zulken te zondigen, niet alleen strijd tegen de wet buiten hen, tegen het licht van hun gemoed en het waarschuwen van hun geweten, maar ook tegen hun eigen neiging en gesteltnis, die in zulke gevallen kracht en geweld wordt aangedaan, door de macht van verdorvenheden en verzoekingen. Al schijnt of is dan het gebod tot heiligheid zwaar en lastig voor onherborenen, gelijk gezegd is, omdat het strijdt tegen de hebbelijke neiging en genegenheid van hun gehele ziel; dit is niet, dit kan niet zijn in hen, die het niet kunnen nalaten, of iets daartegen doen, als met het kruisigen en geweld doen aan de genegenheden van de nieuwe natuur in hen, die hun eigen zijn. *Want in alles begeert de Geest tegen het vlees*, Gal. 5: 17, en de gestaltnis van het nieuwe schepsel is hebbelijk tegen de zonde en voor heiligheid. Dit geeft dringende kracht aan het gebod, wanneer ons gemoed en geweten overreed is, dat het niets van ons eist, dan waartoe wij vinden of kunnen vinden genegenheden en gesteltnis in ons eigen hart. Door dit wel te overwegen kunnen wij, die zijn kracht tot onze ziel inhalen, hetwelk al te veel wordt verzuimd. Overweeg maar op elk voorstellen van enig gebod, wat uw gemoed en hart daarop zegt, wat antwoord die geven, en gij zult ras onderscheiden, hoe billijk en rechtvaardig het gebod is. Want ik geloof niet dat

enige gelovige te enige tijd zo kan gevangen liggen onder de macht van verzoeken, verdorvenheden of vooroordelen, dat hij niet, met Zijn Eigen ziel bedwaard raadplegende, het gebod tot gehoorzaamheid en heiligheid overwegende, en zich afvragende wat hij verkiest, dit duidelijk en oprecht antwoord zou ontvangen: Ik begeer waarlijk het voorgestelde goed te doen en te hebben deze heiligheid, deze plicht van gehoorzaamheid. Het geweten zal niet alleen antwoorden: ik mag niet doen het kwaad, waartoe die verzoeking leidt, want daarop zou kwaad volgen; maar de nieuwe natuur, met zijn gemoed en geest zal zeggen: Dit goed wens ik te doen, ik heb er vermaak in, het is voor mij best en overeenkomend. En dus voegt het al de kracht en het belang dat het in de ziel heeft bij het gebod. Zie Rom. 7: 20 -22.

't Is waar, in het geweten is een natuurlijk licht, zich voegende naar het gebod in zijn voorstel, en eisende gehoorzaamheid daaraan, dat ons het gebod niet gemakkelijk maakt, maar daar het alleen is, zijn last en onze dienstbaarheid vermeerderd; want het geeft maar zijn stem tot de straf van de wet en haar gestrengheid. Maar het opvolgen van het gebod door een grondbeginsel van genade, is van geheel andere natuur, en bevordert gehoorzaamheid in grote mate. En wij mogen wel onderscheiden het opvolgen van het gebod door het natuurlicht, of het geweten, hetwelk dienstbaarheid voortbrengt; van het op te volgen door een vernieuwd grondbeginsel van genade, dat vrijheid geeft, en gemak in gehoorzaamheid. Want het eerste ziet voornamelijk op het gevolg van gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid, het goed of kwaad daar op te volgen; Rom. 2: 1-1, 15. Zet dit terzijde, en het heeft niets meer te zeggen; maar het andere neemt in acht het gebod zelf, dat omhelst het, daarin heeft het lust, dat oordeelt het goed en heilig, met de geëiste plichten zelf, die natuurlijk en daartoe gepast zijn.

§ 30.

2. Genade ook van de andere soort, dadelijke genade tot elke heilige daad en plicht, wordt ons toegedeeld volgens de belofte van het Evangelie. Dus zei God tot Paulus: *Mijn genade is u genoeg*. God werkt in ons, beide te willen en te doen, naar Zijn welbehagen, Filip. 2: 13. Zodat wij alles kunnen doen door Hem die ons bekwaamt; wij hebben reeds gesproken van de natuur van deze genade. Nu, hoewel het niet staat in de macht of de wil van de mensen, deze dadelijk werkende genade te gebruiken, of te weigeren, zo hun goed denkt, maar dat haar toedeling geheel afhangt van Gods genade en getrouwheid moet ik zeggen, dat, daar ze wordt gezocht op de rechte wijze, door geloof en gebed, zij nooit van enige gelovigen zo wordt ingehouden, of ze zal in hem krachtadig zijn tot de gehele gehoorzaamheid van Hem gevorderd, en gelijk ze van Hem zal worden aangenomen.

§ 31. Is dan het gebod tot heiligheid dus gesteld, hoe rechtvaardig en billijk is het, hoe ten hoogste redelijk dat men het opvolgt, en hoe zondig en dwaas zijn ze die het verwaarlozen! 't Is waar, wij zijn volstrekt verplicht tot gehoorzaamheid door het enkele gezag van God die gebiedt; maar die laat ons toe niet alleen in te halen, maar gebiedt ons op te zoeken deze andere aanmerkingen daarvan, om het kracht en uitwerking te geven op onze ziel en geweten. Onder deze werkt zeer krachtig op begenadigde rechtgeaarde zielen het samen temperen van de geboden plichten, met de geestelijke hulpen van sterkte ons beloofd. Wat dekmantel of voorwendsel van mishagen of tot verzuim blijft hier iemand over? Ach! dat op onze ziel mocht vallen en dringen tot heilige gehoorzaamheid, Gods gezag in het geven van het gebod, Gods oneindige wijsheid en goedheid in het geven van zo'n gebod, zo rechtvaardig, billijk en zacht. Dit gebod te verzuimen of te verachten, is te verzuimen of te verachten God,

in de weg van Hem uitgekozen om al de heilige eigenschappen van zijn natuur te openbaren.

§ 32.

Het gebod is billijk, en daarvoor te houden van zijn stof, of de zaken die het vordert zij zijn niet groot noch lastig, veel minder verkeerd, nutteloos of kwaad, Micha 6: 6-8. In de heiligheid die het gebod vordert is alles goed voor Hem in Wie ze is, en nuttig voor alle anderen die Hem of zijn doen aangaan. Zie wat ze zijn, Filip. 4: 8. Ze zijn waarachtige, eerlijke, rechtvaardige, reine, lieflijke en welluidende dingen; en wat kwaad is hierin, dat wij het gebod, dat zij eist, zouden afwijzen? Hoe overvloediger wij ze hebben, hoe beter het zijn zal voor onze vrienden, huisgenoten, burens, volk en de wereld, maar allerbest voor onszelf. Godzaligheid is tot alle dingen nut, 1 Tim.4:8. Deze dingen zijn goed en nuttig de mensen, Titus 3:8. Goed hen, die ze doen, goed hen die ze gedaan worden. Doch van de nuttigheid van de heiligheid voor onszelf en anderen, zullen wij in het vervolg spreken.

§ 33. *Jaag dan naar heiligheid en haar vermeerdering*, ziende op Gods gebod, dat wij zouden heilig zijn, en om het onder de voorgestelde aanmerking. IJdele inbeelden schijnen sommige gemoederen in te nemen, dat wij niet behoeven te zien op het gebod, noch op Zijn beloften en dreigementen, maar dat wij enkel moeten gehoorzamen door de kracht en het bestier van een inwendig grondbeginsel. ja, sommigen zeggen, dat te zien op het gebod, onze gehoorzaamheid bederft, en maakt wettisch en slaafs. Doch ik hoop, dat de duisternis die mensen beletten te onderscheiden de eenstemmigheid en overeenkomst tussen het grondbeginsel van genade in ons, en het gezag van het gebod op ons, van oprechte belijders veel is weggenomen. Gezicht op het gebod geeft de eigenlijke natuur van gehoorzaamheid aan ons doen. Zonder recht er op te zien is in ons niets van heiligheid. Sommigen willen het natuurlicht tot hun regel maken, sommigen maken de regel van hun doen, hetgeen mensen eerlijk achten. Die heilig wil zijn, moet altijd gedenken Gods gebod, met de eerbied en de genegenheden die hem betamen tot wie God onmiddellijk spreekt. Overweeg tot dat einde

§ 34. 1. Hoe God heeft vermenigvuldigd zijn geboden tot dit einde, om te betuigen zijn oneindige zorg en liefde tot ons, en ons eeuwig belang in hetgeen Hij eist. God geeft geen enkel gebod, *wees heilig*, dat genoeg was om ons eeuwig te verplichten, maar Hij geeft ons in deze regel op regel, gebod op gebod. Die bijna in elk bijbelblad geboden, besturingen of onderwijs tot heiligheid vindt, moet besluiten, dat Gods mening en wil hierop gezet is, en ons belang er in onuitsprekelijk. God geeft niet alleen vele geboden in het gemeen dat wij zouden heilig zijn, teneinde die, zo wij achting voor God hebben, nooit uit ons geheugen waren, maar Hij gebiedt nog in het bijzonder elke eigenlijke daad of plicht van heiligheid. Niemand kan de minste plicht die er lijnrecht toe behoort, aanwijzen, tot welke geen bijzonder gebod is. Wij hebben dan niet alleen Gods gebod in het algemeen en meermalen herhaald, in eerbiedig vrezende waarvan wij behoren te wandelen, maar hetgeen wij bij alle gelegenheden moeten doen of laten in het jagen naar heiligheid, wordt ons voorgehouden in bijzondere geboden tot dat einde. En die allen zijn een vrucht van Gods liefde en zorg tot ons. Is het dan niet onze plicht altijd deze geboden te overwegen, die te binden op ons hart, en ons hart aan dezelve, opdat niets ons er vanaf scheidt? Ach! dat zij altoos in ons gemoed woonde, en voortbrachten inwendig gedurig waken tegen de eerste wanorde in onze ziel, die niet overeenkomt met de inwendige heiligheid van God

geboden, dat zij bij ons bleven in onze binnenkameren, en in al onze omstandigheden tot ons goed.

§ 35.

2. Overweeg op wat verscheiden wijze God deze vele geboden belijft aan te dringen. Hij wijst ons niet enkel op haar gezag, maar Hij gebruikt alle andere wegen en middelen om ze te doen uitkomen. Hierom zijn ze vergezeld van vermaningen, ernstige verzoeken, redeneringen, bestraffingen, beloften, dreigementen, alle gebruikt om het gebod op ons gemoed en geweten vast te hechten. God weet hoe traag en schoorvoetend wij zijn om rechte indrukken van zijn gezag te ontvangen. Hij weet door wat wegen en middelen de grondbeginselen van onze innerlijke vermogens best bewerkt worden, en gebruikt daarom deze werktuigen om de kracht van het gebod op ons te hechten. Moest ik deze dingen in het bijzonder voorstellen, een groot deel van de Bijbel moest ik afschrijven. Ik zal dan maar aanraken de bekrachtiging van het gebod tot heiligheid, door de bijzondere beloften daartoe gegeven. Ik beoog nu niet de Evangeliebeloften in het algemeen, aan welke wij in haar weg en plaats deel hebben door heiligheid, maar zulke bijzondere beloften, door welke God het gebod aandringt. Niet vergeefs is gezegd: *Godzaligheid heeft de belofte van dit leven en van het toekomende*, 1 Tim. 4: 8. Al de beloften zien bij zonder op haar, en zij geeft elk in wie zij is, eigendom aan al de beloften.

§ 36. Dit leerde Christus duidelijk, Matth. 5: 3-12, want al de zegeningen die Hij uitsprak, bestaan in het voorstellen van bijzondere delen van heiligheid, en aan elk van die, een belofte te hechten. Gezegend, zegt Hij, zijn de reinen van hart. Reinheid van het hart is de bron en het leven van alle heiligheid; en waarom zijn zulken gezegend? Zij zullen, zegt Christus, God zien Hij eigent toe aan deze hoedanigheid van reinheid van het hart, de beloften van God eeuwig te genieten. Zij heeft ook de beloften van dit leven in tijdelijke en geestelijke dingen.

In tijdelijke dingen kiezen wij uit velen, Psalm 41:2-4, *Welgelukzalig is hij, die de arme aanmerkt*. Verstandig aan te merken de armen in hun noden, zodat men hen helpt naar ons vermogen, is een grote daad en plicht van heiligheid. *Welgelukzalig* spreekt de psalmist de mens die dit doet. Waaruit spruit en waarin bestaat die gelukzaligheid? In deel te hebben aan de bijzondere beloften door God aan deze plicht gehecht, zelfs in dit leven: *De Heere zal hem bevrijden ten dag van de beroerte. De Heere zal hem bewaren, bij het leven behouden, en hij zal gezegend zijn op de aarde, en Gij zult hem niet overgeven in zijner vijanden handen; de Heere zal hem versterken op het ziekbed, in zijn krankheid verandert Gij zijn gehele leger*.

Vele bijzondere beloften in de gewichtigste belangen van dit leven, zijn gegeven aan het rechte volbrengen van deze een plicht. Want de Godzaligheid heeft de belofte van dit leven. Hiervan waren meer voorbeelden aan te wijzen. 't Is eveneens met geestelijke dingen. Petrus voegt aan de keten van genaden ons voorgehouden, deze bemoediging: Zo gij deze dingen doet, zult gij nooit vallen, 2 Petrus 1: 10. De belofte van gedurige gehoorzaamheid en volstreckte bewaring voor alle vallen, in zonden die niet kunnen bestaan met het genadeverbond, is gehecht aan onze vlijt in heiligheid. En wie weet niet dat de Schrift vele zulke voorbeelden heeft? Wij besluiten hieruit, dat wij samen met Gods gebod, wees heilig, moeten overwegen de beloften die het vergezellen, als onder anderen een bemoediging tot blijmoedig volbrengen van de gehoorzaamheid, die het gebod zelf noodwendig maakt.

§ 37. De kracht van deze drangreden blijkt elk. God heeft in deze duidelijk verklaard zijn wil, en met oppergezag geboden, wees heilig; op straf van zijn uiterste ongenade; en Hij verzekert meermalen ten krachtigste, om onze gereedheid tot zelfbedrog, dat, wat wij ook anders zijn of kunnen zijn, Hij ons zonder oprechte heiligheid, niet zal aannemen, of iets met ons te doen hebben. Al zijn onze gaven, geleerdheid, bekwaamheden, standplaatsen, waardigheden, nuttigheid in de wereld, belijdenis en uitwendige plichten nog zo groot, zo wij niet zijn oprecht heilig, hetwelk wij niet kunnen zijn en in al het genoemde uitmunten, wij niet zijn, niet kunnen, niet zullen worden aangenomen bij God.

§ 38. De Heilige Geest is zorgvuldig, om in deze tegen te gaan een bedrog waarvoor Hij mensen zag open liggen; zo de grond van onze zaligheid in ons, en de spil waarop haar gehele gewicht draait, ons geloof is; zo ik dan maar geloof heb, is dat genoeg, al ben ik niet heilig; omdat dit voorwendsel groot is, en bekwaam te bedriegen, mensen die graag hun lusten met hoop en verwachting van de hemel behouden, zegt de Schrift duidelijk, dat het geloof dat zonder heiligheid, zonder werken, zonder vruchten is, gelijk het zijn kan, ijdel is; niet het geloof dat onze ziel zaligt, maar dat dubbelzinnig geloof genoemd wordt, dat kan met hen, in wie het is, eeuwig verloren gaan.

Vijfde boek

Hoofdstuk 4.

Noodzaak tot heiligheid, uit Gods zenden van Jezus Christus

De noodzaak tot heiligheid, bewezen uit Gods oogmerk in het zenden van Jezus Christus, met het doeleinde van Zijn Middelaarschap.

§ 1. Wij voegen bij de vorige nog andere aanmerkingen en drangredenen tot hetzelfde einde; want een voornaam einde van Gods voornemen in het zenden van Zijn Zoon in de wereld, was ons te herstellen in een staat van heiligheid, die wij hadden verloren. *Hiertoe is Gods Zoon geopenbaard, opdat Hij des duivel werken verbreken zou*, 1 Joh. 3: 8. De openbaring van Gods Zoon was Zijn menswording, 1 Tim. 3: 16, tot volbrenging van Zijn werk in onze natuur. Dit was in het algemeen *des duivels werken te verbreken*. Onder deze was het voorname, het besmetten van onze natuur en persoon, met een grondbeginsel van zonde en vijandschap tegen God, hetwelk was het uitwerksel van zijn verzoeking. En dit geschiedt niet dan door het invoeren van een grondbeginsel van heiligheid en gehoorzaamheid. Gods beeld in ons was mismaakt door zonde. Dit te vernieuwen of te herstellen was een voornaam oogmerk van Christus in zijn komst. Tenzij dit geschiede, is er geen nieuwe wereld, geen nieuwe schepselen, geen wederoprichting van alle dingen, geen einde van Christus' Middelaarschap wordt volkomen vervuld. Christus grote en uiterste oogmerk, ons te brengen tot het genieten van God, tot zijn eeuwige heerlijkheid, wordt niet volvoerd, eer wij door genade en heiligheid worden bekwaamd tot de erfenis van de heiligen in het licht. Wij moeten dit meer onderscheiden overwegen.

§ 2. De oefening van Christus' Middelaarschap is bepaald tot Zijn drievoudig ambt. Alles wat Hij doet voor de kerk, doet Hij of als Priester, of als Koning, of als Profeet. Deze ambten, die overeenkomen in al de algemene doeleinden van Zijn Middelaarschap, verschillen in hun daden en onmiddellijke voorwerpen. In hun daden is het klaar, priesterlijke, koninklijke en profetische daden en plichten zijn van verschillende natuur, gelijk de ambten zelf zijn. En aangaande hun voorwerpen, is het eigenlijke onmiddellijke voorwerp van het priesterambt God zelf, gelijk blijkt uit de natuur van het ambt en Zijn eigenlijke daden. Want aangaande de natuur van het ambt, wordt elk priester uit de mensen genomen, gesteld voor de mensen in zaken bij God, opdat Hij offert gaven en slachtofferen voor de zonden, Hebr. 5: 1 Een priester is een verordende om met God te handelen, ten behoeve van hen voor wie hij zijn ambt bedient. De daden van Christus' priesterambt zijn twee: *Offeren en voorbidden*, van welke beide God het onmiddellijke Voorwerp is. Hij offerde Zichzelf aan God, en bij God bidt Hij voor ons. Maar het onmiddellijke voorwerp van Christus' koninklijk en profetisch ambt, zijn mensen, of *de kerk*. Als Priester handelt Hij met God in onze naam en van onzentwege, als Koning en Profeet handelt Hij tot ons in Gods Naam en gezag.

§ 3. Dit vooraf gezegd, laat ons overwegen hoe elk van deze ambten van Christus invloed heeft tot heiligheid, en die ons noodzakelijk maakt.

1. Al de eigenlijke daden van Christus' Priesterambt betreffen, als gezegd, onmiddellijk God zelf. Dus werkt Hij niet door enige priesterlijke daad, onmiddellijk en uitwerkende heiligheid in ons. Maar de uitwerksels van deze priesterlijke daden, dat is, zijn opoffering en voorspraak, zijn van twee soorten.

(1) Onmiddellijke, God Zelf betreffende gelijk verzoening, bevrediging, voldoening, In deze bestaat het eerste en grondeinde van Christus' Middelaarschap. Zonder deze te onderstellen, zijn alle andere dingen nutteloos. Wij kunnen niet door Hem worden geheiligd noch gezaligd, tenzij de zonde eerst is geboet en God verzoend. Doch deze staan ons nu niet te overwegen.

(2) De middellijke uitwerksels van Christus' priesterlijke daden raken ons, en zijn ook van twee soorten.

a. Zedelijke, als onze rechtvaardigmaking en vergeving van zonden.

b. Wezenlijke in onze heiligmaking en heiligheid. God beoogt ze hiertoe, en Hij werkt heiligheid in alle gelovigen, uit kracht van Christus' offerande en voorspraak; dus al raken de onmiddellijke daden van dat ambt God alleen, als haar eigenlijk Voorwerp, strekt haar kracht en uitwerking zich uit tot onze heiligmaking en heiligheid. Titus 2: 14, *Hij gaf Zich voor ons, opdat Hij ons verlost van alle ongerechtigheid, en Zich zou reinigen een eigen volk, ijverig in goede werken.* Zijn geven van Zichzelf voor ons is de algemene uitdrukking van zijn opofferen van Zichzelf ten slachtoffer aan God als Priester, Ef. 5: 2. En Hij deed dit niet enkel om ons te verlossen van ongerechtigheid, van de schuld en straf van onze zonden, die in verlossing plaats hebben, maar ook om ons te reinigen voor Zichzelf, ons te heiligen, of heilig te maken en vruchtbaar, of ijverig naar goede werken. Christus' bloed als door de Eeuwige Geest zichzelf aan God op offerende, reinigt ons geweten van dode werken, om de levende God te dienen, Hebr. 9: 14.

Er is een reiniging van zonde, welke bestaat in ze wettisch te boeten, verzoening te doen, Hebr. 1:3. Maar het reinigen van een zondaar of zijn geweten, geschiedt door wezenlijke uitwerking in heiligmaking, welke hier verklaard wordt te zijn een einde van Christus' opoffering. Dus daar Hij wordt gezegd ons te wassen van onze zonden in Zijn bloed, te weten als gestort en geofferd voor ons, Openb. 1:5, wordt gemeend niet alleen het boeten van de schuld, maar het reinigen van de vuilheid.

§ 4. De weg en wijze hoe heiligheid ons wordt meegedeeld uit kracht van Christus' dood en opoffering, is hier voor getoond. Nu staat maar aan te merken, dat zonder eigendom aan heiligheid, een bijzonder einde waarom Christus Zich gaf, of aan God opofferde voor ons, niemand kan hebben het minste bewijs van eigendom aan zijn opoffering, tot enig ander einde. Voor hen die nooit heilig worden gemaakt, is Christus niet gestorven noch opgeofferd. Ik kan niet verstaan dat men Gods dienst bevoordeelt, met te zeggen, dat de meeste voor wie Christus als Priester stierf, of Zich aan God opofferde, geen voordeel van genade of heerlijkheid daardoor zullen hebben, en nog ver de meeste zonder eigenlijke eigen schuld, als hebbende nooit van Hem gehoord. Ik vind in de Schrift geen dubbel oogmerk van Christus in Zich te geven voor mensen; voor sommigen, om hen te verlossen van alle ongerechtigheid, en hen te reinigen tot Zijn eigendom voor anderen, om hen te laten onder de schuld en straf hunner zonden. En het verzwakt de drangreden tot heiligheid, uit aanmerking van Christus' opoffering, als men leert dat Christus Zich opofferde voor mensen die nooit worden heilig gemaakt. Waarlijk geen onheilig mens kan enig zeker bewijs hebben

van zijn eigendom aan Christus' opoffering, want Christus gaf Zich om te reinigen hun voor wie Hij werd geofferd.

§ 5. Christus' voorbidding, Zijn tweede priesterlijke daad, heeft en werkt uit hetzelfde einde. 't Is waar, Hij verwerft bij God vergeving van zonden, uit kracht van Zijn opoffering; waarom Hij gezegd wordt te zijn onze Voorspraak bij God, om ons te troosten bij overrompeling van zonde, 1 Joh. 2: 1, 2. Doch dit is niet alles wat hij in deze beoogt; Hij spreekt ook om genade en onderstanden van Geest, opdat wij worden gemaakt en bewaard heilig. Zie Joh. 17: 15, 17.

§ 6. Van Christus' profetisch ambt, en al Zijn daden en plichten, is de kerk, of mensen alleen, het onmiddellijke voorwerp. Hij is daarin Gods Gezant, Afgezondene, Apostel en Bode aan ons. Alles wat Hij doet als Profeet, doet Hij met en tot ons in Gods naam. En er zijn twee delen of werken van Christus in dit ambt, alleen betreffende de leer die Hij onderwees:

1. Het openbaren van God in Zijn Naam en liefde, in de verborgenheid van Zijn genade, goedheid en waarheid door Zijn beloften, opdat wij in Hem geloven. Zie het eerste waarin waarlijk zijn profetisch ambt voornamelijk geoeffend werd, Joh. 1: 18, 3: 2 en 17: 6.
2. Het openbaren van God in Zijn wil en geboden, opdat wij Hem gehoorzamen. Het openbaren van Gods gebiedende wil door Jezus Christus kan men aanmerken tweezins.
 - a. Als eigenlijk gezonden tot Israëls huis, de Dienaar van de besnijdenis tot de waarheid van Gods beloften aan de vaderen, Rom. 15: 8.
 - b. Ten opzichte van de gehele kerk in alle eeuwen.

A. Het eerste dat veel van zijn Persoonlijke dienst in het vlees innam, bestond in Zijn verklaren, uitleggen en verdedigen aan de kerk van al Gods geboden tot gehoorzaamheid, tevoren gegeven. God had van den beginne, en bijzonder in het verkondigen van de wet van Sinaï, en de volgende uitleggingen daarvan door de profeten, voortreffelijke geboden tot heiligheid en gehoorzaamheid gegeven; maar het volk dat ze gegeven werd, was vleselijk en niet bekwaam te dragen het geestelijk licht en de zin ervan, welke derhalve in grote mate was bedekt onder het Oude Testament. Niet alleen de beloften maar ook de voorschriften van de wet werden toen duister bevat. En toen de kerk bedorven werd, werden plechtige uitleggingen van Gods geboden aangenomen, welker gehele oogmerk was die te schikken naar van de mensen lusten en zonden, of hen te ontslaan, zo niet geheel, in vele zaken, van de verplichting om ze te gehoorzamen. Onze gezegende Zaligmaker maakt werk in het volbrengen van Zijn profetisch ambt, ten opzichte van het einde van het gebod onze heilige gehoorzaamheid, van die beide, in te verklaren zijn voortreffelijkheid en kracht.

§ 7.

- (1) Hij verklaart eerst de inwendige geestelijke natuur van de wet, met haar opzicht op de meest verborgen gestalten van ons hart en gemoed, en de minste wanorde of ongeregeltheid van onze driften en genegenheden.
- (2) Hij verklaart de ware zin van haar geboden, haar natuur, betekenis en uitgebreidheid, haar verdedigende van al de verdorven en valse uitleggingen die toen in de kerk doorgingen, waardoor haar kracht gebroken, en der mensen lusten voet gegeven werd. Dus had men door overleveringsuitleggingen bepaald, het

zesde gebod: *Gij zult niet doodslaan*, tot dadelijke moord; en het zevende: *Gij zult geen overspel doen*, tot dadelijke onreinheid; gelijk sommigen nu willen bepalen het tweede gebod tot het maken en eren van beelden, uitsluitende de voorname mening van het gebod, om alle middelen en wijzen van Gods dienst te bepalen aan Goddelijke instelling. Hoe Christus in Zijn leer deze verdorvenheden tegenstond, zie Matth. 5:21-28.

§ 8. Dus herstelde Hij de wet tot haar vorige kroon, gelijk de Joodse overlevering zegt dat in Messias' dagen zal geschieden. Hiermee begon de Heere Christus Zijn profetisch ambt en dienst, Matth. 5: 6, 7. Hij opende, ontdekte, legde uit en verdedigde het gebiedende deel van Gods wil, te voren geopenbaard, teneinde wij door overeenkomst daarmee zouden heilig zijn. De volle openbaring van Gods mening en wil in de volmaaktheid en geestelijkheid van het gebod, was bewaard voor Christus in het volbrengen van zijn ambt. En Hij gaf ze ons, opdat wij zouden hebben een volmaakte en voltooide regel van heiligheid. Dit was dan het onmiddellijke einde van dit werk of plicht van Christus' ambt. En daar wij het niet beantwoorden, verwerpen wij die grote Profeet van God gezonden, waarop uitroeiing zo gestreng gedreigd is.

§ 9.

B. Het tweede deel van dit ambt, of zijn volbrenging, ten opzichte van de kerk in alle eeuwen, hetwelk inneemt de dienst van de apostelen, als door Hem Goddelijk aangeblazen, bestond in het openbaren van de plichten van heiligheid, die, al waren zij in het algemeen gegrond in de wet, en haar billijkheid daarin bevestigd, men niet kon weten plichten te zijn in haar eigenlijke natuur, van ons geëist en ons nodig, als door zijn leer en onderwijs. Hierom worden zij genoemd *oude en nieuwe geboden*, in verscheiden zin, zulke zijn geloof in God door Christus, broederlijke liefde, zelfverloochening in het opnemen van het kruis, goed voor kwaad te doen, en andere dergelijke. Hoe groot deel van Evangelieheiligheid in deze dingen bestaat, is bekend. Christus leert daarenboven ook al de instellingen van de godsdienst, waarin onze gehoorzaamheid aan Hem ook tot onze heiligheid behoort, waardoor ze wordt uitgebreid en voortgezet. Dit is de natuur en het einde van Christus' profetisch ambt, waarin Hij handelt tot ons van God, en in Gods naam, in het verklaren van Gods wil in zijn geboden. En onze heiligheid is daarin zijn enigste einde en oogmerk. Zie dit hoofdzakelijk, Titus 2: 10-13.

§ 10. Drie dingen zijn aanmerkelijk in de leer van gehoorzaamheid, die Christus onderwijst.

1. Dat zij het hart zelf raakt met al zijn innigste en heimelijkste daden, en dat in de eerste plaats. De oefening van de meesten ligt maar in uitwendige daden; het onderwijs van velen gaat niet verder, of ten beste tot het matigen van de hartstochten. Maar Hij vordert allereerst het vernieuwen van onze gehele ziel in al haar vermogens, bewegingen en daden, tot Gods beeld, Joh. 3: 3, Ef. 4: 22-25.
2. Zij is wijd uitgestrekt. Alles wat God behaagt en met zijn mening en wil overeenkomt, vordert Hij; al het verkeerde, verdraaide, God mishagende, verbiedt Hij. Zij is dan een volkomen regel van heiligheid en gehoorzaamheid.
3. Zij is klaar, duidelijk en bewijst Goddelijke waarheid en gezag in alles.

§ 11. 1. Hierdoor is de leer van Christus tot algemene gehoorzaamheid in al haar plichten, volstrekt alleszins volmaakt en volkomen. 't Is een merkwaardig gewrocht

van 's mensen Godverzakende hoogmoed, dat zij voorwendende te beogen gehoorzaamheid, ten minste in zedelijke plichten, aan God, zich begeven tot andere regelen en bestier, als klaarder, of voller, of krachtiger, dan die van het Evangelie, welke zijn de leringen van Christus zelf, als de grote Profeet en Apostel van God gezonden om ons onze plicht te leren. Sommigen gaan tot het natuurlicht en het gebruik van de rechte rede, dat is, hun eigen, als hun leidsman, sommigen voegen daarbij de onderwijzingen van de wijsgeren. Zij denken dat een spreuk van Epictetus, Senéca of Arianus, kunstig naar hun smaak toegemaakt, meer leven en kracht in zich heeft dan enig Evangeliegebod. Die dingen behagen hun meer dan Christus' geboden en onderwijzingen, omdat ze, voortkomende uit de bron van het natuurlicht, gepast zijn voor de werkingen van natuurlijke inbeelding en verstand; maar die van Christus, voortkomende uit de bron van eeuwig geestelijk licht, worden niet begrepen in haar schoonheid en uitnemendheid, zonder een grondbeginsel van hetzelfde licht in ons, dat ons verstand bestiert en onze genegenheden trekt. Neem dus enig voorschrift algemeen of bijzonder aangaande zedelijke plichten, dat stoffelijk hetzelfde is, in de Schriften van de wijsgeren en in de leer van het Evangelie, velen zullen het op de eerste wijze voorgesteld meer achten dan op de andere. Tot zo'n verachting komt men van Jezus Christus, Gods wijsheid, en de grote Profeet van de kerk.

Toen Hij zijn ambt intrad, kwam de stem van de hoogwaardige heerlijkheid: *Deze is Mijn geliefde Zoon, hoort Hem!* Dit kwam in plaats van al de verschrikkelijke verschijnsels en voorbereidingen die God gebruikte in het geven van de wet. Want Hij gaf de wet door de dienst van de engelen, die blote schepselen zijnde, betoonde God zijn vreselijke tegenwoordigheid onder hen, om hun dienst gezag te geven. Maar wanneer Hij Zijn wil onder het Evangelie kwam openbaren door Hem in Wie de volheid van de Godheid lichamenlijk woonde, en die Zelf alle Goddelijke macht had, wees God maar duidelijk aan, of verklaarde wie de Persoon was, en gaf ons bevel in het algemeen Hem te horen. God deed dit met opzicht op zijn tevoren vastgestelde grondinstelling, dat, wanneer Hij verwekte, en de groten Profeet van de kerk zond, allen die Hem niet wilden horen, zouden worden uitgeroeid uit het volk. Het opvolgen dan van dit gebod, in Christus' stem te horen, is de grondslag van alle heiligheid en Evangeliegehoorzaamheid. En willen mensen niet worden bewogen door Gods wijsheid, gezag noch goedheid, in ons te geven dit gebod en bestuur tot ons goed, noch door aan te merken de begaafdheden en getrouwheid van Jezus Christus, Gods Zoon, in het volbrengen van zijn profetisch ambt, noch door te gedenken dat zij aan Hem, niet aan Epictetus, Senéca of Plato op de laatste dag rekenschap zullen geven, om Hem alleen te kiezen tot hun Leidsman in alle gehoorzaamheid aan God en plichten onder hen zelf, zij zullen te laat ondervinden dat zij in hun keuze bedrogen zijn.

§ 12. Al onderstelde men eens, om hen die het zo willen, dat al onze gehoorzaamheid bestaat in zedelijkheid, of haar plichten, hetwelk het gevoelen is van onze hedendaagse heidenen, gelijk iemand hen goed noemt, van waar of van wie zullen wij die leren, of tot wie zullen wij gaan om onderwijs dienaangaande? Zeker daar het onderwijs of opstel van geboden het klaarst, duidelijkst, volkomenst is en vrij van misslagen; daar de wijze van leren het krachtigst en uitwerkendst is, daar het gezag van de leraar het grootst en ongetwijfeld is, daar moeten wij ons begeven om onderwijs en bestier. In al deze opzichten mogen wij zeggen van Christus, gelijk Elihu van God zei: *Wie leert gelijk Hij?* Job 36:22. Wij zullen waarschijnlijk van God geleerd worden, wanneer wij van Hem worden onderwezen. De geboden en

voorschriften van plichten zelf, die het natuurlicht ons geeft, hoe ook verbeterd door het verstand en de rede van bespiegelaars, zijn veelszins gebrekkig.

§ 13. Want,

1. De uiterste verbeeldingen van de mensen hebben nooit bereikt de zaak waarin het leven en de ziel van heiligheid bestaat, het vernieuwen van onze gevallen natuur in Gods beeld en gelijkenis. Zonder dit is alles wat men voorschrijft aangaande het matigen van de hartstochten en plichten van zedelijke heiligheid, levenloos en nutteloos. Hierom werd door al het onderwijs van de oude wijsgeren, nooit de natuur van een enig mens vernieuwd, wat verandering ook werd gewrocht in hun wandel. Dat de leer van gehoorzaamheid, die Jezus Christus leert als de grote Profeet van de kerk, dit nochtans duidelijk en lijnrecht vordert, heb ik hier voor genoeg bewezen.
2. Zeer weinige geboden van mensen zijn zo zeker, dat wij ze mogen houden voor een vasten en onfeilbare regel. Enige algemene geboden beken ik, zijn zo klaar in het natuurlicht, dat wij niet kunnen twifelen of hetgeen zij vorderen is onze plicht te volbrengen. Zulken zijn God lief te hebben, niemand te verongelijken, elk recht te doen, hetwelk alle redelijke schepselen op het eerste voorstel toestemmen. Leeft men ergens in openbaar verzuim of onkunde hiervan, derzulker ontaarding tot onredelijkheid is openbaar, en hun gevoelens zijn verachtelijk. Maar ga wat verder, en gij zult vinden al de grote zedenmeesters eindeloos twisten over de natuur van de deugd in het algemeen, over de diensten en plichten ervan, over de regels en maten van haar oefening. In deze twisten hebben de meesten van hen hun leven doorgebracht, zonder grote pogingen om hun eigen denkbeelden uit te drukken in hun wandel.

Het is deels, denk ik, om dezelfde reden dat onze tegenwoordige zedenmeesters maar alleen schijnen te zorgen voor de naam; deugd zelf is vreemd en onbekend geworden. Maar over alles wat Jezus Christus ons geboden heeft, blijft niet de minste twijfel of het is een onfeilbare regel dien wij moeten opvolgen of niet. Elk gebod van Hem, ook tot de minste plicht, is tevens zeker, en verklaart onfeilbaar de natuur en noodzaak van die plicht, zowel als van de grootste, en die het meeste bewijs van het natuurlicht hebben. Zo ras maar blijkt dat Christus iets van ons eist door zijn Woord, dat Hij ons iets heeft geleerd, als de Profeet van de kerk, blijft voor ons geen twijfel, of het onze plicht is of niet.

§ 14. 3. De gehele regel van plichten ons gegeven door het best verbeterde natuurlicht, uitgezonderd die zuiver Evangelisch zijn, die sommigen verachten, is duister en partijdig. Verscheidene zedelijke plichten, hier voor aangewezen, kan het natuurlicht in zijn gevallen, verduisterden toestand niet ontdekken. Deze duisterheid blijkt uit al de verschillen over zijn geboden en besturingen. Maar de openbaring en de geboden daarin gegeven door Christus, is gelijkmatig tot algemene gehoorzaamheid, en geeft de palen daarvan; zodat daarvan geen plicht is dan dien Hij heeft geboden, en het schoonschijnende voorwendsel dat iets een plicht zij jegens God of mensen, wordt afgekeurd met te bewijzen, dat Hij het niet heeft geboden; zijn geboden en besturingen zijn klaar en duidelijk; laat de grootste, geleerdste zedenmeester van de wereld aanwijzen een enige plicht van zedelijkheid, bevestigd door de regelen en het bestier van de hoogste en bespiegelandste zedenkunde, en ik zal tonen en bewijzen, dat ze klaarder en duidelijker wordt gevorderd door de Heere Christus in het Evangelie, en aangedrongen met krachtiger beweegredenen dan zij kennen. Het is dan de hoogste dwaasheid en goddeloosheid dat mensen beogen, pleiten, of voorgeven

plichten van gehoorzaamheid te leren eer van anderen, dan van Christus de Profeet van de kerk.

§ 15.

De wijze van leren is zo krachtig en uitwerkend tot dit einde, dat wij mogen zeggen: *Wie leert gelijk Hij?* Zijn Persoonlijke dienst hier op aarde vervulde door Zijn uitstekendheid alle mensen met verwondering. Hij leerde met gezag, en niet als de schriftgeleerden, Matth. 7:29. *Zij verwonderden zich over de aangename woorden, die Hij sprak*, Lukas 4: 22. En de gerechtsdienaars gezonden om Hem te vangen, gingen verbaasd weg, zeggende: *Nooit sprak enig mens gelijk deze*, Joh. 7:46. Het was Gods voornemen niet, dat velen van dat verharde geslacht zouden worden bekeerd door zijn Persoonlijke dienst, Joh. 12:38-40, als hebbende een andere te vervullen in, door en op hen; nochtans blijkt uit het Evangelie, dat Θεῖον τι, Goddelijke kracht en heerlijkheid zijn onderwijzingen vergezelden.

Doch ik beoog nu zijn aanhoudend en tegenwoordig leren van de kerk door zijn Woord en Geest. Hij geeft daaraan die kracht en uitwerking, dat het zich door zijn uitwerksels dagelijks betoont van God te zijn, als betonende geestelijke kracht daarmee vergezeld. Dit getuigen steeds de ondervinding, het geweten en het leven van velen. Zij betuigen nu en zullen eeuwig betuigen wat kracht Gods Woord had om hun gemoed te verlichten, hun lusten te temmen, hun hart te veranderen en te vernieuwen, hen te helpen en te troosten in hun verzoeken en engten, met dergelijke uitwerksels van genade en kracht.

§ 16. Wat is de leerwijze van de grootste zedenmeesters, en wat zijn de uitwerksels daarvan? Verlokkende woorden, glatte sierlijke uitspraak, samengesteld tot strikken voor de genegenheden, en vermaak van de inbeelding, zijn de zwier, het sieraad en het leven van dien weg of leerwijze. En van al zulke redenen zijn de beste vruchten, wegvliegend genoeg, voornemens voor een tijd, tot enige opvolging van het gesprokene, en misschien wat verdwijnende pogingen naar enige verandering van leven. Zij werken zo zacht en gemakkelijk op van de mensen gemoed, dat doorgaans de overgegevenste en hardnekkigste zondaars er vermaak in hebben, gelijk ook in het prediken ervan vermaak hebben, zij die in dezelfde geest en grondbeginsels handelen.

Het gezag van hen aan wier onderwijs wij ons verkiezen over te geven, is ten laatste ook van veel gewicht; wij zullen zonder verder bewijs overlaten aan het geweten van alle mensen, wiens gezag zij hoogachten, van Christus, Gods Zoon, of van de mensen die zij nalopen; zij mogen vrij kiezen, zo zij maar oprecht willen zeggen wat zij doen.

§ 17. Omdat dan het grote einde van Christus' profetisch ambt, in Zijn openbaren van Gods wil in de Schrift, in Zijn Persoonlijke dienst, in het toedelen van Zijn Woord en Geest bij aanhouding in de kerk, is onze heiligheid en gehoorzaamheid aan God. Kan ik niet voorbijgaan de ongodisterij, hoogmoed en dwaasheid van onze hedendaagse heidenen, die waarlijk of in voorwendsel zich begeven tot het natuurlicht, en de leerorde van de wijsgeren, tot hun geleide en bestier, eer dan tot Hem, die van God is verordend tot de grote Onderwijzer van de kerk. Ik ontken niet dat in de oude zedenonderwijzers vele treffende leringen zijn aangaande deugd en ondeugd maar misschien hun schriften meer gelezen hebbende als velen die hoog opgeven, durf ik bevestigen, dat ja hun spreuken kunnen dienen tot opheldering van de waarheid, die op de andere wijze onfeilbaar geleerd wordt; maar dat zij alleen genomen, eer van de

mensen inbeelding en verstand vermaken, dan hen bevoordelen in de ware doeleinden van zedelijkheid of deugd.

§ 18. Ten derde; *dit is ook een groot einde van Christus' koninklijke macht.*

Want als zodanig bedwingt Hij onze vijanden en bewaart onze ziel voor het verderf. Onze voornaamste vijanden strijden tegen onze geestelijken toestand en veiligheid, en zijn onze lusten, zonden en de verzoeking die ze vergezellen. Deze bedwingt onze Heere Jezus Christus door zijn koninklijke macht, levendmakende en versterkende in ons door zijn hulpen en onderstanden van genade, alle grondbeginselen van heilige gehoorzaamheid. In het kort, Christus' werk als Koning is te brengen tot deze hoofden.

1. Zijn onderdanen vrij te maken.
2. Hen te bewaren in veiligheid, verlossende hun ziel van list en geweld.
3. Hen te geven voorspoed en aanwas van vermogen.
4. Voor hen vast te stellen verzekerden vrede.
5. Hun te geven liefde onder hen zelf.
6. Het belang en welvaren van zijn koninkrijk te stellen in al hun genegenheden.
7. Hun gehoorzaamheid eeuwig te belonen.

Dit alles doet Hij voornamelijk door in hen te werken genade en heiligheid, gelijk licht ware aan te wijzen. Ik denk dat niemand twijfelt, of Christus' voornaam werk tot ons als ons Hoofd en Koning bestaat in ons heilig te maken en te bewaren; dus bewijs ik dat niet verder.

Maar wij moeten deze aanmerkingen gebruiken tot bevestiging van deze drangreden voor de noodzaak tot heiligheid.

§ 19. 1. Blijkt dan hoe ijdel en dwaas mensen die in een onheilige toestand blijven, zich inbeelden eigendom aan Christus te hebben, of door Hem beoordeeld te worden. Door dit grote bedrog bederft de satan, die zaligheidsvijand, de meeste naamchristenen. Het Evangelie verklaart openlijk een weg ten leven en zaligheid door Jezus Christus. Dit stemmen dusver toe allen die men Christenen noemt, dat zij geen andere weg tot het einde toelaten, die daarmee gelijk staat. Ik spreek niet van grove, verharde zondaars, die alle toekomstige belang niets achten; maar ik beoog hen, die in het algemeen begeren de helse verdoemenis te ontvlieden, en eeuwige heerlijkheid te verkrijgen. Deze zeggen, dit te willen doen door Jezus Christus, en denken dat deze dingen in het Evangelie gemeld, tot hen behoren, zowel als tot anderen, omdat zij ook Christenen zijn. Maar zij verstaan niet dat de kracht en het voordeel van alles wat de Heere Christus voor ons gedaan heeft, wordt toegedeeld aan 's mensen ziel, waardoor zij er deel aan krijgen, langs zekere wegen en middelen. Zonder deze hebben wij geen eigendom aan iets dat Christus gedaan of verklaard heeft in het Evangelie. Zo wij zaligheid verwachten door Christus, moet het zijn door hetgeen Hij heeft gedaan en doet voor ons, als Priester, Profeet en Koning. Maar één van de voornaamste einden van hetgeen Hij in dit alles doet, is ons heilig te maken; en werkt Hij dat niet uit in ons, wij kunnen geen eeuwig voordeel hebben door iets wat Christus heeft gedaan of nog doet als de Middelaar van de kerk.

§ 20. De deerlijke toestand van de meeste naamchristenen, die leven in de zonde, en nochtans hopen zalig te worden door het Evangelie, is in grote mate te bewenen. Zij maken zich schuldig aan de twee grootste boosheden, waarvoor een redelijk schepsel in de wereld vatbaar is.

1. Zij bedriegen en bederven jammerlijk hun eigen ziel. Hun gehele belijdenis van het Evangelie is maar te roepen vrede, vrede, daar haastig verderf aan de deur ligt. Zij verloochenen de Heere die hen kocht, en brengen op zichzelf schielijke verwoesting. Zij zijn gekocht en beschermd tot kennis en belijdenis van de waarheid, maar in hun werken verloochenen zij Hem, die zij in woorden erkennen, welker verdoemenis niet slaapt. Want dat mensen leven in gierigheid, aardsgezindheid, hovaardij, eerzucht, vermaken, haat van de kracht van de Godzaligheid, en nochtans hopen op zaligheid door het Evangelie, is de meest onfeilbare weg om hun eeuwig verderf te verhaasten en zeker te maken.
2. En zij werpen op Christus en het Evangelie de grootste oneer die zij kunnen. Die Christus verwerpen en het Evangelie een fabel achten, onteren niets meer, misschien zoveel niet, de een als de ander, zij die belijdende die beide te erkennen, nochtans leven en wandelen in een onheiligen toestand. Want Christus' openlijke vijanden zijn reeds geoordeeld en veroordeeld, en niemand heeft gelegenheid om erger van Hem of het Evangelie te denken om hun weerstaan daarvan. Maar zij die belijden hen te erkennen, pogen de Heere Christus voor te houden als een Dienaar van de zonde, als een die verworven heeft involging voor mensen om te leven in hun lusten, en mitterij tegen God; en het Evangelie als een leer van ongebondenheid en goddeloosheid. Wat anders kan iemand van hen leren aangaande het een of het andere? De gehele taal van hun belijdenis is, dat Christus zo'n Zaligmaker, en het Evangelie zo'n wet en regel is, dat men de zonden lievende, en in de zonden levende, door dezelve kan zalig worden. Dit heeft geworpen allerlei oneer op des Christens dienstpleging, en haar voortgang in de wereld gestopt. Over zulke mensen klaagt Paulus bitter, Filip. 3:18, 19, Velen wandelen van welke ik u dikwijls gezegd heb, en nu wenende zeg, dat zij zijn vijanden van Christus' kruis, welker einde is verderf, welker God is hun buik, en welker heerlijkheid is in hun schande, die aardse dingen bedenken. Op hoeveel naamchristenen past deze beschrijving in onze dagen? Wat zulken mogen denken van zichzelf, zij zijn vijanden van Christus' kruis, en vertrappen het bloed des verbonds.

§ 21. Mochten ernstiger belijders in deze recht ernstig zijn! Paulus hebbende verzekerd de zaligheid van alle ware gelovigen door Gods onveranderlijk voornemen, zegt aanstonds: *Een ieder die Christus' Naam noemt, sta af van ongerechtigheid*, 2 Tim. 2: 19, klaar aanduidende, dat wij zonder heiligheid, zonder algemene afstand van ongerechtigheid, niet kunnen hebben het minste bewijs dat wij deel hebben in dien verzekerden toestand. Gij noemt Christus' Naam, u belijdt eigendom aan Hem, en verwacht zaligheid door Hem; op wat wijze zult gij u tot Hem begeven? Van welke Zijner ambten verwacht u voordeel? Is het van Zijn Priesterambt? Heeft Zijn bloed uw geweten gereinigd van dode werken, om de levende God te dienen? Bent u afgewassen en geheiligd, en daardoor heilig gemaakt? Bent u met dat bloed gekocht uit de wereld, en van uw ijdele wandel daarin, naar de gewoonten en overleveringen van de mensen? Bent u door het opgedragen aan God, en Zijn eigendom gemaakt? Vindt u deze uitwerksels van Christus' bloedvergieten niet in en op uw ziel en geweten, gij verwacht tevergeefs de andere van verzoening, vrede en overeenbrenging met God, van ontferming, vergiffenis, rechtvaardigmaking en zaligheid. Christus' Priesterambt heeft zijn gehele uitwerkseel in allen die er enig uitwerkseel van hebben. Verachters van Zijn vruchten in heiligheid, zullen nooit enig het minste deel hebben aan Zijn vruchten in rechtvaardigheid.

§ 22. Verwacht u hulp en onderstand van Christus' daden als de grote Profeet van de kerk? Hebt u metterdaad van Hem geleerd alle goddeloosheid en wereldse begeerlijkheden te verzaken, en rechtvaardig, matig, Godzalig te leven in deze wereld? Heeft Hij u geleerd nederig, zachtmoedig, geduldig te zijn, te haten de rok van het vlees bevekt. Heeft Hij u geleerd oprechtheid in al uw wegen, handelingen en gehelen omgang onder mensen? Boven alles heeft Hij u onderwezen, hebt u van Hem geleerd uw hart te zuiveren en te reinigen door geloof, uw inwendige geestelijke en vleselijke lusten te temmen, te jagen naar algemene overeenkomst met zijn beeld en gelijkenis? Vindt u Zijn leer krachtig tot deze einden, en is uw hart en gemoed in de vorm ervan overgegoten?

Is dit zo, dan is uw deel aan Hem door zijn profetisch ambt u beveiligd.

Maar zegt u: Ik hoor Zijn stem in Zijn Woord, gelezen en verkondigd; ik heb daardoor geleerd vele verborgenheden, en verkregen veel licht of kennis, ten minste weet ik het zakelijke van zijn leer, ik kan daarvan spreken, en doe al vele dingen, of volbreng vele plichten volgens dezelve.

Toch kunt u niet zeggen dat de gemelde uitwerksels in u zijn gewrocht door Zijn Woord en Geest; weet dat u verliest de tweede verwachting van eigendom aan Christus als Middelaar en alle voordelen daardoor.

§ 23. Zult gij u begeven tot Christus' koninklijk ambt, en hebt u verwachting van Hem uit kracht hiervan? Gij zult goed doen te onderzoeken, hoe Hij in en over u regeert. Heeft Hij uw lusten getemd, die vijanden van zijn koninkrijk, die tegen uw ziel vechten? Heeft Hij u door Zijn genade gesterkt, geholpen, ondersteund, bijgestaan tot alle heilige gehoorzaamheid? En hebt gij u overgegeven om te worden geregeerd door zijn Woord en Geest, om Hem te gehoorzamen in alles, en al uw tijdelijke en eeuwige belangen te vertrouwen aan zijn zorg, getrouwheid en macht?

Is dit zo, dan hebt gij stof tot vreugde, als hebbende verzekerd belang in de gezegende zaken van Zijn koninkrijk.

Maar heersen uw hovaardige, weerspannige lusten nog in u, heerst zonde over u, volhardt gij nog te vervullen de lusten van het gemoed en vlees; wandelt gij nog naar de zwier van deze wereld, en niet als gehoorzame onderdanen van Zijn koninkrijk, dat niet is van deze wereld. Bedrieg u niet langer, Christus zal u geen voordeel doen.

De som van deze onze drangreden is, zo de Heere Christus niet anders ons ten goede handelt, als in en door zijn gezegende ambten van Priester, Profeet en Koning; en is het onmiddellijke uitwensel van Christus' genade werkzaam in al deze ambten tot ons, onze heiligheid en heiligmaking, zij, in wie dat uitwensel niet wordt gewrocht en voortgebracht, hebben geen grond noch reden om zich te beloven eigendom aan Christus, of enig voordeel door zijn Middelaarschap. Dat mensen Christus' Naam noemen, zich belijden Christenen of Christus' leerlingen te zijn, en door Hem te verwachten ontferming, vergiffenis, leven en zaligheid, en ondertussen in zichzelf zijn werelds, hovaardig, eerezuchtig, nijdig, wraakgierig, haters van Godzaligen, gierigaards, levende in lusten en vermaken, is een aanstoot en schande voor des Christens dienstpleging, en onvermijdelijk verderf voor hun ziel.

Vijfde boek

Hoofdstuk 5.

Noodzaak tot heiligheid, uit onze toestand in deze wereld

Noodzaak tot heiligheid verder bewezen, door onze eigen staat en toestand in deze wereld, met het van ons gevorderde ten aanzien van ons verheerlijken van Jezus Christus.

§ 1. Nog een drangreden voor de noodzaak tot heiligheid kan men nemen uit aanmerking van onszelf, en van onze tegenwoordige staat en toestand. Want alleen door dezelve kan de snode kwaal van onze natuur worden genezen. Dat onze natuur vreselijk en algemeen is verdorven door de komst van de zonde, is hiervoor genoeg bewezen. Ik overweeg die nu niet in haar onmacht om voor God te leven, of in de vijandschap tegen God op ons door de zonde gekomen, ook niet in de toekomstige straf die ze ons onderhevig maakt maar ik beoog de tegenwoordige ellende die op ons ligt door dezelve, tenzij die genezen worde. Want 's mensen gemoed bezeten van duisternis, ijdelheid, dwaasheid en onstandvastigheid, zijn wil onder de macht van de geestelijke dood, weerstrevig en halsstarrig, en al de genegenheden vleselijk, wellustig en zelfzoekend zijnde, wordt de gehele ziel van God afgerukt, en dus buiten zijn weg, steeds vervuld met verwarring en verbijsterende wanorde. Zij gelijkt naar Jobs beschrijving van het graf: Een land van duisterheid, en van doodsschaduw, zonder enige geschiktheid, en daar het licht is als de duisternis, Job 10:21, 22. Salomo naspeurende de oorzaak van al de ijdelheid en moeite die in de wereld is, van al de stoornissen die 's mensen leven vervullen, zegt als het zakelijke van zijn ontdekking: God maakte de mens oprecht, maar zij zochten vele vonden, Pred. 7:29, dat is, zij wierpen zich in eindeloze strikken en verwarringen. Dat de zonde in haar schuld is, is de straf in haar kracht, ja de grootste die mensen op de wereld onderhevig zijn. Hierom geeft God, om de schuld van sommige zonden te straffen, velen over aan de macht van anderen, Rom. 1: 24-28, 2 Thess. 2: 11. God doet dit niet alleen om hun verdoemenis op de laatste dag te verzekeren en te verzwaren, maar om hun zelf in deze wereld vergelding te geven van hun dwaasheid in zichzelf. Want daar is niet zulk een grote ellende of slavernij, dan te zijn onder de macht van de zonde.

§ 2. Dit bewijst het oorspronkelijke verderf van onze natuur, de gehele ziel vervuld met duisternis, wanorde en verwarring, wordt gebracht onder de macht van verscheidene lusten en driften, die het gemoed en de wil gevangen nemen in haar belang, in het snoodste en vuilste werk van slaafse dienstbaarheid. Zo ras het gemoed begint te handelen volgens zijn kleine overblijfsels van licht, wordt het tegengesproken door heftige lusten en hartstochten, die zijn bestier verdonkeren, en zijn geboden doen zwijgen. Hierdoor is de algemene spreuk zo algemeen niet, dan hetgeen zij betekent:

Video Meliora proboque, Deteriora sequor

Hierdoor is de gehele ziel vervuld met heftige tegenspraak en strijd. IJdelheid, ongestadigheid, dwaasheid, aardsgesinde redeloze begeerten, ongeregelde lusten, zelfontroerende en pijnigende hartstochten, werken gedurig in onze verdorven natuur. Zie dit Rom. 3: 10-18. Hoe vol is de wereld van wanorde, verwarring, onderdrukking,

roof, onreinheid, geweld en dergelijke deerlijke ellenden? Helaas! zij zijn nog maar een flauwe schets van de boosheden die 's mensen gemoed vervullen van nature. Want zij allen komen daaruit voort, Matth. 15: 18, 19, en geen duizendste deel van het daarin ontvangen komt ooit ten uitvoer. *Vanwaar komen oorlogen en gevechten onder u? Komen ze niet uit uw lusten die in uw leden strijd voeren? Gij begeert en hebt niet, gij doodt en gij begeert te hebben, en kunt niet verkrijgen gij vecht en voert krijg, doch gij hebt niet*, Jak. 4: 1, 2. Alle kwaad komt voort uit de geweldige lusten van des mensen gemoed, en wanneer die ten uiterste gewerkt hebben, zijn zij even onverzadigd als tevoren. *Goddeloze mensen, onder de macht en wanorde van de verdorven natuur, zijn gelijk een beroerde zee die niet kan rusten, haar wateren werpen slijk en modder op, zij hebben geen vrede*, Jes. 57:20, 21. Hun hart is in gedurige beweging, rusteloos in zijn gedichtels en inbeeldingen, gelijk het zeewater in storm en beroering; *die allen zijn ten allen dag alleen boos*, Gen. 6: 5. Hierin werpt het op slijk en modder. En die boven anderen bevoordeeld schijnen in macht en gelegenheid om hun lusten te voldoen, vermeerderen maar hun eigen onrust en ellende, Psalm 49: 13-21. Want deze dingen zijn in zichzelf en voor anderen boos, en tevens straffend voor hen in wie zij zijn, bijzonder in wie zij overvloedig zijn en heersen. Lag hun binnenste bloot, de verwarring en schrik waarin zij leven zou doen zien, dat zij staan op de boord van de hel.

§ 3. Hierdoor is des mensen leven vol ijdelheid, beroering, teleurstellingen, kwellingen en eindeloze ongenoegens, welke wijze heidenen zagen, bejammerden en poogden kwijt te raken. Dit alles spruit uit het verderf van onze natuur, en de wanorde op ons gekomen door de zonde; wordt die niet genezen, zij zal zeker uitlopen in eeuwige ellende, en is voor tegenwoordig deerniswaardig. Ware vrede, rust en stilheid van het gemoed, zijn voor zulke zielen vreemd. Helaas wat zijn toch de verdwijnende voordelen, vermaken en genoegens die de wereld kan opleveren, bij deze ellende? Hoe onmachtig is des mensen gemoed om rust en vrede in of door die allen te vinden? Zij walgen en verstikken ras hen die ze genieten, en worden smakeloos in al hun verscheidenheid, welke alleen vermeedert tegenwoordige ijdelheid, en voorraad oplegt voor toekomstige kwelling. Ons grootste belang in deze wereld is dan na te speuren hoe deze wanorde te genezen, deze bron van alle gruwelen te stoppen is.

Ons oogmerk zal blijken in de volgende aanmerkingen.

§ 4.

1. Sommigen zijn ja natuurlijk van bedaarder en stiller aard en gesteltenis als anderen. Zij vallen niet in zulke buitensporige uitwendige zonden als anderen; hun gemoed heeft nooit zulke woeste driften en genegenheden dan de meesten. Deze zijn bij vergelijking vreedzaam en nuttig voor hun nabestaanden en anderen. Nochtans is hun gemoed en hart vol duisternis en wanorde. Want aldus zijn alle mensen van nature, gelijk wij bewezen hebben, die niet almachtig krachtadig genezen zijn. En hoe minder beroerende golven hun oppervlak bewegen, hoe meer slijk en modder dikwerf op hun bodem ligt.
2. § 5. Opvoeding, overtuiging, droefheden, verlichtingen, hoop op eigen gerechtigheid, liefde tot goede naam, verkering met goede lieden, voornemens tot wereldse einden en andere dergelijke middelen, bedwingen dikwerf de daden en uitbarstingen van de kwade inbeeldingen en woedende driften van 's mensen gemoed; ja, zij kunnen de gemoedsgestalte en levensloop zeer veranderen, hoe, waarin en hoever, staat hier niet te verklaren.

3. § 6. Boven alles wat deze middelen kunnen uitwerken, of iets van die natuur, blijft de kwaal ongenezen, de ziel steeds in haar wanorde en inwendige verwarring; want onze oorspronkelijke schikking, eenstemmigheid en rechtvaardigheid, bestond in de vermogens en neigingen van ons gemoed, wil en genegenheden, tot geregelde daden tot God als ons einde en loon. Hieruit sproot al de orde en vrede, die in al haar vermogens en daden was. Zolang wij bleven in rechte orde tot God, was onmogelijk dat wij anders waren in onszelf. Maar door zonde afgevallen van God, en onze gelijkvormigheid met Hem verloren hebbende, vielen wij in al de verwarring en wanorde, hiervoor beschreven. Daarom,
4. § 7. Het enigste genees en hulpmiddel voor deze kwade toestand is heiligheid, het vernieuwen van Gods beeld in ons; want uit het verlies hiervan spruit al het gemelde kwaad. Hierdoor wordt onze ziel enigermate hersteld in haar eerste orde en rechtvaardigheid; zonder dit zijn alle pogingen naar inwendige vrede, ware gerustheid van het gemoed, en rechte orde in onze hartstochten tevergeefs. Alleen de heilige ziel, het geheiligd gemoed is bezadigd en geschikt tot het genieten van God. Ik beoog Paulus' bestier, Ef. 4: 22-24. Wij worden verlost van de macht van verdorven en bedriegende begeerlijkheden, die de bron en oorzaak zijn van al de gemelde verwarring, door het vernieuwen van Gods beeld in ons, en niet anders. Hieruit spruit voor alle mensen, die niet zijn verzot op hun lusten en verderf, een krachtige drang en beweegreden tot heiligheid.
Maar men kan tegenwerpen dit volgende.

§ 8. 1. U erkent en beweert dat in alle geheiligden nog zijn overblijfsels van ons oorspronkelijk verderf en wanorde; dat in gelovigen steeds zonde blijft; ja, dat ze in hen krachtig en uitwerkend werkt, hen gevangen leidende tot de wet der zonde. En dat hieruit volgen grote en krachtige oorlogen en strijden in de ziel van wedergeborenen, die waarlijk geheiligd zijn. Dat die hieronder zo zeer lijden, dat ze zuchten, klagen en roepen om verlossing. Het vlees begeert tegen de Geest, de Geest tegen het vlees, en deze strijden. Dus blijkt niet dat deze heiligheid zo heelt en geneest de zondige kwalen van ons gemoed.

Aan de andere zijde, mensen die wij nog denken te liggen onder de macht van de zonde, die niet hebben de genade en heiligheid in het vernieuwen van Gods beeld dat u beweert, schijnen meer vrede en gerustheid in hun gemoed te hebben. Zij hebben niet die inwendige strijd, waarover anderen klagen, noch dat zuchten om verlossing. Ja, zij vinden genoeg in hun lusten en vermaken, en hulp tegen voorkomende onlusten.

§ 9. Antwoord.

1. De vrede en orde die men voorgeeft te zijn in het gemoed van mensen onder de macht van de zonde, en niet geheiligd, is gelijk die in de hel en het rijk van de duisternis. De satan is niet verdeeld tegen zichzelf, in zijn koninkrijk is niet zulk een verwarring en wanorde die het vernielt; maar het heeft bestaan door het algemene einde van alles wat er in is, hetwelk is weerstaan van God en alle goed. Zo'n vrede en orde kan er zijn in een ongeheiligd gemoed. Daarin geen werkzaam grondbeginsel zijnde voor God en geestelijk goed, werkt alles op een wijze en al zijn beroerde stromen lopen enen weg. Nochtans werpen zij steeds op slijk en modder. In zo'n gemoed is enkel die vrede, waarin de sterk gewapende, dat is satan, zijn huis bewaart, tot een, sterker dan hij, hem komt binden. Denkt iemand de vrede en orde voor hem genoeg, waarin zijn gemoed in al zijn vermogens

eenparig werkt tegen God, of voor zichzelf, zonde en wereld, zonder enige weerstand of tegenspraak, die is in de hel te vinden.

2. § 10. Onderscheid is er tussen verwarring en mouterij. Waar in een staat verwarring is, zijn alle regelen of regering ontbonden, en alles losgelaten tot de uiterste wanorde en kwaad. Maar waar de regering vast en bestendig is, kan mouterij sommige delen en plaatsen beroeren en benadelen, zonder dat de gehele staat daardoor in wanorde komt. Dus is het met de geheiligde ziel. Uit hoofde van de overgebleven zonden in haar kan weerspanningheid zijn, maar daar is geen gehele verwarring. Genade behoudt de regering in het gemoed en hart vast en bestendig, zodat er vrede en verzekering voor de gehelen staat van de persoon is, al willen lusten en verdorvenheden daartegen muiten en oorlogen. De Goddelijke orde dan van de ziel, bestaande in het regeren van de genade, alles aan God in Christus onderwerpene, wordt nimmer verdelgd door het muiten van de zonde, schoon nog zo geweldig of overmogend. Maar in de staat van ongeheiligde mensen, al is er geen mouterij, daar is enkel verwarring. Zonde regeert en heerst in hen. Wat behagen men ook voor een tijd daarin heb, het is niet dan volkomen wanorde, omdat het is tegenstaan van God. Het is dwingelandij, die alle wet, en regel, en orde vernielt, ten opzichte van ons laatste en hoogste einde.
3. § 11. De ziel van een gelovige heeft in deze strijd dit genoeg, dat haar vrede doorgaans niet gestoord en nooit daardoor geheel vernield wordt. Zo'n kent zonde voor zijn vijand, kent haar oogmerk, en wat hulp en bijstand is bereid voor hem, tegen haar list en geweld en recht inziende de natuur en het einde van deze strijd, is zij ze getroost. Ja de grootste engten waarin de zonde een gelovige brengt, stellen hem maar aan het oefenen van de genaden en plichten waarin hij ontvangt grote geestelijke vergenoeging. Zulke zijn bekering, ootmoed, droefheid naar God, zelfvernederig en walg aan zichzelf, met vurig bidden om verlossing. Al schijnen nu deze dingen lastig en droevig, zij komen door de genade van Gods Geest, in dezelve werkende, zo overeen met de natuur van het nieuwe schepsel, en behoren zozeer tot de geestelijke welgesteldheid van de ziel, dat zij in die allen heimelijk genoeg vindt. Maar de beroerte die anderen vinden in hun hart en gemoed, uit hoofde van de zonde, is van de strenge beschuldigingen van hun geweten alleen, die zij ontvangen als zekere voorboden en voorzeggingen van toekomstige eeuwige ellende.
4. § 12. Een geheiligde is verzekerd van voorspoed in deze strijd, en dat houdt gezegende vrede en orde in zijn ziel, terwijl zij duurt.
Er is tweevoudige voorspoed tegen weerspanninge werkingen van de overblijfsels van de inwonende zonde.
 - A. In bijzondere voorvallen.
 - B. In de gehele zaak.Wij hebben in deze beide voldoende verzekering van voorspoed, zo het niet scheelt aan onszelf. Want,
 - A. Merkt de strijd aan, in enige bijzondere lust en verdorvenheid, geholpen van enige krachtige verzoeking; wij hebben voldoende en gezegende verzekering, dat wij blijvende in het naartige waarnemen van de wegen en middelen ons aangewezen, en het te werk leggen van de bijstand in het genadeverbond verzorgd, niet zo zullen feilen van dadelijke voorspoed, dat de begeerlijkheid zonde zal ontvangen, voortbrengen en uitvoeren. Maar zijn wij nalatig, verzuimende onze gekende plichten en voorname belangen, is het geen wonder zo wij soms worden geworpen in wanorde en teruggedrongen van de kracht van de zonde. Maar,

- B. Voor het einde van de zaak, dat de zonde Gods beeld niet geheel in ons zal uitwissen, tot onze ziel geheel zal verderven, gelijk zij poogt, hebben wij Gods verbondsgetrouwheid, die ons niet zal feilen, tot waarborg, Rom. 6:14. Dus wordt, niettegenstaande deze tegenstand en al het daaraan toegeschreven, vrede en orde bewaard door de kracht van de heiligheid in een geheiligd gemoed en ziel.

§ 13. 2. Misschien werpt men tegen: vele belijders die zich aanmatigend heiligmaking en heiligheid, en die gij die deelachtig acht, zijn nog korzelig, kribbig, gemelijk, onrustig in hun gemoed, onder hun nabestaanden en in de wereld; ja veel uitwendige ijdelheid en wanorde, die gij tekenen maakt van de inwendige verwarring van des mensen gemoed en de kracht van de zonde, komen of door hen, of zettenzij voort. Waar is dan het voorgewende voordeel, dat heiligheid ons zo onvermijdelijk noodzakelijk maakt?

Antwoord. Zijn er zulke, te schandelijker is het voor hen, en zij zullen hun eigen oordeel dragen. Deze dingen staan lijnrecht tegenover het werk van heiligheid, en de vruchten van de Geest, Gal. 5: 22. Maar,

1. Velen worden misschien heilig en geheiligd geacht, die het waarlijk niet zijn. Ik wil niemand in het bijzonder oordelen, en nochtans liever zeggen, dat iemand geen genade heeft, dan dat de genade onze natuur niet verandert en Gods beeld in ons niet vernieuwt.
2. Velen die waarlijk heilig zijn, kunnen dubbel nadeel hebben:
 - (1) Te zijn onder omstandigheden die dikwerf hun natuurlijke zwakheden uithalen; die dan
 - (2) Worden vergroot en verhoogd in de bevatting van hen met wie zij te doen hebben; dus was het waarlijk met David al zijn dagen, en met Hanna, 1 Sam. 1: 6, 7. Ver zij van mij iemands zondige zwakheden te verschonen; nochtans twijfel ik niet, of veler zwakheden worden gezien en vertoond door nijd en haat van de belijdenis, met onverdiend nadeel. Overal waar het zaad van genade en heiligheid is, daar wordt begonnen het genezen van al deze zondige zwakheden, ja niet alleen van de verdorven lusten van het vlees, die volstrekt kwaad en ondeugend zijn in haar gehele natuur, maar zelf van de natuurlijke zwakheden en kwalen van korzeligheid, gemelijkheid, neiging tot toorn en drift, ongestadigheid in voornemen die de begeerlijkheid ras inneemt en tot kwade en ongeregelde einden gebruikt. Ik dring aan de noodzaak tot heiligheid, dat is haar groei en wasdom, opdat dit werk worde voortgezet tot volkomenheid, en opdat dus door de kracht van Evangeliegenade vervuld worde de grote belofte, Jes. 11: 6-9. Zei een bedriegende aanzichtkundige, dat Socrates schelms en wellustig leefde; en verschoonde hij zich bij het volk, dat de bedrieger uitlachte, met te bevestigen dat hij waarlijk zo ware geweest, had hij zijn natuur niet beteugeld door de wijsbegeerte; - met veel meer waarheid mag men zeggen van velen, dat zij alleen hadden uitgemunt in allerlei verkeerde gemoedskwalen, ware hun ziel niet verbeterd en genezen door de kracht van genade en heiligheid.

§ 14. Voorbijgaande vele andere, ook krachtige drangredenen, zal ik deze verhandeling besluiten met een die ik niet voorbij kan.

In onze heiligheid bestaat het voorname van de inkomst van heerlijkheid en ere, die de Heere Christus vordert en verwacht van zijn leerlingen in deze wereld.

Dat Hij die onvermijdelijk vordert van ons, is, denk ik, onder ons buiten twijfel; al leven de meeste naamchristenen, als ware hun enigste oogmerk, alle laster, smaad en

schande op Hem en zijn leer te werpen. Maar zijn wij waarlijk Zijn leerlingen, dan heeft Hij ons tot hogen prijs gekocht, en wij zijn niet ons zelfs, maar de Zijnen, en dat om Hem te verheerlijken in ziel en lichaam, omdat ze de Zijnen zijn, 1 Kor. 6: 19, 20. Hij stierf voor ons, opdat wij onszelf niet zouden leven, maar Hem die voor ons stierf, en uit kracht van Wiens dood wij leven, Rom. 14: 7-9. Hij gaf Zichzelf voor ons, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid, en Zich zou reinigen een eigen volk, ijverig in goede werken, Titus 2: 14. Dit behoeft geen verder bewijs. Die ontkent dat wij in deze wereld Christus moeten verheerlijken en eren, verzaakt Hem en het Evangelie. De vraag is maar: *Hoe kunnen wij dat doen, en wat eist Hij van ons tot dat oogmerk?*

§ 15. Alles wat de Heere Christus zakelijk van ons verwacht in deze wereld, kan men brengen tot deze twee hoofden.

1. Dat wij voor Hem heilig leven.
2. Dat wij voor Hem geduldig lijden.

Alleen in deze dingen wordt Hij door ons verheerlijkt. Het eerste verwacht Hij ten allen tijde en in alles. Het tweede bij bijzondere gelegenheden, als Hij ons daartoe roept. Daar deze dingen zijn, daar deze inkomst van heerlijkheid Hem wordt opgebracht en vergolden, berouwt Hem zijn koop tot zo hoge prijs niet. Ja Hij zegt: *De snoeren zijn Mij in liefelijke plaatsen gevallen, Ik heb een schoon erfdeel;* woorden van Christus aangaande de kerk, zijn lot en het deel Zijner erfenis, Psalm 16:6. Wij zullen onder vele anderen maar overwegen, een weg waardoor wij de Heere Christus verheerlijken door onze heilige gehoorzaamheid, waaruit tevens blijken zal hoezeer wij Hem onteren en honen wanneer wij het niet doen.

§ 16. De Heere Christus in de wereld komende als Middelaar tussen God en mensen, wrocht en vervulde een machtig werk onder ons, dat men kan brengen tot drie hoofden.

1. Het leven dat Hij leidde.
2. De leer die Hij leerde.
3. De dood dien Hij onderging.

Deze alle aangaande was altoos grote twist in de wereld, die nog duurt. Aan de zijde van de wereld wordt ze gevoerd onder tweeërlei schijn; want sommigen hebben openlijk zijn leven belasterd als onheilig, zijn leer als dwaas, en zijn dood als rechtvaardig verdiend; dit was het gevoelen van de heidense wereld, van de afvallige Joodse kerk oudtijds, en van velen in onze dagen. Anderen laten ze doorgaan met enige goedkeuring, voorgevende toe te stemmen hetgeen het Evangelie dienaangaande leert, maar inderdaad en in hun oefening loochenen zij al de kracht en uitwerking die men in dezelve stelt, en zonder welke zij van geen waarde zijn, hetwelk de wijze is van vleselijke Evangeliebelijders en van alle afgodische, bijgelovige dienstplegers onder Christenen. Ja onlangs is onder ons opgestaan een geslacht, dat al het gesprokene Hem aangaande voor een blote fabel houdt.

In tegenstand hiervan roept de Heere Christus al Zijn ware leerlingen om bewijs en getuigenis te geven van de heiligheid van Zijn leven, van de wijsheid en zuiverheid Zijner leer, van de uitwerkende kracht van zijn dood om de zonde te boeten, verzoening en vrede met God te maken, met de kracht van Zijn gehele Middelaarschap om Gods beeld in ons te vernieuwen, ons te herstellen in Gods gunst, en ons te brengen tot God te genieten. Hij roept al Zijn leerlingen om dit openlijk voor te staan en uit te drukken in de wereld, en door dit te doen, wordt Hij verheerlijkt, en niet anders, op een bijzondere wijze. Getuigenis moeten zij geven aan

en tegen de wereld, dat Christus' leven ten uiterste heilig, Zijn leer hemels en zuiver, Zijn dood dierbaar en krachtig was, bijgevolg dat Hij van God gezonden is tot dit grote werk, en daarin van Hem aangenomen. Dit alles nu geschiedt niet anders dan door gehoorzaamheid aan Hem in heiligheid, als zijnde zichtbaar en vruchtbaar. Want,

§ 17.

1. Wij zijn verplicht te belijden dat Christus' leven ons Voorbeeld is. Hiertoe worden wij eerst geroepen, en elke Christen belijdt dat zakelijk. Niemand neemt die heilige Naam op zich, of het eerste dat hij daardoor betekent is, dat hij Christus' leven zijn Voorbeeld maakt, hetwelk hij verplicht is uit te drukken in zijn eigen leven. Die het Christendom aanneemt op enige andere voorwaarden, bedriegt zijn eigen ziel jammerlijk. Hoe kunnen wij dan hierin opbrengen een inkomst van heerlijkheid? Hoe kunnen wij getuigen de heiligheid van Christus' leven, tegen de lasteringen van de wereld, en het ongeloof van de meesten, die er geen achtung voor hebben? Kan dit wel anders geschieden dan door heiligheid van hart en leven, door gelijkvormigheid aan God in onze ziel, en voor God te leven in vruchtbare gehoorzaamheid? Kan men wel krachtiger middel uitdenken om smaad op Hem te werpen, dan te leven in zonden, vele lusten en vermaken te volgen, de wereld en de tegenwoordige dingen hoger te achten dan de eeuwigheid, en tevens te belijden dat Christus' leven ons voorbeeld is, gelijk alle onheilige belijders en Christenen doen? Getuigt dit niet met de wereld tegen Christus, dat zijn leven waarlijk onheilig was? Zeker, 't is voor zulke mensen hoog tijd te verlaten of de naam van Christenen, of het leven van zonde. Wij kunnen dan alleen in gelijkvormigheid met Hem, in de heiligheid die wij bejagen, Hem enige heerlijkheid geven, uit hoofde dat Zijn leven ons voorbeeld is.
2. § 18. Wij kunnen Hem geen heerlijkheid geven, tenzij wij getuigen dat Zijn leer heilig en hemels is, vervuld met Goddelijke wijsheid en genade door die te maken onze regel. Dit kan door geen andere weg geschieden dan door heilige gehoorzaamheid, die uitdrukt haar natuur, einde en nuttigheid, Titus 2: 11, 12. En waarlijk de heilige gehoorzaamheid van gelovigen is, als hiervoor verklaard, van geheel andere soort, dan alles anders waartoe de regels, grondbeginsels en het licht van de natuur ons besturen of onderwijzen. Zij is geestelijk, hemels, geheim, vervuld met grondbeginsels en werkingen van dezelfde soort met die waardoor onze gemeenschap met God in heerlijkheid eeuwig zal stand houden. Hoewel nu het leven van Evangelieheiligheid in zijn grondbeginsel, vorm en voorname daden is geheim en verborgen, verborgen met Christus in God, van de ogen van de wereld, zodat wereldse mensen niet zien, noch kennen, noch Onderscheiden het geestelijke leven van een gelovige in zijn wezen, vorm en kracht; geeft het evenwel altoos zulke zichtbare vruchten, die genoeg zijn om hen te overtuigen, dat zijn regel de leer van Christus, alleen heilig, wijs en hemels is. En menigten in alle eeuwen zijn overgehaald tot gehoorzaamheid aan het Evangelie en geloof in Christus Jezus, door de heilige, vruchtbaren, nuttigen wandel van hen, die in dezelve uitdrukten de kracht en zuiverheid van Zijn leer in deze.
3. § 19. De kracht en uitwerking van Christus' dood, wordt, gelijk tot andere einden, in deze vereist om ons te reinigen van alle ongerechtigheid, en ons geweten te zuiveren van dode werken, opdat wij de levende God dienen. De wereld komt soms tot die hoogte van trotsheid en versmadelijke ongodisterij, dat ze veracht alle vertoning en belijdenis van zuiverheid. Nochtans zo wij niet zijn gereinigd van onze zonden in Christus' bloed, zo wij daardoor niet zijn gezuiverd van

ongerechtigheid, zijn wij een gruwel voor God, en zullen eeuwig voorwerpen van Gods toorn zijn. De Heere Christus eist in deze van Zijn leerlingen tot Zijn heerlijkheid niets meer, dan dat zij belijden dat Zijn bloed hen reinigt van hun zonden, en de waarheid daarvan bewijzen door zulke wegen en middelen als het Evangelie heeft ingesteld tot dat einde. Wordt hun getuigenis hierin aan de uitwerkende kracht van zijn dood niet aangenomen, veracht de wereld het, en komt Hem daaruit tegenwoordig geen blijkbare heerlijkheid voort, Hij is tevreden, wetende dat de dag nadert, waarin Hij dit alles zal doen verantwoorden, wanneer het verwerpen van dit getuigenis de verdoemenis van de ongelovige wereld zal verzwaren.

§ 20. Ik acht deze laatste drangreden klaar, en voor allen openbaar. Zij gaat in het kort dus: *zonder de heiligheid, in het Evangelie voorgeschreven, geven wij niets aan Jezus Christus van de heerlijkheid die Hij onvermijdelijk vordert.*

En zijn de mensen zo uitzinnig dwaas, dat ze verwachten de grootste weldaden en voordelen door Christus' Middelaarschap, van vergeving van de zonden, zaligheid, leven en onsterfelijkheid, terwijl zij verzuimen en weigeren Hem enige inkomst van heerlijkheid te geven, voor alles wat Hij voor hen heeft gedaan wij mogen hun dwaasheid bewenen, maar kunnen hun verderf niet voorkomen. Hij zaligt ons om niet, door Zijn genade, maar Hij vordert dat wij uitdrukken recht besef daarvan, in Hem toe te kennen de heerlijkheid die Hem toekomt. Niemand denke dat dit geschiedt in woordelijke uitdrukkingen; het kan niet anders geschieden, dan door de kracht van een heilige wandel, verkondigende de deugden van Hem die ons geroepen heeft uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht.

Ja hierin ligt nog veel meer: belijdt iemand een Christen te zijn, dat is, een leerling van Jezus Christus, te volgen het voorbeeld van Zijn leven, te gehoorzamen Zijn leer, uit te drukken de kracht van Zijn dood, en blijft hij in een onheilig leven, hij is een valse verrader van Christus, en geeft zijn getuigenis aan de zijde van de wereld tegen Hem, en alles wat Hij voor ons gedaan heeft.

En waarlijk het ongebonden leven van belijdenis doende Christenen, heeft het leven, de leer en de Persoon van onze Heere Jezus Christus gebracht in verachting in de wereld.

Ik raad ernstig allen, die van deze dingen lezen of horen, dat zij zó naarstig en zorgvuldig het Evangelie onderzoeken, dat zij daaruit verkrijgen bewijs van de kracht, waarheid, heerlijkheid en schoonheid van Christus en zijn wegen. Want die des mensen wandel tot zijn bestier recht overweegt, zal bezwaarlijk kunnen besluiten wat hij moet verkiezen te zijn, een Heiden, een Mohammedaan of een Christen. En mogen mensen, uit wiens hoofde Christus' Naam steeds wordt onteerd en gelasterd, voordeel of ontferming van Hem verwachten? Willen mensen blijven leven in aardsgezindheid, trotsheid, eerzucht, gierigheid, boosheid, wraakzucht, haat van alle goede mensen, en het verachten van zuiverheid; en evenwel verwachten te zullen genieten leven en eeuwige heerlijkheid bij Christus? Wie kan genoeg bewenen de schrikkelijke uitwerksels van zo ijselijke verdwazing?

God lere ons allen recht te overwegen, dat al de heerlijkheid en ere van Jezus Christus in de wereld, ten opzichte van ons, afhangt van onze heiligheid, en niet van iets anders dat wij zijn, hebben of doen kunnen.

Hebben wij dan enige liefde tot Hem, enige vonk van dankbaarheid voor zijn onuitsprekelijke liefde, genade, neerbuiging, lijden, en derzelver eeuwige vruchten, hebben wij enige zorg voor, of begeerte tot zijn eer en heerlijkheid in de wereld, willen wij niet bevonden worden in de grote dag de hatelijkste verraders van Zijn

kroon, eer en waardigheid; verwachten wij genade van Hem, of voordeel door Hem, hier of hierna, laat ons arbeiden om heilig te zijn in alle wijze van wandel; opdat wij daardoor versieren Zijn leer, uitdrukken Zijn deugden en volmaaktheden, en opwassen tot gelijkvormigheid en zweem naar Hem, Die is de Eerstgeborene en het Beeld van de onzienlijke God.

Μονω σοφω Θεω σωτηρι δοξα.

Gode alleen alle heerlijkheid!

EINDE